

การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
ในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน
ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปีการศึกษา 2564

**BUILDING THE PUBLIC SPHERE AND NETWORK OF
PARTICIPATORY COMMUNICATION FOR DRIVING A PUBLIC
CONSCIOUSNESS IN ORDER TO RESOLVE THE LOCAL YOUTH
PROBLEMS BY CHILDREN AND YOUTH COUNCIL IN
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA**

PATHOMPONG PUMPRUEK

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts
Program Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University
Academic Year 2021**

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิเทศศาสตรบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
ในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

เสนอโดย นายปฐมพงษ์ พุ่มพุดกน

หลักสูตร นิเทศศาสตรบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.โสภัทร นาสวัสดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญ์วิมลวันสงวรัตน์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.โสภัทร นาสวัสดิ์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราภา เชื้ออมรวันิช)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภาภักย์)

คณะนิเทศศาสตร์รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(อาจารย์กอบกิจ ประดิษฐ์มอพานิช)

วันที่ 14 เดือน 11 พ.ศ. 2545

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อผู้เขียน	ปฐมพงษ์ พุ่มพุกภัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.โสภัทร นาสวัสดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน
หลักสูตร	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ อยุธยา” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลในสนามวิจัย เป็นเวลา 2 ปี ใช้การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ 2) ศึกษาและวิเคราะห์การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ในอยุธยา 3) ศึกษาและวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ในอยุธยา

ผลการศึกษส่วนแรกพบว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. ปัญหาจากการขาดจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการแยกแยะสิ่งที่ไม่ควรทำกับไม่ควรทำ อันเนื่องมาจากบริบทแวดล้อมของตนเอง และขาดการสร้างเงื่อนไข 2. ปัญหาการด้อยโอกาสทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อให้เด็กได้พัฒนา เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ก่อน ครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขาดปัจจัย 4 ในส่วนของบริบทชุมชนที่เป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้แก่ บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์ ในการรวบรวมทรัพยากรต่าง ๆ บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์ เกิดความภูมิใจของเยาวชนในความเป็นราชธานีเก่าและมรดกโลกของอยุธยา บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม ในการมีประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ บริบทชุมชนด้านการศึกษา มีหลักสูตรที่ส่งเสริมในรายวิชาด้านการมีจิตอาสา บริบทชุมชนด้านศาสนา มีวัดเป็นจำนวนมากเอื้อต่อการใช้เป็นพื้นที่ขัดเกลาจิตใจ บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและสินค้าชุมชน บริบทด้านครอบครัว มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ

ชุมชน บริบทชุมชนด้านการเมือง มีผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนเด็ก และบริบทชุมชนด้านการสื่อสาร มีการใช้สื่อที่หลากหลาย ซึ่งจากบริบทที่เป็นจุดแข็งในขณะเดียวกันก็อาจเป็นจุดอ่อนหรือข้อจำกัดได้เช่นกัน ได้แก่ บริบทด้านครอบครัว ในบางส่วนอยู่ในครอบครัวเชิงเดี่ยว เกิดภาวะแปลกแยก บริบทด้านการเมือง บุคลากรมีจิตอาสาไม่เท่ากัน และบริบทด้านการสื่อสาร เด็กและเยาวชนไม่รู้เท่าทันสื่อ

ผลการศึกษาส่วนที่สอง สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะ แบบสมบูรณ์ในอุดมคติ ตามเจตคติของ เจอร์เกนฮาเบอร์มาส แต่ก็เป็นพื้นที่สาธารณะในระดับหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาจิตอาสาเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กฯ เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่ง สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผลักดันโดยรัฐ แต่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารช่วยในการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะ ขับเคลื่อนจากการมีจิตสำนึกรัก บ้านเกิด สุดท้าย จิตอาสาของเด็กและเยาวชนเปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์ ที่รอการเจริญงอกงาม เมล็ดพันธุ์นี้จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้หากขาดการรดน้ำ พรุนดิน ใส่ปุ๋ย สภาเด็กฯ จึงเป็นพื้นที่ในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ สร้างเงื่อนไขในการเจริญเติบโต กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกล้าคิด กล้าทำ ผ่านโครงการและกิจกรรม ที่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งทางด้านทักษะการทำงาน และการสร้างจิตสำนึกที่ดี ควบคู่ไปกับการได้ลงมือปฏิบัติงานจริง

ผลการศึกษาส่วนที่สาม เครื่องข่ายสภาเด็กฯ ในอยุธยา อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ มีเด็กเป็นแกนนำ โดยมีผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็กเป็นผู้สนับสนุน เป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้านการสื่อสาร โดยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานเป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยมีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร ลักษณะของเครือข่ายในแต่ละระดับชั้นมีคุณลักษณะที่เป็นทั้งจุดร่วมและต่าง การสร้างเครือข่ายกับการขับเคลื่อนจิตอาสา มีการใช้สื่อแบบผสมผสาน มีการสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย โดยมีเด็กเป็นแกนนำ สำหรับเด็ก ๆ จะมีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ส่วนความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานกับเด็กได้ ส่วนความสัมพันธ์กับสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทยจะเป็นความสัมพันธ์ตามโครงสร้างหน้าที่ ในส่วนของการขับเคลื่อนจิตอาสาของเครือข่าย จะเน้นไปที่การพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้ สุดท้ายเครือข่ายสภาเด็กฯ มีกระบวนการในการรักษาและต่อยอดเครือข่าย ให้มีความยั่งยืน ได้แก่ การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อยู่เสมอ มีการกำหนดกลไกในการสร้างแรงจูงใจ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกัน และสุดท้ายมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สภาเด็กและเยาวชน/พื้นที่สาธารณะ/เครือข่าย/การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม/จิตอาสา

Dissertation Title	BUILDING THE PUBLIC SPHERE AND NETWORK OF PARTICIPATORY COMMUNICATION FOR DRIVING A PUBLIC CONSCIOUSNESS IN ORDER TO RESOLVE THE LOCAL YOUTH PROBLEMS BY CHILDREN AND YOUTH COUNCIL IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA
Author	Pathompong Pumpruek
Thesis Advisor	Dr. Sopat Nasawat
Co-Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Somsuk Hinwiman
Department	Doctor of Philosophy Program in Communication Arts
Academic Year	2021

ABSTRACT

This qualitative field research was conducted over a two-year period, and the data was collected through participant observations, in-depth interviews, and analysis of related contexts. The purpose of this study was threefold: 1) to analyze contexts concerning the establishment and existence of the Children and Youth Council, 2) to investigate and analyze how a public sphere for participatory communication is built, through Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, for public consciousness enhancement to solve problems of young people in a community, and 3) to examine and analyze networking of participatory communication is developed, through Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, for public consciousness enhancement to solve problems of young people in a community.

According to the findings of the first part of this study, the problems of young people in Phranakhon Si Ayutthaya included 1) their lack of public consciousness distinguishing what they should and should not do, which is due to their own contexts and lack of condition building, and 2) insufficient family, economic, and social opportunities and environments, which does not allow children development due to their primary concern of living, incomplete family, and lack of the four requisite necessities. The findings also indicated community contexts deemed to be strengths of promoting the establishment and existence of the Children and Youth Council. These contexts involved geography for the collection of resources, history for the pride in heritage historical city

of Ayutthaya, culture for the unique traditions, education for the curriculum encouraging public consciousness, religion for a great number of temples to elevate the mind, economy for economic costs and local products, family for a sense of patriotism and of community involvement, politics, as well as communication for a variety of media use. Despite the strengths, some were regarded, simultaneously, as limitations, especially family in which some live in a nuclear family and feel isolated, politics for the fact that people have varied levels of public consciousness, and communication in which children and young people have various media literacy.

In the second part of this study, it was found that Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, does not agree with Jürgen Habermas's notion of the public sphere. However, it can be a public sphere which helps enhance public consciousness as a condition for driving such enhancement and solving problems of children and young people in Phranakhon Si Ayutthaya. This could be achieved through the design of media which are appropriate for the contexts of a public sphere in the form of Children and Youth Council, with an emphasis on participatory communication. Children and Youth Council was also regarded as a public sphere which is supported by the government but applies communication strategies for promoting it and developing a sense of patriotism. Moreover, public consciousness of children and young people could be considered as seeds awaiting the growth. This might be impossible if there is a lack of watering, tillage, and fertilization. Children and Youth Council is thus a space for incubating, building growth condition, and encouraging children and young people to think and act through projects and activities designed to develop their working skills, public consciousness, and hands-on practice.

In the third part of this study, Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, is governed by the government, led by children and youth, and supported by caring adults. The Council is a network with procedures for developing knowledge of communication by utilizing integrated communication strategies as a major tool. Communication knowledge has been constructed in a well-structured manner. The networks of each level features both similarities and differences. Networking with the driving of public consciousness has adopted multimedia. The relationship within a network has been established with children becoming the leaders. There is a sibling relationship among these children. The relationship between children and adults, however, varies based on an individual basis. Not all adults can work with children. As for the relationship

with the Children and Youth Council of Thailand, it has been formed based on the responsibilities. When it comes to the driving of public consciousness, the focus is on self-development, resulting in change to the society. Eventually, the network of Children and Youth Council has set up procedures for maintaining and expanding for its sustainability through ongoing activities for forging strong relationships, determining a mechanism for increasing motivation, allocating sufficient resources, supporting each other, and continually developing leaders.

Key words: Children and Youth Council/ public sphere/ network/ participatory communication/
public consciousness

กิตติกรรมประกาศ

“งานวิจัยส่วนใหญ่มักเกิดจากประเด็นความสนใจของผู้วิจัย หรือเกิดจากประเด็นข้อสงสัยและการตั้งคำถามบางอย่างเพื่อตั้งเป็นหัวข้อวิจัย แต่มันจะมีหัวข้อวิจัยบางเรื่องที่มีมันมีอยู่แล้วด้วยตัวของสภาพปัญหาและบริบทนั้น ๆ แต่มันรอคอยให้ใครสักคนเข้ามาทำ ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้มันรอปอมมาทำอยู่” ข้อคิดเห็นของอาจารย์สมสุข (รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน) อาจารย์ที่ปรึกษาในการสอบปิดเล่ม ในขณะที่คณะกรรมการสอบทุกคนกำลังถกเถียงถึงประเด็นการเป็นคนในของผมในการศึกษาเรื่อง “การสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาและเยาวชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มันช่วยกระตุ้นและเป็นแรงจูงใจในการเติบโตเป็นนักวิชาการที่แข็งแกร่งขึ้นของผม ซึ่งตอนผมเริ่มเสนอหัวข้อนี้ อาจารย์สมสุขเป็นคนที่มีใจในตัวผมมากกว่าที่ตัวเองมั่นใจเสียอีกว่าน่าทำ ในเมื่ออาจารย์ที่เป็นนักปราชญ์ ในตำนานของเหล่าชาวนักศึกษานิเทศศาสตร์ทั่วประเทศ มันใจแล้วทำไมผมจะไม่ทำละ นั่นเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานวิจัยชิ้นนี้ และใช้เวลากว่า 3 ปี ในการทำงานอยู่ในสนามวิจัย หากจะให้กล่าวถึงอาจารย์สมสุข ผมขออนุญาตสรุปได้ว่า “ครูผู้มีแต่ให้” ในระหว่างทางที่ผมเรียนปริญญาเอก เชื่อว่าหลายคนที่ยืนก็คงจะเจอปัญหาไม่ต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นการเขียนงานไม่ออก ต้องวิ่งค้นหาเงินจ่ายค่าทอม รวมทั้งผลกระทบต่อการทำงานประจำ และครอบครัว ซึ่งอาจารย์สมสุขท่านทราบดีเกี่ยวกับผมในหลาย ๆ เรื่อง นอกจากจะทุ่มเท แนะนำ ให้คำปรึกษา ท่านยังมีประโยชน์ที่ท้ายเสมอว่า “เทคแคร์นะปอ” มันเป็นคำพูดพร้อมกับรอยยิ้มที่สวยงามของท่าน ที่ทำให้ผมพร้อมจะสู้ต่อเสมอ

อย่างไรก็ตาม การที่ผมได้มีโอกาสทั้งสอนและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมักจะมีส่วนร่วมกับเด็ก ๆ ในพื้นที่ จึงทำให้ผมอินกับการสร้างจิตสำนึกของเด็ก ๆ เพราะพวกเขาจะต้องเติบโตมาเป็นกำลังสำคัญให้กับสังคม ซึ่งในการเรียนปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ได้เปิดโลกทางวิชาการของผมอย่างยิ่งवादด้วย เพราะตัวเองนั้นจะถนัดในสายของการผลิตสื่อ หรือการลงมือปฏิบัติ ในกระบวนการทางนิเทศศาสตร์ต่าง ๆ แต่เมื่อได้เจออาจารย์อุกนก (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตินัน บุญภาพ คอมมอน) อาจารย์แดง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม) อาจารย์ถิ (รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์) รวมทั้งอาจารย์สมสุข ก็ทำให้ผมได้รู้สึกสนุกไปกับการเข้าถึงแนวคิดทฤษฎี กับการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ไปสู่ความรู้ใหม่ ประกอบกับผมได้เข้ามาเรียนในทอม 2/59 จึงทำให้ได้เรียนร่วมกับเพื่อน ๆ ทั้งสองรุ่น แถมแต่ละคนก็เหมือนมาเจอกันในแบบมวยถูกคู่ ทั้งรุ่น 11 อย่างพีโอ ฟีนิก ฟีนิน พีแจ๊ค และน้องเมย์ กับรุ่น 12 อย่าง ไชนิล น้องโจ๊ และ อ.เอก แถมยังมีรุ่นพี่อย่าง

ผู้กองเปา และพี่น้องนัก มาร่วมกันแลกเปลี่ยนในมุมมองของตำรวจ และนักสื่อสารมวลชน ในการศึกษา
สาขานิติเวชในระดับปริญญาเอก พวกเรามีช่วงเวลาที่ได้รับและให้อะไรต่อกันมากมาย

พอถึงช่วงของการที่ต้องลงมือเก็บข้อมูล สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ผม โชคดีที่ได้พบกับ น้องยา (สุริยา บุญล้อม) นักพัฒนาสังคม บ้านพักเด็ก
และครอบครัวอยุธยา ที่เป็นอดีตคณะกรรมการสภาเด็กฯ ในอยุธยา และยังเป็นศิษย์เก่าของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทำให้ผมได้เข้าถึง หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลักในงานวิจัย อย่าง
คณะกรรมการสภาเด็กฯ ในทุกระดับ ทั้งจังหวัด อำเภอ และตำบล ผมใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี
คลุกคลีอยู่กับสภาเด็กฯ จนสกัดออกมาเป็นชุดความรู้ และหวังว่าโมเดลในการพัฒนาเด็กชั้นนี้ จะมี
ประโยชน์ต่อหน่วยงาน นักวิชาการ และสังคมบ้าง ไม่มากก็น้อย

ผมขอขอบพระคุณบุคคลทุกท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่มีพวกเขาผมก็คงไม่สามารถ
ทำงานจนสำเร็จได้ ขอขอบคุณพิเศษ อาจารย์ที่หลักสูตรปริญญาเอก นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิตทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา เป็นส่วนหนึ่งในการเติมเต็มความรู้ และ
ประสบการณ์ทางด้านวิชาการของผม ขอขอบคุณพี่สุ เจ้าหน้าที่แสนวิเศษที่ช่วยเหลือผมในทุกเรื่อง
และอาจารย์ณก ที่เข้ามาช่วยในโค้งสุดท้ายจริง ๆ ครับ

สุดท้ายขอบคุณครอบครัว หลวงพ่อวิทยา แม่บุญเดือน น้องแป้ง ญาติพี่น้องทุกคนที่
คอยเป็นกำลังใจ รักและหวังดีกับผมแบบไม่มีเงื่อนไข พี่ ๆ อาจารย์นิเทศอยุธยา ทุกคน เพื่อนๆ ทั้งที่
บ้านอ่างทอง เพื่อน อยว. เพื่อน ม.กรุงเทพ และเพื่อนธรรมศาสตร์ ที่คอยถามไถ่และรอลุ้น
ความสำเร็จไปกับผม โดยเฉพาะ อ.อ้อฟ อ.บิน อ.ปาล์ม และพี่ระ บุคคลที่อยู่เคียงข้างผม และพร้อม
รอรับผมได้ตลอดเวลาดีกว่าร้านสะดวกซื้อ เป็นเหมือนน้ำที่คอยเติมให้ผมไม่เหี่ยวเฉา พร้อมต่อสู้
กับอุปสรรคในวันใหม่อยู่เสมอ และหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้ จะเป็นเหมือนน้ำที่เติมเต็มองค์ความรู้ใน
การพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน สร้างค่านิยมของเด็กในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นกำลังที่
จะช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

ปฐมพงษ์ พุ่มพุกษ์

สารบัญ

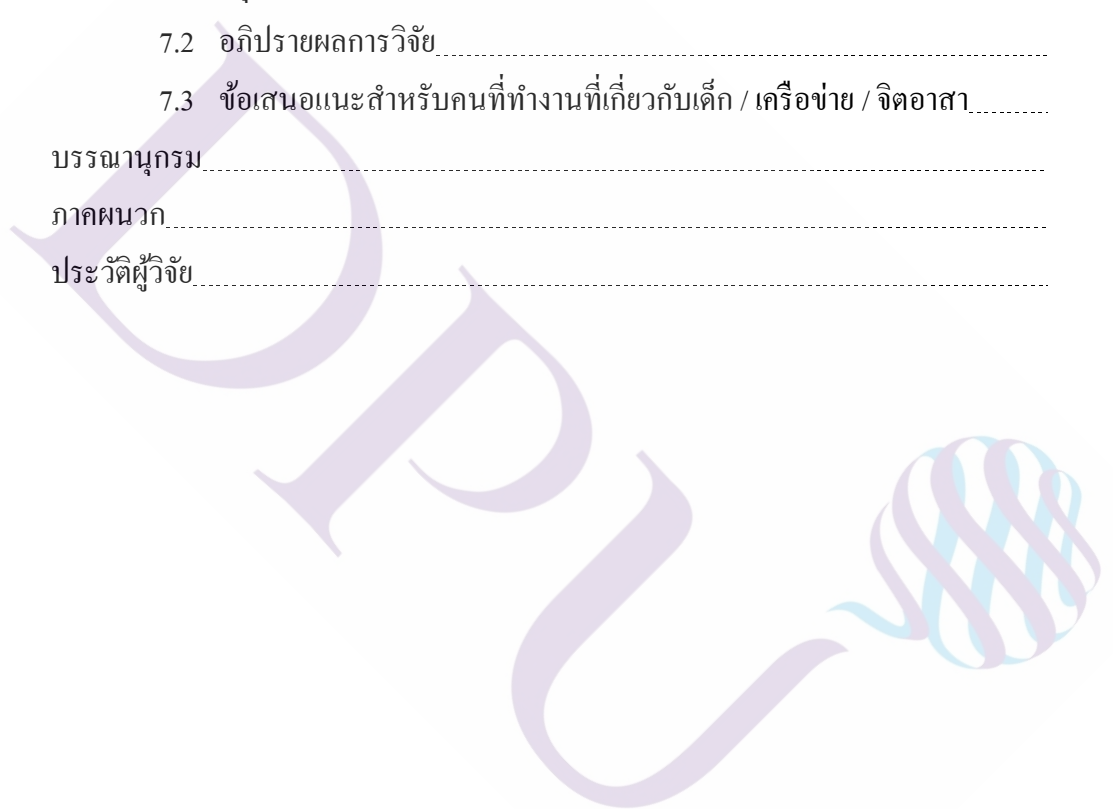
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญตาราง.....	๑๐
สารบัญภาพ.....	๑๑
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามนำวิจัย.....	13
1.3 วัตถุประสงค์.....	13
1.4 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	13
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	16
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	17
2. แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
2.1 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere).....	19
2.2 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย.....	24
2.3 แนวคิดการพัฒนาเยาวชน.....	36
2.4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา.....	44
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	61
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
3.2 การเลือกกรณีศึกษา.....	61
3.3 แหล่งข้อมูล.....	62
3.4 วิธีการเก็บข้อมูล.....	64
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.6 การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล.....	73
3.7 การนำเสนอผลการวิจัย.....	74
4. บริบทชุมชนที่มีผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชน.....	75
4.1 บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์.....	77
4.2 บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์.....	79
4.3 บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม.....	82
4.4 บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ.....	84
4.5 บริบทชุมชนด้านการศึกษา.....	86
4.6 บริบทชุมชนด้านศาสนา.....	87
4.7 บริบทชุมชนด้านครอบครัว.....	89
4.8 บริบทชุมชนด้านการสื่อสาร.....	91
4.9 บริบทชุมชนด้านการเมือง.....	94
4.10 บริบทด้านพัฒนาการสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	96
5. การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในท้องถิ่นผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	100
5.1 การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็ก และเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	101
5.2 พื้นที่สาธารณะกับการขับเคลื่อนจิตอาสาในการแก้ไขปัญหาเยาวชน ในชุมชนผ่าน โครงการและกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	152
6. การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	168
6.1 การสร้างเครือข่ายจิตอาสาโดยมีเด็กเป็นแกนนำ.....	170
6.2 การขับเคลื่อนจิตอาสาช่วยพัฒนาเยาวชน.....	217

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6.3 การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการรักษา	225
6.4 การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา.....	240
7. สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	244
7.1 สรุปผลการวิจัย.....	244
7.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	257
7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับคนที่ทำงานที่เกี่ยวกับเด็ก / เครื่องข่าย / จิตอาสา.....	268
บรรณานุกรม.....	271
ภาคผนวก.....	279
ประวัติผู้วิจัย.....	282

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปรียบเทียบแบบจำลองเชิงถ่ายทอดและเชิงพีชคณิต.....	29
3.1 ประเด็นในการสังเกต.....	66
3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประเด็นการสร้างพื้นที่สาธารณะ.....	68
3.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประเด็นการสร้างเครือข่าย.....	69
5.1 รายงานจำนวนคณะบริหารบริหารสภาเด็กฯ ตามระดับการศึกษา (พ.ศ. 2562).....	106
5.2 ที่ปรึกษาระดับตำบล / ระดับอำเภอ / ระดับจังหวัด.....	114
6.1 เครือข่ายระดับตำบล / ระดับอำเภอ / ระดับจังหวัด.....	174
6.2 การแสดงจุดร่วมจุดต่างของสมาชิกในเครือข่าย ทั้ง 3 ระดับ.....	177
6.3 การใช้สื่อช่วงชิงพื้นที่ในการสื่อสาร เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสา.....	182
6.4 กลยุทธ์การใช้สื่อแบบผสมผสานของเครือข่ายสภาเด็กฯ เพื่อการขับเคลื่อน การดำเนินงาน.....	192
6.5 การจัดกิจกรรมของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงปี พ.ศ.2562.....	226

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	17
2 ตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่สาธารณะ.....	21
3 คุณลักษณะของเครือข่าย.....	32
4 แผนภูมิข้อมูล.....	74
5 สภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์เอน สํารวจปัญหาเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน.....	76
6 บริบทที่มีผลต่อการสร้างเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาเยาวชนจากการเกิดขึ้น และดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	77
7 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	77
8 การจัดงานระลึกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ชนะศึกยุทธหัตถี.....	81
9 กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่งเยาวชนคนเก่ง ในงานขอยั่งยืนฟ้า อยุธยาจรดโลก.....	82
10 สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดแสดงกองยาวในพิธีเปิดวันเยาวชน แห่งชาติ.....	84
11 สภาเด็กตำบลวัดตูมจัดกิจกรรมฝึกอาชีพทำไข่เค็มสมุนไพร.....	86
12 สภาเด็กฯ อยุธยา ร่วมประชุมจัดโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 67 พรรษา.....	89
13 กิจกรรมละลายพฤติกรรมในโครงการของสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	91
14 การแสดงระบำอยุธยา ในงานถนนเด็กเดิน เพลิดเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์@อยุธยา.....	93
15 โครงการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล จัดโดยสภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง.....	94
16 กรอบการวิจัยในส่วนของกรสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบ มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนผ่านสภาเด็กและ เยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	101

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
17 หน้าตาของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	102
18 โครงสร้างการดำเนินงานของสภาเด็ก ทั้ง 3 ระดับ.....	111
19 กิจกรรมเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น สภาเด็กฯ ตำบลโรงช้าง อำเภอมหาราช.....	117
20 บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	119
21 โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน.....	120
22 โครงการริโซเกิลกล่องเครื่องดื่มน้ำเพื่อสิ่งแวดล้อม.....	121
23 การจัดประชุมของสภาเด็กฯ ตำบลหญ้านาง อำเภอภาชี.....	122
24 แฟนเพจสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	123
25 ภาพปกของแฟนเพจสภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์เอน เป็นภาพประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพของเยาวชนในชุมชน.....	124
26 โครงการจิตอาสาพระราชทานและประชาชนจิตอาสาเราทำความดีด้วยหัวใจ ณ วัดเทพคันธาราม.....	126
27 สภาเด็กฯ ลงพื้นที่มอบของขวัญเหลือกลุ่มเปราะบางเด็กและเยาวชน พื้นที่ตำบลโพธิ์เอน จ.พระนครศรีอยุธยา.....	128
28 สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูมจัดโครงการเด็กและเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	136
29 การมอบรางวัลให้กับเด็กและเยาวชนดีเด่น จ.พระนครศรีอยุธยาประจำปี 2562.....	137
30 การประชุมสามัญประจำปี สภาเด็กและเยาวชนตำบลเทพมงคล ประจำปี พ.ศ. 2562.....	139
31 โครงการรณรงค์การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ณ โรงเรียน วัดสามเรือน จัดโดยสภาเด็กและเยาวชนอำเภอบางปะอิน.....	140
32 กิจกรรมระดมสมอง.....	142
33 การแข่งขันสด ตอน สึกไม่ยราพ ในพิธีเปิดงานถนนเด็กเดิน เพลิดเพลิน วัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์ จัดโดยสภาเด็กและเยาวชน จ.พระนครศรีอยุธยา.....	146
34 การแชร์รูปภาพการจัดกิจกรรมในกลุ่มไลน์คณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำภาพไปประชาสัมพันธ์ต่อไป.....	149

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
35 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนเด็กและเยาวชนเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ ของสภาเด็กฯ.....	150
36 สภาเด็กฯ ประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนงานเฉลิมฉลอง 30 ปี อนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก.....	151
37 กิจกรรมจักรวาลของสภาเด็กฯ.....	159
38 กิจกรรมเก้าอี้ผู้นำ.....	161
39 กิจกรรมชุมชนน่าอยู่.....	162
40 กิจกรรมระดมสมองการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวันรุ่น	163
41 การขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนของเครือข่าย..... สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	169
42 กิจกรรมสะท้อนความคิดจิตอาสา ระดมสมองกระตุ้นการพัฒนาจิตอาสา ในโครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น อำเภอนครหลวง.....	172
43 กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนเทพคันธาราม วันที่ 13 ตุลาคม 2564.....	180
44 สภาเด็กฯ ตำบลปากจั่น ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	181
45 ช่องตะลุยก้าว 4 ภาค เผยแพร่ภาพกิจกรรมจิตอาสาทาสีโรงเรียนทำความสะอาด ณ โรงเรียนท่าหลวงพิทยานุกุล อำเภอท่าเรือ จัดโดยสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	183
46 การรวมกลุ่มนัดรับประทานอาหารของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	185
47 แผนภาพธรรมชาติการรวมกลุ่มของเครือข่ายสภาเด็กฯ.....	188
48 ทิศทางการสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่.....	189
49 การประชาสัมพันธ์โครงการเด็กและเยาวชน รวมพลคนจิตอาสา แชร์ทางสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา.....	195
50 สถานีข่าวเอทีวีประชาสัมพันธ์การจัดประกวด “กรุงศรีคีตะมวยไทย 2020” โดยมีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรม.....	197

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
51 สถานีข่าวเอทีวีนำเสนอข่าวการจัดงาน “ถนนเด็กเดินผลิตเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์” @อยุธยา.....	198
52 สถานีเด็กฯ อยุธยาเชิญชวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดเข้าร่วมโครงการ.....	204
53 กิจกรรมเข้าฐานเพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม (ค่ายพัฒนาศักยภาพเด็ก และเยาวชน).....	205
54 สถานีเด็กฯ อยุธยาร่วมเป็นเครือข่ายของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.).....	206
55 สถานีเด็กฯ อำเภอท่าเรือ วางแนวทางการจัดตั้งชมรมเยาวชนอาสาพัฒนาท้องถิ่น.....	208
56 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้าร่วมสมัครเป็นจิตอาสาในโครงการปันรักให้น้อง.....	209
57 โครงการจิตอาสาพัฒนาโพธิ์เอน ทำความสะอาดวัดคันธาราม ตำบลท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา.....	212
58 ประธานสถานีเด็กฯ อำเภอนครหลวง ได้เป็นตัวแทนในการเป็นมัคคุเทศก์ ในการต้อนรับ ๗ คนฯ ท่านสมคิด จาคูศรีพิทักษ์ ที่เดินมาเยี่ยมชมวิถี ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง.....	213
59 สถานีเด็กฯ อำเภอท่าเรือ ร่วมกับองค์กรเครือข่ายมอบทุนทรัพย์ และ เครื่องอุปโภคบริโภคให้กับผู้ประสบอัคคีภัย ณ ตำบลเจ้าสนุก อำเภอท่าเรือ.....	214
60 โครงการเด็กและเยาวชนรวมพลังจิตอาสา ตำบลบ้านกรด.....	215
61 งานเทศกาลหุ่นไล่กา ตำบลสามเรือน.....	215
62 สถานีเด็กฯ ร่วมงานวันเห็ดดับเต่าที่สามเรือน.....	216
63 สถานีเด็กฯ ตำบลโพธิ์ไช้แฟนเพจช่วยประชาสัมพันธ์ร้านค้าในชุมชน.....	217
64 "โครงการสานฝันปันรักให้น้อง สู่ชีวิตที่ดีปีที4" ณ โรงเรียนประเสริฐวิทยาทาน.....	221
65 ค่ายพัฒนาศักยภาพสถานีเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	223
66 กิจกรรมระดมความคิดสะท้อนปัญหาเด็กและเยาวชน ใน โครงการพัฒนาศักยภาพ เด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	224
67 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนและสื่อสารภาพกิจกรรมในวันงาน.....	235

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
68 กิจกรรมกลุ่มสันทนาการ โครงการเพิ่มศักยภาพเด็กและเยาวชนสภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม.....	236
69 กิจกรรมกลุ่มตามฐานเพื่อกระตุ้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	237
70 สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม ได้รับรางวัลสภาเด็กฯ ดีเด่น ด้านการมีจิตอาสา.....	239
71 โครงการสร้างภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยสภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง.....	240

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เรามักพบความเปลี่ยนแปลงของสังคมไปสู่ทิศทางที่หลากหลายคนจำนวนมากฝากความหวังไว้กับเยาวชนของวันนี้เพื่ออนาคตข้างหน้า แต่เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ย่อส่วน พวกเขาเป็นคนอีกวัยหนึ่งที่ยังต้องมีพัฒนาการ มีลักษณะเฉพาะที่ต้องศึกษา ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากวัยผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าเด็กและผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ แต่พวกเขาก็นับเป็นพลเมืองและแรงขับเคลื่อนสำคัญของประเทศ ที่จะนำไปสู่สังคมก้าวหน้าต่อไป (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สสส.: 2561) แน่ใจว่าเด็กวันนี้คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า ระหว่างทางที่เติบโตจะเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ ความรู้ ความคิดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ แต่สิ่งสำคัญก็คือ ความคาดหวังต่าง ๆ เยาวชนส่วนใหญ่มองเห็นคุณค่าในตัวเองหรือไม่ เยาวชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและคิดว่าตนเองต้องมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมและชุมชนของตนเองในการแก้ไขปัญหา ด้วยการสร้างสรรค์ความคิดและการปฏิบัติเพื่อให้สังคมและชุมชนดำเนินไปได้อย่างสงบสุขหรือไม่ แน่ใจว่าคงไม่ใช่เยาวชนทุกคนที่จะคิดเช่นนั้น บางคนอาจมีจิตสำนึกที่ดี แต่ไม่ได้ลงมือทำ ในขณะที่บางคนมีทั้งจิตสำนึกในการอาสาและได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วย

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในพื้นที่ของการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชนในพื้นที่ ด้วยเพราะกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะของสภาเด็กฯ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น มีโครงการที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงความสามารถ ผ่านกระบวนการทำงานอย่างจริงจัง มีโครงสร้างหน้าที่การรับผิดชอบ และพันธกิจที่ชัดเจนในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนในชุมชนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนในชุมชน น่าสนใจอย่างยิ่งว่าพวกเขาคิดและลงมือปฏิบัติอย่างไร ทำให้ถึงเป็นเช่นนั้น

จิตอาสากับเยาวชน

“เด็กและเยาวชน คืออนาคตของชาติที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน จึงมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบ

และการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อให้สามารถเรียนรู้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ รวมถึงการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นการเสริมสร้างโอกาส และศักยภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ให้รู้จักรับผิดชอบ ต่อตนเอง และสังคมโดยรวม” (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2561) ข้อเขียนของนายกรัฐมนตรี ในโอกาส วันเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2561 ซึ่งให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนที่จะเป็น กำลังหลักในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านจิตสำนึก เนื่องจากเยาวชน อาจมองว่าสนใจแต่เรื่องของตนเอง สนใจคนรอบข้างน้อย ขาดการมีส่วนร่วมกับสังคมหรือเรื่อง สาธารณะอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของดิจิทัลที่เยาวชนเข้าไปอยู่ใน โลกที่ตนเองสนใจและขาดการสื่อสารกับคนรอบข้าง นอกจากนี้เยาวชนหลายกลุ่มยังถูกมองว่ายัง ขาดจิตสำนึกในการแสดงออก ไม่เคารพกฎกติกาของสังคม ขาดความเข้าใจในการรับผิดชอบต่อ สังคม เยาวชนบางกลุ่มถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของการสร้างปัญหาในสังคม ทั้งด้านอาชญากรรม ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท รวมทั้งปัญหาทางเพศ ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มี ปัญหาดังกล่าวชัดเจน จึงมีการขานรับการสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสถานเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้ขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน และเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนในชุมชน

ขณะที่เยาวชนบางกลุ่มอาจถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคม ต้องให้ผู้ใหญ่คอยแก้ไขและ สร้างมาตรการในการควบคุมดูแลต่าง ๆ ในอีกฝากฝั่งหนึ่ง ยังมีเยาวชนบางกลุ่มที่มีความรับผิดชอบ รู้ หน้าที่ และมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง มีความกล้าคิดกล้าแสดงออกในการแก้ไขปัญหาของ เยาวชนในชุมชน ทั้งยังให้ความสำคัญต่อความเป็นไปของสังคม พลังของเยาวชนกลุ่มดังกล่าวนี้ สามารถสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเริ่มจากการมี จิตสำนึกและเห็นคุณค่าของท้องถิ่น รู้สึกมีส่วนร่วมด้วยชุมชน (Sense of public) ซึ่งในปัจจุบันมี โครงการที่สนับสนุนให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสา โดยเฉพาะโครงการของสำนักพระราชวัง ในโครงการเยาวชนจิตอาสา เพื่อเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชีวิตแบบ พึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริให้กับเยาวชนผ่านการลงมือทำ และเรียนรู้จากประสบการณ์ จริงในพื้นที่ร่วมกับชุมชนชนบท เยาวชนจะได้เรียนรู้แนวพระราชดำริและหลักการทำงานของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระ นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต และใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนชนบทไทย ตลอดจนเป็นการสร้างเครือข่ายเยาวชนที่มีความรู้และ

ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ประโยชน์สุขที่ประชาชนได้รับจากโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่สาธารณชนทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีโครงการอื่น ๆ ที่รัฐให้การสนับสนุน เช่น โครงการแกนนำรวมพลคนมีดี ของสภาอากาศไทย โครงการ Gen A “รวมพลคนรุ่นใหม่หัวใจอาสา” จัดโดยสำนักงานส่งเสริมสุขภาวะ (สสส.) และในภาคเอกชน เช่น โครงการสร้างเครือข่ายจิตอาสา และโครงการพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมการเรียนรู้ ของมูลนิธิสยามกัมมาจล ของธนาคารไทยพาณิชย์ รวมไปถึงโครงการในส่วนของภาคประชาชนและกลุ่มองค์กรเครือข่ายอีกมากมาย เช่น โครงการเยาวชนจิตอาสา ของเครือข่ายจิตอาสาที่จัดตั้งขึ้นมากกว่า 10 ปี มีเครือข่ายแต่ละจังหวัดและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล ติดต่อสื่อสาร และสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงความร่วมมือของทุกภาคส่วนมากขึ้น ซึ่งรวมถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีหน่วยงานและองค์กรที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาของเยาวชน เช่น สภาศึกและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์อาสาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยุธยา และกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ภายในจังหวัด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนในการให้ความสำคัญของการมีจิตสำนึกดี สร้างการมีส่วนร่วมโดยเน้นไปที่การให้เยาวชนเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนำไปสู่การเป็นกลไกสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนในชุมชนของตนเอง

จากปรัชญา “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน” ของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ผู้สภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชนได้แสดงความคิด ความสามารถ เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง ผ่านนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ร่วมแบ่งปันให้กับผู้อื่นแม้เป็นผู้ที่เราไม่รู้จัก และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว อย่างไรก็ตาม การจะขับเคลื่อนการมีจิตอาสาของเยาวชนได้นั้นจะต้องอาศัยพลังการเสริมอำนาจ (Empowerment) จากกลุ่มตัวแทนที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเสียสละ แบ่งปัน และคิดถึงผู้อื่น มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและท้องถิ่น (sense of public) ซึ่งเยาวชนจากสภาเด็กและเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกในแต่ละตำบล อำเภอ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอาสาสมัครที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานให้กับท้องถิ่น ทั้งในด้านของการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองและมีจิตอาสา เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต ซึ่งกระบวนการในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาจำเป็นต้องใช้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมรวมทั้งเครือข่ายเข้ามาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาของเยาวชน

นั้น ย่อมต้องเน้นการมีส่วนร่วมทั้งของเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพลังและความเข้าใจระหว่างกัน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการนำมาวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของเยาวชน ทั้งในขั้นตอนของการสร้าง การพัฒนา การรักษาและขยายเครือข่ายของเยาวชนจิตอาสา

ในมุมมองของสังคมโลก การขับเคลื่อนทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) กำลังถูกพูดถึงอย่างมากในยุคของพื้นที่สาธารณะในสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ และสื่อกิจกรรมที่มีอิทธิพล และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมคือกลุ่มคนหรือกลุ่มการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง โดยมิได้มองว่าการเคลื่อนไหวจะต้องเป็นเรื่องของสถาบันขนาดใหญ่ (macro) ที่เป็นเรื่องระดับนโยบายประเทศ การเมืองระดับชาติ หรือการเรียกร้องรัฐบาลซึ่งเป็นการขับเคลื่อนในภาพใหญ่ แต่การขับเคลื่อนทางสังคมรูปแบบใหม่เป็นการสะท้อนความคิดและข้อเสนอจากจุดเล็ก ๆ ในแต่ละบริบทของสังคม (micro) ในทุก ๆ เรื่องที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การเรียกร้องให้แต่งชุดไปรเวทไปโรงเรียนได้เป็นบางวันของนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน รวมไปถึงการรณรงค์ในประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระแสการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี การลดภาวะโลกร้อน หรือการเดินขบวนของคนผิวสี ซึ่งการต่อสู้ดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรหรือเป็นกลุ่มมีขอบ แต่เป็นกระแสที่พูดและเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ เป็นการต่อสู้เชิงความคิด เช่น กระแสเรื่องสิทธิความเท่าเทียมทางเพศของเพศทางเลือก กระแสการรณรงค์เรื่องการคุกคามทางเพศ ซึ่งสุดท้ายความเคลื่อนไหวพวกนี้ก็มีมักจะกลับมาเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ทั้งในระดับความคิด ความเชื่อ ไปจนถึงระดับนโยบาย เช่น การแต่งงานของเพศเดียวกัน หรือการรับผู้อพยพ เป็นต้น (เดอแมตเทอร์, 2561)

นักวิชาการที่เชี่ยวชาญประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่าง ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้อธิบายเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมรูปแบบใหม่ไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวด้วยตนเองจากประชาชนที่ไม่ได้ผ่านตัวแทนทางการเมืองอย่างเช่นในอดีต เนื่องจากไม่เชื่อในความเป็นตัวแทนพรรคการเมือง และไม่ได้เป็นการเรียกร้องเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ เพียงแต่เป็นการสร้างกติกาชุดใหม่ ช่วงชิงคำนิยามและความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้ เป็นการสร้างข้อตกลงใหม่โดยให้มีความเข้าใจที่ตรงกันในบริบทหนึ่ง ๆ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545) ซึ่งหากจะมองประยุกต์กับปรากฏการณ์ในปัจจุบันจะพบการเคลื่อนไหวดังกล่าวมากมายผ่านสื่อออนไลน์ ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการรณรงค์ในประเด็นปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว โดยน่านโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติมาพัฒนาต่อยอดเป็นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มี

ความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ในมิติของการขับเคลื่อนจิตอาสา เยาวชนไม่ได้มีจิตอาสาขึ้นมาได้ลอย ๆ ต้องอาศัยการสร้างเงื่อนไขและการเปิดพื้นที่ให้มีโอกาสในการทำงานจิตอาสา

ในแวดวงวิชาการ พบว่ามีผู้ให้ความสนใจนำประเด็นการศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีจิตอาสา มาทำการศึกษาวิจัย เช่น งานของ พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ (2556) การวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของนักศึกษา ป.ตรี สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มทร.ธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสื่อวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ และความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิดิทัศน์ และได้แนวทางการผลิตสื่อวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีกับนักศึกษา ส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ หรือในงานของ เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง (2556) เรื่อง การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งศึกษาปัจจัยและกระบวนการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำปัจจัยและกระบวนการสื่อสาร ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมนักศึกษาให้มีจิตอาสาเพิ่มมากขึ้นในบริบทอื่น ๆ งานทั้ง 2 ชิ้นดังกล่าว เป็นการค้นหาแนวทางปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนในอีกมิติหนึ่งนอกเหนือจากความรู้และความสามารถทางด้านวิชาการ แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตสำนึกในมุมมองที่เยาวชนยังต้องได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นในวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมองเยาวชนในมิติของการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นพลเมืองที่ต้องการขับเคลื่อนสังคม ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน โดยการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ภายใต้อาสาสมัครและเยาวชน เพื่อเป็นช่องทางในการขับเคลื่อนที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนด้วยการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งต่อไป

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการสร้างจิตอาสาของเยาวชน

หากจุดเริ่มต้นของการมีจิตอาสาของเยาวชนคือการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน (sense of public) และการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนได้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมย่อมเข้ามามีบทบาทในการเป็นเครื่องมือในกระบวนการสร้าง พัฒนา รักษา และขยายการมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นแนวทางในการอธิบายให้เห็นว่า ในแต่ละกระบวนการใครเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง สักส่วนในการมีส่วนร่วมของเยาวชน บทบาทหน้าที่ และระดับของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการสร้างจิตอาสา เมื่อเป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การสื่อสารเนื้อหาสาระที่ดี มีประโยชน์ต่อชุมชน

เป็นการสื่อสารในเชิงบวก ช่วยยกระดับความคิดและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในกลุ่ม ชุมชน ซึ่งเป้าหมายต่าง ๆ ก็คือการทำเกิดการมีจิตอาสาในกลุ่ม (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, 2549) โดยเฉพาะเยาวชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นเพียงใด การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนจิตอาสาได้ในระดับใด

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในมิติของการสร้างจิตสำนึกนั้น อาจยังมีข้อจำกัดในการศึกษาและเก็บข้อมูล เนื่องจากการศึกษาการมีส่วนร่วมต้องใช้เวลาในการสังเกต และเก็บข้อมูล งานส่วนใหญ่จะเป็นงานในลักษณะของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการใดโครงการหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่น งานของณัฐกฤตา มัชฌมสุข (2559) เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก ศึกษาารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ผลวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมทุกมิติด้านการสื่อสาร คือ เป็นแหล่งสาร เป็นผู้ผลิต และกำหนดทิศทางการสื่อสาร ในขณะที่กระบวนการสร้างจิตอาสาต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ความมีจิตสำนึกของแต่ละบุคคล และพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติโดยมีเป้าหมายคือการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รู้จักการให้ เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายต่าง ๆ จะเป็นการย้อนกลับไปสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันแบบสองทางระหว่างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการเพิ่มขึ้นของการมีจิตอาสาของเยาวชนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่น่าสนใจ เป็นงานตั้งต้นให้กับผู้วิจัยนำไปตั้งคำถามเพื่อต่อยอดจากงานวิจัยดังกล่าว คืองานของ อัครินทร์ นนทิหทัย เรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนารายการโทรทัศน์ TK Teen เป็นการศึกษาวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน และประสิทธิภาพของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของรายการโทรทัศน์ TK Teen กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนผู้ร่วมผลิตรายการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร คือรับชม แนะนำให้คนรู้จักร่วมชม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางรายการจัดขึ้น และยังมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสารในขั้นตอนการผลิต ได้แก่ เยาวชนได้เลือกประเด็นหัวข้อ หาข้อมูล เขียนบท และคัดเลือกตัวแสดง จัดเตรียมสถานที่ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ รวมทั้งเป็นผู้แสดงและพิธีกร ทว่าผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เยาวชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในงานด้านการบริหารจัดการต่าง ๆ ในขณะที่สภาเด็กและเยาวชนมีความคล้ายคลึงกันจากการมีส่วนร่วมที่เริ่มต้นจากการมีจิตอาสา เข้ามาโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน แต่อาสาสมัครเข้ามาทำงาน ข้อแตกต่างก็คือสภาเด็กและเยาวชนมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งการจัด

กิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ จากแนวความคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นกรอบการศึกษา เพื่อหาคำตอบของรูปแบบและลักษณะ รวมทั้งความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะงานด้านจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับพื้นที่สาธารณะ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม จะก่อเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ในการสื่อสาร โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากจะต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม และเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่ต้องอาศัยพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดและแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ พื้นที่สาธารณะเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักวิชาการผู้คิดค้นทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ ได้กำหนดลักษณะสำคัญของพื้นที่สาธารณะไว้ว่า เป็นพื้นที่ในการสื่อสารแบบสองทาง ใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง และทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมกัน มีความเป็นประชาธิปไตย แต่ฮาเบอร์มาสก็ได้ให้ข้อเสนอการสร้างพื้นที่สาธารณะให้มีลักษณะเฉพาะหลาย ๆ พื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ อย่างเช่นพื้นที่สาธารณะในแต่ละชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารเข้ามาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและนำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560)

ลักษณะของพื้นที่สาธารณะตามเงื่อนไขของฮาเบอร์มาส มีความสอดคล้องกับแนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมหลายประการ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดย ปารีชาติ สถาปิตานนท์ ได้เสนอว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของกระบวนการกระตุ้นให้เยาวชนในชุมชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา การสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีความสุข โดยต้องร่วมกันคิดร่วมกันฟังซึ่งกันและกัน เคารพกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ซึ่งก็ต้องอาศัยพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งในกรณีของสภาเด็กฯ นั้นประกอบด้วยพื้นที่ทางกายภาพ คือ หน่วยงานราชการในชุมชน และพื้นที่ทางความคิด จิตสำนึกกรักบ้านเกิดผ่านสื่อออนไลน์และกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ในการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหา และแนวทางการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, 2549) ซึ่งพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ภายใต้การใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้จะมีรูปแบบและลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทอย่างไรในการสร้างพื้นที่สาธารณะใหม่บ้าง

ทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสโดยใช้นิเวศวิทยาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้าไปเกี่ยวข้องนั้น มีผู้นำมาทำการวิจัยและศึกษาหลายเรื่อง เช่น งานของ พวงพนา คุณวัฒน์ (2545) เรื่องกระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล ใช้นิเวศวิทยาของฮาเบอร์มาสในแง่ของพลังของการมีส่วนร่วมจากจุดเล็ก ๆ ของพื้นที่ นำไปสู่การเข้ามาของสื่อมวลชน และใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อกลางในการขับเคลื่อนและต่อรองกับรัฐ ซึ่งในงานของผู้วิจัยที่รัฐสภาเด็กและเยาวชน ก็เริ่มจากการทำจิตอาสาเล็ก ๆ ในชุมชนไปสู่การขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนอย่างยั่งยืน หรืองานของ ปฏิภาณ ชัยช่วย และ กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ (2559) อธิบายในเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ครอบงำชีวิตส่วนตัวและสาธารณะ (Private and Public Life) และลดทอนเสรีภาพของบุคคลมากขึ้นจึงทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้กลับเพื่อปกป้องตัวเอง “Life world” ซึ่งในมุมมองของสภาเด็กและเยาวชนนั้น น่าสนใจว่าพวกเขาอาจมีข้อเสนอตัวเข้ามาทำเรื่องสาธารณะเพราะปกป้องตนเอง และพวกเขากำลังจะปกป้องชุมชนของเขาหรือไม่ อีกประเด็นที่น่าสังเกต คือ แม้จะมีงานวิจัยที่นำเอาแนวคิดพื้นที่สาธารณะมาเป็นกรอบในการตั้งคำถามกับการสื่อสาร แต่ยังไม่เห็นความชัดเจนของการเชื่อมร้อยกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เป็นส่วนผสมหลักของเกณฑ์การเป็นพื้นที่สาธารณะในอุดมคติของฮาเบอร์มาส ซึ่งน่าสนใจว่าในองค์ประกอบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนจะขับเคลื่อนการเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ได้ในระดับใด การแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนกับการตั้งคำถามในเรื่องการขับเคลื่อนและเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชน ในมุมมองที่เยาวชนเป็นความหวังใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมในรูปแบบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยมีพื้นที่สาธารณะเป็นกลไกที่สำคัญ จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสภาเด็กและเยาวชน

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้จัดทำ พ.ร.บ.การส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม โดย พ.ร.บ.นี้ มีการเพิ่มโครงสร้างคณะกรรมการที่สำคัญ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ เป็นการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่โลกของยุคดิจิทัล รวมทั้งให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีใจในการเสียสละทำงานเพื่อประเทศ สังคม และท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้สภาเด็กและเยาวชนในทุกกระดับ ในฐานะพื้นที่สาธารณะในการขับเคลื่อนจิตอาสาของเยาวชน โดยจะเป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาใน

ชุมชน เป็นพื้นที่ในการสื่อสารระดับความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเยาวชน จิตอาสา ซึ่ง เป็นเยาวชนรุ่นใหม่ (Active Agent) ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ขับเคลื่อนสังคมและ เป็นอนาคตของชาติ โดยใจความสำคัญของ พ.ร.บ.การส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 คือ กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 8,781 แห่ง นับตั้งแต่ พ.ร.บ.นี้ ใช้ บังคับ ได้แก่ สภาเด็กและเยาวชนตำบล/เทศบาล 7,775 แห่ง สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ 878 แห่ง สภาเด็กและเยาวชนเขต 50 แห่ง สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด 76 แห่ง สภาเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย 1 แห่ง ซึ่งประธานสภา เด็กและเยาวชนทุกระดับต้องผ่านการเป็นคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน ระดับตำบล/เทศบาล มี วาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

หากวิเคราะห์จากการกำหนดโครงสร้างและเงื่อนไขในการสร้างการมีส่วนร่วม สภาเด็ก และเยาวชนถือเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคคล และกลุ่ม บุคคลต่าง ๆ เน้นที่การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ โดยกำหนดให้สภาเด็กฯ ทุกระดับเป็น ผู้เสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน มีหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว ทุกจังหวัดเป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานจัดให้มีและดำเนินกิจการ สภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ ซึ่งเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในคณะกรรมการในทุกระดับ จะต้องผ่านการคัดเลือกและมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม พร้อมทั้งจะ เรียนรู้และมีใจที่จะต้องการพัฒนาท้องถิ่น เรียกว่า เยาวชนจิตอาสา (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, น.273) จะเห็นว่าในกระบวนการก่อร่าง การพัฒนา รักษาและขยายเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนมี ผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลายแต่มีเป้าหมายเดียวกัน โดยให้เยาวชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน ดั่งคำขวัญของสภาเด็กฯ ที่ว่า “เด็กคิด เด็กนำ เด็กทำ ผู้ใหญ่สนับสนุน”

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้สำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือกับองค์กรหน่วยงานในทุกระดับ เพื่อ ร่วมกันคิดร่วมกันทำ สร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ โดยมีโครงสร้างการดำเนินงานและหน้าที่ความ รับผิดชอบดังต่อไปนี้

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 157 แห่ง มีสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น 3,351 คน (ธันวาคม 2563) โดยแบ่งออกเป็น

ระดับตำบล 3,032 คน ระดับอำเภอ 300 คน และระดับจังหวัด 19 คน โดยสภาเด็กและ เยาวชน ในทุกระดับมีคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนจำนวน 15- 21 คน ในการดำเนินงานต่าง ๆ จะมี สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน โดยมีโครงสร้างการทำงานดังนี้

นายศุภโชค กลิ่งกลม ประธานสภาเด็กและเยาวชนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันได้ดำรงตำแหน่งรองโฆษกให้กับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย โดยได้รับการคัดเลือกจากผลงานที่โดดเด่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการขับเคลื่อนการทำงานที่เข้มแข็งในทุกระดับของสภาเด็กฯ

อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

อัตลักษณ์ “มีอิสระทางความคิด มีไหวพริบแก้ไขปัญหา จิตอาสาพัฒนาสังคม”

วิสัยทัศน์ สภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนด้านวิชาการและส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน สร้างสรรค์สังคมบริหารงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีวินัย โปร่งใส เป็นที่ยอมรับ สร้างผู้นำสู่ความเป็นสากลแห่งอาเซียน

พันธกิจ

1. จัดสมัชชาเสริมสร้างการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนทุกภาคส่วนกับภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชนให้เป็ศูนย์กลางการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน สร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกที่ดีในการทำงานให้กับสภาเด็กและเยาวชน
3. ศึกษาสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน
4. สนับสนุนการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่
5. เสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของคณะผู้บริหารฯ จัดการบริหารโดยส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถ และสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยน

สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในพื้นที่ภาคกลางใกล้กับกรุงเทพฯ มีบริบทที่หลากหลาย และมีปัญหาที่มากมายเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาของเยาวชนในการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม นำไปสู่การสร้างปัญหาต่าง ๆ ทั้งการติดยาเสพติด ก่ออาชญากรรม ทะเลาะวิวาท รวมทั้งกล้าแสดงออก ในทางที่ผิดผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรเนื่องจากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการข่มขืนผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว จากข้อมูลสถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2558 พบว่า ตลอดปี 2558 มีหญิงคลอดบุตรจำนวนทั้งสิ้น 679,502 ราย เป็นการคลอดจากแม่วัยรุ่นอายุ 10-19 ปี จำนวน 104,289 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.3 ของการคลอดทั้งหมด เป็นแม่วัยรุ่นอายุ 10-14 ปี จำนวน 2,988 ราย เป็นแม่วัยรุ่น

อายุ 15-19 ปี จำนวน 101,301 ราย ข้อมูลจากแผนก ANC โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2558 มีมารดาตั้งครรภ์วัยรุ่น 117 ราย พบมากที่สุดเท่ากันคือ 16 และ 17 ปี (23.07 ร้อยละ) ส่วนใหญ่จะต้องหยุดเรียนและไม่ได้เรียนต่อ 84 ราย (71.8ร้อยละ) และจากรายงานสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2563 พบว่า มีแม่วัยรุ่นที่อายุไม่เกิน 19 ปี ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพิ่มขึ้นเป็น 431 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา : 2563) นอกจากนี้เยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม ปัญหาขับรถจักรยานยนต์แต่งซิ่ง ขับเร็วและเสียงดังก่อกวน เป็นต้น

ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงแค่อุณหภูมิบางส่วนของปัญหาเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันจะให้เห็นตามข่าวดังที่เกี่ยวของเยาวชนอีกมาก เช่น การปาหินบนถนนสายเอเชีย ในเขตอำเภอบางปะอิน และบางปะหัน การรวมกลุ่มของวัยรุ่นตาซัง เพื่อแข่งขันประลองความเร็วบนถนนสาธารณะ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวมีการใช้พื้นที่สื่อต่าง ๆ ในการนัดหมาย เช่น สื่อออนไลน์ การถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ มีเยาวชนเข้ามากดไลค์ กดแชร์ และคอมเมนต์เป็นจำนวนมาก มีทั้งเนื้อหาแสดงความกึกคะนอง ยุยงส่งเสริม และเป็นกองเชียร์ ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว อาจแสดงความคิดเห็นคำทอ หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก่อให้เกิดความวุ่นวาย มีปัญหาการแก้แค้นเอาคืน หรือทำทายผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมหนึ่งยังมีเยาวชนที่ใช้พื้นที่สาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อ กิจกรรม พื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิดในทางที่ดี ใช้พื้นที่ต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนถกเถียง เพื่อให้เกิดข้อสรุปของปัญหา ซึ่งเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหลายกลุ่มก็มีแนวโน้มที่จะใช้พื้นที่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึก จิตอาสา เช่น กลุ่มชาวเราอยุธยา กลุ่มศูนย์อาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอยุธยา หรือกลุ่มมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งตัวแทนของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่รวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งมีความชอบธรรมของการเป็นตัวแทนในสภาเด็กฯ ทำให้มีพลังในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ของเยาวชนในทางที่ดีมากขึ้น

หากมองศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ในมุมมองของสมาชิกสภาเด็กฯ ระดับประเทศ นายชนวัฒน์ พรหมโชติ รองประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ กล่าวว่า “ปี 2560 ถือเป็นปีแรกที่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล อย่างเป็นทางการพร้อมกันทั่วประเทศโดยระบุให้มีการจัดตั้งให้ครบทุกตำบลในประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดแรก ๆ ที่สามารถจัดตั้งสภาเด็กฯ ในระดับตำบลได้ครบ 157 ตำบล และมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง มีทีมงานที่ดีคอยให้การสนับสนุนเยาวชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ซึ่งประธานสภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัดของอยุธยา ยังได้เป็นตัวแทนคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติอีกด้วย” (ชนวัฒน์ พรหมโชติ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 กันยายน 2561) จากคำกล่าวของรองประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยที่รับผิดชอบการประสานงานกับเครือข่ายสภาเด็กฯ ในแต่ละภูมิภาค ชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจ และพลังของเยาวชนในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการมีจิตอาสาเข้าร่วมทำงานในสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับ พร้อมมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมองเห็นศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่ามีแนวโน้มที่ดีที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาได้ไม่มากนัก

ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ความเข้มแข็งของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเยาวชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานต่าง ๆ สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีเครือข่ายที่ยั่งยืนจากการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น และยังคงประสานติดต่อสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่ใช่บุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงองค์กร สถาบันต่าง ๆ ที่สนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น เครื่องเสียง โต๊ะ เก้าอี้ สถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ไม่เพียงภายในจังหวัดเท่านั้น สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีเครือข่ายที่เข้มแข็งในเขตภาคกลาง จนได้รับการคัดเลือกจากสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยให้เป็นตัวแทนจัดงาน “ถนนเด็กเดินเล่น” เพลิดเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์ ตอน รวมพลังสร้างสรรค์สังคมไทย @อยุธยา ประจำปี 2562 โดยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนในเขตพื้นที่ภาคกลางได้แสดงความสามารถ พร้อมกับมอบรางวัลให้กับเยาวชนในชุมชนที่มีการพัฒนาดีเด่นในด้านต่าง ๆ ทั้งศิลปะ วัฒนธรรม สังคม การศึกษา การสร้างสรรค์ และการมีจิตอาสา อีกทั้งยังมีการออกบูธแสดงผลงานเด่นของสภาเด็กและเยาวชนในภาคกลาง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ผู้ศึกษาจะต้องค้นหาและถอดบทเรียนของกระบวนการสร้างและกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ กระบวนการสร้างและรักษาเครือข่ายเยาวชนจิตอาสาผ่านพื้นที่สาธารณะทั้งทางกายภาพ ทั้งในรูปแบบการสร้างโดยผู้ใหญ่อย่างเป็นทางการ และการสร้างขึ้นเองโดยเด็กและเยาวชนที่ไม่เป็นทางการ รวมทั้งพื้นที่ทางความคิดที่มีหลักการโดยชอบธรรมจากนโยบายต่าง ๆ และพื้นที่ทางความคิดจากการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาของเยาวชนเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ตามพันธกิจหลักของสภาเด็กฯ โดยเก็บข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนา นำข้อมูลมารวบรวม และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการ

สร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชน ในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยวิเคราะห์ที่มาของการมีจิตอาสา วิธีการแสดงออกและเงื่อนไขการมีส่วนร่วมว่าเยาวชนจิตอาสามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีจิตอาสาอย่างไร เยาวชนจิตอาสามีเงื่อนไขใดบ้างในการเข้าร่วม มีรูปแบบและเป้าหมายใดในการสื่อสาร มีการสร้างและรักษาเครือข่ายให้เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนได้อย่างไร

1.2 คำถามนำวิจัย

1.2.1 บริบทที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อย่างไร

1.2.2 การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

1.2.3 การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็นและการเป็นผู้นำของเยาวชนสภาเด็กและเยาวชน มีลักษณะการสื่อสารเป็นสองทาง (Interactive) สักส่วนการเป็นผู้ส่งสารของเยาวชน โดยมีเนื้อหาการสื่อสารเกี่ยวข้องกับ

ชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารต่าง ๆ โดยผู้รับสารมีการตอบรับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Active)

สภาเด็กและเยาวชน คือ พื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิดของสมาชิกเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชน เป็นพื้นที่ในการสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร เป็นศูนย์กลางการระดมสมอง ปรัชญาหรือ และเรียนรู้ทั้งเรื่องวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น คุณธรรม จริยธรรม และประชาธิปไตย ของตัวแทนเยาวชนทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ร่วมกับเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีภารกิจในการสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนในชุมชน มีภารกิจการเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานสนับสนุน รวมทั้งเครือข่ายต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของท้องถิ่นและสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐ รวมทั้งสร้างสรรค์กิจกรรมจิตอาสาในชุมชน

เยาวชนจิตอาสา คือ เยาวชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน ในระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้รับการพัฒนา จากการมีส่วนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชน มีความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน ชอบเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น มีความกระตือรือร้น กล้าคิดกล้าแสดงออก ต้องการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

พื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ คือ พื้นที่ทั้งทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิดในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร นำเสนอความคิดเห็นระหว่างสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน รัฐและผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในพื้นที่ที่กำหนดร่วมกัน มีเป้าหมายในการสร้างประโยชน์ให้กับสาธารณะ มีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา โดยใช้สื่อและการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจและหาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

การขับเคลื่อนการมีจิตอาสา คือ การพัฒนาตนเองของเยาวชนสภาเด็กฯ เพื่อไปพัฒนาจิตอาสาของเยาวชนในชุมชน การสื่อสาร การมีส่วนร่วม การสร้างกิจกรรม และการลงมือปฏิบัติสร้างเครือข่ายที่มีส่วนร่วมกับท้องถิ่นและสังคม โดยใช้พื้นที่สาธารณะทางกายภาพ และความคิด มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง มีจิตสำนึกสาธารณะและมีจิตอาสา กระตุ้นให้เยาวชนในท้องถิ่นเป็นอาสาสมัคร สร้างค่านิยมของเยาวชน ในการมีจิตอาสา รู้จักแบ่งปัน มีความเสียสละ และเคารพผู้อื่น

ระดับของการมีจิตอาสา

1. การสนับสนุนจิตอาสา คือ การรับรู้เข้าใจ การเอื้อเฟื้อกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นและส่งต่อข้อมูลของกิจกรรมจิตอาสา การสื่อสาร เพื่อให้เกิดกิจกรรมจิตอาสา การบริจาคเงิน การเข้าร่วมกิจกรรม มอบสิ่งของให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส และช่วยเหลือต่าง ๆ ตามโอกาสที่ได้พบเห็น หรืออาจจะอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กร

2. การส่งเสริมจิตอาสา คือ การรับรู้และเข้าใจ ลงมือปฏิบัติช่วยเหลือในงานจิตอาสา อาจอุทิศตนเป็นอาสาสมัครตามเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ เช่น อุทกภัย หรือสึนามิ โดยเสียสละเวลา แรงกาย หรือความสามารถเฉพาะบุคคล ค้นหา และมักจะเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอยู่เสมอ ร่วมเป็นทีมงานจัดกิจกรรมเป็นบางครั้ง

3. การสร้างสรรค์จิตอาสา คือ ผู้ที่อาสาเป็นหนึ่งในทีมงานของการจัดกิจกรรมจิตอาสา หรือกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน หรือรวมกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรม ผู้สื่อสารกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสา ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นงานประจำ

กิจกรรมจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชน คือ กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งให้ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาเยาวชนโดยตรง เช่น การส่งเสริมความรู้ด้านภัยจากยาเสพติด กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร การใช้สื่อในยุคดิจิทัล รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีจิตสำนึกที่ดีในการมีส่วนร่วมกับชุมชน และกิจกรรมด้านการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของเยาวชน เช่น การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร กิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะ ขุดลอกผักตบชวา เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เวลาไปกับบอขายมุขหรือสิ่งเสพติด รวมไปถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพต่าง ๆ

การพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน คือ การพัฒนาเยาวชนด้านความคิดและการจัดการ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการทำงาน และด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การสื่อสารของเยาวชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

การสร้างและรักษาเครือข่าย คือ กระบวนการหนึ่งในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย การกำหนดคกลไก สร้างระบบจูงใจ การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อ

ถ่ายทอดและรักษาพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่อย่างสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้อย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดขอบเขตข้อมูลโครงการและกิจกรรมที่จัดโดยสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.5.2 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงก่อสร้างสภาเด็กและเยาวชน โดยเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมตั้งแต่ พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ลงวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2560 มีคำสั่งให้จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งสิ้น 157 แห่ง และต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เป็นข้อมูลเริ่มต้นในการสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเก็บข้อมูลการทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยจะวิเคราะห์รูปแบบของการจัดกิจกรรม การดำเนินงาน และพัฒนาการของสภาเด็กและเยาวชน ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ที่มีการประเมินผลการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบลอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ไปจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ครอบคลุมการประเมินผล เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้าง การพัฒนา และการรักษาเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประโยชน์ด้านวิชาการ

- การนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะมาเป็นกรอบในการศึกษาร่วมกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างวิธีการวิจัยใหม่ ๆ และนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการต่อยอดการศึกษาการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ในบริบทอื่น ๆ

- ผลการศึกษาสามารถนำไปต่อยอดในประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในมุมมองของการเชื่อในศักยภาพของเยาวชน และการมีจิตอาสาของเยาวชนในบริบทอื่น ๆ นอกเหนือจากการมีจิตอาสาในชุมชน

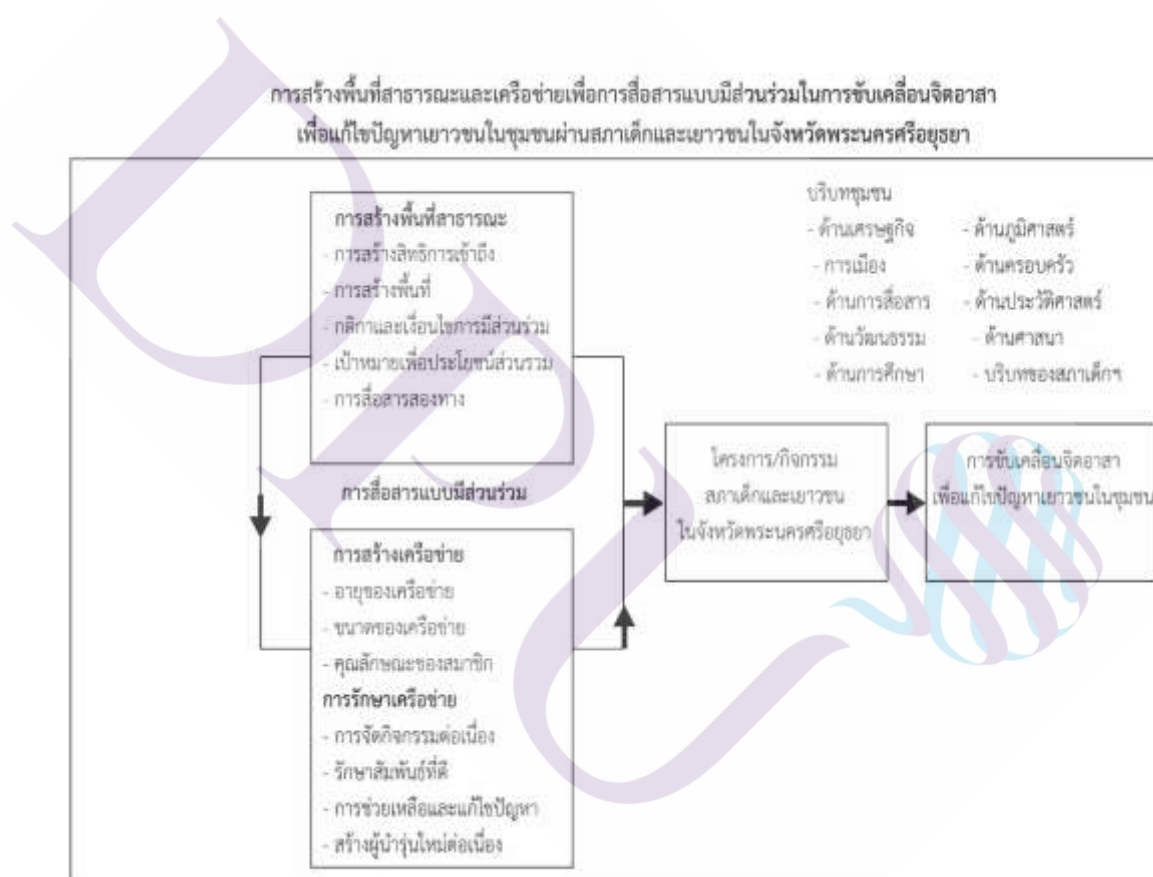
1.6.2 ประโยชน์ด้านองค์กรและสังคม

- สำหรับองค์กรสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับทั่วประเทศ จะเป็นแนวทางใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ เห็นความสำคัญของเครือข่าย และการมีส่วนร่วม

ระหว่างกัน มีความเข้าใจบริบทของเยาวชนและกระบวนการทำงานไปสู่เป้าหมายในการขับเคลื่อนกิจกรรมจิตอาสาในชุมชน

- ผลการศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเยาวชนในการขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ของสังคมโดยเริ่มจากชุมชนของตนเอง และเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญให้กับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป นำไปสู่การกำหนดนโยบาย และแนวทางที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงความคิดความสามารถในโครงการต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เป็นการวิเคราะห์บริบทชุมชนที่ส่งผลต่อการเกิดและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ นำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสา นำไปสู่การแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยศึกษาผ่านกระบวนการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ภายใต้สภาเด็กและเยาวชน

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการสร้างเครือข่ายของเยาวชนให้มีความต่อเนื่องและต่อยอดอย่างเข้มแข็ง โดยการวิเคราะห์ผ่านการจัดโครงการและกิจกรรมที่ขับเคลื่อนการมีจิตอาสา และการพัฒนาตนเองของสภาเด็กฯ เพื่อให้เห็นถึงการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน โดยมีกลุ่มเครือข่ายเยาวชนที่รู้จักเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นแกนสำคัญ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรม จิตอาสาในชุมชน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จึงได้นำแนวคิดทฤษฎีที่จะเป็นกรอบในการอธิบายและสร้างโมเดลการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ
- 2.2 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย
- 2.3 แนวคิดการพัฒนาเยาวชน
- 2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับจิตอาสา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

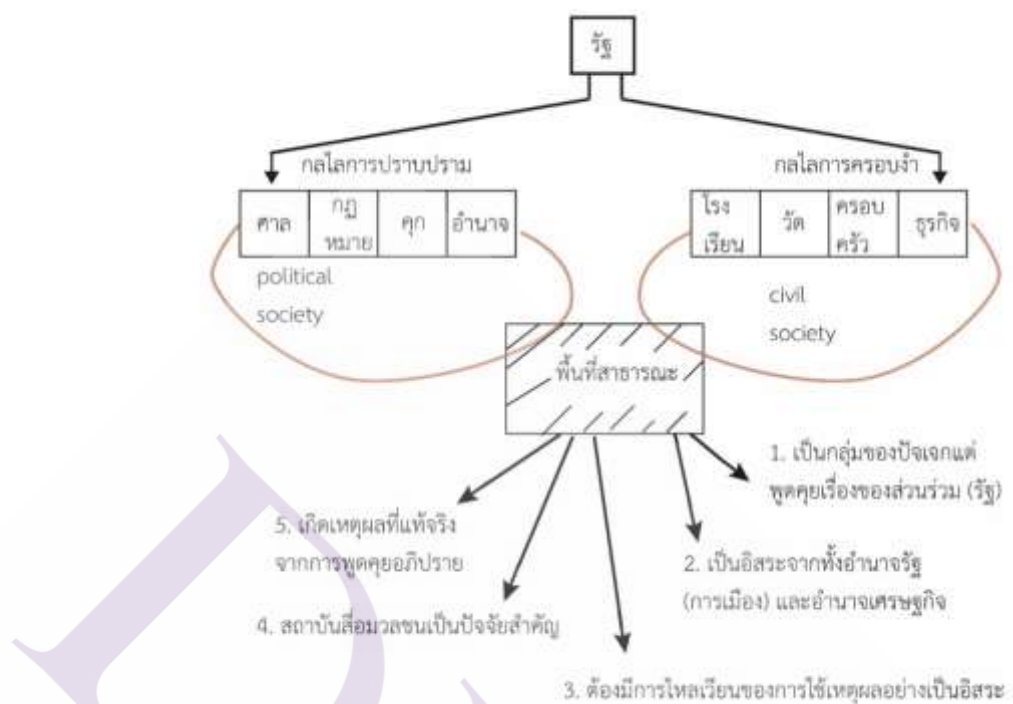
2.1 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของ เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) เป็นแนวคิดในกลุ่มของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ซึ่งตัวของฮาเบอร์มาสเองอยู่ในกลุ่มนักคิดสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมันนี โดยเป็นแนวคิดเชิงวิพากษ์ในยุคหลังที่มีอิทธิพลทางความคิดจากหลากหลายสาขาวิชามากขึ้น ไม่ได้มองเพียงวิพากษ์ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองเป็นตัวกำหนดความเป็นไปของสังคมตามแนวความคิดหลักของลัทธิมาร์กซิส แต่เขาได้เพิ่มเติมมิติอื่น ๆ เช่น ความรู้ การใช้เหตุผล ผลประโยชน์ ภาษา การสื่อสาร และพื้นที่สาธารณะที่จะเป็นกลไกหลักในการนำสังคมไปสู่การเป็นประชาธิปไตย ฮาเบอร์มาสถือเป็นนักคิดนักทฤษฎีในกลุ่มวิพากษ์เพียงไม่กี่คน ที่ยังมีชีวิตอยู่ และยังคงเดินสายบรรยายแนวคิดของเขาไปทั่วโลกแน่นอนว่า แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงมากสำหรับเขา “พื้นที่สาธารณะ” ตามทัศนะของฮาเบอร์มาส นิยามว่า พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public) พื้นที่เช่นนี้มีความสำคัญมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่บุคคลเข้าไปในปริบททลนั้นจะมีสถานะเป็น “ผู้กระทำการ” (actor) ที่มีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารแบบอภิปรายโต้แย้งกันด้วยการใช้เหตุใช้ผลเชิงการสื่อสาร (communication rationality) เพื่อตัดสินใจหาคำตอบที่ดีที่สุดร่วมกัน มิใช่การตัดสินใจบนฐานอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือตัดสินใจตามแบบประเพณีที่เคย ๆ ทำ ๆ กันมา (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2560)

ฮาเบอร์มาส กล่าวว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะเป็นทั้งแนวคิดและอุดมการณ์ พื้นที่สาธารณะคือ พื้นที่ซึ่งอัตราบุคคลเข้ามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการพูดคุยถกเถียงด้วยเหตุผล เพื่อแสวงหาความจริงและผลประโยชน์ส่วนรวม โดยเหตุที่ความคิด การเปิดกว้าง การไม่กีดกัน ความเท่าเทียม และเสรีภาพ แต่ในความเป็นจริงสิ่งเหล่านี้อาจเป็นภาพลวงตา ที่เป็นเพียงอุดมการณ์ เพราะช่วงเวลาหนึ่งพื้นที่สาธารณะอย่างสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รวมไปถึงรายการทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ได้กลายเป็นสินค้าเพื่อการบริโภค ซึ่งแทนที่จะส่งเสริมแต่กลับสกัดกั้นเสรีภาพของคนในสังคม อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในทัศนะของฮาเบอร์มาส ก็ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามถกเถียงเพื่อให้เกิดการวิพากษ์ ซึ่งสามารถมองได้ต่างมุมเพื่อให้ผลประโยชน์ร่วมกันต่อไป (ฟินเลย์สัน, 2559) ในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็อาจจะถูกตั้งคำถามและถูกมองว่าเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่ และสามารถเป็นได้ในระดับใด อาจจะเป็นในบางช่วงเวลา หรืออาจจะมองว่าไม่ได้เป็นเลยก็เป็นได้

เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ได้ให้เกณฑ์ในการเป็นพื้นที่สาธารณะไว้ว่า พื้นที่สาธารณะ (public space) เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรี ในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ประเด็นจากการอภิปรายได้ถึงปัญหา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางการเมืองของสาธารณชนในอันดับต่อไป พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ซึ่งจะต้องเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Dialogue) การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม พื้นที่สาธารณะเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน จัตุรัสกลางเมือง สวนสาธารณะ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่นามธรรม เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ

ฮาเบอร์มาส อธิบายตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่สาธารณะโดยต่อขยายแนวคิดมาจากนักปรัชญารุ่นดั้งเดิม เช่น เฮเกล มาร์กซ์ และกริมซี ฯลฯ เมื่อมองในมิติของกลไกวิธีการทำงานของพื้นที่สาธารณะ จะเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่อยู่ระหว่างกลไก 2 ขั้ว คือ กลไกการปราบปรามของศาล กฎหมาย กุ๊ก และอำนาจต่าง ๆ รวมทั้งกลไกการครอบงำจากโรงเรียน วัด ครอบครัว และธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ พื้นที่สาธารณะ จะเป็นพื้นที่ที่มีความพยายามจะหลุดออกจากกลไกทั้งสองด้าน ซึ่งแน่นอนว่าไม่มีทางที่จะแยกขาดออกจากกันได้ทั้งหมด ยังคงมีจุดเชื่อมร้อยและทับซ้อนกันอยู่ในระหว่างกลไกทั้งสอง

ภาพที่ 2 ตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่สาธารณะ

สภาเด็กและเยาวชน แม้จะผูกติดกับอำนาจรัฐ และมีความทับซ้อนของกลไกทั้ง 2 ขั้วดังกล่าว จะเป็นพื้นที่การสื่อสารในรูปแบบใหม่ที่เป็นพลังของเยาวชนในการแสดงออก ลงมือปฏิบัติเพื่อส่วนรวม และการสร้างการมีส่วนร่วมได้มากขึ้นเพียงใดนั้น เป็นประเด็นที่ต้องศึกษาต่อไป ซึ่งสภาเด็กและเยาวชนเป็นพื้นที่สาธารณะทั้งในรูปแบบของรูปธรรมและนามธรรม โดยมีพื้นฐานจากการเป็นเยาวชนจิตอาสา และได้รับการคัดเลือกเข้ามาทำงาน ซึ่งน่าสนใจว่าการสื่อสารมีบทบาทและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด เยาวชนในสภาเด็กฯ จะใช้เหตุผลในการสื่อสารในรูปแบบใด สามารถสร้างความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมผ่านพื้นที่สาธารณะนี้ได้มากขึ้นเพียงใด แนวคิดในเรื่องผลประโยชน์ เหตุผลและความรู้รูปแบบใดในทัศนะของฮาเบอร์มาสต์ที่จะมาตอบคำถามดังกล่าวได้

แนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสต์มีแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องของพื้นที่สาธารณะว่าเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วม (sense of public) ของปัจเจกบุคคลในการเข้าไปสื่อสารในเรื่องส่วนรวม โดยทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการในการพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกเถียง แสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาและเสนอแนะทางออกร่วมกัน โดยเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ภายใต้กลไกของรัฐและการครอบงำจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งพื้นที่สาธารณะใน

นิยามนี้จะมีลักษณะทั้งรูปธรรมและนามธรรม ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบริบทที่มีระดับของพื้นที่แตกต่างกัน ซึ่งในการศึกษาโดยใช้เกณฑ์การเป็นพื้นที่สาธารณะในระดับอุดมคติของฮาเบอร์มานั้นเป็นเรื่องที่ยากหากจะวัดความเป็นพื้นที่สาธารณะในแบบที่ ฮาเบอร์มาส์ตั้งเกณฑ์ได้อย่างเข้มงวด แต่จะเป็นการสำรวจและกำหนดขอบเขตระดับของการเป็นพื้นที่สาธารณะว่าสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด อาจจะเป็นรูปแบบของพื้นที่สาธารณะในยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนโดยเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งอาจไม่มีเงื่อนไขในเรื่องของชนชั้นเข้ามาเกี่ยวข้องในการใช้พื้นที่ในการต่อสู้ในรูปแบบที่ต่างไปจากชนชั้นกลางตามอุดมคติของฮาเบอร์มาส์

เกณฑ์การสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ (ปรับปรุงจาก กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน: 2560)

1. ผู้มีสิทธิ์เข้าถึง คือ กลุ่มชนชั้นกลาง พ่อค้า ช่างฝีมือ นักวิชาชีพ ปัญญาชน (เยาวชนคนรุ่นใหม่) ที่สถาปนาตัวเองเป็นพลเมือง (citizen) ซึ่งน่าสนใจว่าในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีประเด็นของชนชั้นเข้ามาเป็นตัวชี้วัดหรือไม่ และใครมีสิทธิ์เข้าถึงพื้นที่ของสภาเด็กฯ บ้าง
2. สถานที่ ซึ่งเป็นได้ทั้งแบบรูปธรรม เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และในรูปแบบนามธรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ทางความคิด เช่น สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนเป็นทั้งพื้นที่แบบรูปธรรมและนามธรรม โดยมีทั้งพื้นที่ในหน่วยงานราชการ และพื้นที่ทางสื่อออนไลน์
3. การกระทำ กิจกรรมที่กลุ่มคนเหล่านี้จะกระทำคือนัดพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยหรือถกเถียงกันด้วยเหตุผล มีอิสระในเรื่องกฎหมาย การเมืองการปกครองต่าง ๆ ของรัฐ การโต้แย้งกันนี้จะนำไปบนหลักของความเสมอเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องมาดูว่าในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะสามารถมีอิสระได้ในระดับใด
4. เป้าหมาย เพื่อจะสร้างเวทีที่ประชาชนพลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะและแก้ไขปัญหาของสังคมที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม ผลลัพธ์จากการตัดสินใจจะเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม
5. หน้าที่ของพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้การพบปะแลกเปลี่ยนไม่เพียงการสำเร็จความใคร่ทางปัญญาเท่านั้น แต่จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติจริง และเป็นช่องทางในการให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องสาธารณะ ทั้งยังเป็นพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองและตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งในส่วนของสภาเด็กและเยาวชน ๆ จะเป็นเช่นไร ใช้พื้นที่สาธารณะอยู่ในหน้าที่ใดบ้าง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาต่อไป

6. การสื่อสาร ต้องเป็นการสื่อสารแบบสองทาง และกระจายรอบทิศทาง ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผ่านเครื่องมือการสื่อสารที่หลากหลาย

อย่างไรก็ตาม เถกษณ์ดังกล่าวเป็นการถูกพัฒนามาจากแนวความคิดของฮาเบอร์มาสที่พัฒนาไปตามบริบทของรูปแบบการปกครองและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมทั้งการต่อสู้ของชนชั้นที่ใช้พื้นที่สาธารณะเป็นกระบอกเสียงในการตรวจสอบอำนาจรัฐ และพูดคุยกันด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะ จากเดิมในยุคศตวรรษที่ 17-18 ที่พื้นที่สาธารณะถูกใช้เพื่อชนชั้นสูงในการแสดงสถานะถูกชนชั้นกลางช่วงชิงพื้นที่ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยมีสื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในศตวรรษที่ 19 โดยบริบทในประเทศไทย ได้แก่ สภากาแฟ คาเฟ่ รวมทั้งพื้นที่ทางความคิดอย่างสื่อสารมวลชน และการเข้ามาของอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งในยุคหนึ่งดูเหมือนว่าพื้นที่สาธารณะจะมีส่วนสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนสังคมได้ แต่ในปัจจุบัน พื้นที่สาธารณะต่าง ๆ จะถูกช่วงชิงไปโดยระบบทุนนิยม ผ่านทางการซื้อสื่อโฆษณา ตัวอย่างเช่น สนามหลวงไม่ใช่พื้นที่ในการรวมพลเพื่อต่อรองกับอำนาจรัฐอีกต่อไป แต่พื้นที่สาธารณะสามารถสร้างขึ้นมาได้ย่อย ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทต่าง ๆ ที่มีความต้องการต่างกันและมีลักษณะเฉพาะ เพราะฮาเบอร์มาสมีความเชื่อที่ว่า “ถ้าครั้งหนึ่งเคยทำได้ อะไรเสียก็ทำได้” ดังเช่นสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการรวมตัวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (sense of public) มีใจในการเข้ามาขับเคลื่อนจิตอาสาโดยผ่านกระบวนการทำงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน แม้อาจไม่ใช่พื้นที่สาธารณะตามอุดมคติของฮาเบอร์มาส แต่ก็สามารถเป็นช่องทางให้เยาวชนมีพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดได้บ้างไม่มากนักน้อย และใช้การสร้างเครือข่ายเพื่อสืบทอดจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชนในชุมชนรุ่นต่อ ๆ ไป

บทบาทของการสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ

ในยุคศตวรรษที่ 17 พื้นที่สาธารณะในทัศนะของฮาเบอร์มาส พุถึงสื่อมวลชนที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ในการนำเสนอประเด็นทางการเมือง และการวิจารณ์วรรณคดีที่สามารถเป็นพื้นที่ในการนำเสนอความคิด และเกิดการรวมกลุ่มกันวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ร่วมกันของคนในยุคนั้น ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยผลจากระบบทุนนิยมที่เข้ามาแทรกแซงเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ และเนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อที่หนังสือพิมพ์ผลิตเนื้อหาภายใต้การควบคุมของนายทุน มากกว่าการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับประชาชน แม้ในช่วงเวลาต่อมาสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างวิทยุและโทรทัศน์จะเข้ามาเหมือนเป็นพื้นที่แห่งความหวังในการต่อสู้ของประชาชนในการขับเคลื่อนสังคม แต่ด้วยเงื่อนไขของการจัดสัมปทานและอำนาจของ

ทุนนิยม จึงมีข้อจำกัดในการเป็นพื้นที่สาธารณะที่จะให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ โดยเฉพาะในเมื่อเข้าสู่ยุคแห่งการค้าที่สื่อมวลชนทุกแขนงแบ่งพื้นที่ในการให้ข้อสื่อโฆษณาซึ่งเป็นการ โยนอำนาจไปให้กับนายทุนในการกำหนดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะข่าวที่จะส่งผลกระทบต่อนายทุน เช่น ข่าวโรคติดต่อที่มาพร้อมกับสัตว์ปีกที่จะส่งผลกระทบต่อเจ้าของร้านอาหารก็จะไม่ถูกนำเสนอ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543)

อย่างไรก็ตาม ฮาเบอร์มาสยังคงเชื่อว่าสื่อสามารถที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ รวมทั้งการเกิดขึ้นของสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งสื่อชุมชนและสื่อพื้นที่ซึ่งเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญในการจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันได้ ผู้วิจัยสนใจในประเด็นการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่โดยมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีลักษณะ Active อย่างสภาเด็กและเยาวชน เริ่มจากการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ

หากพิจารณาคำถามของฮาเบอร์มาสมาประยุกต์ใช้ในการตั้งคำถามในงานวิจัยของผู้วิจัยสามารถพิจารณาได้ว่า การสร้างพื้นที่สาธารณะในสังคมประชาธิปไตยที่จะปลดปล่อยให้คนในสังคมมีเสรีภาพทางความคิดและการปฏิบัติต่าง ๆ ฮาเบอร์มาสชวนเราสร้างพื้นที่สาธารณะโดยมีข้อเสนอคือ สร้างพื้นที่สาธารณะออกมาให้มีความหลากหลาย เพื่อรองรับความต้องการและความแตกต่างของคนในสังคมให้มีความเท่าเทียมสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับตนเองได้โดยไม่ต้องไม่เป็นพื้นที่อิทธิพลของรัฐ และสิ่งสำคัญคือต้องเป็นพื้นที่ในการสร้างจิตสำนึกใหม่ในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่คิดแต่ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสื่อสารและปริมาณของการมีส่วนร่วม ซึ่งสภาเด็กและเยาวชนแม้จะอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐในบางส่วน แต่ยังคงมีอิสระทางด้านความคิดและการนำเสนอกิจกรรมและแนวทางการสื่อสารและสร้างพื้นที่สำหรับเยาวชนยุคใหม่ที่มีความรู้สึกสำนึกรักบ้านเกิด และมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560)

2.2 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย

สภาเด็กและเยาวชนมีเอกลักษณ์ขององค์กรในการเป็นพื้นที่ให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของเยาวชนในท้องถิ่นและเครือข่ายทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวทางในการค้นหาคำตอบของคำถามในงานวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา โดยใช้แนวคิดพื้นฐาน

รูปแบบการสื่อสารและองค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยและใช้อธิบายผลการศึกษาและขยายต่อของความสัมพันธ์ของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือรูปแบบการสื่อสารที่เน้นการสื่อสารแบบสองทาง ให้ความสำคัญทั้งผู้ส่งและผู้รับ เป็นการสื่อสารในแนวระนาบ (horizontal) เน้นที่กระบวนการสื่อสารในระยะยาว มีความเป็นกลุ่มร่วมกันสื่อสารกับชุมชน มุ่งที่ความจำเป็นของชุมชน เจาะจงที่ปัญหาเฉพาะของแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระ ภาษา วัฒนธรรม และช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องของแต่ละชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง (sense of public) อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาได้อธิบายภาพของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ดังนี้

Jacobson (1994) ให้นิยามการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงรูปแบบต่าง ๆ ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นที่ความเกี่ยวข้องของคนในชุมชน (Involvement) ในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการสื่อสารเข้ามาเป็นเครื่องมือ ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อประเพณี โดยมีความไว้วางใจกันเป็นฐานสำคัญที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการสื่อสารและการพัฒนา

Jacobson and Kolluri (1999) อธิบายเพิ่มเติมว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารวมทั้งต้องสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกต่าง ๆ อีกด้วย นอกจากนี้รูปแบบที่สำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นในรูปแบบของการปรึกษาหารือมากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร

Singhal (2001) อธิบายการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในเชิงระบบว่าเป็นกระบวนการหารือกันระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันในเชิงที่มีพลวัต มีปฏิสัมพันธ์และเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้พวกเขาสามารถรับรู้ความสามารถของตนเองต่อสถานะสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

องค์กร UNESCO ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสื่อประเภทต่าง ๆ โดยชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับภารกิจสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงสื่อประเภทต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสาร การวางแผนโครงการกำหนดนโยบายการบริหารโครงการ และการดำเนินการผลิตสื่อต่าง ๆ ซึ่งประเด็นนี้น่าสนใจเป็นอย่างมากในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนนั้น พวกเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในภารกิจดังกล่าวมาน้อยเพียงใด อย่างไร และอยู่ในระดับใด

บริบทในสังคมไทย ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2542) ได้เสนอว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของกระบวนการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนมีความตระหนักในปัญหาของชุมชน และต้องร่วมกันคิด ร่วมกันฟัง เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกันและกันเพื่อค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาและแนวทางการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีเหตุผล (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, 2549)

อย่างไรก็ตาม หากจะสรุปความหมายและความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยมองว่า ในมิติของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีจุดเริ่มต้นที่การมีสำนึกความเป็นพลเมืองหรือสำนึกรักบ้านเกิด การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสร้างกระบวนการสื่อสารเพื่อให้คนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ทั้งนี้บุคคลในชุมชนจะต้องเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน หาข้อสรุปเพื่อเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคม และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้อยู่อย่างมั่นคงได้

เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมานำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในความคิด ความเชื่อของพวกเขา เช่น เยาวชนในชุมชนนำเสนอศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น แล้วเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ของบุคคลภายนอกและแสดงความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมของเรา
3. สร้างความเชื่อมั่นในการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ โดยการฝึกอบรมการผลิตสื่อและทดลองใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้สะดวกขึ้น
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เป็นช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังภายนอก ไม่เพียงแต่รู้เองเข้าใจเองเฉพาะในชุมชน
5. เพื่อให้ชุมชนได้สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ไขในมุมมองของชุมชน
6. ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มจากบางส่วนของชุมชน หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชน หรือรวมไปถึงชุมชนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการร่วมกันแก้ไขในแบบแนวระนาบ ดังเช่น สภาเด็กและเยาวชน อาจเริ่มจากการคิด วิเคราะห์และวางแผนของตัวแทนสมาชิก แล้วนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาในท้องถิ่นของเยาวชนในชุมชนได้เช่นกัน

7. เนื้อหาของการสื่อสารในชุมชน จะมุ่งเน้นไปที่การหาสารประโยชน์ และการสื่อสารในเชิงบวก ซึ่งจะเป็นการสร้างพื้นที่ทางการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมด้วยช่วยกัน แข่งชิงพื้นที่ของเนื้อหาที่มีแต่ความบันเทิงหรือเนื้อหาที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์จากสื่อมวลชนหรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร

หากกล่าวถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หลายคนอาจยังเข้าใจในลักษณะของการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ กล่าวคือสื่อสารออกไปแล้วให้ผู้รับสารหรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการลดโลกร้อนซึ่งสื่อสารให้ประชาชนลดใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น แต่ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร จะหมายรวมไปถึงการร่วมกันวางแผน การจัดการดำเนินงาน และการได้รับประโยชน์

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละชุมชน สังคมอาจมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามา มีบทบาทอยู่ในระดับที่ต่างกัน ในองค์ประกอบของการสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เป้าหมายของการสื่อสาร ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่น ในระดับเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น หรือระดับที่เป็นผู้นำเสนอนโยบายได้ เป็นต้น

2. ลักษณะสองทาง Interactive ของการสื่อสาร หากรูปแบบการสื่อสารเป็นการส่งเสริมให้มีลักษณะโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลา ชุมชนก็จะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

3. ใคร คือ ผู้ส่งสาร เป็นคนในชุมชนเอง เขาชนในชุมชน หรือผู้มีอำนาจในชุมชน มีสัดส่วนมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างนักสื่อสารมวลชนอาชีพ นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ใครมีสัดส่วนในการเป็นผู้ส่งสารมากกว่ากัน

4. ประเภทของเนื้อหาสาร เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือไม่ เนื่องจากการสื่อสารในสื่อมวลชนมักมุ่งเป้าไปที่ข่าวและสถานการณ์ที่เป็นภาพใหญ่ ส่งผลต่อมวลชนในวงกว้าง มากกว่าจะกำหนดเนื้อหาเฉพาะในท้องถิ่น ซึ่งสื่อออนไลน์หรือสื่อกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน (dialogue) เป็นการค้นหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย (collaboration) และก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (Group decision making) ก็ยิ่งสร้างโอกาสในการสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น

5. ประเภทของช่องทาง/สื่อ โดยหลักการทั่วไปสื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะกิจ จะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่อมวลชน ยิ่งในปัจจุบันสื่อออนไลน์จะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้ชุมชนเล็ก ๆ มีบทบาทในการสร้างพื้นที่ในการสื่อสารมากขึ้น โดยมีสื่อประเพณีที่

ใกล้ชิดกับชาวบ้านเป็นตัวสนับสนุนการสร้างบรรยากาศที่ดีในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง สื่อขนาดใหญ่ เช่นสื่อมวลชนจะเป็นฝ่ายวิ่งเข้ามาหาชุมชนเอง

6. ผู้รับสารและการมีปฏิริยาป้อนกลับ (Feedback) ในแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความเชื่อพื้นฐานในการมองผู้รับสารที่ต่างไปจากสื่อกระแสหลัก กล่าวคือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีมุมมองในการมองผู้รับสารในแบบ active คือมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและกระตือรือร้นที่จะรับรู้ข้อมูล ไม่ได้เป็นผู้รับสารในแบบ passive ที่รอรับข้อมูลข่าวสารอย่างว่างเปล่า จึงต้องให้ความสำคัญกับการมีพื้นที่ให้กับผู้รับสารได้แสดงความคิดเห็นและมีปฏิริยาตอบกลับในช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลายและครอบคลุม (ภาณุพงศ์ ภูโต, 2551)

แบบจำลอง : การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการสร้างแบบจำลองการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน จึงต้องนำแบบจำลองที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบสำหรับการอธิบายและสร้างสรรค์แบบจำลองเฉพาะขึ้นมาใหม่ ดังนี้

จากแนวคิดของ Carey (1975) ที่แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การถ่ายทอดสัญญาณและสาร จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยมีเป้าหมายเพื่อการควบคุม (Transmission approach) การสื่อสารเพื่อดำรงรักษาสังคม แสดงออกถึงความเชื่อที่ให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกัน (Ritual approach)

กาญจนา แก้วเทพ (2547) ได้ประยุกต์แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวผ่านแบบจำลองการสื่อสารเชิงการถ่ายทอด หรือ transmission model และแบบจำลองเชิงพิธีกรรม หรือ ritualistic model ดังนี้

แบบจำลองเชิงการถ่ายทอด (Transmission approach)

แบบจำลองเชิงการถ่ายทอดเน้นการสื่อสารทางเดียวจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมองคู่ส่งสาร มีลักษณะตายตัว ต่างคนต่างทำหน้าที่ชัดเจน คือ ผู้ส่งสารเป็นผู้ควบคุมกระบวนการสื่อสารทั้งหมด ส่วนผู้รับสารเป็นเพียงผู้รับข่าวสารและปฏิบัติตามเท่านั้น

แบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic model)

เน้นการสื่อสารสองทางโดยผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกันได้ เหมือนกับการสนทนาทางเซท เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีการสื่อสารในระยะเวลาหนึ่งแล้ว ก็คาดหมายว่าทั้งสองฝ่ายจะได้เรียนรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกันในระดับที่เท่าๆ กัน (shared meaning)

ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสมากกว่าในกระบวนการสื่อสาร ต่างกับแบบจำลองการสื่อสารในแบบถ่ายทอดข่าวสาร

ทั้งนี้จากการนำเสนอแบบจำลองทั้งสอง กาญจนา แก้วเทพ (2547) ยังได้เปรียบเทียบคุณลักษณะ (attribute) สำคัญ ๆ ที่แตกต่างกันของแบบจำลองทั้งสอง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบแบบจำลองเชิงถ่ายทอดและเชิงพิธีกรรม

แบบจำลองเชิงถ่ายทอด	แบบจำลองเชิงพิธีกรรม
1. เป้าหมายหลัก คือ การถ่ายทอดข่าวสารเพื่อการโน้มน้าวผู้รับสาร (persuasion)	1. เป้าหมายหลัก คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างผู้ส่งและผู้รับ (shared meaning)
2. ความสำคัญของการสื่อสารจึงอยู่ที่ผู้ส่ง (Sender-centered)	2. ความสำคัญอยู่ที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับ ซึ่งต่างต้องทำความเข้าใจกันและกัน
3. ทิศทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบทางเดียว (one-way flow) และเป็นแนวตั้ง (vertical)	3. ทิศทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบสองทาง (two-way flow) และเป็นแนวระนาบ (horizontal)
4. บทบาทของการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารจะตายตัวตลอดกระบวนการสื่อสาร	4. บทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสลับเปลี่ยนกัน ไม่ผูกขาด
5. ผลลัพธ์ของการสื่อสาร เมื่อสิ้นสุดกระบวนการผู้รับสารจะรู้ข่าวสาร หรือเห็นคล้อยตามผู้ส่ง	5. หลังจากสิ้นสุดการสนทนา ทั้งผู้ส่งและผู้รับจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารซึ่งกันและกัน

หากประยุกต์แบบจำลองทั้ง 2 ไปสู่การตอบคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กาญจนา แก้วเทพ (2547) ย้ำว่า “หากเป็นการสื่อสารที่จะใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ก็ต้องเป็นการสื่อสารแบบจำลองเชิงพิธีกรรมเท่านั้น จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication)”

ลักษณะดังกล่าวน่าสนใจเป็นอย่างมาก เมื่อเวลาผ่านไป บริบทเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในบริบทของเยาวชนต่อการเป็น Active agent ตัวแทนของเยาวชนรุ่นใหม่ที่กำลังคิดกล้าแสดงออก และมีจิตอาสา อย่างสภาเด็กและเยาวชน แม้อยู่ภายใต้การควบคุมจากองค์กรของรัฐ แต่ด้วยบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย รูปแบบของการ

สื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะมีบทบาทอย่างไรในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสา กระบวนการสื่อสาร บทบาทของคู่สื่อสาร เป้าหมายและทิศทางการสื่อสาร รวมทั้งผลลัพธ์ของการสื่อสาร จะสามารถนำแบบจำลองทั้งสองมาอธิบายแยกกันได้ อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะต้องอยู่ในลักษณะของแบบจำลองเชิงพิธีกรรมเท่านั้นตามที่ กาญจนา แก้วเทพ ได้ฟันธงไว้หรือไม่ ผู้วิจัยมีความใคร่รู้ในการศึกษาต่อไป

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการสร้างเครือข่าย

กรณีของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาประเด็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ซึ่งหนึ่งในเงื่อนไขที่สำคัญของทั้งการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและพื้นที่สาธารณะก็คือเป็นการอาศัยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องและรู้สึกมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม แน่นอนว่าในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มคน หรือองค์กรที่มีความสมัครใจที่จะให้การสนับสนุน ทั้งในรูปแบบของทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งในสภาเด็กฯ จะเรียกกันว่าเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืน จึงใช้แนวคิดการสร้างเครือข่าย รวบรวมโดย กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหาทำวิจัยดังนี้

การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันเพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใด ๆ ที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างไปจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่

ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานอย่างยิ่งและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

1. สมาชิกที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม
2. สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก
3. มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จอย่าทำกิจกรรมที่ยาก โดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวเกิดการแตกสลายได้
4. จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ
5. สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่มและทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้
6. สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย
7. สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย
8. สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่าย ในลักษณะความสัมพันธ์ฉันเพื่อน
9. จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกันรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป

10. จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

11. จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม มีการสรุปคุณลักษณะของเครือข่ายในภาพรวมไว้อย่างน่าสนใจ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาการสร้างเครือข่ายและการรักษาเครือข่ายไว้ได้อย่างเข้มแข็งต่อเนืองยาวนาน ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ : 2549)

ผู้จัดการเครือข่าย

มีหน้าที่ในการดูแลรักษาเครือข่ายดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นสมาชิกรวมตัวกันทำงาน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อ เช่น การประชุมประจำปี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาร่วมกัน การวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมใหม่

2. สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกัน ส่งข่าวผ่านจดหมาย ข่าวของเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลและตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกเข้าถึง

3. สร้างความรักความผูกพันและความไว้นือเชื่อใจระหว่างคนในกลุ่มสมาชิก เริ่มจัดกิจกรรมง่าย ๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จร่วมกันก่อน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ จัดเวทีให้มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาเมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก จัดกิจกรรมส่งต่องานที่เกี่ยวข้อง

4. จัดให้มีกระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วม พยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้มีการเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่รวบอำนาจ ควรแบ่งกันเป็นผู้นำตามความถนัด ทำการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกกลุ่มก่อนการตัดสินใจเพื่อทำให้เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะนำผลการตัดสินใจของเครือข่ายไปปฏิบัติ

5. วางแผนในการประสานงานระหว่างสมาชิก และเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่น ๆ จัดระบบการประสานงานให้คล่องตัวและทั่วถึง การประสานงานถือเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกแกนนำ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนทุกระดับให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำ

การพัฒนาสมาชิกแกนนำที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่น ๆ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากคนภายนอก เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายมากขึ้น สมาชิกแกนนำจะต้องมีการพัฒนากลุ่มเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะสูง มีความเป็นทีม มีประสิทธิภาพสูง มีการรวมตัวของสมาชิกในกลุ่มสูง มีการสื่อสารทั่วถึงและโปร่งใส มีความไว้นือเชื่อใจระหว่างสมาชิก ใช้กระบวนการการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วน ไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ ประสานงานกับองค์กรภายนอกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

การรักษาเครือข่าย

ตราบดีที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จ ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้

หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่วางชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะไม่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้

เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว

ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกันด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้จึงต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่เวลา และความถี่ ต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ให้สำรวจความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสนทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อเลี้ยงการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้าว ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงทีก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่จัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้สมาชิกของเครือข่ายพึงตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัมพันธภาพเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้น สมาชิกควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งต้องรีบแก้ไขและดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

3. การกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไป มีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็ที่มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะหมางาย กล่าวคือ ผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนโดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในครั้งเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจ โดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคมที่มักจะไม่มีค่าตอบแทนการดำเนินงาน จำเป็นต้องหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงินตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น (esteem needs) ที่อยู่ในรูปของอำนาจ เกียรติยศชื่อเสียงหรือสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่นำมาใช้จูงใจได้ อาจทำเป็นรูป “สัญลักษณ์” บางอย่างที่สามารถได้รับเกียรติยศ การยกย่องและมีคุณค่าทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เป็นต้น โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ต้องมีคุณค่าเพียงพอให้เขาปรารถนาอยากที่จะได้ และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อไต่เต้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการดำเนินงาน ซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด แต่หากได้รับการสนับสนุนก็จำเป็นจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คุ้มหน้าอาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรง เมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้ “สร้างคน” ขึ้นมารับไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จึงจำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย ที่สำคัญคือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์กลางใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไป เมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

2.3 แนวคิดการพัฒนาเยาวชน

ในมุมมองหนึ่งเด็กและเยาวชนเปรียบเสมือนผ้าขาวที่จะถูกเติมสีสันท่าง ๆ ไปตามประสบการณ์ที่ได้รับ เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เด็กคืออดีตของผู้ใหญ่ เด็กทุกคนเหมือนกันไม่ว่าจะสมัยใดหรือท้องถิ่นใด เด็กคือพัฒนาการที่เป็นไปตามธรรมชาติจากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น เป็นทักษะที่มองว่าเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้ถูกระทำจากผู้ใหญ่ ในการส่งเสริมและสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ และโดยเฉพาะจากสื่อมวลชนที่จะมีผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน การศึกษาวิจัยจึงมักใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับธรรมชาติของแต่ละสื่อที่มีผลต่อเด็กในด้านต่าง ๆ แนวคิดเรื่องการเปิดรับสื่อ (media exposure) แต่ละชนิดของเด็ก ซึ่งอยู่ในร่มของทฤษฎีอย่าง Impact Theory หรือการใช้ประโยชน์จากสื่อ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสื่อ โดยมีบทบาทหน้าที่ด้านการสร้างการเรียนรู้ทางสังคมแฝงอยู่ในตัวเนื้อหาทฤษฎี Social Learning Theory

ในขณะที่อีกมุมมองหนึ่ง มองว่าเด็กและเยาวชนแต่ละยุค แต่ละท้องถิ่นนั้น มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดยการถูกประกอบสร้างที่แตกต่างกันจากแต่ละครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม และสื่อมวลชนอาจไม่ได้มีผลกระทบต่อพัฒนาเยาวชนในด้านต่าง ๆ มากนัก ผู้วิจัยสนใจความเชื่อในแบบหลังที่มองว่าเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่สามารถร่วมกำหนดเงื่อนไข แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคมได้ ด้วยการพัฒนาจากสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเปิดโอกาสและสร้าง

ความรู้ถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยเฉพาะในชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ และ คณะ, 2554) ซึ่งจะนำมาซึ่งการใช้แนวคิดทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ หรือแนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพลังของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ที่เยาวชนต้องให้ความสนใจ สังคมและ เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป อย่างไรก็ตามในการพัฒนาเยาวชนยังมีรูปแบบแนวคิดที่น่าสนใจอีกมาก ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแนวทางที่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยไว้ดังนี้

จันทนา อุดม และคณะ (2559) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนร่วมกับสถาบันทางสังคมและได้เสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนจากการสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องไว้ที่น่าสนใจ กล่าวคือ เยาวชนกับการพัฒนาสังคม ปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคมคือการพัฒนาเยาวชน เพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัว เพราะเยาวชนคือคนที่จะได้รับการอบรม การสร้างความรู้และความเข้าใจ ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อเติบโตไปสู่โลกภายนอก การพัฒนาเยาวชนไม่ได้หมายความว่าต้องมีกระบวนการเรียนการสอนเหมือนในสถาบันการศึกษาที่กำหนดมาตรฐานการวัดความรู้อย่างชัดเจน แต่เป็นการเรียนการสอนผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองในการพัฒนาทักษะวิธีคิด การปรับตัว และการส่งเสริมให้เยาวชนมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ของสังคมที่ตนเองอยู่กับสังคมอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตในอนาคต

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงการพัฒนาเยาวชนก็ยังคงยึดโยงกับสถาบันหลักอย่าง สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา รวมทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันมีส่วนในการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ และส่งเสริมความรู้และความเข้าใจให้กับเยาวชนในการดำเนินชีวิต ซึ่งเราอาจจะได้พบการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมากมาย สำหรับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างแนวทางที่น่าสนใจในการพัฒนาเยาวชน ดังนี้

โครงการพัฒนาเยาวชนโปรแกรม 4 - H

โครงการพัฒนาเยาวชน โปรแกรม 4 - H พัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa State University) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันการมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาด้านยาเสพติด เป็นต้น (Baker, 2006) โดยมีหลัก 4 ประการที่เรียกว่า 4 - H Clover มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การให้บริการ การวิพากษ์ทางความคิด การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนและการจัดการ การใช้ทรัพยากร การเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

2. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart) มีเป้าหมายที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม การแก้ไขความขัดแย้ง ยอมรับความแตกต่าง การให้ความใส่ใจผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ

3. การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (hand) เพื่อให้เยาวชนมีทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการชุมชน ความเป็นผู้นำ การแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทักษะทางการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง

4. การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health) เพื่อการพัฒนาการใช้ชีวิต และการดูแลตนเอง เป็นทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ การจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบลักษณะบทบาทตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง (Boyd et al., 1992; Garst & Bruce, 2003; Forsy et., 2004, อ้างถึงใน จันทนา อุดม และคณะ, 2559)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการของเยาวชนจิตอาสาในสถานเด็ก และเยาวชน ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านจิตอาสา และกิจกรรมสำคัญของชุมชน โดยใช้แนวคิด 4-H เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์การพัฒนาของเยาวชนในสถานเด็กและเยาวชน และเชื่อมโยงกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของการพัฒนาเยาวชน

เนื่องจากเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะเป็นผู้นำในอนาคต ดังนั้นจึงมีการคาดหวังบทบาทที่เยาวชนพึงปฏิบัติ โดยอาจแบ่งความคาดหวังต่อบทบาทของเยาวชนได้ 7 ประการ ได้แก่

1. เยาวชน คือ สมาชิกของครอบครัวและสังคม ต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักบทบาทของตนในครอบครัวและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. เยาวชนไทย คือ กำลังในการปกป้องรักษาบ้านเมือง จำเป็นต้องอบรมให้วินัยแบบทหารและมีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม

3. เยาวชนไทย คือ พลังในทางเศรษฐกิจ จะต้องพัฒนาให้เป็นกำลังผลิตที่พอเพียงกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือ

4. เยาวชนไทย คือ พลังในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องพัฒนาให้เหมาะสมทั้งปริมาณ และคุณภาพโดยอาศัยการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

5. เยาวชน เป็นทั้งผู้รับการพัฒนาและผู้ดำเนินการพัฒนาด้วย โดยเฉพาะเยาวชนในกลุ่ม ที่มีระดับการศึกษาสูง จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการกระจายการพัฒนาไปสู่ผู้ด้อยโอกาส ดังนั้น ต้องตระหนักในบทบาทและการมีระเบียบวินัยในตนเอง

6. เยาวชน เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อความอยู่รอด ปลอดภัยของสังคมในอนาคต

7. เยาวชน ต้องเป็นคนที่มีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพละทานมัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ ความสามารถและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

บทบาทต่าง ๆ ของเยาวชนเป็นหน้าที่พื้นฐานที่ผู้ใหญ่มีความคาดหวังอยากให้เยาวชน เป็นผู้ นำ มีความสำนึกในหน้าที่ของตนเอง และพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อ ขับเคลื่อนสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยเริ่มจากจิตสำนึกและนำไปสู่วิถีชีวิตที่ดีในบริบทต่าง ๆ สภากาเด็กและเยาวชนจึงเป็นจุดตั้งต้นที่จะเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนและสร้างวัฒนธรรมจิตอาสา ซึ่งจะสามารถก้าวไปสู่ในระดับต่าง ๆ โดยสมมติฐานที่ว่าเยาวชนกลุ่มดังกล่าว มีจิตสำนึก มีจิตสาธารณะ และมีความเป็นอาสาสมัครในระดับหนึ่ง เงื่อนไขใด หรือแรงจูงใจอะไรที่ส่งให้พวกเขาเข้ามาอยู่ในสภาเด็กฯ ในฐานะ Active agent

การสื่อสารกับการพัฒนาเยาวชนและชุมชน

เมื่อศึกษางานวิจัยของ อภินันท์ ธรรมเสนา (2560) เรื่อง “บทเรียนการใช้ประโยชน์จาก งานวิจัย” กรณีการพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่นำเอาแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การพัฒนา ความสามารถการสื่อสารของเยาวชนนั้น ผู้วิจัยเห็นถึงการต่อยอดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ดังกล่าว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายและวิธีการเก็บข้อมูลมีความสอดคล้องกันในบางประเด็น ซึ่งการศึกษาใน ประเด็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยตรงอาจยังมีข้อจำกัด จึงต้องประยุกต์แนวคิดการ สื่อสารกับการพัฒนาชุมชนมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การสื่อสารกับการพัฒนาเยาวชนและ ชุมชน โดยเป็นการประยุกต์จากแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใหม่ ของ กาญจนา แก้วเทพ (2548) ที่เสนอว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือ “นิเทศศาสตร์พัฒนาการ” เป็นลูกผสมระหว่าง “การพัฒนา” และ “การสื่อสาร” ทั้งนี้นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องการพัฒนาและ

การสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ดังนั้นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

ผู้วิจัยมองว่าข้อเสนอต่อไปนี้อาจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเป็นกรอบการวิเคราะห์การพัฒนาของเยาวชน และการพัฒนาของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในหลายประเด็น รวมทั้งแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนรูปแบบใหม่นั้น จะมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะ ของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส อย่างไรก็ตาม โดยกาญจนา แก้วเทพ (2548) ได้เสนอแนวคิดใหม่เรื่อง “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” ที่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทั้งการพัฒนาและการสื่อสาร ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแบบจำลองการสื่อสาร จากแบบจำลองการสื่อสารเชิงถ่ายทอดที่มีเป้าหมายเพื่อโน้มน้าวชักจูง มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว และเป็นการสื่อสารที่ถือเอาผู้ส่งสารเป็นตัวตั้ง ได้มีการนำเสนอแบบจำลองใหม่คือ แบบจำลองเชิงพิธีกรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความหมาย สร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วม เป็นการสื่อสารแบบสองทาง และไม่มีใครผูกขาดเป็นผู้รับ/ผู้ส่งอยู่ตลอดเวลา ลักษณะเดียวกับสภาเด็กและเยาวชนที่เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยกรร่วมกันวางแผนและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะในชุมชน

2) การเปลี่ยนทิศทางของการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบดั้งเดิมนั้นเน้นทิศทางจากบนลงล่าง (top – down flow) ที่สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนา คือ จากเจ้าหน้าที่สู่ประชาชน แต่ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบใหม่ เป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom – up flow) โดยในสภาเด็กและเยาวชนจะเปิดโอกาสให้สมาชิกในสภาเด็กฯ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอรูปแบบของกิจกรรมในการจัดงานต่าง ๆ แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน

3) การเปลี่ยนแกนของการสื่อสาร ในกระบวนการสื่อสารเดิม แกนของการสื่อสารจะมีลักษณะเป็นแนวดิ่ง (vertical) แต่ในกระบวนการสื่อสารแบบใหม่นี้จะเน้นแกนการติดต่อสื่อสารระหว่างเยาวชนด้วยกัน (horizontal) ดังนั้นเมื่อหมู่บ้านใดทำสำเร็จก็จะมีการแลกเปลี่ยนดูงานกันในระหว่างหมู่บ้าน เยาวชน สภาเด็กและเยาวชนไม่เพียงสื่อสารกันเฉพาะในกลุ่มเท่านั้น แต่จะมีการสื่อสารต่อไปยังเพื่อนเยาวชนในชุมชนเพื่อขอความร่วมมือและชักชวนให้ร่วมกิจกรรมและ โครงการต่าง ๆ ด้วย

4) การเปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารจากศูนย์กลางสู่การสื่อสารแบบเครือข่าย การสื่อสารแบบเดิมเน้นการวางแผนจากส่วนกลาง แต่ในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบใหม่ จะไม่มีใครเป็นศูนย์กลางทุกหน่วยทุกกลุ่มของการพัฒนาจะเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ผลิตสื่อและผู้ใช้สื่อจะมีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีรูปแบบกระจายตัวอยู่ทั่วไป สื่อออนไลน์เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของสภาเด็กและเยาวชน และใช้เป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เช่น แฟนเพจเฟซบุ๊กของสภาเด็กฯ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

5) การเปลี่ยนทัศนคติใหม่ต่อผู้รับสาร ในแบบจำลองการพัฒนาแบบเดิม มองว่าเยาวชนเหล่านั้นว่างเปล่า และต้องถ่ายทอดความเข้าใจเรื่องการพัฒนาลงไปให้ เนื่องจากผู้รับสารถูกมองว่าเป็นเพียง “ผู้คอยรอรับสาร” (passive) แต่ในแบบจำลองใหม่ เชื่อว่าในด้านการพัฒนานั้น มีภูมิปัญญาบางอย่างดำรงอยู่ในหมู่เยาวชน เช่นเดียวกับเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่เชื่อว่าเยาวชน/ผู้รับสารนั้น active ดังนั้นผู้รับสารไม่เพียงแค่ “เปิดรับ” สารเท่านั้น หากแต่ยังมีการตรวจสอบ การเลือกใช้ รวมทั้งการแสวงหาข่าวสารอีกด้วย (information seeker)

6) นิยามใหม่ของการสื่อสาร ในทัศนะเดิมการสื่อสารมักถูกมองอย่างขาดจากโครงสร้างเศรษฐกิจ/สังคม/การเมือง แต่ในทัศนะใหม่จะพิจารณาว่าการสื่อสารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ/การเมือง /สังคม-วัฒนธรรมโดยตรง ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มีเศรษฐกิจดีกว่าก็มีโอกาสหรืออาจมีโอกาในการเข้าถึงข่าวสารมากกว่า ในทางกลับกันคนที่มีความรู้ข่าวสารมากกว่าก็จะย้อนกลับมาชำระรักษาอำนาจทางเศรษฐกิจ/การเมือง อีกต่อไป ในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องดังกล่าวว่าจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพียงใด เยาวชนในสภาเด็กมีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองจริงหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2548) ยังนำเสนอให้เห็นถึงกลยุทธ์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา โดยเสนอว่า รูปแบบใหม่ ๆ ของการสื่อสารเพื่อพัฒนาสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การสื่อสารที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อใช้ในการตรวจสอบของวิธีการสื่อสารของสภาเด็กฯ ดังนี้

1) จากกลยุทธ์ “โน้มน้าว” สู่ “การสร้างความเข้าใจร่วม” เบื้องหลังรูปแบบใหม่ ๆ ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เช่น การจัดเวทีเสวนา การจัดเวทีแลกเปลี่ยน เครือข่ายการเรียนรู้ การทำประชาพิจารณ์ การสรุป/ถอดบทเรียนร่วมกัน การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม การกินข้อมูลชุมชน ฯลฯ กระบวนการก่อร่างสร้างสภาเด็กและเยาวชน ในขั้นต้นมีการจัดอบรมและทำความเข้าใจกลไกในการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกภาคส่วน เพื่อให้เยาวชนทุกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2) จากกลยุทธ์ “แทนที่” สู่ “การปรับปรุง” จากกระบวนการทัศน์เดิมที่มองว่า “ของใหม่ มีแต่ดีทั้งหมด ส่วนของเดิมนั้นมีแต่ข้อเสียทั้งหมด” ดังนั้น จึงต้องนำของใหม่เข้ามาทดแทน แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ว่า ทั้งของเก่าและของใหม่ต่างมีข้อเสียและข้อดีทั้งคู่ จึงควรเลือกข้อดีทั้งจากของเก่าและของใหม่มาปรับประสาน (articulation) สภาเด็กและเยาวชนจัดกิจกรรมบนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายอยู่เสมอ

3) จากกลยุทธ์ที่เน้น “ปัจเจก” มาสู่ “กลุ่ม/ชุมชน” จากกระบวนการทัศน์เดิมที่เน้นการสร้างผลกระทบ (impact study) ที่หน่วยระดับปัจเจก เนื่องจากความเชื่อที่ว่า ถ้าค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง

ทีละคนในท้ายที่สุดก็จะเปลี่ยนแปลงทั้งสังคม แต่ในกระบวนการทัศน์ใหม่เห็นว่า ชีวิตของคนในโลกที่สามนั้น มิได้แตกแยกเป็นปัจเจก ทว่าบุคคลยังมีความสัมพันธ์เชื่อมร้อยอยู่กับกลุ่มสังคม เช่น เครือญาติ พ่อแม่ เพื่อนบ้าน เพื่อนสนิท ชุมชน ฯลฯ ดังนั้นหน่วยของการศึกษาจึงควรเป็นชุมชนสภาเด็กฯ เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของคนรุ่นใหม่ที่จะสร้างความชอบธรรมในฐานะกลุ่ม Active Agent ซึ่งจะขับเคลื่อนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมการมีจิตอาสาในชุมชนได้

4) การขยาย “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ในกระบวนการทัศน์เดิมจะเน้นแต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบุคลากรของภาครัฐ แต่ผลที่เกิดขึ้นพิสูจน์แล้วว่า เจ้าหน้าที่รัฐเป็นสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่าที่คิด ดังนั้น “ผู้ส่งสาร” จึงไม่จำเป็นต้องจำกัดวงอยู่ในภาครัฐเท่านั้น สภาเด็กและเยาวชนมีเกณฑ์การคัดเลือกอย่างชัดเจนและเป็นเยาวชนจิตอาสาที่มีได้หวังผลตอบแทน จึงเปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้มีสิทธิ์ในการเข้ามาเป็นสมาชิกในสภาและได้รับการยอมรับเป็นประธานสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับอย่างเท่าเทียมกัน

5) จากกลยุทธ์ “การวางแผนจากส่วนกลาง สู่อำนาจมีส่วนร่วมของเยาวชน” เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการพัฒนา การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงต้องเปลี่ยนจากการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่อำนาจสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” (participatory communication) จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก โดยมีความหมายอยู่ 2 นัยยะ คือ (1) การใช้การสื่อสารเพื่อให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเอง ซึ่งในระดับทฤษฎีสามารถทำได้ 3 ระดับคือ ระดับเป็นผู้ฟังที่ active และมีปฏิกริยาป้อนกลับ ระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต และระดับการวางแผนนโยบายและการวางแผนการใช้สื่อ ประเด็นดังกล่าวสามารถอธิบายได้ชัดเจนในความสอดคล้องของสภาเด็กและเยาวชน จากปรัชญาที่ว่า “เด็กคิด เด็กนำ เด็กทำ ผู้ใหญ่หนุน” นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้มีที่มาจากหลายเหตุผลประการแรกคือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการสื่อสาร (sense of belonging) นอกเหนือจากการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแล้ว การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังมีเหตุผลประการที่สอง คือ การสร้างหลักประกันว่าการสื่อสารนั้นจะยังคงทำหน้าที่เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

กระนั้นก็ดี แม้จะรู้ว่าการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ในทางปฏิบัติกลับมีคำถามว่าจะต้องทำอะไรจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารนั้น มีตัวแปรเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเภทของสื่อ หากเป็นสื่อที่ชุมชนคุ้นเคย ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย หรืออาจขึ้นอยู่กับความซ้ำซ้อนของสื่อแต่ละประเภท เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะต้องทำการเก็บข้อมูลเพื่อหาคำตอบในปัญหานำวิจัยในข้อที่ 2 ต่อไป

6) กลยุทธ์การใช้ “สื่อ” ให้มากกว่า “สื่อ” กลยุทธ์นี้ได้แก่การเปิดเสรีของนิยามของคำว่า “สื่อ” ซึ่งแต่เดิมเคยจำกัดอยู่เฉพาะแต่สื่อมวลชน แต่อันที่จริงแล้ว “สื่อ” ยังหมายรวมถึงสื่อประเภทอื่นๆ เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล เป็นต้น นอกจากนั้นคำว่า “สื่อ” ควรขยายขอบเขออกมาถึงคำว่า “ช่องทาง” (channel) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ วาระ โอกาส เพื่อที่จะใช้ทุกช่องทางที่สามารถสร้างการสื่อสารได้ เช่น ร้านกาแฟ ริมบ่อน้ำ กิจกรรมพานักเรียนไปเดินป่า ประเพณีทอดผ้าป่าข้าว โดยพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ที่ชื่อว่าสภาเด็กและเยาวชนนี้ จะชี้ให้เห็นถึงการให้สื่อให้มากกว่าสื่อมวลชนอย่างชัดเจน

7) จาก “สื่อเดียว” สู่อ “สื่อผสม” จากคำถามที่ว่า สื่อประเภทใดทรงพลานุภาพมากกว่ากัน ผลการวิจัยพบว่า สื่อตัวเดียวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตลอดทั้งกระบวนการพัฒนา หากแต่ต้องมีการประสานใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทตามจังหวะ/ขั้นตอน เยาวชนในสภาเด็กฯ ในฐานะ Active Agent เป็นยุคที่เกิดมาพร้อมกับความหลากหลายของเครื่องมือการสื่อสาร เยาวชนสามารถหลอมรวมสื่อต่าง ๆ และยืดหยุ่นการใช้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้

8) จากกลยุทธ์ “การใช้สื่อ” ไปสู่อ “กลยุทธ์เรื่องสาร” เนื่องจากในแวดวงนิเทศศาสตร์เองความเชื่อเรื่องพลังอำนาจของตัวสื่อได้ค่อย ๆ ถูกโยกคลอน และมีเพิ่มน้ำหนักความสนใจในเรื่อง “สาร” มากขึ้น นับตั้งแต่การคัดเลือกสาร (massage selection) การออกแบบสาร (massage design) การนำเสนอสาร (massage delivery) และเนื้อหาสารมิได้มีเพียง “ตัวเนื้อหาสาระ” เท่านั้น หากยังมี “ความหมาย” (meaning) แบบต่าง ๆ แฝงอยู่ภายใน แนวทางการศึกษาเรื่องสารจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาเชิง “ปริมาณ” เช่น ความถี่ในการเปิดรับ มาสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การอ่านความหมายของถ้อยคำ ภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการต่อผู้ช่วงชิงความหมายต่าง ๆ อาทิ “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน”, “ถนนเด็กเดินเล่น”, “เครือข่ายเยาวชนเข้มแข็ง”, “เยาวชนจิตอาสา” ประโยคเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการให้ความหมายของเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะถูกนำเสนอผ่านสื่อของสภาเด็กและเยาวชน

9) กลยุทธ์การผสมสาร นอกจากกลยุทธ์การ “ผสมสื่อ” เมื่อหันมาให้ความสำคัญกับสาร ก็มีความสนใจเรื่อง “การผสมสาร” ตามมาด้วย ทั้งนี้การผสมสารเคยถูกนำมาใช้ในกรณีของการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้เพื่อการพัฒนา เช่น การนำเนื้อหาสาระความสุขไปผสมในเนื้อหาของ การแสดง คำวอ หนังสือนิทาน ฯลฯ ส่วนแนวคิดใหม่อีกแนวหนึ่งของการผสมผสานก็คือ แนวคิดเรื่อง “สาระบันเทิง” (edutainment) ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาที่มีสาระมาผสมกับความบันเทิง ทุกกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนจะมีเวทีเพื่อให้เยาวชนในชุมชนต่าง ๆ แสดงความสามารถ รวมทั้งการนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนและเชิญชวนให้แต่งกายชุดไทยสไตล์

ออเจ้า ตามกระแสนิยมของละครบุพเพสันนิวาสที่ถ่ายทำในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดแทรกด้วยการบอกเล่าประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่งดงามสมัยกรุงศรีอยุธยาและความเป็นมรดกโลก

จากแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเยาวชนและชุมชน ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ว่ามีรูปแบบอย่างไร มีวิธีการและกลยุทธ์อย่างไรบ้าง สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นมากน้อยเพียงใด สามารถพัฒนาเยาวชน และชุมชนได้ในระดับใดรวมทั้งจะนำไปอภิปรายผลกับงานวิจัยของ อภินันท์ ธรรมเสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำเสนอช่องว่างทางความรู้ในมิติอื่น ๆ ต่อไป

2.4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

ผู้ศึกษามีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นของการสร้างจิตอาสาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเชื่อว่าการสร้างจิตอาสาจะเป็นพื้นฐานของการเป็นคนดี มีความรับผิดชอบ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม วัฒนธรรมและบริบทของสังคม เคารพกฎหมายและการความเป็นพลวัตของโลก การจะสร้างจิตอาสาเริ่มต้นจากการที่บุคคลมีจิตสำนึกที่ดีในการแยกแยะได้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ หลังจากนั้นบุคคลจะตัดสินใจทำหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการสื่อสารภายในตนเอง เกิดจากความคิด ทักษะคิด ประสบการณ์ รวมไปถึงแรงจูงใจจากคนรอบข้าง การอยู่รวมในกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารหรือแรงกระตุ้นจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการจะสร้างจิตอาสาได้ต้องอาศัยการสื่อสารในทุกระดับ รวมทั้งใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด ทักษะคิด รวมทั้งการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับสังคม อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ เพราะผู้วิจัยเชื่อว่ามนุษย์ควรจะเป็นคนดีก่อน แล้วถึงพัฒนาไปเป็นคนเก่ง สุดท้ายผู้วิจัยต้องการจะสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตอาสาในทุกมิติ

จิตอาสา คือ ความลับของเครื่องมือในการสร้างคน ข้อเขียนจากหนังสือ เส้นทางการเรียนรู้โลก และสังคมด้วยจิตอาสา พ.ศ.2557 บ่งบอกถึงการมีจิตอาสาของบุคคลที่มีอยู่ในตัวทุกคน เพียงแต่รอการนำออกมาใช้และก่อให้เกิดกับผู้อื่นและสังคมโดยรวม ซึ่งมีผู้ศึกษาและให้ความสำคัญ รวมทั้งพยายามจะส่งเสริมในเรื่องของการสร้างจิตอาสาให้เป็นคุณสมบัติติดตัวกับบุคคลทุกคน และเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงขออธิบายถึงความหมายและความสำคัญของจิตอาสา

ข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่าจิตอาสา

จิตอาสา (Volunteer Spirit) กับจิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตสาธารณะ (Public Mind) มีความหมายเหมือนกันและไม่เหมือนกันในบางบริบท กล่าวคือในส่วนที่เหมือนกันนั้นคือมุ่งที่การมีจิตที่จะทำความดีด้วยความตั้งใจมั่น มีเจตนาที่จะช่วยเหลือด้วยใจบริสุทธิ์ ส่วนในการกระทำนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ส่วนที่ต่างไปก็คือการมีจิตสาธารณะจะมุ่งที่การกระทำเพื่อส่วนรวมที่เป็นสาธารณะเป็นที่ตั้ง และอาจเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น การเคารพกฎหมาย การรักษาสีเขียว การรักษาความสะอาด การประหยัดพลังงาน เป็นต้น ซึ่งผู้ที่มีจิตอาสาจะต้องมีพื้นฐานของการมีจิตสาธารณะเป็นทุนเดิม โดยจิตอาสาอาจจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยเฉพาะเจาะจงเป็นเรื่อง ๆ เช่น การอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง การตรวจสุขภาพฟรีให้กับคนต่างด้าว การช่วยเหลือเด็กที่หลงทางและนำส่งบ้าน การช่วยพาคคนแก่ข้ามถนน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นก็ถือได้ว่าเป็นจิตสาธารณะเช่นกัน สุจิตต์ วงษ์เทศ (2550) กล่าวเกี่ยวกับความหมายของจิตสาธารณะและเกี่ยวข้องกับจิตอาสาไว้ อย่างน่าสนใจว่า “จิตสาธารณะ” หมายถึง การเพื่อแบ่งปันเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีความหมายเดียวกับทำบุญ ทำทาน ทั้งเพื่อคนอื่นเป็นตัวเป็นตนกับเพื่อสาธารณะ รวมหมดทั้งคนทั้งชุมชนจนถึงบ้านเมือง ประเทศชาติและโลก สิ่งนี้มีวาระแห่งชาติเรียกว่า “ทานและการอาสาสมัคร” แต่มีบางคนบัญญัติ คำขึ้นใหม่ว่า “จิตอาสา” บ้าง “จิตสาธารณะ” บ้าง ฯลฯ ล้วนมีความหมายตรงกัน คือ เริ่มจากไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น แล้วเพื่อแบ่งปันเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้คนและชุมชน ทานและการอาสาสมัครจิตอาสา จิตสาธารณะ ความเสมอภาค ทำให้เกิดจิตสาธารณะอย่างธรรมชาติ

หากจะทำความเข้าใจกับการมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยขอใช้คำว่า จิตอาสา ด้วยเหตุผลในการสื่อสารที่จะสร้างความเข้าใจและก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ของการกระทำมากกว่า จุดเริ่มต้นของการมีจิตอาสาจะต้องเริ่มจากการมีความรับผิดชอบต่อสังคม คือรู้จักหน้าที่ เคารพสิทธิ พื้นฐานของกฎหมาย กติกาของสังคม และประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เคารพสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการเป็นพลเมือง (Citizen) โดยผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของจิตอาสาจากนักวิชาการต่าง ๆ พอสังเขป ดังนี้

ธานีญ์ กองแก้ว (2550) กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึง คนที่มีจิตใจอาสาช่วยเหลือ อยากให้ผู้อื่น มีความสุข คนที่มาร่วมกิจกรรมจิตอาสา ก็คือ “อาสาสมัคร” คือ บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือ สังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นป้องกัน แก้อภัย และพัฒนาสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ฉัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550, น. 22) ได้ให้ความหมายของจิตอาสา คือ ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออก ซึ่ง

พฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลาแรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

ประวิตร พิสุทธิโสภณ (2552) กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึง ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งของตนเองมีแม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด “อัตรากา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

จารุณี แก้วประภา (2557) จิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์โดยเต็มใจ สมครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปิติสุข ที่พร้อมจะเสียสละเวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูเฉยเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็น และพลังแห่งความดี อีกทั้งยังช่วยลด “อัตรากา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

พระไพศาล วิสาโล (2557) จิตที่ไม่นิ่งดูเฉยต่อสังคมหรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาจะเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทานให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย และด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จุดที่ควรเน้นก็คือจิตอาสาไม่ใช่แค่การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนรวมอย่างเดียว แต่ยังเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณของเราด้วย

ผู้วิจัยคิดว่า จิตอาสา คือการมีจิตที่หวังดีและปรารถนาให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีความเสียสละแรงกาย แรงใจและสติปัญญาให้กับผู้อื่นด้วยความเต็มใจและสมครใจ พร้อมทั้งมีความตั้งใจให้สังคมและสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย โดยพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร

ในปัจจุบันการสร้างจิตอาสาเป็นที่พูดถึงในวงกว้างมากขึ้นจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งการก่อเกิดจิตอาสาเฉพาะกิจจากเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ ทั้งภัยธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม หรือหน่วยงานองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือ แบ่งปัน ธารน้ำใจ เรื่องจิตอาสาโดยเฉพาะ เช่น เครือข่ายจิตอาสา หรือ ธนาคารจิตอาสา เป็นต้น จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่ามีกลุ่มและเครือข่ายจิตอาสาที่ก่อรูปก่อร่างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอยู่ไม่น้อย ทั้งที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะปรากฏการณ์ปัจจุบันที่เกิดกระแสของคำว่า “จิตอาสา” ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง อันมีสาเหตุมาจากการเกิดเหตุวิกฤตต่าง ๆ ในสังคม เริ่มตั้งแต่การเกิดเหตุการณ์สึนามิฝั่งทะเลอันดามันในเขตภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2547 ภาพข่าวจากสื่อมวลชนก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันของอาสาสมัครในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยมีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นพื้นที่หลักในการเป็น

ศูนย์กลางของการบริหารจัดการและรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีผู้คนที่มีความเชื่อที่ต่างกันไปเป็นปัจเจกชน กลุ่ม และองค์กรเข้ามาอาสาสมัครช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ต่าง ๆ รวมไปถึงล่ามอาสาสมัคร เนื่องจากมีชาวต่างชาติที่ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ภาคกลาง พ.ศ. 2554 ซึ่งสื่อออนไลน์เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการเป็นพื้นที่สื่อกลางในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลและก่อให้เกิดการสร้างจิตอาสาของกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งของ รวมทั้งเป็นอาสาสมัครเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับบาดเจ็บร้อนเป็นจำนวนมาก เรื่อยมาจนกระทั่งปรากฏการณ์พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. 2560 ได้เกิดปรากฏการณ์ การสร้างจิตอาสาครั้งยิ่งใหญ่ ผู้คนมากมายล้วนแล้วแต่อยากออกมาเป็นจิตอาสา ทั่วทั้งประเทศเพื่อถวายให้กับในหลวงรัชกาลที่ 9 และรัฐบาลก็ให้ความสำคัญจนก่อเกิด “รวมพลังจิตอาสาพระราชัฐเพื่อสังคมสุภาพะ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2560” จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) รวมพลังจิตอาสากว่า 1,500 คนทั่วประเทศ จัดประชุมเสวนาให้ความรู้ความเข้าใจ มุ่งสร้างเครือข่าย ร่วมสานต่อนโยบายเสริมสร้างสังคมสุภาพะและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน พร้อมผลสำเร็จการสานเครือข่ายจิตอาสาทั่วประเทศกว่า 80,000 คน (ไทยรัฐออนไลน์ : สืบค้นวันที่ 5 มิ.ค. 2561) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสนใจประเด็นของการสร้างจิตอาสา ซึ่งจะเป็นการติดตั้งความคิดให้กับคนในสังคม เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นคนดีซึ่งอาจแสดงออกได้หลากหลายรูปแบบตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

งานวิจัยที่น่าสนใจจากต่างประเทศ โดย Wu (2001) กล่าวว่า การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมเกี่ยวกับการมีจิตอาสา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อระบุผลกระทบทางสังคมเฉพาะของจิตอาสา เช่น เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมและจิตอาสาเป็นรายบุคคล การศึกษานำเสนอหลักฐานที่มีอยู่จากการวิจัยรายงานและการประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกและความเกี่ยวข้อง รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมสากลจากจิตอาสาขององค์การสหประชาชาติ (UNV) ความหลากหลายของการวิจัยทางวิชาการรวมทั้งรายงานจากองค์กรความสมัครใจที่หลากหลาย เป็นครั้งแรกที่รวบรวมข้อมูลนี้ไว้ในที่เดียวและเป็นรากฐานสำหรับทุกคนที่ต้องการสร้างความเกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสังคมโดยสมัครใจ

การศึกษาวิจัยพบว่าจิตอาสาช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงทางสังคมระหว่างภาคต่าง ๆ สร้างสะพานสำหรับรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และพนักงาน จิตอาสาช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ปลอดภัย และเพิ่มเครือข่ายทางสังคมระหว่างชุมชน จิตอาสาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสู้รบของพลเมืองและความห่วงใยในการเป็นพลเมืองจิตอาสาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริการสาธารณะ บางส่วนกระตุ้นให้ผู้คนเกิดความตระหนักรู้มากขึ้น การทำงานในส่วนหนึ่งของประชาชนช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพการทำงานด้านการศึกษาของเยาวชนที่นำการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมและปรับตัวเข้ากับความเสี่ยงการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จิตอาสายังมีผลดีต่อจิตอาสาในฐานะปัจเจกชน กล่าวคือ ช่วยเพิ่มทักษะและขีดความสามารถต่าง ๆ ขยายเส้นทางอาชีพและยังทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นผลสะท้อนของการให้ความสำคัญในเรื่องของจิตอาสาได้เป็นอย่างมาก ในมุมมองของสภาเด็กฯ น่าสนใจว่าการเป็นเยาวชนจิตอาสาเป็นทุนเดิม และผ่านการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ภายใต้งานทำงานในสภาเด็กฯ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายต่าง ๆ มาแล้วนั้น จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร

การสร้างจิตอาสา

การสร้างจิตอาสาเป็นแนวทางที่จะทำให้คนเข้าใจโลก เข้าใจสังคมที่ตนอยู่ เข้าใจผู้อื่นที่แตกต่างหลากหลาย และมีค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกัน การมีจิตอาสาเป็นเครื่องมือที่จะสำรวจพัฒนาจิตใจด้านการมีเมตตา กรุณา รู้จักแบ่งปัน ลดความเป็นอัตตา ความเห็นแก่ตัว นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครที่จะช่วยสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกส่วนของสังคม ทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะต้องร่วมกันสร้างสังคมจิตอาสา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมในการพัฒนาการ ให้รองรับและสนับสนุนและให้โอกาสในกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสร้างจิตอาสา รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ การสร้างพื้นที่ให้คนได้มีโอกาสสร้างจิตอาสา การริเริ่ม กำหนดแผน และสร้างวัฒนธรรมของการมีจิตอาสาให้อยู่ในทุกภาคส่วน โดยใช้ทรัพยากรที่มี ทั้งความรู้ ประสบการณ์ แรงกาย แรงใจ เริ่มจากสิ่งที่ตนเองถนัดนำไปสู่การสร้างจิตอาสาที่เกิดประโยชน์กับสังคม (กรรณิกา ควรขจร, 2559)

ระดับของการมีจิตอาสา

1. การสนับสนุนจิตอาสา คือ การรับรู้เข้าใจ การเอื้อเฟื้อกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นและส่งต่อข้อมูลของกิจกรรมจิตอาสา การสื่อสารเพื่อให้เกิดกิจกรรมจิตอาสา การบริจาคเงิน การเข้าร่วมกิจกรรม มอบสิ่งของให้กับผู้ด้อยโอกาส และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามโอกาสที่ได้พบเห็น หรืออาจจะอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กร

2. การส่งเสริมจิตอาสา คือ การรับรู้และเข้าใจ ลงมือปฏิบัติช่วยเหลือในงานจิตอาสา อาจจะอุทิศตนเป็นอาสาสมัครจากเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ เช่น อุทกภัย หรือ สึนามิ โดยเสียสละเวลา แรงกาย หรือความสามารถเฉพาะบุคคลเพื่อช่วยค้นหา และมักจะเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอยู่เสมอ ร่วมเป็นทีมงานจัดกิจกรรมเป็นบางครั้ง

3. การสร้างสรรค์จิตอาสา คือ ผู้ที่อาสาเป็นหนึ่งในทีมงานของการจัดกิจกรรมจิตอาสา หรือกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน หรือรวมกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรม ผู้สื่อสารกิจกรรมและลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นงานประจำ

จิตอาสา เป็นคำที่มีความหมายในเชิงบวก ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำในเชิงบวกเช่นกัน โดยต้องเริ่มด้วยการมีจิตใจที่เป็นผู้ให้โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน เราอาจเคยได้ยินคำว่าจิตอาสาอยู่บ่อยครั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ การมีจิตอาสาช่วยกันเก็บขยะ ทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ มอบของบริจาครให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส ซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้กับโรงเรียน วัด หรือสถานที่ที่ขาดการดูแลและขาดทุนทรัพย์ รวมทั้งกิจกรรมออกค่ายอาสาของนักเรียนนักศึกษาตามแต่บริบทของสถานศึกษานั้น ๆ หรือจะเป็นการสร้างจิตอาสาจากประเด็นทางสังคมหรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เด็กที่ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่ขาดการดูแล หรือคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งเป็นกระแสของสังคมที่จะช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตามกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ของแต่ละหน่วยงานและบุคคล รวมไปถึงกำหนดนโยบายของการมีจิตอาสาเข้าไปอยู่ในคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่ง พร้อมกับกำหนดให้มีคะแนนและตัวชี้วัดของการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อออกใบรับรองชั่วโมงของการทำจิตอาสาสำหรับนำไปใช้ประกอบการสมัครงานหรือการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ เมื่อจบการศึกษา

แนวคิดที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะช่วยอธิบายความหมาย ความสำคัญ การทำความเข้าใจกับคำว่า จิตสำนึก จิตสาธารณะ จิตอาสา การสร้างจิตอาสา รวมทั้งรูปแบบของจิตอาสาในระดับต่าง ๆ จะเป็นกรอบในการอธิบายการให้ความหมาย เป้าหมาย และการสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนเพื่อสะท้อนความคิดและการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชน ได้ชัดเจน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสื่อสารของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน โดยสามารถสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาในมุมมองของการมองเยาวชนในมิติ ที่ต้องได้รับการส่งเสริมหรือคำแนะนำจากผู้ใหญ่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กับอีกมิติหนึ่งที่มองเยาวชนในมุมมองที่มีจิตสำนึก การรู้สึกร่วมกันกับสังคม ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือกล้าแสดงออก เป็นตัวแทนของเยาวชนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจสังคม (Active

agent) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เห็นช่องว่างทางความรู้ของการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานวิจัยในยุคแรก ที่มองเรื่องการมีจิตอาสาของเยาวชนยังต้องได้รับการสนับสนุนและหาแนวทางในการส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชน ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยในด้านของศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นการศึกษานโยบายแนวทางการปฏิบัติและสร้างกรอบความคิดต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเยาวชนและการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเยาวชนโดยมองในมิติของการสื่อสาร ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารเพื่อการส่งเสริม เพื่อการพัฒนาหรือกำหนดแนวทางต่าง ๆ ให้กับเยาวชน เช่น งานวิจัยเรื่องการรับรู้พฤติกรรมที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะและการสื่อสารการตลาดเพื่อณรงค์ด้านจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชน เป็นการสำรวจการรับรู้พฤติกรรมของเยาวชนต่อจิตสำนึกสาธารณะและการสื่อสารการตลาดว่ามากน้อยเพียงใด อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรค และอะไรเป็นปัจจัยส่งเสริมที่กระตุ้นให้เกิดการมีจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนได้ ซึ่งเป็นการหาคำตอบเพื่อรับทราบข้อมูลการเรียนรู้และพฤติกรรมที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะและการสื่อสารการตลาด แล้วนำไปประกอบการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้กลยุทธ์ การสื่อสารกับเยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ของเยาวชนส่วนใหญ่รับรู้เรื่องการมีจิตสำนึกสาธารณะน้อยมาก และให้ความหมายคำว่าจิตสาธารณะคล้าย ๆ กันคือเป็นความคิดดี ๆ ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ส่วนกิจกรรมที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เยาวชนไม่สนใจในเรื่องนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมคือครอบครัว และโรงเรียน ในขณะที่องค์ประกอบการสื่อสารที่กระตุ้นได้มากที่สุดคือ ผู้ส่งสารที่มีชื่อเสียงหรือมีประสบการณ์ทำกิจกรรม คำถามต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นนี้ที่สอดคล้องกับการศึกษาต่อ ในงานของผู้วิจัยซึ่งเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่อาสาทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางและกลยุทธ์การสื่อสารต่าง ๆ ด้วยกรมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ผ่านทางพื้นที่ของสภาเด็กและเยาวชน เพราะพวกเขาคือคนที่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรม และเข้าใจกลุ่มเยาวชนด้วยกันเองมากกว่า อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาโดยมองเยาวชนว่าขาดการมีจิตอาสาอีกหลายชิ้นงาน ดังนี้

การดา ร่วมพุ่ม และ อุไร คงคาหลวง (2553) งานวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ทำการสำรวจรูปแบบและเนื้อหาในการสื่อสารที่จะมีส่วนสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสนใจเรื่องของพฤติกรรมเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลและปัจจัยด้านประชากร มีความสัมพันธ์กับการได้รับความรู้และการมีพฤติกรรมที่ดีในการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อไม่สัมพันธ์กับการได้รับความรู้ แต่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี สื่อบุคคลมีบทบาทมากกว่าสื่อมวลชน โดยงานวิจัยชิ้นนี้ตั้งคำถามไปที่รูปแบบและเนื้อหาของสื่อ

ต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบนำไปกำหนดกลยุทธ์การสื่อสาร และนโยบายโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยกระตุ้นเยาวชนให้มีจิตสำนึก มองเยาวชนว่ายังมีจิตอาสาน้อย คล้ายคลึงกับงานของ วิมลพรรณ อากาศ และ เณริศา ชัยศุกรมงคลลา (2556) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับพฤติกรรมจิตอาสาของวัยรุ่น เขตกรุงเทพมหานคร ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมจิตอาสาของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร โดยเปรียบเทียบลักษณะประชากร และความสัมพันธ์พฤติกรรมการเปิดรับความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมจิตอาสาของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร และนำข้อมูลไปประกอบการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน สื่อ และครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าพบว่าสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจิตอาสามากที่สุด คืออินเทอร์เน็ต และมีความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง และมีทักษะคิดเกี่ยวกับจิตอาสาอยู่ในระดับดี มีพฤติกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหากเชื่อมโยงในประเด็นของผู้วิจัยที่ตั้งคำถามในมุมมองความเชื่อว่ายาวชนเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และกล้าลุกขึ้นมาแสดงความคิดเห็นต่อสังคม โดยเฉพาะจิตสำนึกของความเป็นคนในชุมชน (sense of public) และต้องการค้นหาการสื่อสารจากในมุมมองของเยาวชนในการใช้สื่อเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนจิตอาสาในชุมชนอย่างไร เป้าหมายของเยาวชนดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในมิติของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชน ดังนี้

พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ (2556) การวิจัยเรื่องการพัฒนาวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของนักศึกษา ป.ตรี สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มทร.ธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสื่อวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ และความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิดิทัศน์ และได้แนวทางการผลิตสื่อวิดิทัศน์บนอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีกับนักศึกษา ส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง เก็บข้อมูลโดยการวางแผนการผลิตวิดิทัศน์ และสร้างแบบทดสอบวัดการมีจิตสาธารณะให้ทำก่อนดูวิดิทัศน์และหลังดูวิดิทัศน์ จากนั้นดูจากผลคะแนน ผลการศึกษาพบว่าวิดิทัศน์มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และนักศึกษาได้คะแนนหลังจากดูวิดิทัศน์มากกว่าแบบมีนัยยะสำคัญ ซึ่งการทดลองและเพิ่มการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิดิทัศน์เป็นวิธีวิจัยที่น่าสนใจ แต่สิ่งที่น่าสนใจของผู้วิจัยจะนำไปต่อยอดคือ การค้นหาต้นทุนทางความคิดของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่มีจิตอาสาเข้ามาทำงานในสถานเด็กและเยาวชน และเมื่อได้รับการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ให้มีจิตอาสาเพิ่มขึ้นแล้ว เขาได้นำเอาการสื่อสารเข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนอย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง (2556) เรื่องการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาปัจจัยและกระบวนการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีจิตอาสาของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำปัจจัยและกระบวนการสื่อสารไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมนักศึกษาให้มีจิตอาสาเพิ่มมากขึ้นในบริบทอื่น ๆ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการ

สนทนากลุ่มนักศึกษา 6 มหาวิทยาลัย คัดเลือกจากผู้ที่เคยทำกิจกรรมจิตอาสาและนำข้อมูลมาสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดกิจกรรม เพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาต่อไป ผลวิจัยชี้ให้เห็นถึงปัจจัยภายใน เช่น ทักษะคิด บุคลิกภาพ การรับรู้ความรู้สึก ความภูมิใจ และปัจจัยภายนอกคือ การปลูกฝังจากครอบครัวและการจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการมีจิตอาสา ซึ่งช่องว่างทางความรู้ที่สำคัญก็คือ กิจกรรมต่าง ๆ มักเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัย และยังไม่ได้ให้เยาวชนเข้ามาเป็นผู้นำหรือกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรม สร้างสรรค์แนวคิดต่าง ๆ รวมทั้งยังไม่มีระบบกลไกที่สามารถขับเคลื่อนให้วัฒนธรรมจิตอาสามีความยั่งยืนได้ ซึ่งงานวิจัยของผู้วิจัยมีจุดเด่นอยู่ที่กลุ่มเป้าหมายเป็นคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งมีระบบโครงสร้างและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อเกิดสภาในระดับตำบล ซึ่งจะเน้นที่การดำเนินงานจัดกิจกรรม หรือการส่งเสริมด้านต่าง ๆ กับเยาวชนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยสงสัยที่มาของเยาวชนกลุ่มนี้และอาจมีปัจจัยคล้ายกับงานวิจัยข้างต้น แต่ยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ อีกหรือไม่ พื้นที่ของสภาเด็กและเยาวชนทั้งในพื้นที่จริงของชุมชนและพื้นที่ทางความคิดของเยาวชน สามารถที่จะใช้พื้นที่นี้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชนของตนเองได้ถึงระดับใด โดยวิธีการอย่างไร

2. งานวิจัยในยุคที่มองเยาวชนมีจิตสำนึก รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กล้าแสดงความคิดเห็นและลงมือทำ มีความเป็นผู้นำ มีจิตอาสา (Active Agent) ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นช่วงยุคหลัง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในประเทศไทย พ.ศ. 2554 และก่อเกิดกระแสการมีจิตอาสาช่วยเหลือกันและเกิดเป็นวาทกรรมโดยสื่อมวลชน โซเชียลมีเดีย ด้วยนโยบายของรัฐบาล โครงการรับผิดชอบต่อสังคมต่าง ๆ ขององค์กรเอกชน รวมทั้งกลุ่มก้อนเยาวชนที่เริ่มลุกขึ้นมามีบทบาทในการสร้างจิตสำนึกต่อสังคม มีจิตอาสาช่วยเหลือกันในสังคม แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวเยาวชนกับการสื่อสารในลักษณะของ Active Agent ยังมีอย่างจำกัดส่วนใหญ่ยังคงเน้นไปที่การค้นหา เนื้อหา รูปแบบสื่อ บทบาทของสื่อ รวมทั้งนโยบายและแนวทางในการนำมาจัดการกับเยาวชน อย่างไรก็ตาม จากช่วงเวลาของบริบทในยุคแรก ผู้วิจัยได้ค้นพบงานวิจัยที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษา คืองานวิจัยของ รณชาติ บัตรแสนคม และคณะ (2547) จากโครงการ เครือข่าย และกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์การใช้รูปแบบการสื่อสารเพื่อการรวมตัว ขยายตัว และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” 2) ศึกษาเป้าหมาย กระบวนการทำข่าวปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน 3) ศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ข่าวและประเด็นของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกเสนอผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ฯ และผ่านสื่อมวลชน 4) ศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ผลการศึกษาที่น่าสนใจคือ รูปแบบการสื่อสารในแต่ละช่วงตั้งแต่ก่อตั้ง ขยายเครือข่ายและรักษา

เสถียรภาพ มีการใช้การสื่อสารที่หลากหลาย และมีพัฒนาการการใช้สื่อเพิ่มขึ้นในแต่ละช่วง โดยในยุคนั้นช่วงแรกใช้จดหมายเป็นหลัก เริ่มจากการสื่อสารทางเดียวโดยมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เพียงคนเดียวเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารจากเยาวชนในขบวนการตาต๊อบประด และทำการผลิตสื่อและสื่อสารออกไปผ่านจดหมายข่าวเรื่อยมาจนเป็นรายการวิทยุ ตั้งศูนย์สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาต๊อบประด” ซึ่งประสบความสำเร็จในช่วงนั้นจากการมีสมาชิกกว่า 3,000 คน ที่มีใจรักสิ่งแวดลอม เป็นการร่วมกันเฝ้าระวังโดยเยาวชนจิตอาสาจากทั่วประเทศ โดยงานวิจัยดังกล่าวมีส่วนที่สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนจิตอาสา เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก และผู้ศึกษามีการพาตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและกระบวนการทำงานเช่นเดียวกัน น่าสนใจว่าในยุคของดิจิทัล เยาวชนจิตอาสาจะนำสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพียงใด การมีส่วนร่วมของเยาวชนสภาเด็กฯ ที่มีจุดเริ่มต้นจากการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนกับเยาวชนที่มีจิตสำนึกในการรักสิ่งแวดลอมนั้นมีประเด็นที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ยังมีเรื่องความสัมพันธ์ของเครือข่าย ที่สภาเด็กฯ จะมิกลไกอย่างไรในการรักษาและขยายการเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนให้มีความยั่งยืนได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่มองเยาวชนเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพ (Active agent) และเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสื่อและการสื่อสารที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยเรื่องแรก ๆ ที่ผู้วิจัยค้นคว้าและเห็นการตั้งคำถามที่มองเยาวชนในมิติของ Active คือ งาน ของ พงศธร สิงห์น้อย (2556) เรื่องบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนอาสาสมัครชาย ศึกษาบทบาทของการสื่อสารในการสร้าง รักษา และขยายเครือข่าย และช่วยส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนอาสาสมัครชายซึ่งต้องการชี้ให้เห็นความสำคัญของบทบาทการสื่อสาร ในการช่วยสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาสาสมัครและกระตุ้นให้อาสาสมัครชายมีจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยที่มองเห็นพลังของเยาวชน และอาจจะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ขับเคลื่อนเป็นวัฒนธรรมจิตอาสาได้ แต่ในงานวิจัยของผู้วิจัยจะเพิ่มมิติความเป็นชุมชนซึ่งสร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม (sense of public) เข้ามาด้วย อย่างไรก็ตามกลุ่มเยาวชนสภาเด็กฯ จะต้องมีการวิจัยที่เข้ามาส่งเสริมการมีจิตอาสาของพวกเขาอย่างเสียมิได้ ซึ่งสำหรับสภาเด็กฯ ย่อมมีเงื่อนไขแตกต่างจากกลุ่มเครือข่ายอื่น ๆ โดยเฉพาะความเป็นคนในชุมชนสำนึกกรบ้านเกิด และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ของสภาเด็กฯ รวมทั้งข้อมูลของการถอดบทเรียนจากกลไกของสภาเด็กฯ เพื่อต่อยอดเป็น โมเดลในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชนของเยาวชนคนอื่น ๆ ต่อไป ในส่วนของวิธีวิจัยมีความน่าสนใจในกระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเครือข่าย และใช้การสังเกตเพื่อเก็บข้อมูล เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น มีความไวเนื้อเชื่อใจและได้รับข้อมูลที่

สมบูรณ์มากที่สุด เพราะในกรณีของสภาเด็กฯ จะมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเป็นผู้วางแผนการดำเนินงานทั้งหมด โดยมีการสื่อสารและการทำงานผ่านเครือข่ายทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ระหว่างจังหวัด รวมทั้งส่วนกลางในระดับประเทศ หากมองงานวิจัยที่เชื่อมั่นในศักยภาพของเยาวชนรุ่นใหม่ที่เป็นตัวแทนในการกล้าคิด กล้าทำ และเชื่อมโยงกับมิติของการสื่อสาร มีงานวิจัยบางชิ้นที่ศึกษาโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการวัดความเชื่อมโยงกับเยาวชนดังต่อไปนี้

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2556) งานวิจัยเรื่อง บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อใหม่กับการสร้างค่านิยมทางสังคมและการสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนไทย ผู้ศึกษามีความเชื่อว่าเยาวชนรุ่นใหม่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทย เยาวชนสามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ใช้อินเทอร์เน็ตได้คล่องแคล่วกว่าผู้ใหญ่ จึงเป็นคำถามว่าสื่อใหม่จะสร้างค่านิยมและอัตลักษณ์ให้กับเยาวชนในด้านใดและรูปแบบใดบ้าง โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า สื่อดิจิทัลสมัยใหม่มีบทบาทในการสร้างค่านิยมทั้งเชิงลบและเชิงสร้างสรรค์แก่เยาวชน มีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือและพื้นที่ให้เยาวชนได้ใช้ค้นหา สำรวจ ทดลองและทดสอบอัตลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งยังมีบทบาททางอ้อมในการขัดเกลาทางสังคมแก่เยาวชน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาตัวสื่อที่เชื่อมโยงกับเยาวชนในระดับปัจเจกเพียงอย่างเดียว ต่างกับงานวิจัยของผู้วิจัยที่มุ่งเน้นไปที่เยาวชน กับการสื่อสารค้นหาความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนในกระบวนการสื่อสาร ทั้งในฐานะผู้ส่งและผู้รับ และเป็นการศึกษาเยาวชนในฐานะปัจเจกและเป็นสมาชิกของกลุ่มสภาเด็กฯ ซึ่งมีความชอบธรรมในการสื่อสารบางเรื่องเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างชัดเจน เป็นการมองในมุมกลับ ไม่ใช่สื่อมากำหนดเยาวชนเพียงฝ่ายเดียว แต่เยาวชนมีส่วนในการเป็นผู้กำหนดค่านิยมและอัตลักษณ์ทางสังคม ภายใต้การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ เป็นการกำหนดซึ่งกันและกัน

อีกหนึ่งงานวิจัยที่เชื่อในพลังของเด็กและเยาวชนแต่ความน่าสนใจคือการเชื่อมโยงเยาวชนกับการขับเคลื่อนในชุมชน โดยใช้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมเข้ามาเชื่อมโยงคืองานของ ณัฐกฤต มัธยมสุข (2559) เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก ศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ผลวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมทุกมิติด้านการสื่อสาร ทั้งเป็นแหล่งสาร เป็นผู้ผลิตและกำหนดทิศทางการสื่อสาร ซึ่งในส่วนนี้หากเชื่อมโยงไปที่ประเด็นการศึกษาของผู้วิจัย หากเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นสภาเด็กฯ ในส่วนนี้น่าสนใจว่าจะเป็นเช่นไรเมื่อตัวแปรเปลี่ยนเป็นเรื่องของปัญหา หรือการรณรงค์ในชุมชน นอกจากนี้

ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกกับกลุ่มผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ 4ม. ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ จนเยาวชนสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดของเยาวชนได้ทำเทียมผู้ใหญ่ ซึ่งปฏิภริยาตอบรับจากการสื่อสาร พบว่าการสื่อสารของเยาวชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชน คือตัวแทนประชาชนกลุ่มใหม่ที่เป็นพลังสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมในอนาคต และจะเป็นพลังผลักดันโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ขึ้นสู่นโยบายระดับประเทศ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ ซึ่งประเด็นการศึกษาของผู้วิจัยมุ่งเน้นเรื่องของการสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน ทำให้เห็นประเด็นที่ชัดเจนมากขึ้นในการศึกษา คือระบุขอบเขตให้ชัดในส่วนที่เยาวชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมและสร้างวัฒนธรรม จิตอาสา เช่น การแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกให้เป็นคนดีของสังคม เป็นต้น

อัศรินทร์ นนทิหทัย (2551) ศึกษาเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์ TK Teen เป็นการศึกษาวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน และประสิทธิภาพของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของรายการโทรทัศน์ TK Teen กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนผู้ร่วมผลิตรายการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร คือ รับชม แนะนำให้คนรู้จักร่วมชมรวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางรายการจัดขึ้น และยังมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสารในขั้นตอนการผลิตได้แก่ เยาวชนได้เลือกประเด็นหัวข้อ หาข้อมูล เขียนบท และคัดเลือกตัวแสดง จัดเตรียมสถานที่ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ รวมทั้งเป็นผู้แสดงและพิธีกร อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในงานด้านการบริหารจัดการต่าง ๆ ในขณะที่สภาเด็กและเยาวชนมีความคล้ายคลึงกันจากการมีส่วนร่วมที่เริ่มต้นจากการมีจิตอาสาเข้ามาโดยไม่ได้หวังผลตอบแทนแต่อาสาสมัครเข้ามาทำงาน ข้อแตกต่างก็คือ สภาเด็กและเยาวชนมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งการจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์จากแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นกรอบการศึกษาเพื่อหาคำตอบของรูปแบบและลักษณะ รวมทั้งความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ ของชุมชน โดยเฉพาะงานด้านจิตอาสา

งานวิจัยชิ้นสุดท้ายที่ระบุชัดเจนในการมองเยาวชนในมิติของ Active ไม่ใช่เยาวชนที่มีลักษณะ Passive ของ อภินันท์ ธรรมเสนา (2560) ซึ่งเป็นงานศึกษาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร กรณีศึกษาความสามารถทางการสื่อของของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ อาศัยต้นทุนความรู้และพื้นที่จากงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ทุนสนับสนุน 2 โครงการ ได้แก่ “โครงการศึกษากลุ่มเยาวชนกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม

และประเพณีชาติพันธุ์กวย (ส่วย) : กรณีศึกษา ชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคี บ้านตาตาและบ้านชำ ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ” (2555) และ “โครงการการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนชาวกวย ตำบลตุม อำเภอลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ” (2558) เป็นต้นทุนในการขยายผลการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร ความสำคัญในการศึกษาเรื่องดังกล่าว เกิดจากงานวิจัยที่เป็นต้นทุน 2 เรื่องแรก พบข้อสังเกตของข้อจำกัดในการดำเนินโครงการในเรื่องของความต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อโครงการสำเร็จเรียบร้อย เยาวชนที่เข้าร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเติบโตและเข้าศึกษากระจายไปตามที่ต่าง ๆ จึงขาดความต่อเนื่องของการสืบทอดวัฒนธรรมโดยเยาวชนจากจุดมุ่งหมายของโครงการ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีความตั้งใจที่จะนำประโยชน์ด้านชุมชนและพื้นที่จากงานวิจัย 2 โครงการแรกโดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารหรือเป็น Smart โดยมีเป้าหมายพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาติพันธุ์ของกลุ่มเยาวชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาเยาวชนของ ผ่านการสร้างพื้นที่ทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ในชุมชน ด้วยกระบวนการอบรมสร้างสรรค์สารคดีชุมชนเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสังเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้เห็นถึงแนวทางในการวิเคราะห์ การพัฒนาเยาวชนในด้านต่าง ๆ ในการถอดบทเรียนในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมอย่างไรให้การพัฒนาของเยาวชนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ด้วยโครงสร้างของการบริหารเป็นลักษณะถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และช่องว่างทางความรู้จากการที่สภาเด็กฯ และเยาวชนมิใช่เพียงถ่ายทอดแต่เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เท่านั้น ยังมีเรื่องเกี่ยวกับปัญหาเยาวชนในชุมชน การสร้างค่านิยมจิตอาสาและการสร้างเครือข่ายที่ต้องทำการถอดบทเรียนกันต่อไป

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส)

ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสเป็นกรอบแนวทางหลักในการอธิบาย กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะของสภาเด็กและเยาวชน ๗ ว่าจะสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้หรือไม่ และเป็นได้ในระดับใด จึงได้ทบทวนงานวิจัยที่นำเอาแนวคิดพื้นที่สาธารณะมาอธิบาย เพื่อเป็นแนวทางในการอภิปรายการเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทของสังคมได้ในมิติต่าง ๆ เช่น ปฏิภาณ ชัยช่วย และกุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ (2559) การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ เว็บไซต์ Change.org” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่า เว็บไซต์ Change.org ประเทศไทยพบว่า มีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) สร้างการมีส่วนร่วมต่อภาคพลเมืองโดยการเปิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม

ด้วยวิธีการสร้างเรื่องรณรงค์ของตัวเองหรือร่วมสนับสนุนเรื่องรณรงค์ที่ตัวเองสนใจและมีส่วนช่วยในการสนับสนุนทุกขั้นตอนการรณรงค์ อาทิ การให้คำปรึกษา การร่วมวางกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหว การรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุน การผลักดันให้เกิดเป็นกระแสในสังคม และการเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าของแคมเปญและผู้สนับสนุนไปยังผู้มีอำนาจในการตัดสินใจโดยตรง การนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของ Jurgen Habermas มาอภิปรายผลการศึกษา ทำให้สามารถอธิบายได้อย่างน่าสนใจ ทั้งในประเด็นของคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ กระบวนการคิดเป้าหมายของการใช้พื้นที่สาธารณะ รวมทั้งพลังของสื่อออนไลน์กับสร้างการมีส่วนร่วมของสังคม ในขณะที่สภาเด็กและเยาวชน มีลักษณะของการขับเคลื่อนในพื้นที่เฉพาะบริบท ซึ่งน่าจะสนใจว่าจะมีกระบวนการสร้างพื้นที่ให้เป็นสาธารณะได้อย่างไร และมีรูปแบบการใช้สื่ออย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเด็นจิตอาสาอย่างมีประสิทธิภาพ

เดือนใจ รอดสกุล (2555) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารด้านสิทธิผู้บริโภคบนพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาเว็บไซต์พันทิปดอทคอม เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค ความรู้ด้านสิทธิผู้บริโภค และเพื่อศึกษาการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วม ของผู้ใช้งานเว็บไซต์พันทิปดอทคอม ผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องประเด็นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องอสังหาริมทรัพย์และปัญหาด้านสิทธิผู้บริโภค ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดของฮาเบอร์มาส ในเรื่องของการมองผู้รับสารเป็นผู้บริโภค ภายใต้การแทรกแซงพื้นที่สาธารณะของนายทุน และการแข่งขันทางเศรษฐกิจ แต่หากเกิดผลกระทบในวงกว้างกับคนส่วนใหญ่ ผู้บริโภคก็จะสร้างพลังผ่านทางพื้นที่สาธารณะได้เช่นกัน เป็นพลังอำนาจของการสร้างพื้นที่สาธารณะจากสื่อออนไลน์ที่แปรเปลี่ยนผู้รับสารเป็นผู้บริโภคที่มีพลังในการสื่อสาร จากผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมจะเห็นว่า นอกจากจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นแล้ว ยังมีการหาข้อมูลที่ดีมีประโยชน์มาประชาสัมพันธ์ แบ่งปันให้กับสมาชิก รวมทั้งมีส่วนร่วมในการร้องเรียน และร่วมกิจกรรมบนเว็บไซต์ โดยทุกคนจะเคารพในเงื่อนไขของการใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าว เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ในส่วนของสภาเด็กฯ ก็เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาของเด็ก ซึ่งสื่อออนไลน์ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสาร ทั้งยังมีการเชื่อมร้อยกันเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้มีการพัฒนาไปมาก ทั้งรูปแบบและความสะดวกในการใช้งาน สภาเด็กฯ จะนำเอาสื่อออนไลน์มาใช้ประโยชน์ในการเป็นพื้นที่สาธารณะได้อย่างไร และใครมีบทบาทในพื้นที่นั้น ๆ อย่างไรบ้าง

วลักษณ์กมล จ่างกมล และอมรรัตน์ ชนะกาญจน์ (2557) การณ์สื่อทางเลือกยุคดิจิทัลกับผลประโยชน์สาธารณะ : กรณีศึกษาการเป็นพื้นที่กลางเพื่อสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อศึกษาและประเมินบทบาทของสื่อทางเลือกในยุคดิจิทัลที่มีต่อการรายงานข่าว

สถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผลการศึกษาสรุปได้เป็น 7 ประเด็น คือ ความตระหนักในบทบาทของการเป็นสื่อเพื่อสันติภาพของสื่อทางเลือกในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเกิดขึ้นแล้ว หากแต่ยังคงต้องมีการให้ความสำคัญในเชิงรายละเอียดของแนวปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้ภาษา ความรอบด้านของเนื้อหา และความหลากหลายของแหล่งข่าว ประเด็นที่สอง ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานสื่อทางเลือกยังคงต้องมีการหนุนเสริมในเชิงองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อสันติภาพและสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ ประเด็นที่สาม สื่อทางเลือกในพื้นที่ยังคงแสดงบทบาทหลักในการเป็นพื้นที่กลางทางการสื่อสารของกลุ่มผู้รับเฉพาะเพียงบางกลุ่ม ยังไม่สามารถสร้างบทบาทของการเป็นพื้นที่กลางของสาธารณชนในภาพรวมได้ ประเด็นที่สี่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสื่อสารเพื่อสันติภาพของสื่อทางเลือกเหล่านี้ประสบความสำเร็จ ประเด็นที่ห้า ผู้ปฏิบัติงานสื่อทางเลือกยังคงมีบทบาทหน้าที่ทับซ้อนกันหลายบทบาทนอกเหนือจากบทบาทความเป็นสื่อ เช่น เป็นนักกิจกรรมประชาสังคมหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในฐานะความเป็นสื่อ ประเด็นที่หก ทุน ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาบทบาทที่ต่อเนื่องของสื่อทางเลือก และสุดท้ายเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในสื่อทางเลือกในพื้นที่ให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ ซึ่งการนำเอาแนวคิดพื้นที่สาธารณะมาอธิบายจะสะท้อนความน่าสนใจในประเด็นของการถูกแทรกแซงโดยทุนจากรัฐซึ่งมีลักษณะควบคุม ในขณะที่สภาเด็กฯ มีรัฐเข้ามาดูแลตั้งแต่แรก แต่เป็นลักษณะของการสนับสนุนมากกว่าการควบคุม สภาเด็กฯ จะมีกระบวนการในการสร้างพื้นที่สาธารณะได้อย่างไร ภายใต้การดูแลของรัฐ จะมีการใช้สื่ออย่างไรบ้างในการเชื่อมโยงเครือข่าย และสามารถเป็นสื่อกลางให้กับเด็กและเยาวชนได้ขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนได้ในระดับใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กและเยาวชน ในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงการตั้งคำถามวิจัยที่ส่วนใหญ่ในยุคแรกจะมุ่งไปที่การสำรวจสภาพทั่วไปของการปฏิบัติงานของสภาเด็กฯ และการค้นหาแนวทางการพัฒนา หลักการ และองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน โดยที่ไม่ได้ตั้งคำถามหรือมองไปที่เด็กและเยาวชนเป็นหลัก เพราะมองว่าเยาวชนเป็นลักษณะ Passive แต่ในยุคหลัง งานวิจัยบางชิ้นเริ่มตั้งคำถามไปยังเยาวชนในสภาเด็กฯ ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ อาจเริ่มจากการจัดตั้งก็จริง แต่เมื่อได้เข้าสู่กระบวนการก็สามารถพัฒนาเป็นเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถและก้าวเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม มีจิตอาสา และมีความกล้าคิดกล้าทำมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยทั้งหมดศึกษาก่อนที่จะมี พ.ร.บ.การ

ส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 คือกำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 8,781 แห่ง ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติงานและกลไกรองรับชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่อค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กฯ พบว่ายังมีการศึกษาที่เกี่ยวกับการสื่อสารไม่มากนัก อาจเป็นเพราะข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล และเน้นไปที่การศึกษาในลักษณะแนวทางหรือการพัฒนาตัวองค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งการศึกษาในประเด็นการสื่อสารจะช่วยให้เห็นเบื้องหลังของการทำงาน การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การประสานงานและการสร้างเครือข่ายของเยาวชนที่อาสาทำงานในสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ การศึกษาประเด็นการสื่อสารจะคลี่รอยต่อของการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์และอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง นั้นเป็นช่องว่างการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยของผู้วิจัยจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในด้านการสื่อสารของสภาเด็กฯ ที่ผู้วิจัยจะถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาต่อไป ในที่นี้จะยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในสภาเด็กฯ ดังนี้

กรทิพย์ ไตรดำเนินกิจสกุล (2553) งานวิจัยเรื่องปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ศึกษากระบวนการปฏิบัติงานตามบทบาท ความภาคภูมิใจ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนทางสังคมจากสำนักงานพัฒนาสังคมฯ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับอำเภอ และจังหวัด รวมทั้งครอบครัว

สุนิสา ไชยกุล (2553) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาสภาเด็กฯ สระบุรี เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของสภาเด็กฯ

สมพงษ์ จิตระดับ และสุรศักดิ์ เก้าเสียน (2556) โครงการพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เพื่อกำหนดแนวทางสมรรถนะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากร ที่ปรึกษาให้กับสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศไทย พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้กับบุคลากร สร้างคู่มือในการทำงานร่วมกับสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งแน่นอนว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานภายใต้ พ.ร.บ. การส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

ศิริพงษ์ โภคินวงศ์หิรัญ (2557) บทบาทของคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ ที่มีต่อการดำเนินงานสภาเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณีจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานของคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ จังหวัดฉะเชิงเทราต่อไป

เกวลิน วิรัชนิดากุล (2556) การนำเสนอกิจกรรมการศึกษาครอบครัว โรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ใช้การวิจัยกึ่งทดลอง โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและผ่านกระบวนการวิจัยโดยกิจกรรมและวัดผลโดยแบบสอบถาม ซึ่งความน่าสนใจของงานวิจัยชิ้นนี้ที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้วิจัยคือ มีการระบุกลุ่มเป้าหมายของสมาชิกสภาเด็กฯ ในระดับตำบลซึ่งงานวิจัยก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่จะมองในระดับโครงสร้าง หรือระดับจังหวัด และอำเภอ ซึ่งงานวิจัยของผู้วิจัยจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นข้อมูลในทุกระดับ และงานชิ้นนี้เริ่มมีการสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปแบบของกิจกรรม

ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์ (2559) บทบาทของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมเทศบาลนครราชสีมา เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ทั้งด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการวางแผนและตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวเริ่มสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งคำถามในประเด็นเรื่องการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนในพื้นที่ชุมชนของตนเอง

งานวิจัยที่ได้ยกมาข้างต้นคล้องกับสภาเด็กและเยาวชนในระดับต่าง ๆ มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางการบริหารจัดการ และการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นข้อเสนอให้กับหน่วยงานของรัฐ แต่เป็นการมองแนวทางการทำงานจากบนสู่ล่าง Top - Down ซึ่งเป็นช่องว่างทางความรู้ในการค้นหาการสื่อสารในแบบระนาบ หรือเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้สื่อสารมีหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับ โดยใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นกรอบในการอธิบาย รวมทั้งการมองมิติของสภาเด็กและเยาวชนว่าเป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ขึ้นมา เพื่อเป็นพื้นที่ทางความคิดและการแสดงออกให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่กำลังคิดกล้าทำ และนำเสนอสิ่งที่สร้างสรรค์กับสังคม โดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่สาธารณะ เพื่อขับเคลื่อนการมีจิตอาสาให้กับชุมชนได้อย่างไร

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน” ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง สังเกตและสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งถอดบทเรียนจากการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและสื่อต่าง ๆ ของสภาเด็กและเยาวชน และพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นพื้นที่กรณีศึกษา จากนั้นสังเกตการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของเยาวชนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นแนะนำตัวเพื่อแจ้งความประสงค์ในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน คัดเลือกเยาวชนจิตอาสาที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ จากนั้นเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของสภาเด็กและเยาวชน แล้วจึงเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนของการทำงานใน โครงการ/กิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เก็บรวบรวมข้อมูลจัดระบบแล้วนำมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลงานวิจัยต่อไป

3.2 การเลือกกรณีศึกษา

บริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีภาพลักษณ์ของการก่อเกิดปัญหาของเยาวชนในหลาย ๆ มิติ เช่น ปัญหาอาชญากรรม เด็กแว้น การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด การศึกษา และการขาดจิตสำนึกสาธารณะ จากงานวิจัยและผ่านทางสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันกลับมีเยาวชนกลุ่มหนึ่งภายใต้สภาเด็กและเยาวชนที่เป็นเยาวชนจิตอาสา กล้าคิด กล้าแสดงออกอาสาสมัครเข้าร่วมทำงานกับชุมชน จัดกิจกรรมและโครงการรณรงค์ต่าง ๆ เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดที่รัฐสืกมีส่วนร่วมกับสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะและมีจิตอาสา ขับเคลื่อนแนวความคิดในการเป็นคนดี ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างสรรค์งานของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามกลุ่มของเยาวชนมักมีลักษณะเกิดง่าย สลายเร็ว เมื่อจบโครงการหรือกิจกรรมหรือเมื่อโตขึ้นก็ต่างคนต่างแยกย้ายไปดำเนินชีวิต แต่ในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนใน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเฉพาะคือเป็นเครือข่ายที่มีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล และการเน้นไปที่การสร้างเครือข่ายและรักษาเครือข่ายไว้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะเข้าไปหรือสร้างกระบวนการอันจะเป็นต้นแบบของการรักษาเครือข่ายของเยาวชนที่เข้มแข็งต่อไป

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่และการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ถือเป็นสภาเด็กฯ มีสมาชิกสภาทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดที่มีศักยภาพเป็น Active Agent สามารถจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล ได้ครบตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีผลงานโดดเด่น มีเครือข่ายที่เข้มแข็ง และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืน โดยในปัจจุบัน (พ.ศ.2562) นายกสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งรองโฆษกของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย และสภาเด็กจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนในการจัดกิจกรรมในระดับภาคกลางอีกหลายกิจกรรม เนื่องจากมีศักยภาพและมีเครือข่ายทั้งภายในจังหวัดและภายนอกที่เข้มแข็ง รวมทั้งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนเข้ามาถ่ายทำโครงการจิตอาสาและออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 โดยสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความโดดเด่นในการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในการแก้ไขปัญหาเยาวชน โดยแบ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาเยาวชนให้ขับเคลื่อนจิตอาสาอย่างมีคุณภาพ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและกิจกรรมที่ขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น กิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติด การป้องกันวัยอันควร และการก่ออาชญากรรม ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาและสามารถตอบคำถามของปัญหาได้โดยวิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามปัญหานั้นวิจัยดังต่อไปนี้

3.3 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำงานเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ทำให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนพระนครศรีอยุธยา มีเครือข่ายและประสบการณ์ร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำการวิเคราะห์บริบทชุมชนที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่และเมื่อผู้วิจัยเข้าไปในสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สำรวจและสังเกต พร้อมทั้งได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบข้อสงสัยต่าง ๆ ในหลาย ๆ มิติ จึงใช้วิธีการเข้าไปฝังตัวในสนามวิจัย จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานต่าง ๆ

เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและมีการสำรวจและสังเกต จึงได้พบแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การตอบปัญหาวิจัย โดยสามารถจำแนกแหล่งข้อมูลวิธีการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามปัญหานาวิจัย ดังนี้

3.3.1 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) เด็กและเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเครือข่าย (เป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ 1 ปี ขึ้นไป) เลือกแบบเจาะจงจากตามความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมกับโครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษาและแนะนำต่อ 10 คน

1. นายสุภโชค กลิ่งกลม ประธานสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 2. เกศมณี ลาภภักดี เลขานุการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และประธานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลบางไทร
 3. นายจิรกฤษ แจ้งจิตา รองประธานสภาเด็กและเยาวชน จ.พระนครศรีอยุธยา และประธานสภาเด็กและเยาวชน อำเภอท่าเรือ
 4. นายเทวินทร์ พูนพิพัฒน์ รองประธานสภาเด็กและเยาวชน จ.พระนครศรีอยุธยา ประธานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลปากจั่น
 5. นายสืบสกุล มีสมยุทธ์ คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และประธานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลวัดตูม
 6. นายธนบดี นาคประเสริฐ คณะผู้บริหารสภาเด็กและเยาวชน อำเภอบางบาล
 7. นายศิโยน สุจิตตกุล คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และประธานสภาเด็กและเยาวชน อำเภอนครหลวง
 8. นายนพพล ประสงค์นิล คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 9. นางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์ ประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย
 10. นายธนวัฒน์ พรหมโชติ ประธานสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดสระบุรี
- (2) ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการแบบเป็นทางการ
1. อรพญา พลอยทับทิม หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 2. นายอนุสรณ์ กรุงวัชชะ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ตำบลวัดตูม
 3. นายสุริยา บุญล้อม นักพัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่งานพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 4. นายพรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ อดีตประธานสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. นายพัทธ์ แดงพันธ์ นักวิชาการศึกษา สถาบันอยุธยาศึกษา
6. นางปัทมา วสุรัตน์ หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผนของงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. นางสาวจิราพรรณ ปีนาค นักพัฒนาสังคม กลุ่มนโยบายและแผนของงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(3) เด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ

1. นางสาวสุมณฑา ภายักษณ์ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการของสภาเด็กฯ
2. ชัญญาพร เกิดพุดเปี่ยม เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการของสภาเด็กฯ
3. นายสมชาย คล้ายสังข์ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการของสภาเด็กฯ

3.3.2 แหล่งข้อมูลประเภทสื่อ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่เอกสารของหน่วยงาน รายงานประจำปี บันทึก คำสั่ง ประกาศ และสื่อประชาสัมพันธ์ของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. สื่อออนไลน์ ได้แก่ แฟนเพจเฟซบุ๊กและช่องยูทูปของสภาเด็กและเยาวชน ในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล
3. สื่อสารมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ สถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุ

3.4 วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้ 4 เครื่องมือดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและสื่อ

ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาจากข้อมูลสำรวจปัญหาของเด็กและเยาวชน ปี 2561 จากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และข้อมูลจากรายงานประจำปีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2561-2562 ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ และข้อมูลสถิติต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำมาวิเคราะห์ห้บริบทชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ประกอบกับการพูดคุยกับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำไปสู่ข้อมูล หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับอยุธยา สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ รวมทั้งสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากนั้นผู้วิจัยศึกษาเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสาร พ.ร.บ.การส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 คือ กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกตำบล อำเภอ และจังหวัดของประเทศไทย โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารและการคัดเลือกสมาชิกอย่างชัดเจน และเลือกพื้นที่ของสภาเด็ก และเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากความโดดเด่นของ

การดำเนินงานที่มีคุณภาพและมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มุ่งเน้นงานด้านจิตอาสา ประกอบกับผู้วิจัยมีประสบการณ์ทำงานด้านจิตอาสาในพื้นที่อยุธยามากกว่า 5 ปี จึงมีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ รับทราบปัญหาและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของพื้นที่ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทุกระดับ

ศึกษาจากสื่อออนไลน์และออฟไลน์ของสภาเด็กฯ ที่มีการเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ เช่น แฟนเพจเฟซบุ๊ก ช่องยูทูปของสภาเด็กฯ อยุธยา สื่อมวลชนมีเดียและสื่อสิ่งพิมพ์ของสภาเด็กฯ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเอกสารต่าง ๆ ครอบคลุมตั้งแต่วันที่ 13 มิถุนายน 2560– 31 ธันวาคม 2563

2. การสังเกต

คือ การสังเกตจากวิถีชีวิตของเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการเดินทาง การทำงาน และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะมองเห็นถึงบริบทชุมชนด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อสภาเด็กฯ ได้ โดยการจดบันทึกและถ่ายภาพ

จากนั้นเป็นการสังเกตสื่อออนไลน์และออฟไลน์ ในประเด็นการสร้างพื้นที่สาธารณะ และเครือข่าย โดยการจดบันทึก ถ่ายภาพ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงของการดำเนินกิจกรรมและหลังการดำเนินกิจกรรมจิตอาสา จะเน้นไปที่การพัฒนาตนเองของเยาวชนจิตอาสากับการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน และการสื่อสารระหว่างสมาชิกและเครือข่าย เพื่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน ตั้งแต่ช่วงเดือน กันยายน 2561 – ธันวาคม 2563

ตารางที่ 3.1 ประเด็นการสังเกต

เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประเด็นในการสังเกต
สังเกต	เยาวชนสมาชิกสภาเด็กฯ ที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา	(1) ภาวะความเป็นผู้นำและการกล้าแสดงออก (2) กระบวนการทำงานจิตอาสาระหว่างเครือข่าย (3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายต่าง ๆ (4) การใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ (5) พัฒนาการทำงานของเยาวชน (6) การแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน (7) การสื่อสารระหว่างเครือข่าย
	เยาวชนที่ไม่ใช่สมาชิกสภา เด็กฯ แต่เข้าร่วมกิจกรรม	(1) ลักษณะของเยาวชนที่ไม่ใช่สมาชิกสภาเด็กฯ (2) การมีจิตอาสา (3) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชน (4) พัฒนาการด้านการทำงานจิตอาสา
	สื่อต่าง ๆ	(1) การใช้สื่อออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วมในงานของ สภาเด็กฯ และการมีจิตอาสา (2) การใช้สื่อออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วมในงานของสภา เด็กฯ และการมีจิตอาสา
	1. หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ บ้านพักเด็ก 2. อดีตสมาชิกสภาเด็กฯ ที่เข้าร่วมกิจกรรม	(1) การมีส่วนร่วมของโครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของสภาเด็กฯ ในฐานะที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ จึงมีส่วนร่วมในการทำงานประชุมและเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ จึงสามารถมีส่วนร่วมกับสภาเด็กฯ ในการเชื่อมโยงกับบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการศึกษา การพัฒนาเยาวชน วิถีชีวิตของเด็ก บริบทด้านเศรษฐกิจ การเมือง และโดยเฉพาะบริบทการสื่อสารที่สามารถสังเกตได้จากการร่วมทำงานกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยการจดบันทึก ฟัง และถ่ายภาพ

หลังจากการสังเกต ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมประจำของสภาเด็กฯ และกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้น โดยความร่วมมือของเครือข่าย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 - ธันวาคม 2562 และผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสภาเด็กและเยาวชนในด้าน การสื่อสาร จึงได้เข้าไปสังเกตและมีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน เตรียมงาน และเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารของสภาเด็กฯ ในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสา ในชุมชน เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสาร ผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาในการสื่อสาร บทบาทของเยาวชนในการสื่อสาร พัฒนาการของเยาวชนที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน รวมทั้ง ประเมินผลการดำเนินงานจากการสังเกตและมีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรมต่าง ๆ และการสร้าง เครือข่ายการรักษาเครือข่ายเพื่อต่อยอดและต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในการแก้ไขปัญหา เยาวชนในชุมชนของสภาเด็กฯ อย่างยั่งยืน

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ในลักษณะการขอคำแนะนำ และชี้แนะในการเข้าถึง เอกสาร และข้อมูลสื่อต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งของราชการและเอกชน รวมทั้งยังได้รับข้อมูลสถิติ จากความรับผิดชอบของบุคคลนั้น ๆ เช่น ข้อมูลสรุปปัญหาเด็กและเยาวชน จากกรมพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การสัมภาษณ์จะเริ่มต้นหลังจากวันเยาวชนแห่งชาติ 20 กันยายน 2562 ซึ่งอยู่ในระยะเวลา ช่วงครบรอบการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2562 เพื่อให้เห็นภาพการถอดบทเรียนจากการดำเนิน กิจกรรมตลอดทั้งปีและผลที่ได้รับทั้งกับเยาวชนจิตอาสาเอง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของเยาวชนใน ชุมชนว่ามีการขับเคลื่อนอย่างไร จะมีการรักษาเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างไร โดยสัมภาษณ์ แบบกึ่ง โครงสร้างตามประเด็นคำถาม ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประเด็นการสร้างพื้นที่สาธารณะ

เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
สัมภาษณ์	1) ประธานเยาวชนสมาชิกสภาเด็กฯ	<ol style="list-style-type: none"> (1) คิดว่าจิตอาสาเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง (2) ก่อนเป็นสภาเด็กฯ เคยทำกิจกรรมจิตอาสาอะไรบ้าง (3) เหตุผลที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเด็กฯ (4) มีเป้าหมายอย่างไรในการเข้ามามีส่วนร่วม (5) ในชุมชนมีปัญหาเยาวชนเรื่องอะไรบ้าง (6) มีโครงการหรือกิจกรรมใดที่จะช่วยแก้ไขปัญหา (7) มีใครเกี่ยวข้องกับบ้างในกระบวนการทำงาน (8) เรามีส่วนร่วมอะไรบ้างในสภาเด็กฯ (9) มีการสื่อสารอย่างไร ในการดำเนินงานสภาเด็กฯ (10) เนื้อหาในการสื่อสารมีอะไรบ้าง (11) มีการสื่อสารเกี่ยวกับจิตอาสาอย่างไรบ้าง (12) พื้นที่ใดบ้างที่ใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับสภาเด็กฯ
	<ol style="list-style-type: none"> 1) หัวหน้าและเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กฯ 2 คน 2) อดีตสมาชิกสภาเด็กฯ 2 คน 	<ol style="list-style-type: none"> (1) เยาวชนในสภาเด็กฯ มีลักษณะอย่างไร (2) มีเป้าหมายอย่างไรในการเข้ามามีส่วนร่วม (3) มีใครเกี่ยวข้องกับบ้างในกระบวนการทำงาน (4) ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างในสภาเด็กฯ (5) มีการสื่อสารอย่างไร ในการดำเนินงานสภาเด็กฯ (6) ท่านคิดว่าสภาเด็กฯ จะขับเคลื่อนการมีจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนอย่างไรให้ยั่งยืน
	1) สมาชิกสภาเด็กฯ 5 คน	<ol style="list-style-type: none"> (1) คิดว่าการมีจิตอาสาเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง (2) เคยทำกิจกรรมจิตอาสาอะไรบ้าง (3) เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ (4) มีเป้าหมายอย่างไรในการเข้ามามีส่วนร่วม (5) ในชุมชนมีปัญหาอย่างไรบ้าง (6) มีกิจกรรมใดที่ช่วยในการแก้ไขปัญหา (7) ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างในสภาเด็กฯ (8) คิดว่ากิจกรรมจิตอาสาต่างๆ จะช่วยแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนได้อย่างไร (9) การเข้าร่วมช่วยพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาเยาวชนอย่างไร (10) อยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาเด็กหรือไม่เพราะอะไร

ตารางที่ 3.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประเด็นการสร้างเครือข่าย

เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
สัมภาษณ์	1.) ประธานสภาเด็กฯ 5 คน	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีใครเป็นเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนบ้าง (2) มีใครเกี่ยวข้องบ้างในกระบวนการทำงาน (3) ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างในสภาเด็กฯ (4) มีการสื่อสารกับเครือข่ายอย่างไรบ้าง (5) มีแผนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร (6) มีการรักษาความสัมพันธ์ในเครือข่ายอย่างไร (7) มีกลไกในการจูงใจสมาชิกในเครือข่ายอย่างไร (8) มีการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพออย่างไร (9) มีการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือกันในเครือข่ายอย่างไร (10) มีการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปจัดการแก้ไขปัญหาเยาวชนอย่างไร (11) มีการปลุกค้ำผู้นำรุ่นใหม่ให้มีความต่อเนื่องอย่างไร
	<ol style="list-style-type: none"> 1) หัวหน้าและเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กฯ 2 คน 2) อดีตสมาชิกสภาเด็กฯ 2 คน 	<ol style="list-style-type: none"> (1) ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างในสภาเด็กฯ (2) มีการสื่อสารในเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในรูปแบบใดบ้าง (3) เครือข่ายที่ไม่ใช่สภาเด็กฯ มีใครบ้าง และมีส่วนร่วมอย่างไร (4) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไรบ้าง (5) มีการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายกันอย่างไร (6) เหตุจูงใจที่เข้ามาเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ (7) มีการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ ให้เพียงพออย่างไร (8) มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับเครือข่ายอย่างไรบ้าง (9) มีการปลุกค้ำให้เกิดผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่อย่างไร (10) เยาวชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาตนเองด้านใดบ้าง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อจัดระบบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมเรียบร้อยแล้ว จึงนำมาทำการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การตอบปัญหานำวิจัยต่อไป ดังนี้

การวิเคราะห์บริบทในชุมชนที่เกี่ยวข้อง

นำข้อมูลที่เก็บมาวิเคราะห์ออกมาเป็นบริบทชุมชน ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การศึกษา ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การสื่อสาร และบริบทการพัฒนาของสภาเด็กและเยาวชน เพื่อวิเคราะห์ว่าบริบทต่าง ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะส่งผลกระทบต่อในด้าน จุดแข็งหรือด้านอุปสรรคอย่างไรในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ และผลกระทบดังกล่าวมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาเยาวชนเพียงใด อย่างไร เป็นข้อมูลตั้งต้นให้กับบทที่ 5 การสร้างพื้นที่สาธารณะ และบทที่ 6 การสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อเสนอไว้หลายประเด็น ผู้วิจัยจะเลือกโดยใช้องค์ประกอบ 6 ข้อ มาเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในประเด็นการสื่อสาร ซึ่งหมายรวมไปถึงการร่วมกันวางแผน การจัดการ การดำเนินการ และการได้รับประโยชน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของสภาเด็กและเยาวชนที่เน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชน ในกรณีนี้มีกลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชนในสภาเด็กฯ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าหมายของการสื่อสาร
2. ลักษณะสองทาง Interactive ของการสื่อสาร
3. ใครคือผู้ส่งสาร
4. ประเภทของเนื้อหาสาร
5. ประเภทของช่องทาง/สื่อ
6. ผู้รับสารและปฏิกิริยาตอบกลับ

เกณฑ์ในการวิเคราะห์อีกเกณฑ์หนึ่งคือ เกณฑ์ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมของกาญจนา แก้วเทพ (2543) ซึ่งได้แบ่งระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้ 3 ระดับ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมแสดง
3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

นอกจากนี้ ยังพิจารณาจากคุณลักษณะกระบวนการสื่อสารในแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1. การสื่อสารจำแนกตามทิศทาง
2. การสื่อสารจำแนกตามการไหลของข่าวสาร
3. การสื่อสารจำแนกตามระดับกิจกรรมทางการสื่อสาร
4. การสื่อสารจำแนกตามลักษณะการใช้งาน
5. การสื่อสารจำแนกตามสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร

การวิเคราะห์การเป็นพื้นที่สาธารณะ

การวิเคราะห์ประกอบด้วยสองส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก ใช้เกณฑ์คุณลักษณะสำคัญของพื้นที่สาธารณะของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส เพื่อวิเคราะห์ว่า การสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ของสภาเด็กและเยาวชนสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด ซึ่งการวิเคราะห์อาจไม่สามารถมองเป็นพื้นที่สาธารณะในระดับอุดมคติตามเกณฑ์ที่ฮาเบอร์มาสตั้งไว้ได้ เนื่องจากอยู่ภายใต้บริบทที่ต่างกัน รวมไปถึงข้อเสนอของฮาเบอร์มาสที่อยากจะให้มีพื้นที่สาธารณะใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิ์เข้าถึง คือกลุ่มชนชั้นกลาง พ่อค้า ช่างฝีมือ นักวิชาชีพ ปัญญาชน (เยาวชนคนรุ่นใหม่) ที่สถาปนาตัวเองเป็นพลเมือง (citizen) ซึ่งน่าสนใจว่าในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีประเด็นของชนชั้นเข้ามาเป็นตัวชี้วัดหรือไม่ และใครมีสิทธิ์เข้าถึงพื้นที่ของสภาเด็กฯ บ้าง
2. พื้นที่ ซึ่งเป็นได้ทั้งแบบรูปธรรม เช่น ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย คาเฟ่ และในรูปแบบนามธรรมซึ่งเป็นพื้นที่ทางความคิด เช่น สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนนั้นเป็นทั้งพื้นที่แบบรูปธรรมและนามธรรม โดยมีทั้งพื้นที่ในหน่วยงานราชการและพื้นที่ทางสื่อออนไลน์
3. การกระทำ กิจกรรมที่กลุ่มคนเหล่านี้จะกระทำคือนัดพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อพูดคุยหรือถกเถียงกันอย่างใช้เหตุผล มีอิสระในเรื่องกฎหมาย การเมืองการปกครองต่าง ๆ ของรัฐ การโต้แย้งกันนี้จะนำไปบนหลักของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องมาคู่กันในกรณีของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะสามารถมีอิสระได้ในระดับใด
4. เป้าหมาย เพื่อจะสร้างเวทีที่ประชาชนพลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเด็นสาธารณะและแก้ไขปัญหาของสังคมที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม รวมไปถึงเพื่อให้ผลลัพธ์จากการตัดสินใจเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม
5. การสื่อสาร ต้องเป็นการสื่อสารแบบสองทางและกระจายรอบทิศทาง ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่านเครื่องมือการสื่อสารที่หลากหลาย

การวิเคราะห์การพัฒนาและการปฏิบัติงานจิตอาสา

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับการมีจิตอาสาตามแนวคิดในบทที่ 2 ดังต่อไปนี้

การสร้างจิตอาสา เป็นแนวทางที่จะทำให้คนเข้าใจโลก เข้าใจสังคมที่ตนอยู่ เข้าใจผู้อื่น ที่แตกต่างหลากหลาย และมีค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกัน การมีจิตอาสาเป็นเครื่องมือที่จะสำรวจ และพัฒนาจิตใจด้านความมีเมตตา กรุณา รู้จักแบ่งปัน ลดความเป็นอัตตา ความเห็นแก่ตัว นำไปสู่ การเป็นอาสาสมัครที่จะช่วยสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกส่วนในสังคม ทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะต้องร่วมกัน สร้างสังคมจิตอาสา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมในการพัฒนากลไกที่ รองรับ สนับสนุน และให้โอกาสกระบวนการที่จะสร้างจิตอาสาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรร งบประมาณ การสร้างพื้นที่ให้คนได้มี โอกาสสร้างจิตอาสา การริเริ่มกำหนดแผนและสร้าง วัฒนธรรมของการมีจิตอาสาให้อยู่ในทุกภาคส่วน โดยใช้ทรัพยากรที่มีทั้งความรู้ ประสบการณ์ แรงกาย แรงใจ เริ่มจากสิ่งทีตนเองถนัด นำไปสู่การสร้างจิตอาสาที่เกิดประโยชน์กับสังคม (กรรณิกา ควรวจร, 2559, น. 276)

ระดับของการมีจิตอาสา

1. การสนับสนุนจิตอาสา คือ การรับรู้และเข้าใจการเอื้อเฟื้อกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นและส่งต่อข้อมูลของกิจกรรม จิตอาสา การสื่อสารเพื่อให้เกิดกิจกรรมจิตอาสา การบริจาคเงิน การเข้าร่วมกิจกรรม มอบสิ่งของ ใให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามโอกาสที่ได้พบเห็น หรืออาจจะอยู่ใน รูปแบบของกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กร

2. การส่งเสริมจิตอาสา คือ การรับรู้และเข้าใจ ลงมือปฏิบัติช่วยเหลือในงานจิตอาสา อาจอุทิศตนเป็นอาสาสมัครจากเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ เช่น อุทกภัย หรือ สึนามิ โดยเสียสละเวลา แรงกาย หรือความสามารถเฉพาะบุคคล เช่น การช่วยค้นหาผู้ประสบภัย และมักจะเข้าร่วมกิจกรรม จิตอาสาอยู่เสมอ หรือร่วมเป็นทีมงานจัดกิจกรรมเป็นบางครั้ง

3. การสร้างสรรค์จิตอาสา คือผู้ที่อาสาเป็นหนึ่งในทีมงานของการจัดกิจกรรมจิตอาสาหรือ กิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน หรือรวมกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรม ผู้สื่อสารกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นงานประจำ

การวิเคราะห์การพัฒนาเยาวชนและการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

ใช้เกณฑ์การพัฒนาเยาวชนโปรแกรม 4 - H โดยมหาวิทยาลัยไอโวนา และนำโครงสร้าง การทำงานของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาวิเคราะห์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเยาวชน ดังนี้

1. การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head)
2. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart)
3. การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (hand)
4. การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health)

นอกจากนี้ยังใช้เกณฑ์การวิเคราะห์จากแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเยาวชนที่ประยุกต์มาจากการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชนของ กาญจนา แก้วเทพ (2548) (ตามรายละเอียดในบทที่ 2) เพื่อให้เห็นถึงผลการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชนในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ว่าส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชนและการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์การสร้างและรักษาเครือข่าย

ถ้าการสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งที่ยาก การรักษาและการขยายเครือข่ายย่อมเป็นสิ่งที่ยากกว่า ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์การจะขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชนให้มีความยั่งยืน การรักษาเครือข่ายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้จิตสำนึกของการทำงานเพื่อส่วนรวมและการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะถูกถ่ายทอดและรักษากันไปได้อย่างเหนียวแน่นต่อไป โดยวิเคราะห์ตามเกณฑ์ ดังนี้

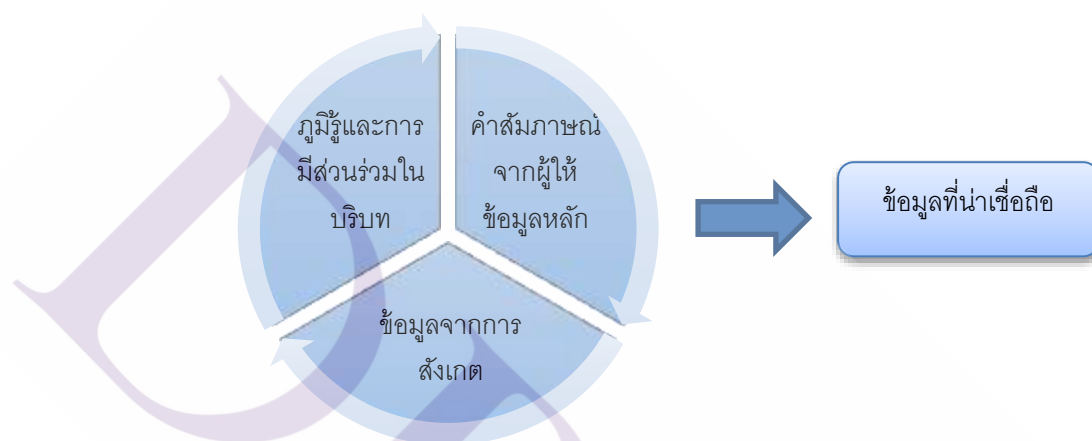
1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
3. การกำหนดกลไกสร้างระบบหัวใจ
4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ
5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา
6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์หลักทำการบันทึกเสียง และจดบันทึกประเด็นสำคัญ และขออนุญาตเป็นเพื่อนทางสื่อออนไลน์ที่ใช้ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการสังเกตรูปแบบการสื่อสาร สิ่งที่น่าสนใจ เนื้อหาในการสื่อสาร รวมทั้งเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลไปด้วจากการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลที่หลากหลายจากแหล่งข้อมูลเดิม

ระหว่างกรเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธี triangulation เป็นการใช้อยู่ข้อมูลหลากหลายประเภทมาตรวจสอบในประเด็นเดียวกัน เนื่องจากผู้วิจัยทำงานที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มากกว่า 5 ปี เป็นผู้สอนรายวิชาจิตสาธารณะกับการทำงานเพื่อสังคม

ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จึงมีภูมิความรู้และเข้าใจในบริบทของพื้นที่ รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาภาคเด็ก และเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อการดำเนินงาน วางแผน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งสามารถเข้าไปสังเกตการทำงาน และรูปแบบของกิจกรรม ไปจนถึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าข้อสรุปหลักมีเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากเป็นข้อมูลต่างประเภทกันแต่มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันแสดงว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง เชื่อถือได้

ภาพที่ 4 แผนภูมิข้อมูล

3.7 การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบการบรรยายกระบวนการ และวิธีการต่าง ๆ โดยการนำเสนอข้อมูลแบ่งผลการศึกษิตตามปัญหานำวิจัย ดังนี้

บทที่ 4 ผลการวิจัยบริบทชุมชนที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 5 ผลการวิจัยประเด็นการสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 6 ผลการวิจัยประเด็นการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน จิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 7 สรุปและอภิปรายผล

บทที่ 4

บริบทชุมชนที่มีผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นบริบทชุมชนเฉพาะทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ ภูมิพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะมีส่วนผสมของความทันสมัยกับการอนุรักษ์นิยม ผสมผสานความทันสมัยกับความดั้งเดิม เป็นราชธานีเก่า เป็นเมืองมรดกโลก จึงมีประวัติศาสตร์เรื่องราวทางวัฒนธรรม รวมทั้งธรรมเนียมประเพณี ความหลากหลายของศาสนา รูปแบบของการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และภูมิปัญญาของท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ที่มีแรงปะทะจากความทันสมัยของภายนอกกับการยืนหยัดในการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นเดิม ซึ่งจะมีผลทั้งในทางส่งเสริมและก่อให้เกิดปัญหาของเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยบริบทต่าง ๆ จะเชื่อมโยงไปถึงการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์บริบทของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับโจทย์วิจัย เพื่อชี้ให้เห็นถึงการสร้าง พื้นที่สาธารณะและเครือข่ายในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชนผ่านสภาเด็กฯ ว่ามีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชนในประเด็นใดบ้าง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างไร

จากการสรุปสถานการณ์เด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2560 (กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2561) แบ่งปัญหาของเยาวชนได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ปัญหาจากการขาดจิตสำนึก ของเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถพิจารณาสาเหตุของปัญหาดังกล่าวได้ 2 ลักษณะ คือ ปัญหาการขาดจิตสำนึกที่เกิดจากตัวเยาวชนเอง กับปัญหาการขาดจิตสำนึกมาจากการขาดเงื่อนไขที่สังคมสร้างให้ หรือขาดพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไข เพื่อให้เยาวชนมีจิตสำนึก ซึ่งทั้งสองปัญหาอาจมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนจะเป็นการเปิดพื้นที่การสร้างเงื่อนไขในการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนพร้อมกับกระตุ้นให้เยาวชนเกิดการขับเคลื่อน และสร้างเงื่อนไขทางสังคมในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1.1 ปัญหาการขาดจิตสำนึกที่เกิดจากตัวเยาวชนเอง ไม่สามารถคิดและแยกแยะว่าอะไรควรไม่ควร ซึ่งอาจเป็นผลของบริบทชุมชนในด้านต่าง ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาขาดสติ การทำร้ายร่างกาย และจิตใจ ความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าเกิดจากการเลี้ยงดู หรือปัญหาในครอบครัว อย่างไรก็ตาม สภาเด็กฯ ได้รับรู้ถึงปัญหาและมีแนวโน้มในการจัดโครงการและกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับสร้างเงื่อนไขทางสังคมให้เยาวชนตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับ

ชุมชน กิจกรรมอบรมและฝึกปฏิบัติในการป้องกันปัญหาต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้เยาวชน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Sense of public)

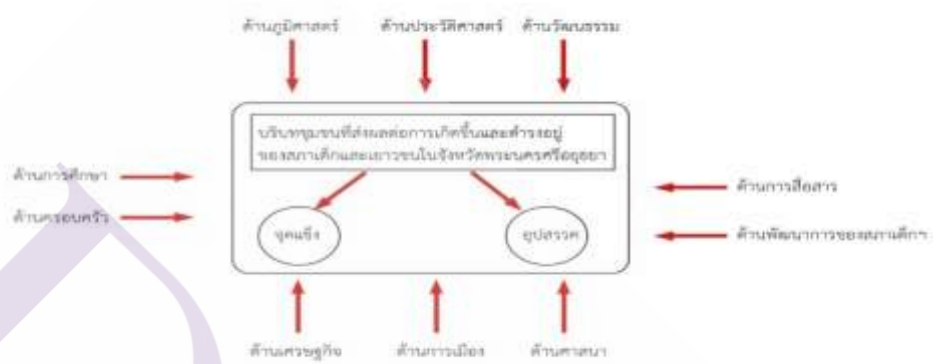
1.2 ปัญหาจากการขาดเงื่อนไขที่สังคมสร้างให้กับเยาวชน หรือการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาส ให้เยาวชนได้สร้างจิตสำนึกที่ดี เรียนรู้การเคารพผู้อื่นและการอยู่ร่วมในสังคม ซึ่งในส่วนนี้ สภาเด็กฯ จะเป็นเวทีในการสร้างโอกาสของเยาวชนให้แสดงความสามารถ และพัฒนาตนเอง สภาเด็กฯ จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างเงื่อนไขให้กับเยาวชนได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติการ สร้างจิตสำนึกและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (sense of public) เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากตัวเยาวชนเอง ถ้าหากปราศจากเงื่อนไข ก็ไม่สามารถเกิดพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วม และกระตุ้นให้เกิดการมีจิตอาสาได้

2. ปัญหาที่เกิดจากการค้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เด็กกลุ่มนี้จะอยู่ในฐานะยากจน เกิดจากความไม่สมบูรณ์ของครอบครัว พ่อแม่แยกทาง ปัญหาสุขภาพ หรืออยู่ในแหล่งชุมชนที่ถูกชี้นำไปในทางที่ผิดจากค่านิยมของเยาวชนในชุมชนนั้น ๆ ขาดโอกาสทางการศึกษา และมีปัญหาทางเศรษฐกิจ เยาวชนกลุ่มนี้แม้จะมีจิตสำนึกที่ดี แต่ก็ต้องการความช่วยเหลือเรื่องปัจจัย 4 และการพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้ในสังคม ในส่วนนี้สภาเด็กฯ จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล และเป็นสื่อกลางประสานงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และสร้างการขับเคลื่อนจิตอาสาในการสร้างสรรค์โครงการเพื่อช่วยเหลือ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และองค์ความรู้ให้อยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 5 สภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์เอน สํารวจปัญหาเยาวชนผู้ค้อยโอกาสในชุมชน

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ของสภาเด็ก และเยาวชน ในการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กและเยาวชน โดยการสร้างพื้นที่สาธารณะ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีบริบทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 6 บริบทที่มีผลต่อการสร้างเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาเยาวชนจากการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1 บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์

ภาพที่ 7 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (<https://www.ayutthaya.go.th/content/map>)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทางถนนสายเอเชีย 75 กิโลเมตร ทางรถไฟ 72 กิโลเมตร และทางเรือ 103 กิโลเมตร มีรถสาธารณะเข้าถึงกรุงเทพฯ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง นอกจากนี้อยุธยายังมีเขตติดต่อกับจังหวัดในภาคกลางหลายจังหวัด ได้แก่ ปทุมธานี อ่างทอง สุพรรณบุรี ลพบุรี สระบุรี และนครปฐม (บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) ซึ่งจากบริบททางด้านภูมิศาสตร์นี้ส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังนี้

ผลด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การระดมทรัพยากร ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ในอยุธยา ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น ต้นทุน การระดมทรัพยากรด้านบุคคล สภาเด็กฯ อยุธยา อยู่ในเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดเครือข่าย ภาคกลางหลายจังหวัด ทำให้ได้รับความร่วมมือและการติดต่อประสานงาน รวมทั้งมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันได้ง่าย กับการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การที่สภาเด็กฯ อยุธยาได้รับเลือกเป็นที่แรกในเครือข่ายสภาเด็กฯ ภาคกลาง ให้เป็นเจ้าภาพการจัดงาน ถนนเด็กเดินเล่น และมีสภาเด็กฯ ในเครือข่ายภาคกลางทั้งจังหวัด ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี สิงห์บุรี และสุพรรณบุรี ส่งตัวแทนและการแสดงเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ถือเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ต่อยอดการมีส่วนร่วมระหว่างจังหวัดในภาคกลาง รวมทั้งระยะทางที่ใกล้กรุงเทพฯ ก็สามารถรวบรวมทรัพยากรบุคคลจากสภาเด็กฯ แห่งชาติ ที่มีบุคลากรคุณภาพสูงและมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม

2. การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร พื้นที่อยุธยามีเขตติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะเชื่อมเส้นทางไปสู่กรุงเทพฯ ได้สะดวก สมาชิกสภาเด็กฯ ของอยุธยาจึงสามารถเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดโดยส่วนกลางอย่างสภาเด็กฯ แห่งชาติ เช่น การเข้าร่วมงานวันเยาวชนแห่งชาติ ที่จัดขึ้น ณ อิมแพค เมืองทองธานี การประชุมสัมมนาต่าง ๆ เป็นต้น จะช่วยเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมและพัฒนาตนเองในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้ง โครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนที่จัดโดยองค์กรทั้งในส่วนของภาครัฐ และเอกชน เช่น โครงการค่ายเยาวชน ของ สสส. สภาเด็กฯ ในอยุธยามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นได้สะดวก รวมทั้งเป็นการศึกษาดูงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ จากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นี้ ทำให้สภาเด็กฯ ในอยุธยามีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเกิดการกระตุ้นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ผลด้านปัญหาและอุปสรรค คือ

1. การไหลออกของทรัพยากรบุคคล ด้วยเพราะอยุธยาอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ทำให้การคมนาคมสะดวก จึงเป็นทางเลือกให้เยาวชนมีโอกาสไปศึกษาต่อในเมืองหลวง ประกอบกับเยาวชนที่มีศักยภาพก็สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐ และเยาวชนที่มีฐานะดีเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชน

เยาวชนกลุ่มดังกล่าวจึงมีโอกาสน้อย ในการมีส่วนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เยาวชนที่มีคุณภาพอาจโยกย้ายถิ่นฐาน จากโอกาสในการศึกษาหรือการหารายได้ พิเศษจากการทำงานในกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตามสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นกระบวนการสร้างบุคลากรที่เข้มแข็ง มีจิตอาสาในการเข้ามาทำงาน มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดในการเข้าร่วม เป็นส่วนหนึ่งของสภาเด็กฯ โดยแกนนำส่วนใหญ่ของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะศึกษาและพักอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ส่งผลดีต่อการมีส่วนร่วมของกิจกรรมต่าง ๆ และการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ได้สะดวกขึ้น

2. การต่อสู้กับความทันสมัย การอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ มีผลให้ความทันสมัยเข้ามาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ง่าย มีนักลงทุนเข้ามาทำธุรกิจ ทั้งร้านอาหาร ร้านกาแฟ รวมทั้งธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้เยาวชนเข้าฝัก เข้าร้านกาแฟ ต่าง ๆ มากกว่าเข้าวัดทำบุญ ร้านเหล้าและร้านกาแฟ เริ่มมีจำนวนใกล้เคียง กับวัดในอยุธยา ความทันสมัยเหล่านี้มาพร้อมกับการปลูกฝังความคิดทุนนิยม เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการ การยอมรับและเป็นที่น่าสนใจ จึงทำให้ก่อเกิดการบริโภคที่เกินตัว จนอาจนำไปสู่การใช้เวลาไปกับสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ หรือนำไปสู่การเกิดปัญหาอาชญากรรมได้ การเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ จึงเป็นการเปิดพื้นที่ในอีกมิติหนึ่งของการมีจิตสำนึก รักบ้านเกิด ความภูมิใจในท้องถิ่น โดยมีบทบาทสำคัญคือ การปลูกฝังค่านิยมการเห็นคุณค่าในตัวเอง มีความพอเพียง รู้จักประหยัด โดยการจัดให้มีโครงการออมเงินเพื่อให้รู้จักคุณค่าของเงิน รวมทั้งโครงการจิตอาสา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนของเยาวชน

4.2 บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานีเก่า มีเรื่องราวประวัติศาสตร์มากมาย เป็นราชธานีเก่ามาตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 1893 จนถึงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2310 เป็นเวลาถึง 417 ปี มีประวัติในการปกครอง การกอบกู้เอกราช วิรกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมากมาย เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธัญญาหารดังคำกล่าวที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” นอกจากนี้ยังมีวัดและโบราณสถานที่สำคัญจำนวนมากทั้ง ปราสาทราชวัง ปุชนียสถาน ปุชนียวัตถุมากมาย ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายบูรณะโบราณสถานภายในเมืองอยุธยาเพื่อเป็นการฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ อีกทั้งในปี พ.ศ. 2498 นายกรัฐมนตรีประเทศพม่าเดินทางมาเยือนประเทศไทยและมอบเงินจำนวน 200,000 บาท เพื่อปฏิสังขรณ์วัด และองค์พระมงคลบพิตรเป็นการเริ่มต้นการบูรณะโบราณสถานในอยุธยาอย่างจริงจัง ต่อมากรมศิลปากร จึงเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินการจนองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก มีมติให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น “มรดกโลก” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 มีพื้นที่ครอบคลุม

บริเวณ โบราณสถานเมืองอยุธยา เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อชื่อเสียงให้เป็นที่กล่าวถึงในปัจจุบัน นอกจากนี้เมื่อครั้งยังเป็นราชธานีกรุงศรีอยุธยามีพระมหากษัตริย์ปกครองอาณาจักรสืบต่อกันมา 33 พระองค์มีราชวงศ์ผลัดเปลี่ยนกันครองอาณาจักรรวม 5 ราชวงศ์ (*ประวัติความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*, ม.ป.ป.) ซึ่งได้นำไปเผยแพร่ทั้งในรูปแบบของสารคดี ภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่องพระนเรศวรมหาราช และพระศรีสุริโยทัย เป็นต้น เป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนอยุธยาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ละครโทรทัศน์ โดยเฉพาะ ละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส ก็นำประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาหนึ่งมาถ่ายทอดผสมผสานกับบริบทสังคมในยุคใหม่ จนเกิดกระแส “อ้อเจ้า” ในช่วง ปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมารวมทั้งเชื่อมโยงกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยุธยาจึงมักเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐ ในการการรณรงค์ด้านการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ และในเชิงท้องถิ่น เช่น โครงการท่องเที่ยววิถีไทย เป็นต้น

ผลด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง) ได้แก่

1. **ความภาคภูมิใจ** เป็นส่วนสำคัญในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในสภาเด็กฯ เนื่องจากอยุธยามีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง การเป็นตัวแทนของสภาเด็กฯ ไปเข้าร่วมโครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ จึงเป็นที่สนใจ และสร้างความภูมิใจในการนำเสนอโครงการและกิจกรรมที่มีประวัติศาสตร์เป็นต้นทุน มีผลต่อการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของเยาวชนจากการเป็นราชธานีเก่า กว่า 417 ปี และถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ จนมีรายการแฟนพันธุ์แท้อยุธยา โดยผู้ชนะก็ไม่ได้เป็นคนอยุธยา แต่ชื่นชอบประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ อยุธยายังได้รับการบันทึกให้เป็นมรดกโลก และใช้เป็นสถานที่จัดงานสำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่บ่อยครั้ง อย่างไรก็ตามสภาเด็กฯ ได้นำเอาประเด็นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เยาวชนในพื้นที่มีความรักบ้านเกิดของตนเอง ภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา และเชิญชวนให้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ควรสืบสานของอยุธยา เช่น การมีส่วนร่วมจัดงานรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น นอกจากนี้จะสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนได้แล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐานของตนเองและสร้างความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (sense of public) เช่น โครงการไกด์จูเนียร์ เป็นการอบรมให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนสามารถเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว สามารถเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้เช่น วัด หรือแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ เป็นต้น (พัชร์ แดงพันธ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 8 การจัดงานรำลึกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ชนาศิกยทหัตถ์ วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2561 (<https://www.facebook.com/Ayutthayastation/posts/969910149825425>)

2. การนำประวัติศาสตร์ต่อยอดทางวัฒนธรรม บริบทด้านประวัติศาสตร์เป็นต้นทุนที่ดี และเพิ่มศักยภาพให้สภาเด็กฯ มีความภูมิใจในเอกลักษณ์ คือ สามารถนำประเด็นและเนื้อหาทางประวัติศาสตร์มาเป็นจุดดึงดูดในการจัดงานให้น่าสนใจมากขึ้น เช่น ความเป็นมรดกโลกของอยุธยา มีโบราณสถานและเรื่องราวที่ถูกเล่าขาน ผ่านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการแสดง เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ และสร้างการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น นอกจากนี้สภาเด็กฯ อยุธยา ยังสามารถใช้บริบทด้านประวัติศาสตร์มาสร้างความภาคภูมิใจ และสำนึก รักบ้านเกิดในความเป็นคนอยุธยา ให้กับเยาวชนในแต่ละพื้นที่ในการฝึกอบรมและรณรงค์โครงการที่เกี่ยวข้องและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (sense of public) เช่น การจัดกิจกรรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว หรือ ทูตเยาวชน การประกวดร้องเพลงลูกทุ่งจากการจัดงานลอยกระทงไฟ อยุธยามรดกโลก เป็นต้น

ภาพที่ 9 กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่งเยาวชนคนเก่ง ในงานยอดเยี่ยมฟ้าอยุธยาจรดไกล 18 ธันวาคม พ.ศ. 2563 (<https://www.ayutthaya.go.th/awh/2563/award.html>)

4.3 บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม

วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอยุธยาขึ้นผูกพันกับสายน้ำและท้องทุ่งกว้าง มักตั้งบ้านเรือนเรียงรายอยู่ริมฝั่ง แม่น้ำลำคลอง ทั้งบ้านเรือนไทยใต้ถุนสูงและเรือนแพ ชาวชนจึงซึมซับวิถีชีวิตดังกล่าว ส่งผลให้มีความกล้าและแข็งแกร่ง ในการใช้ชีวิต หนักเอาเบาสู้ และมีจิตใจที่อ่อนโยนจากการปลูกฝังให้เคารพผู้อาวุโส การมีน้ำใจต่อบ้านใกล้ เรือเคียง และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การทำแกงหนึ่งหม้อแล้วแบ่งกันในหมู่บ้าน เป็นต้น วัฒนธรรมของอยุธยา มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นด้านประเพณีต่าง ๆ เช่น การแข่งเรือยาว การแห่เทียนพรรษาทางน้ำ งานประเพณีกวนข้าวทิพย์ งานสงกรานต์ข้าวราดมะม่วง ที่มีการตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นต้น (พัทธ์ แดงพันธ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 ตุลาคม 2562) คนในอยุธยาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังคนปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี ทำบุญตักบาตร และเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ อยู่เสมอ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือวันวิสาขบูชา เป็นต้น ชาวชนยังคงได้รับการปลูกฝังให้เข้าวัดทำบุญ แม้ในยุคปัจจุบันการสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเอง ผ่านสื่อออนไลน์อาจเป็นเหตุผลหลัก แต่นั่นก็เป็นการซึมซับมรดกทางวัฒนธรรมได้บ้างไม่มากก็น้อย

นอกจากนี้ อยุธยายังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ผ่านวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ จารีตประเพณี และพิธีกรรม จากนั้นจึงส่งต่อองค์ความรู้ทั้งรูปแบบนามธรรม และรูปธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ได้นำไปปรับใช้กับการดำรงชีวิตให้

สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและกาลเทศะ เช่น ภูมิปัญญาด้านการดำรงชีวิตเมื่อเกิดอุทกภัย ภูมิปัญญาด้านอาหาร เช่น โรตีสายไหม ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เช่น มีดอรัญญิก ปลาตะเพียนสาน เครื่องจักสาน เป็นต้น แม้ความเป็นเมืองได้ถูกล้ำเข้ามาในอยุธยาอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นการผสมผสานวัฒนธรรม มีธุรกิจร้านค้า และค่านิยมแบบเมืองเข้ามา แต่คนอยุธยายังมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดค่อนข้างมาก และมีความภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา จึงสามารถปรับตัว และเลือกดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในมิติของวัฒนธรรมได้ (พัทธ์ แดงพันธ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 ตุลาคม 2562) อย่างไรก็ตาม บริบททางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

ผลด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง)

1. การสืบทอดวัฒนธรรม ด้วยวิถีชีวิตของคนอยุธยาที่ผูกพันกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ สภาเด็กฯ มีต้นทุนในการนำเอาวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดโครงการ หรือการจัดกิจกรรม ด้วยขอบเขตของประสบการณ์ร่วมกับเยาวชนกับประเพณีนั้นยังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งสภาเด็กฯ ยังสามารถมีส่วนร่วมในวันสำคัญที่เชื่อมโยงกับการสืบทอดวัฒนธรรมให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด และภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่นิยมในวงกว้าง ในการมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมของไทย นอกจากนี้เยาวชนยังสามารถหยิบเอาการสืบทอดในมิติต่าง ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมทั้งด้านอาหารการกิน จัดสู่มอาหารไทย ขนมไทยโบราณ ด้านการแต่งกาย ใส่ชุดไทยร่วมงาน และแสดงโชว์ รวมไปถึงมิติของการละเล่น และเครื่องดนตรีไทยต่าง ๆ ที่เยาวชนคนอยุธยา มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์เข้าการขับเคลื่อนของเด็กและเยาวชน กระตุ้นให้เยาวชนได้สืบทอดวัฒนธรรมต่อไป (พัทธ์ แดงพันธ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ภาพที่ 10 สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดแสดงกลองยาวในพิธีเปิดวันเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2562

2. การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ ในระดับตำบลของอยุธยา สร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิถีชีวิตของคนอยุธยาและต้นทุนทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทำให้เป็นที่สนใจของบุคคลในวงกว้าง มีต้นทุนภูมิปัญญาที่สภาเด็กฯ จะนำไปต่อยอด เป็นจุดแข็งเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จากการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งทางด้าน การปรับตัวและการผลิตงานฝีมือ รวมทั้งการ เชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสังคม เช่น ภูมิปัญญาด้านการปรับตัวเมื่อเกิดเหตุอุทกภัย ภูมิปัญญาด้านการเพาะปลูก และภูมิปัญญาด้านการผลิตสินค้าท้องถิ่น เป็นต้น

4.4 บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ

อยุธยาเป็นเขตเศรษฐกิจที่หลากหลาย เป็นแหล่งลงทุนแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพราะมีชัยภูมิที่ ใกล้กับกรุงเทพฯ ความเจริญต่าง ๆ ก็สามารถเข้ามาอยุธยาได้ง่าย ธุรกิจร้านค้า นักลงทุนต่างเข้ามา เปิดกิจการและลงทุนทำธุรกิจที่อยุธยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีนักท่องเที่ยว ต่างชาติจำนวนมาก นอกจากนี้ อยุธยายังเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่ง ครอบคลุมในระบบ เศรษฐกิจกว่า 60 ไร่ยละ ทำให้มีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแข่งขันและปัญหา สุขภาพในพื้นที่ของอยุธยา (บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) ขณะที่ในเขตเมืองหนาแน่น

ไปด้วยอุตสาหกรรมและธุรกิจร้านค้า การท่องเที่ยว ขณะที่ในต่างอำเภอยังนิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากอยุธยาได้ขึ้นชื่อว่าเป็น “อู่ข้าวอู่น้ำ” มีที่ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีสินค้าชุมชนที่ผลิตจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นอีกหลายชนิด เช่น มีคอรัญญิก ของอำเภอท่าเรือ ตะกร้าจักสานของ อำเภอนครหลวง และอำเภอบางปะอิน รวมทั้ง ขนมไทย ของอำเภอบางไทร เป็นต้น บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

ผลด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พลิกวิกฤตเป็นโอกาส การเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ มีแนวทางในการดำเนินการหลัก คือ การสร้างเครือข่าย ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรม จากปัญหาที่โรงงานอุตสาหกรรมสร้างมลภาวะที่ไม่ดี สภาเด็กฯ ก็ได้พยายามรณรงค์เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม และประสานกับโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้เป็นเครือข่าย เปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส สร้างความเข้าใจร่วมกัน และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพอีกด้วย โดยให้ธุรกิจอุตสาหกรรมในอยุธยาเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมของสภาเด็กฯ และร่วมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม ใช้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ของคืออยุธยาของดีสภาเด็กฯ สินค้าชุมชนหลายแบรนด์เป็นที่รู้จักมากขึ้น จากโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ เช่น งานเห็ดดับเต่า ที่ ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน สภาเด็กฯ ได้นำสินค้าชุมชนออกมาประชาสัมพันธ์ และสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน อยุธยามีสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และการแปรรูปสินค้า จากผลผลิตทางการเกษตรอยู่หลายชนิด ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดมายัง โรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ และมีการฝึกให้ลองลงมือปฏิบัติผลิตสินค้าท้องถิ่น สภาเด็กฯ จะเชื่อมโยงต้นทุนดังกล่าวกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับเยาวชนในท้องถิ่น ให้เจ้าของสินค้ามีส่วนร่วมในการมาอบรมและให้คำแนะนำกับเยาวชนแต่ละพื้นที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการใช้ต้นทุนที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น โครงการแปรรูปผักตบชวาเป็นภาชนะ การฝึกทำไข่เค็มของสภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม เป็นต้น

ภาพที่ 11 สภาเด็กตำบลวัดตูมจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพทำไข่เค็มสมุนไพร วันที่ 1 เมษายน. พ.ศ. 2562 (ภาพถ่ายโดย นายปฐมพงษ์ พุ่มพฤกษ์)

4.5 บริบทชุมชนด้านการศึกษา

นายพัทธ์ แดงพันธ์ นักวิชาการสถาบันอยุธยาศึกษา กล่าวว่า “โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีวิชาบังคับได้แก่ วิชาท้องถิ่นเรา ซึ่งจะมีเนื้อหาในการให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของอยุธยา โดยมีกิจกรรมให้นักเรียนต้องทำการสำรวจโบราณสถาน วัดวาอาราม สถานที่สำคัญในจังหวัดและทำเป็นรายงาน” ซึ่งตัวผู้วิจัยเองก็เคยเรียนวิชานี้มาก่อน ดังนั้น เขาชวนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีพื้นฐานความรู้ และมีจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ถูกเรียกว่า “กรุงเก่า” อย่างไรก็ตามความสนใจในประวัติศาสตร์อาจมีความเข้มข้นมากขึ้นอยู่ แต่แต่ละบุคคล (พัทธ์ แดงพันธ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

จำนวนเด็กและเยาวชนภายในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาช่วงปฐมวัย และประถมศึกษา ยังมี การกระจายจำนวนนักเรียนแต่ละอำเภอตามสัดส่วนของจำนวนประชากร แต่เมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น เริ่มมีการกระจุกตัวของจำนวนนักเรียนอยู่ในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา คิดเป็น 1 ใน 3 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในจังหวัด และเมื่อถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สัดส่วนของนักเรียนจะกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองกว่า 50 ร้อยละ ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในจังหวัด เป็นการสะท้อนการดำรงอยู่และการสร้างเครือข่ายของ สภาเด็กฯ อยุธยา เนื่องจากแกนนำของสภาเด็กฯ ในระดับตำบล จะขยับขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และจังหวัด พร้อมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการกลับไปผลักดันสมาชิกสภาเด็กฯ ในระดับตำบลที่จะเติบโตและขึ้นมา เป็นแกนนำในอนาคต (สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562)

จากบริบทชุมชนทางด้านภูมิศาสตร์ที่อยู่ชานเมืองหลวง เยาวชนที่ค่อนข้างเรียนอยู่ในระดับดีมากจะมีศักยภาพเข้าไปศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ขณะที่นักศึกษาที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจก็สามารถเลือกเข้ามหาวิทยาลัยเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นต้น บริบทด้านการศึกษาส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังนี้

ผลด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรสร้างอาสา จากสถิติที่มีการไหลออกของเยาวชนไปศึกษาต่อในเมืองหลวง หรือสถาบันการศึกษาในจังหวัดใกล้เคียง จึงเสมือนเป็นการคัดกรองเยาวชนที่เลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ในจังหวัด อย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี การเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ เป็นเวทีที่ทำให้เยาวชนต้องพัฒนาตนเอง แสดงความสามารถและมีศักยภาพในการทำงาน เยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนสภาเด็กฯ ซึ่งจะเป็นเยาวชนที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ภูมิใจในความเป็นอยุธยา และต้องการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนในพื้นที่ การเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ นั้นนอกจากจะผ่านการคัดเลือกด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ แล้ว ข้อสำคัญของการเข้ามาทำงานก็คือการอาสาสมัครเข้ามา ซึ่งมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นจะมีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อและสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนจิตอาสาของเยาวชนโดยใช้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะในการเปิดโอกาส ให้เยาวชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ

2. จิตสำนึกร่วมความเป็นอยุธยา จากการสร้างเงื่อนไขของระบบการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่บังคับให้มีวิชาเรียนท้องถิ่นไทยในระดับมัธยมศึกษา และวิชาอยุธยาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่งผลต่อการ สร้างจิตสำนึกของสมาชิกสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน ในเนื้อหาและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของอยุธยา เพื่อสืบทอดความเป็นอยุธยาผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ สร้างการมีส่วนร่วมได้ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.6 บริบทชุมชนด้านศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ของอยุธยานับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.56 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 6.04 และศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.39 ศาสนาสถานในจังหวัดมีทั้งสิ้น 1,033 แห่ง แยกเป็นวัด 515 วัด วัดร้าง 437 วัด มัสยิด 65 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 21 แห่ง (บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) เนื่องจากประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และอยุธยานั้นมีวัดเป็นจำนวนมาก เยาวชนในชุมชนยังผูกพัน

กับวัดที่มักอยู่ใกล้บ้าน มีวัดเป็นศูนย์กลางของประเพณีต่าง ๆ ทั้งประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ รวมทั้งงานบวช งานแต่งงานของชาวบ้านในท้องถิ่นก็อาศัยพื้นที่และบริเวณวัดเป็นที่จัดงาน ซึ่งบริบทชุมชนด้านศาสนาส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

ด้านต้นทุนและศักยภาพ (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่สร้างจิตอาสา จากการศึกษาพบว่าชาวชุมชนนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ และมีวัดอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก วัดจึงเป็นพื้นที่ในการรวมตัวระดมพลของเยาวชนเพื่อประชุมปรึกษาหารือ รวมทั้งเป็นพื้นที่ ตั้งต้นในการทำกิจกรรมจิตอาสาอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม รวมกลุ่มกันกวาดใบไม้ภายในวัด ล้างห้องน้ำ หรือทำความสะอาดบริเวณอื่น ๆ ภายในวัด เป็นต้น การใช้เงื่อนไขทางศาสนา ส่งผลที่ดีต่อเด็ก ๆ คือเป็นต้นทุนในการสร้างจิตสำนึก ที่ดี และประพฤติดนให้อยู่ในกรอบของศาสนา รู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อและเสียสละ โดยเริ่มจากพื้นที่ใกล้ตัวเช่น วัด เป็นต้น

2. พื้นที่กล่อมเกลาคิดใจ แม้ว่าด้านหนึ่งเยาวชนในปัจจุบันจะมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาด้วยความสนุกสนาน หรือไม่เหมาะสม เช่น การเดินร่าแห่หน้าไปพร้อมกับการดื่มสุราในวัด ซึ่งเป็นผลมาจากยุคของเทคโนโลยีและความทันสมัย แต่ยังมีเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังมีจิตสำนึกเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญ ทางศาสนาอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยสภาเด็กฯ อยุธยา มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งถือเป็นการแก้ไขปัญหาเยาวชนทางอ้อม ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรม เช่น โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 67 พรรษา ณ วัดบางม่วง ตำบลโพธิ์เอน อำเภอท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

ภาพที่ 12 สภาคณะ อยุรยา ร่วมประชุมจัดโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 67 พรรษา

4.7 บริบทชุมชนด้านครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ นายสุริยา บุญล้อม นักพัฒนาชุมชน บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ข้อมูลโดยสรุปว่า บริบทชุมชนด้านครอบครัวแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 ครอบครัวใหญ่ คือเยาวชนในชุมชนที่อยู่ต่างอำเภอ หรือในเขตเมืองดั้งเดิมในเกาะเมืองอยุธยา จะยังอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ลูกเมีย เยาวชนจะถูกสั่งสอนให้ช่วยเหลือครอบครัว ทั้งการทำงานบ้าน การดูแลผู้สูงอายุในบ้าน การช่วยเหลือครอบครัวด้านอาชีพ เช่น การช่วยค้าขายในครอบครัวที่ประกอบอาชีพค้าขาย สำหรับครอบครัวเกษตรกรรมก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น รดน้ำแปลงผัก นิตยามาแม่แลง ให้อาหารสัตว์ เป็นต้น เยาวชนเหล่านี้จะติดบ้านจะไม่นิยมไปศึกษาต่อ ในเขตเมือง หรือเมื่อจะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก็จะเลือกศึกษาต่อใกล้บ้าน เนื่องจากเด็กบางคนเมื่อเลิกเรียนแล้วต้องกลับไปช่วยแม่ขายของหรือเก็บร้าน เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 เป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวรูปแบบนี้จะแยกเข้ามาทำงานในเขตเมืองและให้ลูกอยู่ในบ้านที่เกิด เปียไปตามความทันสมัยของสังคม ที่ความเจริญในเกาะเมืองอยุธยาและชานเมืองมีนักลงทุนเข้ามาสร้างหมู่บ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก เยาวชนกลุ่มนี้จะอยู่กับในโลกสื่อออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับรอบข้าง ใช้เวลากับการอยู่คนเดียวและชอบไปห้างสรรพสินค้า ผูกพันกับท้องถิ่นน้อย และเข้าไปศึกษาในกรุงเทพฯ ทั้งการทำกิจกรรมและการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตาม ยังมีเยาวชนที่เป็นประชากรแฝงเข้ามาพร้อมกับการย้ายถิ่นฐานของครอบครัว อาจอยู่ตามหอพักและศึกษาอยู่ในเขตเมืองอยุธยา แต่เมื่อเวลาผ่านไป อาจซึมซับความ

เป็นคนอยุธยา และเมื่อได้รับการเชิญชวนจากสมาชิกสภาเด็กฯ ก็มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมได้ แต่ไม่ถึงขั้นเป็นสมาชิกของสภาเด็กฯ ซึ่งบริบทชุมชนด้านครอบครัวส่งผลต่อสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

ผลด้านศักยภาพและต้นทุน (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังนี้

จิตสำนึกรักบ้านเกิด การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ มีส่วนสำคัญในการเข้าถึงชุมชน การเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ ในระดับตำบลสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ด้วยการสร้างเครือข่าย ในชุมชน รวมทั้งการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในกิจกรรมของสภาเด็กฯ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในครอบครัว ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในชุมชนของบุตรหลาน และสนับสนุนให้ บุตรหลานเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสภาเด็กฯ หรือ เข้าร่วมกิจกรรมจากการชักชวนของเพื่อนที่เป็น สมาชิก สร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่านโครงการ และกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมการขับเคลื่อนจิตอาสา ต่าง ๆ จะย้อนกลับมาช่วยแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนหรือตัวเยาวชนเองอีกด้วย เช่น โครงการเสริมสร้างความเข้าใจในครอบครัว เป็นต้น

ผลด้านปัญหาและอุปสรรค

เกิดสภาวะแปลกแยก จากการขาดความสัมพันธ์กับบุคคล กลุ่ม หรือสังคม เยาวชนกลุ่มในเมืองจะมีโลกส่วนตัวและสร้างโลกเสมือนจากสื่อออนไลน์ ไม่กล้าเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรู้สึกแปลกแยก มีเพื่อนน้อย และอาจเกิดภาวะการฉีกเรื่องความสนใจแบบผิด ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น ที่รุนแรงผ่านสื่อออนไลน์ หรือไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมและเงื่อนไขทางสังคมต่าง ๆ เป็นต้น สภาเด็กฯ มีแนวทางและกระบวนการทำงาน โดยการใช้กิจกรรมนำความรู้ และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ด้วยการละลายพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นโครงการการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด การตั้งครุฑก่อนวัยเรียน กิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ หรือแม้แต่กิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ นั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยกิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการมีส่วนร่วม สนุกสนาน และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

ภาพที่ 13 กิจกรรมละลายพฤติกรรมในโครงการของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2562

4.8 บริบทชุมชนด้านการสื่อสาร

จากการที่ผู้วิจัยเริ่มสนใจประเด็นการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนผ่านสภาเด็กฯ ในอยุธยา มากกว่า 3 ปี เยาวชนในอยุธยาอยู่ในบริบทของการสื่อสารที่หลากหลาย ในอดีตเยาวชนในอยุธยาโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นเล็ก ๆ ยังคงใช้สื่อประเพณีหรือสื่อพื้นบ้าน เช่น เพลงลอย ที่จะใช้แสดงในงานวัด งานแสดงของโรงเรียน โดยให้เยาวชนเป็นผู้แสดง และมีการจัดประกวด หรือ ระบายไม้ของชาวอำเภอบางปะอิน ที่จะใช้แสดงในวันตัดบวบน้ำผึ้งทุก ๆ วันสงกรานต์ของทุกปี โดยเยาวชนในชุมชนเป็นผู้แสดงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจะพบว่าสื่อพื้นบ้านมีความนิยมน้อยลงในกลุ่มเยาวชนแต่สภาเด็กฯ กลับใช้ลักษณะเฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของสื่อพื้นบ้านมีส่วนร่วมในการจัดงาน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ เพื่อเป็นการสะท้อนถึงวัฒนธรรมและเป็นการสื่อสารเอกลักษณ์ของอยุธยา ให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจ และสืบสานสื่อพื้นบ้านเหล่านี้ต่อไปด้วย นอกจากนี้ในอยุธยายังสื่อมวลชนท้องถิ่นอย่างสถานีข่าวเอทีวี เป็นช่องทางสื่อสารที่เชื่อมโยงกับสื่อออนไลน์ ซึ่งได้รับความนิยมในปัจจุบัน กล่าวคือ สื่อต่าง ๆ ในอยุธยาได้ย้ายตัวเองเข้ามาอยู่ในแพลตฟอร์มของสื่อออนไลน์เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเยาวชนได้มากขึ้น ขณะที่เยาวชนเองก็นำสื่อออนไลน์ มาใช้ประโยชน์มากขึ้น จากงานวิจัยของ ปัทมาภรณ์ สุขสมโสด และปฐมพงษ์ พุ่มพุกษ์ เรื่องผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์มีการนำมาใช้ในด้านบวก คือ ใช้เพื่อศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง และสื่อสารในเรื่องการเอื้อ

เพื่อพ่อแม่ และมีจิตอาสา การแสดงออกถึงความขยันหมั่นเพียร ซึ่งจะได้รับยอมรับในสื่อออนไลน์ เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้น ในวัยรุ่นอยุธยา (ปัทมาภรณ์ สุขสมโสด และ ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ, 2564) ซึ่งในกรณีของสภาเด็กฯ อยุธยา มีสื่ออยู่ในหน้าตัดที่หลากหลาย สามารถเลือกใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ หากมองประเด็นการสื่อสารจะพบข้อดีข้อเสียดังต่อไปนี้

ผลด้านศักยภาพและต้นทุน (จุดแข็ง) มีรายละเอียดดังนี้

1. การมีสื่อท้องถิ่นสนับสนุน อยุธยามีสื่อท้องถิ่นที่จะช่วยสนับสนุนกิจกรรมของสภาเด็กฯ ได้แก่ สถานีข่าวเอทีวี เป็นเคเบิลทีวีประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีช่องทางการสื่อสารทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ และช่องทางสื่อออนไลน์ เป็นหนึ่งในเครือข่ายของสภาเด็กฯ สำหรับเผยแพร่ข้อมูล และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีสถานีวิทยุ I See Radio ที่เป็นอีกหนึ่งช่องทางในอยุธยาในการเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล รวมทั้งวิทยุชุมชน และเสียงตามสายในชุมชนที่สภาเด็กฯ ระดับตำบลใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารการจัดกิจกรรม และรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ

2. การใช้สื่อกิจกรรมนำแนวคิด สุดท้ายยังมีสื่อกิจกรรม และการสื่อสารกลุ่มโดยมีสภาเด็กฯ เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ทางความคิดในการขับเคลื่อนจิตอาสา และมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นพื้นที่ทางกายภาพในการใช้เป็นพื้นที่ทางการสื่อสาร รวมกลุ่มและแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนในชุมชนได้ เยาวชนมีการประชุมและพูดคุยกันเป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงปิดเทอมที่จะมีเวลามาก สำหรับวางแผน และเตรียมความพร้อมเพื่อการจัดกิจกรรมตามกรอบนโยบายที่ได้รับจากรัฐบาล ซึ่งแม้ว่าจะมีกรอบในการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการเพิ่มศักยภาพของเยาวชน แต่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเยาวชนในแต่ละพื้นที่ในอยุธยา จะสร้างสรรค์กิจกรรมที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมและเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เช่น ในเกาะเมืองอยุธยา จัดโครงการอบรมความรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่การเป็นมรดกคู่เกล้าเยาวชนที่ช่วยต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่วนเยาวชนต่างอำเภอจะเป็น โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรม เป็นต้น

3. การใช้สื่อพื้นบ้านสร้างเอกลักษณ์ สื่อพื้นบ้านเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยในการสนับสนุนกิจกรรมของสภาเด็กฯ เช่น การเล่นลำตัด เพลงฉ่อย การแสดงดนตรีไทย และการฟ้อนรำ เนื่องจากสื่อดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการรวบรวมเยาวชน ให้ร่วมกันสืบสานประเพณี ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนนำสื่อดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในทางอ้อม ด้วยการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งสืบสานวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของอยุธยา เช่น โครงการถนนเด็กเดินที่จัดขึ้นโดยสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย และอยุธยาได้เป็นตัวแทนของภาคกลางในการจัดงาน โดยใช้ชื่องานว่า “ถนนเด็กเดิน เพลิดเพลินวัฒนธรรม นำสื่อ

สร้างสรรค์” @อยุธยา ภายในงานสภาเด็กฯ อยุธยา ได้รับรางวัลให้ใส่ชุดไทยเข้าร่วมงาน พร้อมทั้งนำสื่อพื้นบ้านต่าง ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงบนเวที ซึ่งมีเยาวชนในแต่ละตำบล ร่วมแสดงตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 14 การแสดงระบำอยุธยา ในงานถนนเด็กเดิน เพลิดเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์@อยุธยา วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2562 (ภาพถ่ายโดย นายปฐมพงษ์ พุ่มพฤกษ์)

4. การใช้สื่อออนไลน์เชื่อมโยงออฟไลน์ แม้ว่าสื่อออนไลน์จะมีทั้งด้านดีและด้านที่ต้องระวัง แต่สำหรับด้านดี สภาเด็กฯ สามารถเชื่อมโยงพฤติกรรมที่ทำในชีวิตประจำวัน สื่อสารผ่านสื่อออนไลน์เพื่อสร้างค่านิยมและสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในพื้นที่ เช่น การช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชน การจัดกิจกรรมจิตอาสาผ่านโครงการของสภาเด็กฯ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น การได้รับการยอมรับ การเป็นที่ชื่นชม รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และภูมิใจกับการเป็นเยาวชนของชุมชน สิ่งเหล่านี้ เป็นผลจากการสื่อสารบนโลกออนไลน์ที่สะท้อนมาสู่โลกออฟไลน์

ผลด้านปัญหาและอุปสรรค

1. การรู้ไม่เท่าทันสื่อออนไลน์ บางครั้งเยาวชนในอยุธยาใช้สื่อออนไลน์แบบไม่รู้เท่าทันเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือ แชร์ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันมีอิสระทางความคิด

ประกอบกับสื่อออนไลน์เข้ามามีผลอย่างมากในชีวิตประจำวัน จึงมีค่านิยมที่อิงกับกระแสหลัก เช่น การเสพสื่อทางยูทูป และสร้างโลกเสมือนของตนเองมากกว่ามองโลกความเป็นจริง สภาเด็กฯ จึงต้องพยายามอย่างยิ่งในการสร้างค่านิยมใหม่ ๆ กับเยาวชนที่ให้หันมาใส่ใจชุมชนของตนเอง ภูมิใจในเอกลักษณ์ โดยการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสร้างพื้นที่สาธารณะ ผ่านกิจกรรม โครงการ ประเพณี วัฒนธรรมและวันสำคัญต่าง ๆ ด้วยการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 มกราคม 2562) กลไกหนึ่งของการจัดการปัญหาดังกล่าว คือ การกำหนดหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อไว้ในโครงการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่ของอยุธยา

ภาพที่ 15 โครงการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล จัดโดยสภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 (ภาพถ่ายโดย นายปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ)

4.9 บริบทชุมชนด้านการเมือง

อยุธยามีเขตการปกครองในระดับตำบลได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง เทศบาลตำบล 31 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง และเทศบาลนคร 1 แห่ง รวม 157 แห่ง (บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) ซึ่งเขตการปกครองดังกล่าวได้รับการตั้งให้เป็นศูนย์การปฏิบัติการของ

สภาเด็กฯ ในระดับตำบล เป็นพื้นที่จัดกิจกรรม ประชุม ปรึกษาหารือ โดยมีนักพัฒนาชุมชน หรือเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในแต่ละหน่วยงานเป็นคนประสานงานกับเจ้าหน้าที่นักพัฒนาชุมชน อำเภอ จังหวัด รวมทั้งสมาชิกสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ นายสุริยา บุญน้อย นักพัฒนาชุมชน บ้านพักเด็กและครอบครัวฯ กล่าวว่า “รูปแบบการปกครองภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนโยบายมุ่งสนับสนุนสภาเด็กฯ ระดับตำบลมากขึ้น เพื่อกระจายโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและเข้าถึงเยาวชนในทุกพื้นที่ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักเด็กและครอบครัวฯ” นอกจากนี้ตามกฎหมายยังมอบหมายให้ผู้อำนวยการกองการศึกษาแต่ละตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสภาเด็กฯ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ (พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 (ฉบับที่ 2), 2560) ซึ่งบริบทชุมชนด้านการเมืองส่งผลกระทบต่อสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

ผลด้านศักยภาพและต้นทุน (จุดแข็ง)

พื้นที่ของ อบต. ปีนแหล่งระดมพล โดยเปิดให้เป็นศูนย์กลางของการระดมพลและประชุมวางแผนการดำเนินงานของสภาเด็กฯ ระดับตำบล เป็นการแพร่กระจายแนวคิดและกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เป็นพื้นที่สร้างเครือข่ายในการทำงานและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรบุคคล และอุปกรณ์ นอกจากนี้ นักการเมืองท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ในอยุธยา อย่างคุณสมทรง พันธุ์เจริญวรกุล นายองค์กรบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชน ด้วยการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ เท่าที่จะสนับสนุนได้ เนื่องจากมองว่าเยาวชนในท้องถิ่นอยุธยาจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอยุธยาต่อไป นักวิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ พบว่าเยาวชนหลายคนเริ่มต้นจากการเป็นสภาเด็กฯ ได้เข้าทำงานต่อใน อบต.ของชุมชนนั้น ๆ เยาวชนได้เริ่มต้นขับเคลื่อนการทำงาน ในพื้นที่ตั้งแต่เป็นนักเรียนจนจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้งมีความรู้และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี (สุริยา บุญน้อย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 มิถุนายน 2562)

ผลด้านปัญหาและอุปสรรค

คุณภาพของบุคลากรยังไม่มีมาตรฐานเดียวกัน แต่ละพื้นที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งของบุคลากรในหน่วยงานที่จะสนับสนุนสภาเด็กฯ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการให้การสนับสนุนของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น สภาเด็กฯ จังหวัดจึงต้องสำรวจ ตรวจสอบ และคอยให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ที่ยังขาดศักยภาพ และทรัพยากร ทั้งบุคคลและอุปกรณ์ต่าง ๆ มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายพื้นที่ใกล้เคียง และ

เป็นที่เล็งในการดำเนินงานมากขึ้น หรือให้สภาเด็กฯ ระดับอำเภอเข้ามาประสานเพื่อให้ขับเคลื่อนไปพร้อมกันได้

จากบริบทที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีบางส่วนที่สอดคล้องกับการสรุปสถานการณ์เด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2560 - 61 โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในบางกรณี เช่น บริบทด้านประวัติศาสตร์ ที่เป็นต้นทุนให้กับสภาเด็กฯ ในการสร้างเงื่อนไขการมีส่วนร่วมจากความภาคภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา หรือบริบทด้านการเมือง ที่นโยบายในการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล เป็นต้นทุนที่สนับสนุนให้สภาเด็กฯ กระจายพื้นที่การมีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้ง บริบทด้านการสื่อสาร ที่สื่อออนไลน์ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเยาวชน ขาดจิตสำนึกในการชีวิต และแสดงออกในทางที่ผิด เป็นจุดอ่อนที่ทำให้การดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ต้องคำนึงการใช้สื่อออนไลน์ของเยาวชน และมีโครงการ กิจกรรมที่จะช่วยแก้ปัญหา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ จะเป็นการสร้างพื้นที่ในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนได้ในระดับใด และ ก่อร่างสร้างพื้นที่อย่างไร ผู้วิจัยจะรายงานผลในบทที่ 5 เรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสา ส่วนการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ จากบริบทต่าง ๆ ที่อาจเป็นทั้งต้นทุนศักยภาพ หรือเป็นปัญหานั้น สภาเด็กฯ จะสามารถรักษา และขยายเครือข่ายของการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างไร ผู้วิจัยจะขอรายงานผลการศึกษาใน บทที่ 6 การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนต่อไป

4.10 บริบทด้านพัฒนาการสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนก่อนยุคสภาเด็กและเยาวชน พรบ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2560

1. ยุคก่อน คำสั่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่สังคมไทยให้ความสำคัญ มีกลไกในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านระบบการศึกษา และนโยบายจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเด็ก และเยาวชนให้เป็นกำลังขับเคลื่อนสังคมและพัฒนาประเทศชาติต่อไป การก่อร่างสร้างตัวของสภาเด็ก และเยาวชน ดูเหมือนจะเป็นการสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้พัฒนาตนเอง โดยการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ภาคส่วนต่าง ๆ อย่างไรก็ตามก่อนที่สภาเด็กฯ จะเกิดขึ้นนั้น กลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้พยายามขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ปีฉันทนา วสุรัตน์ นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มนโยบายและวิชาการ กล่าวว่า “ก่อนที่จะมี พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กระทรวงพัฒนาสังคมฯ รับผิดชอบงาน

เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก และการส่งเสริมเด็กและเยาวชน โดยเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาและการเยียวยา เด็กและเยาวชนในพื้นที่ เช่น การเข้าไปช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว โดยการมอบเงิน สิ่งของ หรือประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือ ยังไม่มีกลไกในการ พัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากจะเป็นลักษณะการช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว” (ปิ่นธนา วสุ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 พฤศจิกายน 2562)

ก่อน พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กระบวนการพัฒนา เยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รับผิดชอบโดยงานคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มนโยบายและแผน ของงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พมจ.) ได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้ประสานงานในโครงการ หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยในช่วงนั้น การดำเนินงานจะเป็น ในลักษณะการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยที่ยังไม่เห็นภาพของ การพัฒนาและการสนับสนุนเยาวชนให้เป็นผู้ นำ หรือเป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนสังคม กลไกในการ ทำงานจะอาศัยเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ สำนักงานยุติธรรม สาธารณสุขจังหวัด และเครือข่ายทางการศึกษาต่าง ๆ โดยจัดตั้ง เป็นคณะกรรมการดำเนินงานและ ปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวตาม โครงการและนโยบายของรัฐ ซึ่งในช่วงนี้ยังไม่มีเด็กและเยาวชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. ยุคประกาศใช้คำสั่ง มี พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ซึ่งกำหนดให้มี สภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ สภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ทั่วประเทศ ซึ่งให้อยู่ภายใต้การบริหารของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัด เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกลไกที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตนเอง และช่วยเหลือปัญหาในชุมชนและสังคม เปิดโอกาสการสร้างพื้นที่ทางความคิดและแสดงความสามารถ ของเยาวชน ซึ่งในยุคนั้น เยาวชนเริ่มเข้ามามีบทบาทในการคิดและสร้างสรรค์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ เยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำของ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในเขตเมืองและอำเภอใหญ่ ๆ มีจิตอาสาเข้ามาช่วยทำงานในสภาเด็กฯ มี กระบวนการทำงานในแบบรวมศูนย์ คือ มีเพียงสำนักงานของ พมจ. อยุธยา ที่ใช้เป็นพื้นที่ในการวาง แผนการทำงานและรวบรวมคณะกรรมการในสภาเด็กฯ มาประชุมปรึกษาหารือและจัดเตรียมงาน จิราพรธณ ปิ่นนาค พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน กล่าวว่า “สภาเด็กฯ ในยุคแรกจะอยู่ภายใต้การดูแลของพัฒนาจังหวัดโดยตรง ซึ่งในช่วงเริ่มก่อตั้ง ปี พ.ศ. 2550 มีงบประมาณในการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นช่วงที่เยาวชนเริ่มเข้ามามีบทบาทและ พัฒนาศักยภาพของตนเอง ผ่านการอบรม สัมมนา และจัดกิจกรรมมากมายในการขับเคลื่อนให้เยาวชนมี พื้นที่แสดงความคิดเห็น และแสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งเยาวชนที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการใน

สภาเด็กฯ ระดับอำเภอและจังหวัด จะผ่านการคัดเลือกจากการเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่จะเป็น คณะกรรมการนักเรียน หรือประธานนักเรียน ในเขตพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากเป็นที่รู้จักของเด็ก” (จिरาพรรณ ปีนาค, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 พฤศจิกายน 2562)

แม้จะมีแนวทางการทำงานและหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แต่ในการปฏิบัติงานจริง ยังมี ปัญหาในการดำเนินงาน เนื่องจากเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในสภาเด็กฯ ยังมีไม่มากนัก เป็นกลุ่ม เยาวชนหน้าเดิม ๆ ที่ทำทุกกิจกรรม ใน 16 อำเภอ 157 ตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบกับ เยาวชนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำของสถาบันการศึกษาของตนเอง ที่ต้อง รับผิดชอบหน้าที่และกิจกรรมในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของตนเอง เช่นกัน ในการดำเนินงานยุคแรก ของสภาเด็กฯ คุณจिरาพรรณ ปีนาค ใช้คำว่าต้องอยู่กับเด็กเกือบทั้ง 24 ชม. ในการเป็นที่เลี้ยงดำเนิน กิจกรรม การตั้งงบประมาณ ขออนุมัติโครงการ และการประสานงานต่าง ๆ เนื่องจากงานในทุกภาคส่วน จะขึ้นตรงกับพัฒนาจังหวัดเพียงที่เดียว ส่งผลให้บางโครงการ บางกิจกรรม อาจมีข้อผิดพลาดในการ ทำงาน เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก หรือการจัดโครงการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ เป็นต้น เนื่องจาก พัฒนาจังหวัดมีแนวทางในการให้เด็กมีอิสระทางความคิด และจัดงานด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่จะเป็น ผู้สนับสนุน และคอยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งการขออนุญาตโรงเรียนและผู้ปกครองนำเด็กมา ทำกิจกรรม ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของพัฒนาจังหวัด เกิดภาวะงานล้นมือ บางกิจกรรมต้องเว้นว่างไป ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเด็กและเยาวชนในยุคแรกเป็นเด็กที่มีจิตอาสาเข้า มาช่วยทำงานพัฒนาเด็กในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งเป็นเด็กที่มีศักยภาพสูง จึงมักได้ เข้าไปอยู่ในคณะบริหารสภาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติในระดับประเทศอยู่เสมอ ก่อให้เกิดการพัฒนา ตัวเยาวชนพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการทำงานด้านเด็กและเยาวชนมากขึ้น นางสาวจिरาพรรณ ปีนาค กล่าวต่อไปว่า “ในช่วง พ.ศ. 2557 - 2559 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเริ่มมีความพยายาม จัดตั้งสภาเด็กฯ ในระดับตำบลเพื่อเป็นการกระจายงานลงไปสู่ชุมชน อย่างแท้จริง โดยใช้แกนนำสภาเด็กฯ ระดับ อำเภอเป็นกำลังสำคัญในการสร้างกระบวนการคัดเลือกและจัดตั้งสภาเด็กฯ ระดับตำบล เพราะเราเริ่มทำ ไม่ได้ไหว งานเริ่มโหลด เด็ก ๆ ก็เป็นกลุ่มเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ทำงานกันหนักมาก”

จากปัญหาดังกล่าวและผลการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งข้อเสนอจาก หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการประกาศ พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 (ฉบับที่ 2) กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล เทศบาล ตามมาโดย มอบหมายให้นายอำเภอเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งมอบให้มิชชันเนอร์จากตัวแทนขององค์กรบริหาร ส่วนตำบล หรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณี ผู้แทนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำ จังหวัด ผู้แทนบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด รวมทั้งผู้แทนจากองค์กรอื่น ที่เกี่ยวข้อง ขึ้นอยู่ กับความเหมาะสมและตามที่สภาเด็กฯ ตำบลจะเสนอ ซึ่งในยุคหลังนี้สภาเด็กฯ อยู่ภายใต้การ

บริหารงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน และกำกับดูแลโดยบ้านพักเด็กและครอบครัวแต่ละจังหวัด รวมทั้งกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน โดยการสร้างคู่มือการจัดตั้งสภาเด็กฯ และประกาศใช้ โดยทั่วกัน ซึ่งหน้าตาของสภาเด็กฯ ในยุคที่ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมของเยาวชนให้ทั่วถึง และมีแนวทางการพัฒนาเยาวชนผ่านกระบวนการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นจะเป็นอย่างไร จะขออธิบายต่อในบทที่ 5

บทที่ 5

การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน จิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในท้องถิ่นผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาให้กับสภาเด็กและเยาวชนด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จึงสนใจการก่อเกิดและดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นการศึกษาภายใต้โจทย์ความสัมพันธ์ของการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะ และการรักษาการขยายเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยในบทนี้จะวิเคราะห์การก่อสร้างพื้นที่สาธารณะ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดพื้นที่สาธารณะของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบของสภาเด็กฯ ส่วนแรกจะเป็นการค้นหาคำประกอบของการสร้างพื้นที่สาธารณะ สภาเด็กฯ จะสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่สภาเด็กฯ เป็นอย่างไร ส่วนที่สองจะใช้แนวคิดการพัฒนาเยาวชนและแนวคิดจิตอาสาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ว่ามีการก่อสร้างพื้นที่กันอย่างไร และสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด พื้นที่สาธารณะนี้จะสามารถขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่าน โครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ ได้อย่างไรและในระดับใด โดยการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสำรวจ การสำรวจแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ฝังตัวในพื้นที่วิจัย โดยสามารถวิเคราะห์ผ่าน

กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 16 กรอบการวิจัยในส่วนของ การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากกรอบการวิจัยผู้วิจัยนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ของเจอเก้น ฮาเบอร์มาสมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ แม้ว่าการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ จะก่อร่างสร้างตัว และมีกรอบการดำเนินงานจากภาครัฐ ซึ่งอาจไม่ตรงตามแนวคิดในอุดมคติของฮาเบอร์มาส แต่ผู้วิจัยมองเห็นถึงเงื่อนไขและเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเรื่องกระบวนการสร้าง โดยการวิเคราะห์ การเข้าถึง การสร้างพื้นที่ การสร้างกติกา การตั้งเป้าหมาย และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่าจะสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ได้อย่างไร และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ในระดับใด ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจากโครงการและกิจกรรม ก็จะมีความสัมพันธ์กับการดำรงอยู่และขับเคลื่อนจิตอาสา โดยมีรัฐเป็นผู้ผลักดันให้เกิดความชอบธรรมในการขับเคลื่อนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน” ซึ่งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหให้กับเยาวชนในชุมชน ได้อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ แบ่งการรายงานผลออกเป็น 2 ประเด็น คือ การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่สาธารณะกับการขับเคลื่อนจิตอาสาในการแก้ไขปัญหเยาวชนในชุมชนผ่านโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1 การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ก่อร่างสร้างตัวจากการได้รับการสนับสนุนของรัฐ จากนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ต้องการให้สภาเด็กฯ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเด็ก เชื่อมโยงกับเครือข่ายนำไปสู่การให้เด็กมีส่วนร่วมใน

การขับเคลื่อนสังคม แม้จะไม่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะในระดับอุดมคติ ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส ที่ต้องมีความเป็นอิสระจากรัฐ แต่การที่สภาเด็กฯ เริ่มต้นจากการสนับสนุนพื้นที่โดยรัฐ ก็ยังมีพื้นที่ทางสังคมในอีกหลายมิติ ซึ่งมีประเด็นน่าสนใจในด้านการประกอบสร้างให้เป็นพื้นที่สาธารณะ จากการเก็บข้อมูลเอกสาร การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์ ได้ผลวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

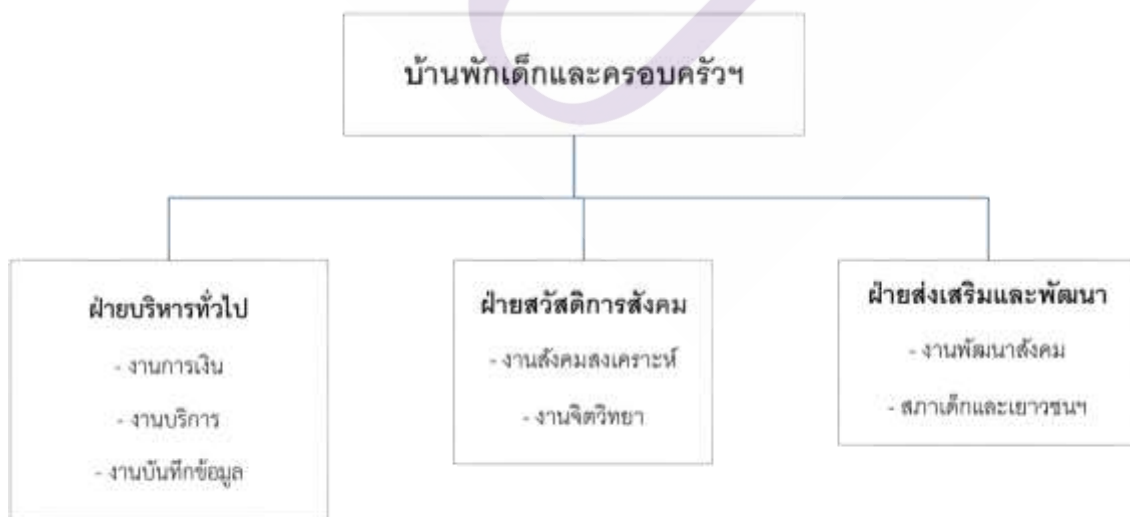
ภาพที่ 17 หน้าตาของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1.1 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้แสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถ รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งยังเป็นพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สังคม นำไปสู่การช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ จากจุดเริ่มต้นของการอาสาเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ซึ่งเกิดจากการสร้างเงื่อนไขของรัฐในการก่อตั้งสภาเด็กฯ

สภาเด็กฯ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่พัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชน มีการ

จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้รับการมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานครประธานสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน ประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ผู้แทนภาคเอกชน ผู้แทนเด็กและเยาวชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ โดยให้อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนเป็นกรรมการและเลขานุการ (คู่มือการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน, 2560) จะเห็นได้ว่าการก่อเกิดของสภาเด็กฯ มีรัฐเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นทางการและมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน มีกรมกิจการเด็กและเยาวชนเป็น น้ำเลี้ยงในการประสานงาน และสนับสนุนกิจการของสภาเด็กฯ ในส่วนของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวเป็นหลักในการสนับสนุน ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรบุคคลและอุปกรณ์ รวมทั้งงบประมาณ ตามนโยบายหลักของรัฐ โดยการเข้าถึงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อสภาเด็กฯ นั้นจะวิเคราะห์ที่ลักษณะประชากรของผู้บริหารสภาเด็กฯ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของ โจทย์วิจัยในการขับเคลื่อนจิตอาสา และวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม ของผู้ที่เกี่ยวข้องว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใดบ้าง และส่งผลต่อการขับเคลื่อนจิตอาสาได้อย่างไร

แผนผังโครงสร้างบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากแผนผังบ้านพักเด็กและครอบครัว ประกอบด้วย 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป จะทำหน้าที่เหมือนแม่บ้าน คอยอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการภายในองค์กร ฝ่ายสวัสดิการสังคม ประกอบด้วยงานสังคมสงเคราะห์และงานจิตวิทยา มุ่งเน้นการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กและครอบครัว ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนา ประกอบด้วยงานพัฒนาสังคม รวมทั้งสภาเด็กฯ จะอยู่ในส่วนนี้ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมเป็นผู้ประสานงานกับเด็ก ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยบ้านพักเด็กฯ ยังเป็นเหมือนสำนักงานของสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ใช้สำหรับการประชุม และจัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม โดยสภาเด็กฯ มีลักษณะการเข้าถึงและมีส่วนร่วมดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1.1 ลักษณะทางประชากรของคณะกรรมการสภาเด็กฯ

ลักษณะทางประชากรของคณะกรรมการเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรทางประชากรของคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ และส่งผลต่อการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

1. คณะบริหารครอบคลุมทุกเพศ ชาย / หญิง / เพศทางเลือก

สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาเด็กฯ ระดับอำเภอ 16 แห่ง และสภาเด็กฯ ระดับตำบล หรือ เทศบาล 157 แห่ง โดยผู้ที่มีทะเบียนราษฎรในเขตตำบลที่อยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีอายุไม่เกิน 25 ปี จะถือเป็นสมาชิกสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมด ซึ่งมีทั้งสิ้น 245,436 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562) ซึ่งสภาเด็กฯ จะทำการคัดเลือกตัวแทนเป็นคณะผู้บริหารสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับจะมีโครงสร้างการบริหารประกอบด้วยประธานสภา 1 คน รองประธานสภา 2 - 3 คน เหนรัญญิก 1 คน และคณะกรรมการ ซึ่งรวมกันอยู่ 15 - 21 คน มีคณะบริหารในแต่ละระดับทั้งหมด 3,351 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.5 และเป็นเพศชายร้อยละ 37.5 จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า มีสัดส่วนของเพศทางเลือก อยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศทางเลือกที่มีรูปลักษณ์เป็นชาย และที่สำคัญกลุ่มเพศทางเลือกมักจะมีตำแหน่งเป็นประธาน หรือ รองประธาน หรือ เลขานุการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน สภาเด็กฯ โดยเฉพาะลักษณะกิจกรรมที่เป็นสันตนาการ ผู้วิจัยมองว่า ลักษณะเฉพาะของเพศทางเลือกที่เป็นคณะบริหารของสภาเด็กฯ จะมีลักษณะกล้าแสดงออก และมุ่งมั่น ตั้งใจ ไม่ยอมให้งานออกมาไม่ดี และยังสามารถทำงานร่วมกับทั้งเด็กผู้หญิงและผู้ชายได้ ความมุ่งมั่นดังกล่าวเป็นผลให้การจัดกิจกรรมออกมาค่อนข้างสมบูรณ์ และคณะทำงานก็รับรู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจนี้ได้ในแง่หนึ่งก็เป็นการเปิดโอกาสให้กับความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้น

2. คณะบริหารมีการกระจายของช่วงอายุเพื่อการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

อายุเฉลี่ยของคณะบริหารสภาเด็กฯ อยู่ที่ 17 ปี อายุต่ำสุด 11 ปี และอายุมากที่สุด 25 ปี จะเห็นได้ว่าช่วงอายุการมีส่วนร่วมของคณะบริหารสภาเด็กฯ ที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำโครงการและ

กิจกรรมมีช่วงอายุที่ห่างกันพอสมควร ถือเป็นการกระจายช่วงอายุได้อย่างทั่วถึง มีการผลัดรุ่นต่อรุ่น เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานและการฝึกปฏิบัติงานจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง เพราะการที่เยาวชนเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ถือเป็นการเข้าร่วมแบบชั่วคราว แม้จะมีโครงสร้างที่ชัดเจน แต่หากขาดเยาวชนที่จะเข้ามาดำเนินการต่ออย่างมีระบบสภาเด็กฯ ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกันหากมีแต่เยาวชน แต่ไม่มีโครงสร้างที่ดีพอสภาเด็กฯ ก็จะขาดความต่อเนื่องไป ดังนั้น การกระจายช่วงอายุของสภาเด็กฯ ทำให้มีการผลัดรุ่น เป็นการสร้างความต่อเนื่องและมั่นคง เพราะเด็กที่ทำงานในวันนี้ก็ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และไปขับเคลื่อนสังคมในฐานะอื่น จึงต้องส่งไม้ต่อไปให้กับรุ่นต่อไปเพื่อยืนยันแนวทางหลักว่าสภาเด็กฯ ยังเป็นพื้นที่ของเด็กเป็นหลัก

อายุเฉลี่ย 17 ปี เป็นกลุ่มของสภาเด็กฯ ที่มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม และเป็นแกนหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน (จิราพรธม ปิ่นนาค, 2563) ช่วงอายุของคณะบริหารสภาเด็กฯ จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง มีเมล็ดพันธุ์ใหม่เกิดมาทดแทน และปลูกฝังค่านิยมการมีจิตอาสา จากการเข้ามาเรียนรู้การทำงานในสภาเด็กฯ โดยที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนเป็นเงิน แต่กลับได้ความรู้ประสบการณ์ และความสนุกสนานกลับไป

ชนบดี นาคประเสริฐ ประธานสภาเด็กฯ อำเภอบางบาล กล่าวว่า “สมัยผมเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ครั้งแรกอยู่ ม.ต้น ปีแรกก็แค่เข้าร่วม ช่วยพี่หิบบโนน ยกนี้ แต่ในการประชุม พี่ ๆ เขาจะให้เราเสนอความคิดเห็นตลอด เราก็ยังไม่กล้า จนพอขึ้น ม.ปลาย ก็ได้รับหน้าที่รองประธานฝ่ายกิจกรรม ซึ่งก็ทำมาเรื่อย ๆ จนได้รับเลือกเป็นประธานในระดับตำบล ส่วนใหญ่พอขึ้นมหาวิทยาลัย ก็จะเหมือนเป็นที่ปรึกษามากกว่า เพราะเขาก็จะไปทำงานในระดับอำเภอและจังหวัดแล้ว” (ชนบดี นาคประเสริฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม 2563)

จากคำสัมภาษณ์จะเห็นว่าลักษณะของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ จะมีการบ่มเพาะในลักษณะเป็นเมล็ดพันธุ์ (Seed) ครูพี่เลี้ยงจํา ส่งสมประสบการณ์ รับการถ่ายทอดจากรุ่นพี่ และเติบโตเป็นแกนนำขับเคลื่อนจิตอาสา ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับรุ่นต่อ ๆ ไป

3. คณะบริหารมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด เยาวชนคนอยุธยา คณะผู้บริหารของสภาเด็กฯ ทุกระดับมีภูมิลำเนา อยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม้ว่า จะมีจำนวนประชากรแฝงอยู่มากเนื่องจากเป็นพื้นที่ของโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนมากแต่การทำงาน ของสภาเด็กฯ เป็นลักษณะของการมีจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทน และเป็นงานที่ต้องทำในพื้นที่ของอยุธยาเป็นส่วนใหญ่ เด็กที่เข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นเด็กที่มีลักษณะ สำนึกรักบ้านเกิด อยากทำให้ชุมชนของตนเองดีขึ้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน นอกจากจะมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้ว คณะบริหารฯ

ทั้งหมดยังศึกษาอยู่ภายในจังหวัด เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อประสานงานและการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งหลายปัญหาจะเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ หรือ ปัญหาความยากจน เป็นต้น โดยเด็กๆในพื้นที่จะรับทราบปัญหาและสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อเสนอเป็นโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาได้

อย่างไรก็ตามจากที่นายชนบดินทร์กล่าว นอกจากความเชื่อมโยงของการเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ ในระดับตำบล และเมื่ออายุเพิ่มขึ้นก็จะมีโอกาสในการเข้าไปทำงานต่อในระดับอำเภอและจังหวัดนั้น การศึกษาก็มีผลต่อการมีส่วนร่วมมากขึ้นของคณะบริหารในระดับมัธยมปลาย ตามข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 รายงานจำนวนคณะบริหารบริหารสภาเด็กฯ ตามระดับการศึกษา (พ.ศ. 2562)

กำลังศึกษา	ก่อนประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา	การศึกษา นอก โรงเรียน	รวม	
ทำงานแล้ว	0	1	0	0	3	7	11	
ยังไม่ได้ทำงาน	1	977	1,805	135	143	19	3,080	
รวม	1	978	1,805	135	146	26	3,091	
จบการศึกษา	ป.6	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.	ปวส.	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี	รวม
ทำงานแล้ว	4	5	7	5	7	20	0	48
ยังไม่ได้ทำงาน	7	16	15	2	6	22	0	68
รวม	11	21	22	7	13	42	0	116

จากตารางจะเห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ และมากกว่า 50 ร้อยละ กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (1,805 คน) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนการทำงานในสภาเด็กฯ

กระจายอยู่ทั้งในส่วนของสภาเด็กฯ ระดับตำบลทั้ง 157 แห่ง และระดับอำเภอทั้ง 16 แห่ง เนื่องจากโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเครือข่ายในการประสานงานและใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรม สร้างการมีส่วนร่วม กับเยาวชนในโรงเรียน โดยสมาชิกสภาเด็กฯ ในพื้นที่นั้นจะเป็นผู้ประสานงานกับโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยปัจจัยในด้านการศึกษามีผลต่อการดำเนินงานของสภาเด็กฯ เป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์ นายสุริยา บุญล้อม นักพัฒนาชุมชน บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นผู้ประสานงานหลักกับสมาชิกของสภาเด็กฯ ในทุกระดับ กล่าวว่า

“โครงสร้างการบริหารของสภาเด็กฯ ในอยุธยา ในแต่ละระดับมีลักษณะเป็นรูปแบบเดียวกัน คือ ประธานและรองประธานจะเป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัด เนื่องจากมีวุฒิภาวะ มีทักษะในการติดต่อประสานงานได้ดี และสำหรับสมาชิกที่ศึกษาในระดับมัธยมปลาย จะเรียนรู้งานจากรุ่นพี่ เพื่อเตรียมความพร้อมขึ้นเป็นผู้นำต่อไป ส่วนสมาชิกที่เหลือทั้งในระดับมัธยมต้น หรือประถม จะเป็นผู้สังเกตการณ์และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งศึกษาการทำงานไปพร้อมกันด้วย แต่ในส่วนของการประชุมระดมสมอง และการนำเสนอไอเดียต่าง ๆ เราจะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมและนำเสนอเท่ากันทุกคน” (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 มิถุนายน 2562)

นอกจากนี้ จะเห็นตัวเลขของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 42 คน คิดเป็น 37 ร้อยละ จากจำนวนผู้จบการศึกษาทั้งหมด กลุ่มนี้จะเป็นกำลังสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทำงานอยู่ในพื้นที่และมีเครือข่ายทั้งในการทำงานและเครือข่ายทางสังคมเด็กในสภาเด็กฯ ของอยุธยาจะเลือกที่เรียนสัมพันธ์กับที่อยู่อาศัยเป็นหลัก กล่าวคือ คนที่ทำงานในสภาเด็กฯ นอกจากจะมีที่อยู่ในอยุธยาแล้วยังเรียนอยู่ในพื้นที่อีกด้วย เพราะไม่เพียงเป็นการเอื้อต่อการทำงานในสภาเด็กฯ แต่ยังเอื้อต่อการใช้ชีวิตด้วย การมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะช่วยเปลี่ยนพื้นที่ทางกายภาพให้กลายเป็นพื้นที่ทางสังคม สามารถยึดโยงกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน คือเป็นกลุ่มเด็กที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด สอดคล้องกับการสำรวจในบทที่ 4 ในหัวข้อบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ บริบทของครอบครัวที่ส่งผลต่อสภาเด็กฯ คือการที่เด็กและเยาวชนในสภาเด็กฯ มีลักษณะอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย มีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน ผูกพันกับครอบครัว แม้บางคนที่เรียนระดับอุดมศึกษาในเขตเมืองอยุธยา ก็จะกลับบ้านที่อยู่ต่างอำเภอในช่วงวันเสาร์อาทิตย์

แต่ก็ไม่ใช่ว่าเด็กทุกคนจะเสียสละเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ แม้อาจจะบอกได้ว่าเด็กทุกคนรักบ้านเกิดของตนเอง ไม่ทำงานในสภาเด็กฯ ก็รักบ้านเกิดได้ อีกทั้งเงื่อนไขในการเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ มีจิตสำนึกอย่างเดียวยังจะไม่พอ เพราะการทำงานที่อยู่ภายใต้ของระบบ ระเบียบ ต้องมีความอดทนเสียสละ รับแรงความกดดันจากผู้ใหญ่ และการทำงานในลักษณะองค์กรต่อองค์กร เด็กก็ยังมีลักษณะที่ต้องการใช้ชีวิตในแบบเด็ก ๆ เทียวเล่น ใช้เวลาไปกับความบันเทิง ซึ่งเด็กบางคนก็มีทิศทางในการมีส่วนร่วมเป็นครั้ง ๆ ไป

4. เยาวชนชนชั้นกลางเป็นแกนนำในงานของสภาเด็กฯ เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และไม่มีรายได้เด็กที่เข้ามาทำงานจะเริ่มจากการอาสาเข้ามาทำ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่าการเริ่มเข้ามาในสภาเด็กฯเกิดจากการชักชวนจากเพื่อน แต่เมื่อเข้ามาแล้วพบว่าไม่ได้รับค่าตอบแทนที่แน่นอน แม้จะมีงบประมาณสนับสนุน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน อุปกรณ์ และค่าอาหาร ซึ่งในชีวิตประจำวันคณะกรรมการสภาเด็กฯ ก็ต้องเรียนหนังสือ และมีหน้าที่อื่น ๆ ในครอบครัว ดังนั้น เด็กที่เข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ส่วนใหญ่อยู่ในชนชั้นกลาง จึงไม่มีปัญหาด้านการเงิน และที่สำคัญที่สุดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ก็คือ เวลา พังการบริหารจัดการตัวเองด้านการเรียน การทำงานบ้าน หรือบางคนอาจต้องช่วยครอบครัวทำงาน บางคนต้องหารายได้ด้วยตนเอง จึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้ามาทำงานอาสาในสภาเด็กฯ ได้ ดังนั้น เด็กที่เข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ จะต้องไม่มีข้อจำกัดด้านเวลามากนัก และมีฐานะพอที่จะใช้เวลาไปกับงานอาสาต่าง ๆ ทั้งโครงการและกิจกรรม เพราะบางครั้งการจัดกิจกรรมต้องมีการเดินทาง เด็กเหล่านี้จะใช้รถส่วนตัว เติมน้ำมันเอง ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจมีค่าตอบแทนให้แต่ก็ไม่มากนัก เช่น สภาเด็กฯ เข้าไปจัดกิจกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ให้กับโรงเรียนบางไทรวิทยา ทางโรงเรียนอาจจะมีค่าตอบแทนวิทยากรให้จำนวนหนึ่ง แต่ทีมงานไปกันหลายคนก็กันได้เพียงเป็นค่าอาหาร เป็นต้น แต่คณะกรรมการสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ ที่อาสาเข้ามาทำงาน ล้วนเกิดจากการสร้างเงื่อนไขของรัฐ ในการสนับสนุนการก่อเกิดของสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะ ระดับตำบล เพื่อกระจายการขับเคลื่อนจิตอาสาให้ทั่วถึงมากขึ้น แม้ว่าการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากกลุ่มเด็กที่อยู่ในชนชั้นกลาง แต่ในการสื่อสารและมี ส่วนร่วมนั้นจะอยู่ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผล และใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะของ เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส ที่ว่าการเข้ามาพูดคุยกันในพื้นที่สาธารณะนั้น จะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง อย่างมีเหตุผล และหาคำตอบร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

นอกจากนั้นจากการสังเกตในสนามวิจัย การทำงานกับเด็กที่มีเป้าหมายหลอมชีวิตมาในรูปแบบหนึ่ง เมื่อถูกหล่อหลอมใหม่ด้วยเงื่อนไขและพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ทำให้กลุ่มนี้มีการพัฒนาตนเอง เกิดจิตสำนึกที่อยากจะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น ภายใต้การเป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ เพื่อที่จะไปเปลี่ยนแปลงสังคม ขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน จากการวิเคราะห์

บริบทของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัญหาในชุมชนในบทที่ 4 นั้น ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากทั้งตัวเยาวชนเองและการสร้างเงื่อนไขของผู้ใหญ่ ที่อาจไม่มีพื้นที่ให้เยาวชนพัฒนาตัวเอง หรือพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกในทางที่ดี พื้นที่ของสภาเด็กฯ จึงเป็นการสร้างเงื่อนไขในการขับเคลื่อนเยาวชนได้ในระดับหนึ่ง โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง ทั้งทางความรู้และสภาวะจิตใจ ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ทำประโยชน์เพื่อชุมชนของตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในชุมชน

5.1.1.2 ระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ

สภาเด็กฯ จ.พระนครศรีอยุธยา ได้นำแนวทางการจัดตั้งและบริหารจัดการของกลุ่มกิจการจัดตั้งสภาเด็กฯ พ.ศ. 2560 ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและกำหนดกรอบการเข้าถึงและภาระหน้าที่ตามนโยบาย การจัดตั้งสภาเด็กฯ แม้ว่าผู้วิจัยจะนำเอากรอบแนวคิดการสร้างพื้นที่สาธารณะ ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส ที่มีแนวคิดที่ว่าพื้นที่สาธารณะสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน แต่พื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ เกิดขึ้นโดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุน เพื่อสร้างเงื่อนไขในการสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยมีเยาวชน เป็นคนคิด คนทำ คนนำ และมีผู้ใหญ่ เป็นคนหนุน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ ผู้ที่เกี่ยวข้องในสภาเด็กฯ นั้น อาจมีความเข้มข้นมองการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันตามบริบทของหน้าที่ การมีจิตสำนึก และการมีจิตอาสา ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1) ระดับแกนนำ ได้แก่ คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ของสภาเด็กฯ มีส่วนร่วมคือเป็นผู้วางแผนดำเนินโครงการตามกรอบของนโยบายของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย นำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบท ของอยุธยา โดยร่วมกันกำหนดเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรม ที่จะช่วยขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ในส่วนนี้จะใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ซึ่งในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะสภาเด็กฯ ระดับตำบลจะมีการเสนอโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของชุมชนนั้น ๆ เช่น พื้นที่ชุมชนสามเรือนมีวัดคู่บิณฑัง การเกษตร และเห็ดดับเต่าเป็นจำนวนมาก จึงเสนอให้มีโครงการประกวดการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดดับเต่า โดยเชื่อมโยงกับโครงการของโรงเรียนในพื้นที่ ให้นักเรียนได้นำเสนอและประกวดแข่งขันกัน

- สภาเด็กและเยาวชนตำบล / เทศบาล กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล / เทศบาล โดยคำแนะนำของหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด จัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล แล้วแต่กรณี ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การ

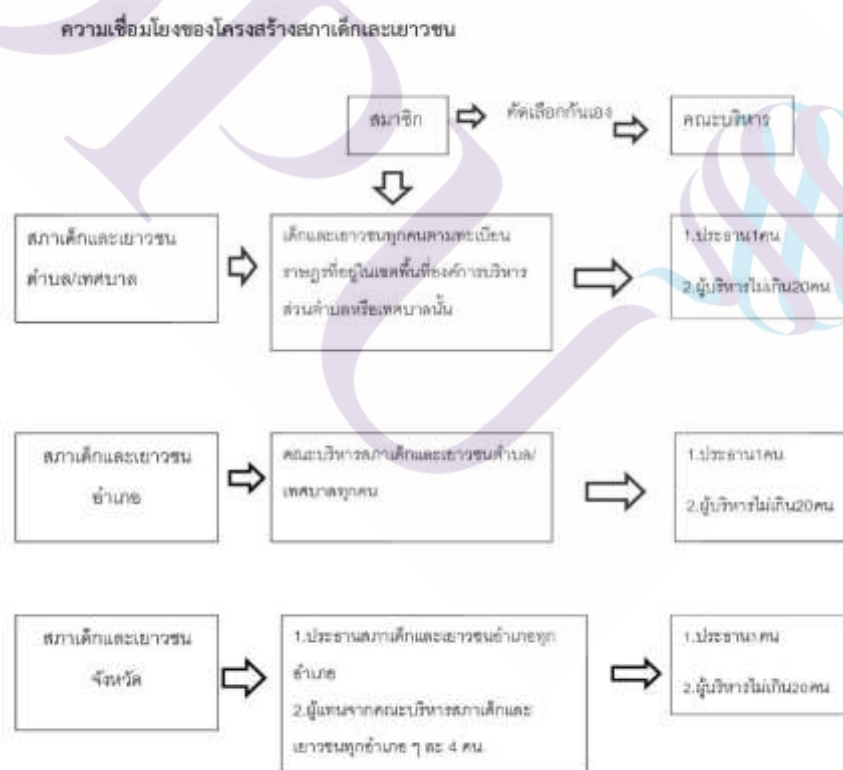
บริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน 1 คน และผู้บริหารไม่เกิน 20 คน คัดเลือกกันเองจากสมาชิก สภาเด็กและเยาวชนตำบล หรือสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล แล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสให้มีหน้าที่บริหารงานทั่วไปในสภาเด็กและร่วมกัน กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาเด็กฯ ระดับตำบลทั้งสิ้น 157 แห่ง สมาชิกแต่ละพื้นที่จะสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมของโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ มีคณะกรรมการร่วมกับคณะที่ปรึกษาเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ แต่กิจกรรมและโครงการ ในแต่ละตำบลอาจมีไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพของ ทั้งคณะกรรมการสภาเด็กฯและผู้สนับสนุน อย่างไรก็ตามสภาเด็กฯ ระดับตำบลมีการขับเคลื่อนที่ สม่่าเสมอ มีการนัดหมายประชุม และมอบหมายหน้าที่ให้กับคณะบริหารฯ อย่างชัดเจน มีการกระจาย บทบาทและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง จากการสำรวจเอกสารและสังเกตในสนามวิจัย สามารถ แบ่งระดับของเกณฑ์นำได้ดังต่อไปนี้

- สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ กำหนดให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานให้มีสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ สมาชิกประกอบด้วยคณะกรรมการสภาเด็ก และเยาวชนตำบล และคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอนั้น ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และผู้บริหารไม่เกิน 20 คน คัดเลือกกันเองจากสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ ให้มี หน้าที่บริหารงานทั่วไป และปรึกษาร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในเขตพื้นที่ รวมทั้งดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ นี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ 16 แห่ง ลักษณะโครงสร้างของสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับอาจมีความคล้ายคลึงกัน แต่ลักษณะการทำงานค่อนข้างต่างกัน เนื่องจากในสภาเด็กฯ ระดับอำเภอ จะครอบคลุมพื้นที่กว้าง ดังนั้นการประสานงานจึงมักพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการและ สื่อสารผ่านสื่อออนไลน์

- สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด กำหนดให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการมีสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สมาชิกประกอบด้วยประธานสภาเด็กและ เยาวชนอำเภอทุกอำเภอ และผู้แทนจากคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนแต่ละอำเภอ อำเภอละ 4 คน คณะกรรมการประกอบด้วยประธาน 1 คน และผู้บริหารไม่เกิน 20 คน คัดเลือกกันเองจากสมาชิกสภาเด็ก และเยาวชนจังหวัด ให้มีหน้าที่บริหารงานทั่วไป และปรึกษาร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการ จัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ รวมทั้งดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ สภาเด็กฯ ระดับจังหวัดนี้ จะเป็นแกนกลางของการสื่อสารแบบมี ส่วนร่วม คือ จะเป็นเจ้าภาพ เริ่มการประชุมในภาพรวม และสื่อสารประสานงานในหน่วยย่อยของแต่ละ อำเภอและตำบล ถือเป็นกลุ่มที่มี ส่วนร่วมกับสภาเด็กฯ ในระดับเข้มข้น เนื่องจากมีส่วนร่วมกำหนด

นโยบาย เป็นผู้ประสานงานพร้อมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม คณะบริหารฯ ของระดับจังหวัดจะมีตำแหน่งในอำเภอหรือตำบลของตนเอง จึงเป็นข้อได้เปรียบในการประสานงาน โครงการ การเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้นและความตั้งใจ เพราะเด็กกลุ่มนี้ผ่านการปลูกฝัง บ่มเพาะ และมีประสบการณ์ในการทำงานจริง มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะปัญหาเยาวชนที่พวกเขาได้ผ่านปัญหานั้น ๆ มาแล้ว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากการสังเกต แกนนำแต่ละคน ก็อาจจะมีความพร้อมไม่เท่ากัน ยังคงมีปัจจัยสอดแทรกบ้าง เช่น อยู่ในช่วงกำลังจะสำเร็จการศึกษาและหางาน หรือวางแผนอนาคตของตนเอง สภาเด็กฯ จึงมีนโยบายให้คณะบริหารมีวาระ 2 ปี ทำให้สามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน และคัดเลือกคนที่มีจิตอาสาเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ให้ขับเคลื่อนได้ต่อไป ส่วนคนที่มีข้อจำกัดก็อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมแต่ลดระดับความเข้มข้นลง

จากโครงสร้างการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมและอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ สภาเด็กฯ ทั้ง 3 ระดับ มีความเชื่อมโยงและรูปแบบการทำงานที่ประสานกันดังนี้

ภาพที่ 18 โครงสร้างการดำเนินงานของสภาเด็ก ทั้ง 3 ระดับ

เกษมณี ลาภภักดี เลขาธิการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด กล่าวเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของโครงสร้างสภาเด็กฯ “ทุกคนที่มีทะเบียนราษฎรอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือสมาชิก จากนั้นคณะกรรมการสภาเด็กฯ ในระดับตำบล / เทศบาล จัดคัดเลือกกันเอง ด้วยวิธี เช่น การเลือกตั้ง หรือการสรรหา จากการดำเนินงานของที่ปรึกษาตามโครงสร้าง ส่วนคณะกรรมการในระดับอำเภอ และจังหวัด จะใช้เป็นตัวแทนของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ตามโครงสร้างขึ้นมาเป็นประธาน และคณะกรรมการตามความเหมาะสม โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการยกมือเสนอชื่อ และคัดสรรโดยการเลือกตั้ง ซึ่งในการดำเนินโครงการทั้งหมด สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดจะเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน โดยการตั้งเรื่อง การส่งหนังสือ ของบประมาณ โดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนของบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ประสาน”

การทำงานเชื่อมโยงกันของทั้ง 3 ระดับ จะเริ่มต้นจากสภาเด็กฯ ระดับจังหวัดนำแนวทางหลักการดำเนินงานประจำปีถ่ายทอดให้กับสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอและตำบล เช่น แนวทางจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตอาสา จะมีแบบฟอร์มขอบันทึกการทำโครงการและการตั้งงบประมาณอย่างชัดเจน และมีกรอบระยะเวลาให้สภาเด็กฯ ในแต่ละระดับเสนอโครงการและงบประมาณมาที่บ้านพักเด็กและครอบครัว ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสภาเด็กฯ จากนั้นสภาเด็กฯ ระดับจังหวัดจะมีหน้าที่สนับสนุนโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ ระดับอำเภอและตำบล ซึ่งมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันออกไป เช่น สภาเด็กฯ บางตำบลสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่บางพื้นที่ก็ต้องการความช่วยเหลือด้านทรัพยากรบุคคล หรือการช่วยติดต่อประสานงาน เป็นต้น ดังนั้นการทำงานร่วมกันของสภาเด็กฯ ทั้ง 3 ระดับจึงมีกรอบการทำงานแบบกว้าง ๆ แม้มีรูปแบบที่เหมือนกันแต่รายละเอียดของแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน รวมถึงศักยภาพในการทำงานก็ไม่เท่ากัน ซึ่งในส่วนนี้สภาเด็กฯ ระดับจังหวัดจะมีหน้าที่เข้าไปสนับสนุน ที่การดำเนินงานที่ยังไม่เข้มแข็งมากนัก

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่าการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในระดับแกนนำ จะมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทั้งรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบทางการ ได้แก่ การนัดประชุมประจำปี การประชุมวางแผนโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ขณะที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไม่เป็นทางการ ได้แก่ การปรึกษาผ่านเครื่องมือการสื่อสารดิจิทัล เช่น ไลน์กลุ่ม และเฟซบุ๊กกลุ่ม เป็นต้น ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ได้รวดเร็วขึ้น ทั้งยังช่วยให้การสื่อสารระหว่างสภาเด็กฯ ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดสะดวกขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อมโยงของคณะกรรมการสภาเด็กฯ ทุกระดับจะไม่ค่อยเน้นตำแหน่งหรือหัวโขน คือ เป็นการสื่อสารในแบบที่ไม่เป็นทางการ ทุกคนช่วยงานกันตามความถนัด ไม่ยึดติดว่าคณะกรรมการระดับตำบลมีสิทธิน้อยกว่าระดับอำเภอ หรือ จังหวัด แม้แต่คนที่เ็นประธานสภาเด็กฯ ก็สามารถยกของหรือจัดอาหารว่างได้ ในขณะที่คนที่ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ก็อาจจะเป็นคนร่างหนังสือหรือทำโครงการได้เช่นกัน จึงทำให้การขับเคลื่อนจิตอาสาที่มีความยืดหยุ่น มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหา

เยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ยกเว้นเป็นเรื่องความสามารถเฉพาะตัวบางอย่างที่จะกำหนดตัวบุคคลในการปฏิบัติงาน เช่น การเป็นวิทยากร การเป็นผู้นำสันตนาการ เป็นต้น ข้อค้นพบนี้จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เห็นภาพความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบของสภาเด็กและเยาวชน

1) ระดับกลุ่มสนับสนุนเป็นทางการ (Formal support groups) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดโครงการ กิจกรรม หรือปฏิบัติงานร่วมกับสภาเด็กฯ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มต่าง ๆ ตามระดับของการเข้าถึงได้ ดังนี้

1. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหลักนำแนวทางจากนโยบายหลักของสภาเด็กฯ ระดับประเทศมาประยุกต์เป็นกรอบการทำงาน ให้สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งยังแนะนำแนวทางในการดำเนินงานพร้อมทั้งร่วมเป็นผู้ปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

อรพญา พลอยทับทิม หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “ในส่วนของอยุธยาเรา มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจนตามกรอบนโยบายของรัฐบาล ที่จะให้ข้อเสนอกรอบแนวทางการขับเคลื่อนของเยาวชน โดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ แต่ในลักษณะของรูปแบบกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เราจะเปิดอิสระให้เด็ก ๆ ได้นำเสนอให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ซึ่งเยาวชนในอยุธยาแต่ละพื้นที่ก็มีปัญหาที่ต่างกัน อย่างปีที่ผ่านมามีคณะกรรมการให้แนวทางของการเป็นจิตอาสา เป็นภาพใหญ่และส่วนของอยุธยาได้เรื่องของการแก้ไขปัญหาชุมชนมาผสมผสานกับการเป็นจิตอาสา เราจึงต้องวางแผน และสร้างสรรค์รูปแบบโครงการและกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเรา บางกิจกรรมอาจไม่ใช่กิจกรรมจิตอาสา แต่แน่นอนว่าเราช่วยแก้ไขปัญหาชุมชนแน่นอนอย่างเช่น กิจกรรมอบรมการรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล ก็มีประโยชน์สำหรับเด็กมาก และเด็ก ๆ ที่เป็นทีมงาน (กลุ่มเด็กในโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม) ก็อาสาเข้ามาช่วยในการทำกิจกรรม” (อรพญา พลอยทับทิม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 กุมภาพันธ์ 2563)

จากคำสัมภาษณ์ของหัวหน้าบ้านพักเด็กฯ จะเห็นว่าการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็ก และเยาวชน แม้จะเริ่มจากผู้ใหญ่แต่มีเด็กเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เช่น การใช้กิจกรรมโดยรูปแบบการดำเนินงาน แนวคิดกิจกรรม และการสื่อสารโดยกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2. ระดับที่ปรึกษาการบริหารสภาเด็กฯ (ตามมาตรา 22 และ 23) พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) ให้มีผู้แทนองค์การบริหาร

ส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมฯ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานส่งเสริมการศึกษา สถานศึกษา ในเขตพื้นที่แต่ละตำบล อำเภอ จังหวัด หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน องค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยผู้แทนทั้งหมดนี้ จะมีหรือไม่มีแล้วแต่กรณี ซึ่งในการปรึกษาจะเป็นไปตามที่คณะกรรมการสภาเด็กฯเสนอ

ตารางที่ 5.2 ที่ปรึกษาระดับตำบล / ระดับอำเภอ /ระดับจังหวัด

ที่ปรึกษาสภาเด็กฯ ระดับตำบล	ที่ปรึกษาสภาเด็กฯ ระดับอำเภอ	ที่ปรึกษาสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด
1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณี	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
2. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือปลัดเทศบาลแล้วแต่กรณี	2. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด	2. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	3. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	3. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
4. ผู้แทนบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัดให้สมาชิก	4. ผู้แทนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอนั้น	4. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด
5. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	5. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอนั้น	5. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. ผู้แทนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น	6. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นที่ปรึกษา ตามที่คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนอำเภอเสนอ	6. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน
7. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น		7. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน
8. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก		

จากการสังเกตในสนามวิจัย สภาเด็กฯ ช่วยสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจากหน่วยงานของรัฐในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาตามโครงสร้างการบริหาร แต่ในการปฏิบัติงานจริง ตัวแทนของหน่วยงานจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเรื่อง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้น เช่น ตัวแทนของการส่งเสริมและพัฒนา ทั้งในส่วน of ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดจะขึ้นอยู่กับหัวข้อของโครงการและกิจกรรม กล่าวคือถ้าเป็นเรื่องยาเสพติดก็อาจจะเป็นตัวแทนจากตำรวจ หรือนักพัฒนาสังคมที่จะเข้ามาให้ความรู้และระบุโทษทางกฎหมาย ถ้าเป็นเรื่องปัญหาการตั้งครรภ์ หรือการป้องกันโรคต่าง ๆ ก็จะเป็นตัวแทนจากสาธารณสุขในพื้นที่มาเข้าร่วมเป็นครั้งคราว นอกจากนี้การสร้างกลุ่ม/คณะทำงานอบรมจะคำนึงถึงความสำคัญของปัญหาในช่วงเวลานั้น อย่างที่ผ่านมาสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับเรื่องยาเสพติดและการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น จึงสร้างทีมเฉพาะที่จะเป็นวิทยากรและจัดกิจกรรม โดยได้รับความร่วมมือจากสถานีตำรวจอยุธยา และสาธารณสุขจังหวัด ส่งตัวแทนมาให้ความรู้และร่วมจัดกิจกรรม ผู้วิจัยเองก็เป็นหนึ่งในที่ปรึกษาของสภาเด็กฯ และเป็นตัวแทนของทีมสถาบันการศึกษา จึงเข้าไปช่วยจัดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ทำหน้าที่เป็นวิทยากร และจัดเตรียมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมด 5 ครั้ง ได้แก่ สภาเด็กฯ ตำบลสวนพริก สภาเด็กฯ ตำบลบางไทร สภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง สภาเด็กฯ อำเภอท่าเรือ และสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันกับสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการระดมสมอง แลกเปลี่ยนข้อมูลและกลวิธีในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ที่มีทั้งเด็กระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีการรับรู้และเข้าใจเรื่องสื่อออนไลน์ที่ต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐคือ แต่ละพื้นที่มีศักยภาพการดำเนินงานที่ไม่เท่ากัน และไม่ใช่ว่าผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานร่วมกับเด็กได้อีกทั้งการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเด็กก็มีไม่เท่ากัน จากการสังเกตการจัดงานบางพื้นที่พบว่าผู้ใหญ่มาเปิดงานเพียงเท่านั้นแล้วก็ออกจากงานไปโดยไม่มีการประเมินผลในเชิงคุณภาพว่ากิจกรรมที่จัดนั้นสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของเด็กได้มากน้อยเพียงใด ผู้ใหญ่บางคนยังมองว่าเด็กก็คือ เด็ก เพราะเด็กในแต่ละพื้นที่ก็มีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่เท่ากัน และเนื่องจากโครงการมีลักษณะ เช่น การจัดกิจกรรมเพียงเผลอให้ไปทำตามแผนของงบประมาณเท่านั้นจึงเป็นผลในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ

2) ระดับสนับสนุนไม่เป็นทางการ (Informal support groups) ได้แก่ กลุ่มที่ไม่ได้ถูกแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ แต่ให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสภาเด็กฯ เป็นครั้งคราว ตามลักษณะของโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงาน กลุ่ม หรือบุคคลจากการสังเกตในสนามวิจัย ได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. เครือข่ายในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ให้การสนับสนุน และร่วมมือกันจัดกิจกรรมหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานยุติธรรมจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด และสาธารณสุขชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาร่วมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยขับเคลื่อนจิตอาสา ในแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจุดเริ่มต้นอาจได้รับการร้องขอจากสภาเด็กฯ ในลักษณะการขอความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร หรือขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น ในส่วนของภาคเอกชนสามารถเข้าถึงสภาเด็กฯ ได้โดยการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กิจกรรม เช่น บริษัท ทริปเปิ้ลทีบรอดแบนด์ จำกัด (มหาชน) ให้สัญญาอินเทอร์เน็ตในการจัดงานต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ เป็นต้น กลุ่มนี้จะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครั้งคราวตามลักษณะของโครงการ หรือรูปแบบกิจกรรมที่สภาเด็กฯ จัดขึ้น อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของเครือข่ายจะเป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสารภายในองค์กรของหน่วยงานนั้น ๆ ในการเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ

2. ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงพื้นที่สภาเด็กฯ ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เช่น โครงการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมกับบุตรหลาน สร้างกระบวนการในการเข้าใจและอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่น เพื่อให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการมีสภาเด็กฯ และสนับสนุนให้ลูกหลานของตนเองเข้ามาทำกิจกรรมกับสภาเด็กฯ นับเป็นการมีส่วนร่วมในการให้โอกาสกับลูกหลานได้พัฒนาตนเอง และเกิดความภูมิใจในตัวเด็กที่สามารถเข้ามาทำงานเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ ได้เพราะบางครั้งผู้ใหญ่จะรู้สึกว่าเมื่อเด็กยังสามารถแก้ไขปัญหาได้ผู้ใหญ่เองก็ควรจะให้มีความสำคัญ จึงเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้

ภาพที่ 19 กิจกรรมเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น สภาเด็กฯ ตำบลโรงช้าง อำเภอมหาราช

จะเห็นได้ว่าสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามา มีส่วนร่วมในการวางแผน แสดงความคิดเห็น จัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยเงื่อนไขของการเข้ามาเป็นคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนในแต่ละระดับนั้นจะมีเกณฑ์ของลักษณะทางประชากรที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ และขับเคลื่อนจิตอาสา คือด้านเพศจะครอบคลุมทุกเพศ ทั้งชายหญิง และรวมถึงเพศทางเลือก ด้านอายุ มีการกระจายของช่วงอายุตั้งแต่ 11 - 25 ปี ถือเป็น การกระจายช่วงอายุของแกนนำในการขับเคลื่อน มีแนวโน้มในการรักษาและต่อยอดการทำงาน ปลุกฝัง บ่มเพาะ จากรุ่นสู่รุ่นอย่างเข้มแข็ง ด้านภูมิภานา เกิดจากการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมีความเข้าใจปัญหาของพื้นที่ และได้พัฒนาตนเอง จะเกิดเป็นพลังในการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนจิตอาสา สู้ภัยด้านชนชั้น ส่วนใหญ่การเข้ามามีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ สมาชิกจะอยู่ในระดับชนชั้นกลาง เพราะการทำงานต้องเริ่มจากเงื่อนไขส่วนตัว ทั้งด้านเวลา การเงิน และสถานะของครอบครัว ที่ต้องสามารถใช้แรงกายแรงใจในการทำงาน และขับเคลื่อนจิตอาสา โดยไม่ได้รับผลตอบแทนได้ ซึ่งนี่ก็คือ ปัญหาหนึ่งของเยาวชนในชุมชนอยุธยา เมื่อชนชั้นกลางเป็นแกนนำและต้องเชื่อมโยงกับชนชั้นสูง ร่วมช่วยแก้ปัญหาให้กับชนชั้นล่าง การเข้าถึงสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเน้นไปที่การกระจายโครงการและกิจกรรมไปที่ระดับตำบล เพื่อให้เด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่สามารถเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างครอบคลุม เยาวชนในชุมชนสามารถเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้สะดวกมากขึ้นโดยไม่ต้องเดินทางไกล และหลาย

กิจกรรมที่สภาเด็กฯ เข้าไปจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน ในแต่ละชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

แม้ว่าสภาเด็กฯ จะเกิดขึ้นโดยการจัดตั้งของรัฐ แต่ก็เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ สร้างเงื่อนไขและพื้นที่ให้เยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ได้แสดงออก ทดลองปฏิบัติงานจริง กระตุ้นการมีจิตอาสาในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มองเห็นปัญหา และต้องการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน ต้องการเห็นบ้านของตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในขณะที่กลุ่มที่สนับสนุนอย่างเป็นทางการ โดยหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มที่สนับสนุนไม่เป็นทางการ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย มีความความสัมพันธ์ของเครือข่ายมากกว่า 1 เส้น ซึ่งรัฐจะสร้างความชอบธรรมให้กับสภาเด็กฯ ในขณะที่เอกชนและประชาชนจะเป็นกำลังเสริมในด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่จะเติมเต็มให้สภาเด็กฯ สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มสังคมให้เห็นความสำคัญของการมีจิตอาสา โดยเฉพาะการกระตุ้นให้เด็ก ๆ มีจิตสำนึกพร้อมเป็นกำลังขับเคลื่อนสังคม แต่ก็ต้องยอมรับว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ควบคุมไม่ได้ คือ คุณภาพในการทำงาน และคุณภาพทางจิตใจของแต่ละคนในพื้นที่ที่มีไม่เท่ากัน

5.1.2 การสร้างพื้นที่ของสภาเด็กฯ

ตามแนวคิดของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส มองว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ในโลกของสังคม ให้ปัจเจกชนสามารถเข้ามาพูดคุยกันได้อย่างอิสระ ในเรื่องประโยชน์ส่วนรวม สร้างการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีลักษณะเป็นพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางความคิดและจิตใจที่ปราศจากการควบคุมจากรัฐ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของพื้นที่สาธารณะทางสังคม พื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิดอาจไม่ได้แยกขาดออกจากกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและบริบทของพื้นที่สาธารณะนั้น ๆ ข้อแตกต่างแรกของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของ สภาเด็กฯ ก็คือการเป็นพื้นที่ที่ก่อร่างโดยรัฐ ทั้งพื้นที่ทางกายภาพที่รัฐกำหนดอาณาเขตขึ้น ซึ่งใช้เป็นที่พบ ปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพื้นที่ทางความคิดในการกำหนดกรอบการทำงานเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนรวมภาพรวมของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ อาจมีความเข้มข้นทางกายภาพ ทางความคิด และพื้นที่ทางสังคมที่แตกต่างกันในพื้นที่ส่วนย่อย เพราะเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาสเชื่อว่าพื้นที่สาธารณะสามารถเกิดขึ้นแบบย่อย ๆ ได้ในทุกพื้นที่ และมีความเป็นสาธารณะที่เข้มข้นแตกต่างกัน

5.1.2.1 เกิดพื้นที่ทางกายภาพย่อยบนพื้นที่ทางความคิดที่เข้มข้น

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่าสภาเด็กฯ เกิดจากแนวความคิดในการสร้างและพัฒนาเด็กให้เป็นพลังของสังคม มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม

และประเทศชาติ สภาคณะฯ จึงเริ่มต้นขับเคลื่อนจากการเป็นพื้นที่ทางความคิดที่จะมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนทั่วประเทศ โดยมีแนวทางหลักคือการขับเคลื่อนจิตอาสา ซึ่งในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในเขตภาคกลาง ได้รับนโยบายหลักในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อพัฒนาและช่วยแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งมีทั้งปัญหาของเยาวชนโดยตรง และปัญหาที่เกิดจากชุมชน อย่างไรก็ตามการจะขับเคลื่อนพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวได้ ต้องอาศัยพื้นที่ทางกายภาพในการปฏิบัติงาน เป็นพื้นที่ในการระดมสมองและระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อขับเคลื่อนจิตอาสาในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนได้ จากพื้นที่ทางความคิดนี้ก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะในรูปแบบทางกายภาพย่อย ๆ หลายพื้นที่ ซึ่งจะมีระดับความเป็นพื้นที่สาธารณะแตกต่างกันไป ดังนี้

1) บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นที่ตั้งของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในบ้านพักวาศนเวศน์ ที่อยู่คือ 200/11 หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อโพง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13260 บ้านพักวาศนเวศน์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ภายใต้สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถือเป็นพื้นที่ทางกายภาพในระดับเข้มข้น เพราะมีผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยมีภารกิจมุ่งเน้นให้การช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนแก่เด็ก สตรี ครอบครัว และผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน การให้คำแนะนำปรึกษา การติดตามเยี่ยมครอบครัว และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายให้ผู้เดือดร้อนดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562)

ภาพที่ 20 บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาเด็กฯ นอกเหนือจากเข้าไปช่วยเหลือดูแลเด็กและเยาวชนแล้วยังส่งเสริมศักยภาพของเยาวชนในพื้นที่ผ่าน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการสร้างจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Sense of Public) โดยมีบ้านพักเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติงานของสภาเด็กฯ เปรียบเสมือนสาขาหลักของการดำเนิน โครงการต่าง ๆ ใช้สำหรับการจัดประชุมของคณะกรรมการระดับจังหวัด จัดเก็บเอกสาร แผนการปฏิบัติงาน งบประมาณ โครงการ การรับส่งหนังสือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะติดต่อประสานงานกับสภาเด็กในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยบ้านพักเด็กฯ จะเป็นศูนย์กลางประสานงานและส่งต่อไปยังสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอและตำบลที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่สร้างความชอบธรรมให้กับสภาเด็กและเยาวชน

ภาพที่ 21 โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (10 ตุลาคม 2563)

โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เป็นกระบวนการสร้างพื้นที่ทางความคิดและจิตใจ เป็นโครงการหลักที่สภาเด็กฯ ทุกพื้นที่ต้องดำเนินงานหัวข้อในการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับแนวทางในการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ เช่น การพัฒนาด้านทักษะทางความคิดและการทำงาน โครงการวิศวกรสังคม โครงการส่งเสริมการประอาชีพ โครงการศึกษาดูงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการให้ความรู้และชี้ให้เห็นความสำคัญของปัญหา เช่น การอบรมเรื่องยาเสพติด การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น และการ

รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เป็นต้น การขับเคลื่อนโครงการเหล่านี้เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคม และเป็นกระบวนการสร้างพื้นที่ทางความคิด และจิตใจในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มแกนนำ กลุ่มส่งเสริม และกลุ่มสนับสนุน ดังที่กล่าวในหัวข้อ ที่ 5.1.1 เนื่องจากโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะพาผู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนจากการสร้างเงื่อนไขของรัฐ โดยมีคณะบริหารสภาเด็กฯ เป็นผู้ปฏิบัติการ และมีผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยขับเคลื่อนส่วนที่ตนเองมีศักยภาพ เพราะหลักของพื้นที่สาธารณะ ตามแนวคิดของ เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส คือพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ระดมไปด้วยการสื่อสารด้วยเหตุและผล ใช้ข้อมูลและความรู้ที่จะนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกัน

ภาพที่ 22 โครงการรีไซเคิลกล่องเครื่องดื่มเพื่อสิ่งแวดล้อม (5 กันยายน 2563)

นอกจากนี้สภาเด็กฯ ยังทำหน้าที่พิจารณาประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดโครงการสำรวจผู้ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ และรวบรวมข้อมูลส่งให้กับพัฒนาจังหวัดต่อไป ในปัจจุบันได้พัฒนาการปฏิบัติการกิจด้วยการตั้งหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว ออกปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างทันที่ โดยมีคณะบริหารของสภาเด็กและเยาวชนอยู่ในหน่วยปฏิบัติการดังกล่าวด้วย เป็นการสร้างพื้นที่ทางด้านความคิดและจิตใจในการขับเคลื่อนจิตอาสา ซึ่งอาจมีทั้งการแก้ไขปัญหาผ่านการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล เช่น ปัญหายาเสพติด หรือ การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น เป็นต้น แต่ก็อาจจะมีปัญหาที่เข้ามาแบบฉุกเฉิน หรือสถานการณ์ภัยพิบัติ เป็นต้น ดังนั้นเยาวชนในสภาเด็กฯ

จึงต้องมีการติดต่อสื่อสาร ติดตามความเคลื่อนไหวในชุมชนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ บ้านพักเด็กและครอบครัวฯ จึงเป็นพื้นที่หลักในการสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดข้อสรุป และนำแนวทางไปปฏิบัติได้ในทิศทางเดียวกัน ถือเป็นพื้นที่ทางสังคมให้กับสภาเด็กฯ ได้สื่อสารไปยังสังคม ได้เห็นการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน เป็นการขับเคลื่อนอย่างมีระบบแบบแผน

2) องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นพื้นที่ทางกายภาพหลักในการนัดพบปะ พูดคุย ปรึกษา ประชุมพร้อมวางแผนเตรียมงานในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ จำนวนทั้งหมด 157 ตำบล เป็นการประชุม ที่เป็นทางการ กำหนดนัดหมายชัดเจน มีวาระและเป้าหมายในการประชุม โดยมีผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาชุมชน เป็นผู้ดูแล พื้นที่ในส่วนนี้จะมีความเป็นสาธารณะในระดับปานกลาง แต่จะมีลักษณะกระจายอย่างทั่วถึง การใช้พื้นที่ของ อบต. เป็นการแปลงพื้นที่ทางกายภาพให้เป็นพื้นที่สาธารณะ แกนนำสภาเด็กฯ จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม จากการประชุมพูดคุย และเป็นฐานในการเตรียมงานต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนโครงการ และกิจกรรม จากการสังเกตและสำรวจพบว่าพื้นที่นี้อาจจะมีความเข้มข้นทางความคิดไม่เท่ากัน เพราะมีปัจจัยที่สัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน คือ ผู้บริหารสภาเด็กฯ กับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง กล่าวคือหากชุมชนไหนมีความกระตือรือร้นไปในทิศทางเดียวกัน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีอย่างต่อเนื่อง ขณะที่บางชุมชนก็อาจจะขาดช่วงของการดำเนินโครงการเนื่องจากเด็กเอง หรือเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร พลังในการขับเคลื่อนจึงอ่อนลงได้ เพราะถึงแม้ว่าเด็กจะเข้มแข็งเพียงใด แต่ถ้าขาดการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ทั้งทางด้านการประสานงาน หรือทรัพยากรต่าง ๆ ก็อาจทำให้แรงจูงใจของเด็กลดลงได้

ภาพที่ 23 การจัดประชุมของสภาเด็กฯ ตำบลห้วยนาง อำเภอกาฬ

3) เฟนเพจเฟซบุ๊ก เป็นพื้นที่ทางกายภาพในรูปแบบพื้นที่เสมือน ถือเป็นพื้นที่ของวัยรุ่นที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อของเด็ก สร้างการสื่อสารแบบสองทางได้อย่างรวดเร็ว สภาเด็กฯ ใช้สื่อออนไลน์ เป็นพื้นที่ในการสื่อสาร เผยแพร่โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้เฟนเพจเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร และเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม เพื่อถ่ายทอดแนวคิดที่ดีให้กับเยาวชนในพื้นที่ ได้ตระหนักถึงเห็นความสำคัญของความเป็นไปชุมชนของตนเอง นอกจากนี้สื่อออนไลน์ยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ช่วยสร้างการยอมรับ และสร้างความชอบธรรมของการมีอยู่ของสภาเด็กฯ สามารถเป็นช่องทางสื่อสารความเคลื่อนไหว ตลอดจนผลงานต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เมื่อมีเด็กกลุ่มหนึ่งพยายามจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านการช่วยพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหา ภาพสะท้อนที่ออกไปเหล่านี้ อาจส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กในชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความต้องการการยอมรับและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนบ้าง

ลักษณะ โครงสร้างของเฟนเพจสภาเด็กและเยาวชนภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ภาพโปสเตอร์ไฟลจะใช้เป็นภาพโลโก้ของสภาเด็กฯ พร้อมระบุชื่อของพื้นที่และระดับของสภาเด็กฯ เช่น สภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์เอน สภาเด็กและเยาวชนอำเภอท่าเรือ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น สภาเด็กระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด จะมีโครงสร้างของโลโก้เหมือนกัน เพื่อแสดงถึงความเป็นเอกภาพและให้ผู้รับสารจำได้

ภาพที่ 24 เฟนเพจสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ภาพหน้าปกของเฟซบุ๊ก (cover) จะใช้เป็นภาพการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในช่วงเวลานั้น ๆ หรือ ภาพกิจกรรมที่จัดไปแล้วและนำมาประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เห็นถึงกิจกรรมสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสภาเด็กฯ ว่าจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม แก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนในชุมชน

ภาพที่ 25 ภาพปกของแฟนเพจสภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์เอน เป็นภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพของเยาวชนในชุมชน

- เนื้อหาแฟนเพจแต่ละระดับของสภาเด็กฯ จะมีโครงสร้างเนื้อหาเหมือนกัน คือ เนื้อหาการประชาสัมพันธ์และข่าวสารทั่วไปเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

1. เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ เป็นการเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ มีรูปภาพ หรือ โลโก้สด ในวันจัดงาน ภาพบรรยากาศพร้อมเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ในลักษณะของข่าวเพื่อสื่อสารให้บุคคลกลุ่มต่าง ๆ รับทราบ และใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการต่อไป ในแต่ละพื้นที่ก็จะมี ความแตกต่างกันด้านรายละเอียดของโครงการและกิจกรรม โดยจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลา และเนื้อหาของกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น สภาเด็กฯ อำเภอวังน้อย จัดกิจกรรมจิตอาสาเก็บผักตบชวาในคูคลอง เป็นต้น เนื้อหาที่สื่อสาร เกิดจากการประชุมปรึกษาหารือของคณะบริหารสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างการรับรู้ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสภาเด็กฯ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของเด็ก ในพื้นที่ รวมทั้งทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมมากขึ้น

2. เนื้อหาด้านข่าวสารทั่วไปเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และเยาวชน การณรงค์ต่าง ๆ ข้อมูลความรู้ที่น่าสนใจ หรือคำแนะนำในการพัฒนาตนเอง ข้อควรระวังที่

เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ในส่วนนี้จะป็นงานที่นอกเหนือผู้กำกับดูแลเพจสภาเด็กฯ แต่ละที่ก็จะมีความกระตือรือร้นไม่เท่ากันในการโพสต์หน้าเพจ ดังนั้น เมื่อไม่ได้อยู่ในช่วงของฤดูกาลกิจกรรมบางเพจของสภาเด็กฯ จึงไม่ค่อยมีความเคลื่อนไหว ยังถือว่าเป็นจุดอ่อนในของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ เนื่องจากยังเกิดการมีส่วนร่วมน้อยในการเข้ามากดไลค์ กดแชร์ หรือคอมเมนต์

- การกำกับดูแล (Admin Page) มีลักษณะการมอบหมายยึดหยุ่นแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่สภาเด็กฯ เช่น สภาเด็กฯ ระดับจังหวัดให้ประธานและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ดูแลเพจ เป็นต้น เกษมณี ลากภักดี เลขานุการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด กล่าวว่ “ผู้ดูแลในแต่ละระดับของสภาเด็กฯ จะมีการมอบหมายตามความสามารถและความถนัดของคณะบริหารในสภาเด็กฯ นั้น ๆ หรืออาจเป็นสมาชิกในพื้นที่ที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยงาน เนื่องจากส่วนใหญ่ ตัวประธาน หรือคณะผู้บริหารในสภาเด็กฯ แต่ละระดับจะมีภาระหน้าที่หลักในการประชุมวางแผน และลงพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมเป็นวิทยากร ติดต่อประสานงานต่าง ๆ ในส่วนของแฟนเพจ จึงยังไม่มีกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน รูปแบบการสื่อสารก็เป็นไปตามหน้างานอย่างไรก็ตาม บางครั้งอาจจะขาดช่วงในการโพสต์ไปบ้าง เพราะกิจกรรมของสภาเด็กฯ ก็จะมีไม่เหมือนกัน บางช่วงเพจของสภาเด็กฯ จังหวัดก็กิจกรรมมากมีการโพสต์มาก บางช่วงระดับตำบลมากกว่าอีกก็มี”

ซึ่งในส่วนของเนื้อหา และการมีส่วนร่วมของแฟนเพจนั้น ผู้ศึกษาจะกล่าวในหัวข้อ 5.1.6 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต่อไป

4) วัด เป็นพื้นที่ทางกายภาพที่มีความเป็นสาธารณะสูงและสร้างการมีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง ไม่สูงมากนักเนื่องจากวัดเป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่ และเป็นชุมชน จึงอาจจะมีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่สำหรับทำกิจกรรม ส่วนใหญ่จะใช้เป็นพื้นที่จัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี เช่น วันสงกรานต์ หรืองานวันเด็ก เป็นต้น แต่ในแง่ของการทำงานยังคงเป็นสถานที่สำคัญในการใช้พบปะพูดคุยของคณะกรรมการสภาเด็กฯ โดยเฉพาะในระดับตำบล เช่น วัดเทพคันธาราม อำเภอท่าเรือ จะเป็นวัดที่อยู่ในเขตชุมชน มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ไม่ใช่วัดดังที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อยู่ใกล้บ้านเรือนในชุมชนสามารถเดินทางได้สะดวก มักจะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ คือใครว่าง หรือ สะดวกก็มาพบปะหรือปรึกษากัน อย่างไรก็ตามสภาเด็กฯ ของอยุธยาพยายามจะใช้วัดเป็นพื้นที่ขับเคลื่อนจิตอาสาผ่านโครงการและกิจกรรมจิตอาสา นอกเหนือจากกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมจิตอาสาล้างห้องน้ำ กวาดลานวัด สร้างจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนฯ ในการเสียสละแรงและเวลา เพื่อทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม เป็นต้น หรือ โรงเรียน ใช้สำหรับจัดกิจกรรมอบรม หรือให้ความรู้เชิงปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น การฝึกอาชีพ และการให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

ภาพที่ 26 โครงการจิตอาสาพระราชทานและประชาชนจิตอาสาเราทำความดีด้วยหัวใจ ณ วัดเทพคันธาราม วันที่ 25 เมษายน 2562

1) พื้นที่สาธารณะในชุมชน เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬา ต่าง ๆ รวมทั้ง ศาลา หรือ ใต้ต้นไม้ใหญ่ในชุมชน เป็นต้น ถือเป็นพื้นที่ของเด็ก ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือมีเพื่อความสนุกสนานสภาคึกๆ ได้เปลี่ยนพื้นที่เหล่านี้ให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ขับเคลื่อนสังคมได้ นางสาวเกษมณี ลาภภักดี ประธานสภาเด็กฯ อำเภอบางไทร กล่าวว่า

“ในการนัดประชุมบางครั้งเราไม่สามารถมาพร้อมกันได้หมด เพราะบางคนเรียนมัธยม บางคนเรียนมหาวิทยาลัย แคมเรียนคนละที่กันอีก บางครั้งเราจึงนัดกันตามสะดวกแถว ๆ บ้านสำหรับคนที่ว่างและพูดคุยกัน อย่างน้อยให้มันมีความคืบหน้า หรือแสดงความคิดเห็นต่อกันแบบไม่เป็นทางการ ก่อนจะไปเสนออีกครั้งในการประชุมอย่างเป็นทางการ”

นอกจากนั้นบางครั้งการคุยกันแบบไม่เป็นทางการยังได้ข้อมูลที่น่าสนใจกว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการ จะเห็นได้ว่าผู้ที่เข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ จะมีความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่เสมอ และใช้เวลาไปกับการทำงานเพื่อชุมชนและสังคม

พื้นที่สาธารณะในชุมชนเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นพื้นที่สาธารณะระดับปานกลาง กล่าวคือ จะเป็นการปฏิสัมพันธ์แบบครั้งคราว และไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละบุคคล แต่จะเป็นพื้นที่ ทางความคิดที่มีความเข้มข้นได้ในบางกรณี เช่น ที่ทำงานให้กับสภาเด็กฯ ที่มีบุคลิกนิสัยขี้อาย แต่มีใจอาสา ในที่ประชุมที่เป็นทางการอย่างบ้านพักเด็กฯ หรือ ห้องประชุมของ อบต.

อาจไม่กล้านำเสนอความคิดเห็น แต่เมื่อได้อยู่ในที่ที่เขาคุ้นเคยและกับคนที่ไว้ใจ ก็จะแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้ ถือเป็นจุดอ่อนของกระบวนการทางจิตใจที่จะทำให้เกิดความชอบธรรมได้ยาก เนื่องจากไม่ได้ผ่านการเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ และจากมติในที่ประชุมที่เป็นทางการ อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติงานจริงได้

2) การสร้างพื้นที่ทางสังคมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชน ถ้าพื้นที่ในส่วนแรกเป็นเงื่อนไขสร้างแนวคิดในการขับเคลื่อนจิตอาสา โดยมีพื้นที่ทางกายภาพในรูปแบบต่าง ๆ คอยสนับสนุน ก็ถือเป็นการขับเคลื่อนในเชิงทฤษฎี ส่วนในการปฏิบัติที่จะสามารถขับเคลื่อนจิตอาสา แก้ไขปัญหาเยาวชนได้นั้น จะต้องสร้างพื้นที่ในการปฏิบัติให้เห็นภาพชัดเจน นั่นก็คือการสร้างพื้นที่ทางสังคมของสภาเด็กฯ เพื่อสร้างการยอมรับและความชอบธรรมจากสังคม สร้างปรากฏการณ์การขับเคลื่อนจิตอาสา โดยมีเด็กเป็นแกนนำในการทำงาน สร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนมองเห็นการพัฒนาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ มีความเคลื่อนไหวในทางที่ดี เอน้ำดีมาไล่ น้ำเสีย ช่วยลบภาพการสร้างปัญหาของเด็กและเยาวชน แม้ว่าจะยังเหลือปัญหาต่าง ๆ อีกมากก็ตาม จากข้อมูลบริบทของเยาวชนในบทที่ 4 เรื่องสถิติของปัญหาของเด็กและเยาวชน พบว่า มีทั้งปัญหาที่เกิดจากการขาดพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไขการพัฒนาของเด็กและเยาวชน หรือพื้นที่ในการเอื้อให้ช่วยแก้ไขปัญหาของเยาวชนได้ อย่างไรก็ตามบางปัญหา แม้จะสร้างเงื่อนไขในการพัฒนาและมีส่วนร่วมให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว แต่บางปัญหาก็เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กเอง ตามการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในบทที่ 4 เด็กอาจจะมีปัญหาทางด้านครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดทั้งจากตัวเด็กเอง และการสร้างเงื่อนไขของผู้ใหญ่ ในการพัฒนาเด็กอันเนื่องมาจากโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่ากัน ความเหลื่อมล้ำของวัสดุ อุปกรณ์ หรือแม้แต่คุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่เท่ากันสภาเด็กฯ จึงต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อสะท้อนให้เห็นการขับเคลื่อนของเด็กกลุ่มหนึ่งที่มีความเข้มแข็ง จากกระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านความคิด การทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ การมีจิตสำนึกที่ดี โดยใช้รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นเครื่องมือ สร้างการมีส่วนร่วม และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ภาพที่ 27 สภาเด็กฯ ลงพื้นที่มอบของช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเด็กและเยาวชนพื้นที่ตำบลโพธิ์เอน จ.พระนครศรีอยุธยา วันที่ 25 กรกฎาคม 2563

กิจกรรมช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นถึงการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งเป็น ปัญหาเฉพาะพื้นที่เฉพาะกลุ่ม ที่ทำการแก้ไขจากการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน ลำดับ ความสำคัญของปัญหา และให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในการรับรู้ปัญหา และ หาช่องทางในการแก้ไขจากการสนับสนุนของผู้ใหญ่ โดยมีเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นผู้ปฏิบัติ

5.1.3 การสร้างกติกาและเงื่อนไขในการอยู่ร่วมกันของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1.3.1 ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสร้างระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง

พื้นที่สาธารณะในอุดมคติของ เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส บุคคลที่จะมีส่วนร่วมและสื่อสาร พูดคุยกันในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง มีเป้าหมายร่วมกันในเรื่องทางสังคม หรือประโยชน์ร่วมกันของ สาธารณะ มักจะมีความสัมพันธ์กันน้อย บางครั้งไม่ได้รู้จักกันเป็นการส่วนตัว มีระยะห่างระหว่างกัน ในขณะที่สภาเด็กฯ คณะผู้บริหารฯ จะมีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิด ไม่เพียงพูดคุยสื่อสารแต่ในเรื่อง การขับเคลื่อนจิตอาสา หรือการแก้ไขปัญหาในชุมชนเท่านั้น ยังสามารถพูดคุยเรื่องส่วนตัว หรือเรื่อง อื่น ๆ นอกเหนือจากประเด็นในการทำงานได้ด้วย ทั้งยังมีการสื่อสารกันแม้จะอยู่นอกพื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบของสภาเด็กฯ ส่วนการอยู่ร่วมกันในฐานะคณะบริหารสภาเด็กฯ มีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ เกียรติซึ่งกันและกัน เนื่องจากส่วนใหญ่จะการถ่ายถอดการทำงานจากรุ่นสู่รุ่น การคัดเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และตำแหน่งต่าง ๆ มีความเป็นทางการน้อย ส่วนใหญ่จะมีการพูดคุยกัน นอกกรอบ ทาบตามและตกลงร่วมกัน มีรูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อยู่เสมอ ทั้งที่เป็น

ทางการผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และที่ไม่เป็นทางการในการนัดพบปะ รับประทานอาหาร หรือทำกิจกรรมอื่นร่วมกัน นอกเหนือจากงาน มีระบบรุ่นพี่รุ่นน้องที่แม้จะพ้นสภาพจากคณะกรรมการ สภาคณะฯ ก็ยังคงเข้ามาช่วยงาน และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

พรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ อดีตนายกสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “ในการอยู่ร่วมกันของเด็ก ๆ ในสภาคณะฯ เราทำงานด้วยกัน กินด้วยกัน เที่ยวด้วยกันครับ ตอนทำงาน เราจริงจัง แต่ตอนพักผ่อนเราก็สนุกสนาน บางคนก็เข้า ๆ ออก ๆ ในสภาคณะฯ แต่ถ้ามีงานก็เข้ามาช่วย เราไม่ได้ยึดเรื่องตำแหน่งอะไรมาก ใครว่าง ใครสะดวกก็ช่วยกัน แต่จะเคารพกันทุกคน บางครั้งการตัดสินใจอาจจะขึ้นอยู่กับประธานบ้าง แต่เราก็ถามน้องทุกวันนี่ผมผมออกจากสภาคณะฯ มาหลายปีแล้ว แต่ก็ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยบ้านเรา น้องที่เป็นประธานก็เรียนอยู่ที่นี่ บางเรื่องก็ยังมีมาปรึกษาผม แต่ผมก็จะแค่แนะนำแล้วให้พวกเขาตัดสินใจกันเอง เราอยู่กันแบบครอบครัวครับ บางทีไม่ต้องรอประชุม ก็โทรคุยปรึกษากันก็มีด ๆ คำ ๆ ก็มี” จากคำสัมภาษณ์ การอยู่ร่วมกันของสภาคณะฯ อาจจะไม่ได้อีกติกาชัดเจน หรือเงื่อนไขที่ซ้ำซ้อนมากนัก แต่จะใช้ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดที่เป็นพี่เป็นน้อง เพราะทุกคนที่เข้ามาในสภาคณะฯ ก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือต้องการให้ชุมชนของตนเองดีขึ้น ขับเคลื่อนจิตอาสา จากการกระทำไม่ต้องสั่งกัน พอเห็นพี่ทำ น้องก็ทำตามและถ่ายทอดกันต่อไปเรื่อย ๆ โดยใช้การลงมือทำให้เห็น (พรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 21 มกราคม 2564)

5.1.3.2 การขับเคลื่อนจิตอาสาต้องมีคุณภาพ

การวางแผนการทำงานของสภาคณะฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะยึดโยงตามกรอบนโยบายจากส่วนกลาง จากนั้นจะนำมาวิเคราะห์และสร้างสรรค์กิจกรรม ให้สอดคล้องนโยบายและเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เช่น โครงการเพิ่มศักยภาพของเยาวชน ซึ่งเยาวชนแต่ละพื้นที่อาจความต้องการพัฒนาที่แตกต่างกัน เป็นต้น ว่าเยาวชนในเมืองต้องพบกับความทันสมัยที่เข้ามาจึงต้องเสริมการพัฒนาด้านจิตสำนึกรักบ้านเกิด ความภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา หรือ เยาวชนในชุมชนมีช่องว่างทางความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล จึงต้องพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ดังนั้นการวางแผนนโยบายของสภาคณะฯ จากรัฐ จะมีกรอบแบบกว้าง ๆ เพื่อให้สภาคณะฯ ในแต่ละจังหวัด แต่ละพื้นที่สามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองได้ ซึ่งสภาคณะฯอยุธยา มีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ดังนั้นหากกรอบใหญ่มีแนวทางในการขับเคลื่อนจิตอาสา อยุธยาที่มีกระบวนการในการสร้างสรรค์โครงการและกิจกรรมใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการกระตุ้นให้เยาวชนมีจิตอาสาจะช่วยสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดและต้องการชุมชนของตนเองดีขึ้น

จิรกฤษ แจ้งจิตา รองประธานสภาเด็กฯ จ.พระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ คณะบริหารสภาในระดับจังหวัด อำเภอ และประธานระดับตำบล จะค่อนข้างรู้จักกันเกือบหมด เพราะทำงานกันมาตั้งแต่ยังไม่ได้เข้ามาเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ กระบวนการในการพัฒนาของพวกเขา มันช่วยสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมของเราทุกครั้งจะต้องเริ่มจากการละลายพฤติกรรม เพราะเด็กชอบสนุก ชอบขำก่อน ทำให้เขาไว้วางใจเรา ชอบเรา จากนั้นกระบวนการจะ หล่อหลอมให้เราสนิทกันมากขึ้น เมื่อสนิทกันแล้วกันทำงานก็จะง่ายขึ้น มีความไว้วางใจกันมากขึ้น และส่งต่อกระบวนการแบบนี้จากรุ่นสู่รุ่น คนที่เคยเป็นเพียงแค่เข้าร่วมก็ขยับมาเป็นทีมงาน เวลาผ่านไปเขาก็มาเป็นผู้นำกิจกรรม แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการทำงานของเราจะมอบหมายให้ตามความสามารถ และความสมัครใจของ คณะบริหารสภาเด็กฯ และครอบครัวของเราที่จะใหญ่ไปเรื่อย ๆ เพราะแม้แต่พี่ ๆ ที่ออกไปทำงานแล้วอยู่ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน ก็ยังเข้ามามีส่วนร่วมและพร้อมช่วยเหลือ เมื่อทางสภาเด็กฯ ประสานไป” (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 พฤษภาคม 2562)

ซึ่งจากการพูดคุยกับคณะบริหารหลาย ๆ ท่านพบว่า การทำงานแม้พยายามทำกันแบบ ไม่เครียดแต่ด้วยการทำงานของเด็กก็มีบ้างที่จะขาดความรับผิดชอบ หรือมีปัจจัยแทรกซ้อนในเรื่องส่วนตัว ดังนั้น คณะผู้บริหารสภาเด็กฯ จึงพยายามสร้างระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนงาน แผนเงิน แผนคน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ เช่น เรื่องการทำโครงการ อาจมีรายละเอียดที่ต้องเป็นทางการมาก การทำหนังสือถึงหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ต้องมีรูปแบบเป็นทางการ ก็จะได้ระบบพี่เลี้ยงมาช่วย เป็นการค่อย ๆ พัฒนาอย่างเป็นระบบ และถือคติที่ว่าใครทำใครได้ เพราะผู้บริหารสภาเด็กฯ บางคนเล่าให้ฟังว่าสามารถนำทักษะ และประสบการณ์การทำงานจากสภาเด็กฯ ไปใช้ในการทำงานจริง เมื่อได้รับมอบหมายในการทำงานเรื่องต่าง ๆ ทั้งงานในด้านเอกสาร และการติดต่อประสานงาน รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและค่านิยมหลักของสภาเด็กฯ ในการเป็นพื้นที่แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

5.1.3.3 มีความเป็นประชาธิปไตย แต่ยังคงเคารพพระบอบาวุโส

สภาเด็กฯ จะมีความเคารพซึ่งกันและกันเพราะคนที่เป็นแกนนำ ต่างก็เคยเป็นผู้เข้าร่วมมาก่อนหรือเป็นหนึ่งในคณะบริหารแต่ไม่ได้มีตำแหน่งประธาน หรือเลขานุการ ซึ่งในการทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ สภาเด็กฯ จะต้องมีการประชุมระดมสมอง ร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการสร้างสรรค์งานมอบหมายหน้าที่ รวมถึงการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด โดยในที่ประชุมจะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูด ด้วยกรยกมือ และทุกคนต้องรับฟัง ซึ่งในบางครั้งแม้เป็นเด็กระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นทุกคนก็ต้องฟัง เพราะคณะบริหารที่เป็นแกนนำฟัง เป็นประธาน รองประธาน ต่างก็เคยผ่านจุดที่เป็นเด็กในระดับนี้มาก่อน และเคยได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้น กติกาของสภาเด็กฯ

จะมีความเป็นประชาธิปไตย คือรับฟังทุกคน และยอมรับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ เช่น ในการจัดงานถนนเด็กเดิน ซึ่งเป็นงานที่สภาเด็กฯอยุธยา เป็นตัวแทนของภาคกลางลงมติเป็นเจ้าภาพจัดงาน มีข้อเสนอของสถานที่จัดงานอยู่หลายที่ แต่ในการประชุมก็ใช้วิธีการให้นำเสนอ และโหวตจนมาเป็นสถานที่ ศาลากลางเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น (เกษมณี ลาภภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม 2563)

5.1.4 การสร้างเป้าหมายของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส มีเงื่อนไขในการสร้างพื้นที่สาธารณะไว้ว่าจะต้องมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล สื่อสารกัน เพื่อได้ข้อยุติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือพูดคุย ๆ ก็คือ มีเป้าหมาย ซึ่งสภาเด็กฯ ก็มีพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งที่มีเป้าหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งเป้าหมายในพื้นที่แห่งนี้ สามารถแบ่งได้ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

5.1.4.1 เป้าหมายร่วมของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. เป้าตามนโยบายของการจัดตั้งสภาเด็กฯ ในภาพกว้าง มุ่งหวังให้เป็นกลไกหนึ่งในมาตรการส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน สามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการดำเนินงาน ในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มที่กระจัดกระจายให้มารวมกันเพื่อให้ความเป็นรูปธรรม มีแบบแผน มีระบบในการบริหารจัดการ และมีความต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นศูนย์ประสานงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมกับแชร์ประสบการณ์ร่วมกันในสภาเด็กและเยาวชนในแต่ละระดับ ทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับการเผยแพร่ด้านวิชาการ การศึกษา กีฬา วัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและท้องถิ่น ได้มีการจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐและองค์กรเอกชนอีกด้วย (ชานนท์ โกมลมาลย์, 2559)

จากนโยบายแนวทางในการขับเคลื่อนสภาเด็กฯ ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2561 - 2562 กำหนดให้มีแนวทางหลักคือ การขับเคลื่อนจิตอาสา โดยแบ่งเป็นการขับเคลื่อนจิตอาสา ในลักษณะของประเทศแตกต่างกัน ในส่วนของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่เขตภาคกลาง มีเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนจิตอาสาในประเด็น การพัฒนาเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนและเยาวชนในชุมชน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) รัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีเป้าหมายร่วมกันทั้งในระดับนโยบาย และในระดับของความรู้สึกขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ได้กำหนดเป็นตัวอักษรที่ว่าเด็กคืออนาคตของชาติ เป็นกำลังสำคัญในการจะขับเคลื่อนประเทศต่อไป ดังนั้นสภาเด็กฯ จึงเปรียบเสมือนการสร้างพื้นที่ในการเชื่อมเป็นส่วนใหญ่ ที่ต้องมีความรับผิดชอบ มีมนุษย์สัมพันธ์ มีทักษะการทำงานไปพร้อมกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สภาเด็กฯ อยุธา จึงนำแนวทางดังกล่าว มาเชื่อมโยงกับแผนการทำงาน โครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความเชื่อมโยงกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ โครงสร้างบริหารราชการ ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทน สถาบันศึกษา ตัวแทนฝ่ายพัฒนาสังคม องค์การสาธารณสุข หรือ หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายใน การสร้างเยาวชนให้เป็นพลังหลักของสังคม ในแนวทางเดียวกันที่ว่า “ ขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไข ปัญหาเยาวชนในชุมชน ” อย่างไรก็ตามจากการสำรวจปัญหาของกระทรวงพัฒนาสังคม ปี 2562 ยังพบ ปัญหาของเด็กและเยาวชนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่เกิดจากตัวเด็กเอง และเกิดจากการขาดพื้นที่ในการ พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถสร้างเงื่อนไขดังกล่าวได้ จากการจัดตั้งของรัฐ อย่างสภาเด็กและเยาวชน ให้สามารถพัฒนาเยาวชนควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน ภายใต้การสร้างจิตสำนึกสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

นอกจากนี้เป้าหมายดังกล่าวยังสอดคล้องกับผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคประชาสังคมต่าง ๆ ทั้ง ตัวแทนกลุ่มเยาวชน กลุ่มเยาวชนจิตอาสา กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ที่ต้องการความร่วมมือจากภาครัฐในการ แก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง ในส่วนของภาคเอกชนก็ได้รับผลประโยชน์ที่ต่างออกไป จากการสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ผ่านการสนับสนุน โครงการและกิจกรรมของเด็กและเยาวชน เนื่องจากรัฐ อาจจะมีงบประมาณที่จำกัด และการจัดกิจกรรมของสภาเด็กฯ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เอกชน ก็สามารถเข้ามาเติมเต็มได้ในส่วนนี้ ทั้งทางงบประมาณ หรือทรัพยากรที่อาจมีความสอดคล้องกับ บริบทนั้น ๆ เช่น การจัดงานถนนเด็กเดินของสภาเด็กฯ ในวันที่ 18 มกราคม 2562 ที่ผ่านมา ภายในงาน จะมีการไลฟ์สด จึงได้บริษัท ทริบอर्डแบนด์ จำกัด มหาชน เข้ามาติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต ไวไฟ ให้ฟรี เป็นต้น

2. สร้างเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จากการรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัย จึงได้ ข้อเสนอว่า อีกเป้าหมายที่สำคัญ คือ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และสังคม รวมทั้งมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อเยาวชน (แนวทางการจัด ให้มีสภาเด็กและเยาวชน, 2560) เพราะเยาวชนก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาต่าง ๆ จึงควรมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหา ซึ่งสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำเอากรอบของเป้าหมายใน ภาพกว้างนี้ นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายของตนเอง ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของ พื้นที่

อรพญา พลอยทับทิม หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “เราจะมีการประชุมย่อยพูดคุยกันกับทีมงาน เจ้าหน้าที่โดยยึดจากแนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและ เยาวชน ปี 2560 เพื่อทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นจะเรียกคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน ระดับจังหวัด มาร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของอยุธยาเรา ว่าจากภาพใหญ่เราจะกำหนด

นโยบายของเราอย่างไร มีเป้าหมายเฉพาะของเราอะไรบ้าง เพื่อนำไปสื่อสารกับสภาเด็กและเยาวชน ในระดับอำเภอและตำบลต่อไป เช่น ถ้าเป้าหมายของรัฐต้องการให้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เราจะมีโครงการอะไรที่จะช่วยส่งเสริมเป้าหมายนี้ อย่างปีที่ผ่านมามีหัวข้อนี้ เราได้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน “ถนนเด็กเดิน” “ซึ่งเป็นกิจกรรม ที่ให้สภาเด็กฯ แต่ละพื้นที่นำเอาผลงานมาโชว์กัน และมีตัวแทนในการขึ้นแสดงความสามารถบนเวที ทั้งนี้ไม่ใช่แค่ สภาเด็กฯ ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ยังมีสภาเด็กฯ ในพื้นที่ภาคกลางที่เป็นเครือข่ายเข้าร่วมงานอีกด้วย” (อรพญา พลอยทับทิม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 พฤศจิกายน 2562)

ในส่วนนี้ถือเป็นเป้าหมายที่ตรงกันกับสภาเด็กและเยาวชนในอยุธยา ในช่วงแรกของเด็กที่เข้ามาเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ จะเริ่มจากการทำตามคำสั่ง ทำตามหน้าที่ แต่ด้วยกระบวนการบ่มเพาะและการพัฒนาของสภาเด็กฯ จะทำให้เด็กค่อย ๆ เติบโตได้ลงมือปฏิบัติงานจริง โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ลงมือทำ และติดต่อประสานทั้งภายในองค์กร และภายนอกสภาเด็กฯ รู้จักคนมากขึ้น เข้าใจการทำงานมากขึ้น และเมื่อตัวเองเริ่มมีความมั่นใจ จึงเริ่มอยากที่จะท้าทายการทำงานของตัวเองขึ้นไปเรื่อย ๆ มีเป้าหมายที่สูงขึ้น เมื่อรู้สึกมีความสุขกับการทำงานเพื่อชุมชน อยากจะพัฒนาให้ชุมชนของตนเองดีขึ้น ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และเชิญชวนให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ขับเคลื่อนไปด้วยกัน แต่ก็ไม่ใช่ว่าเด็กทุกคนจะเข้าสู่กระบวนการแล้วสามารถพัฒนาตนเองและต่อยอดการทำงานในสภาเด็กฯ ได้ทุกคน เพราะบางครั้งเขาก็มีปัญหาของตัวเองที่ต้องแก้ก่อน เช่น การเรียน ครอบครัวยุติ หรือแม้แต่เรื่องส่วนตัว การต้องใช้เวลาไปกับแฟนหรือคนที่ไม่มีแฟนก็ต้องให้เวลากับเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำกิจกรรมบันเทิงมากกว่ากิจกรรมเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

5.1.4.2 เป้าหมายของสภาเด็กฯ เฉพาะตามบริบทของอยุธยา จากกรอบนโยบายส่วนกลางนี้ สภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายการก่อสร้างสภาเด็กฯ

การขับเคลื่อนจิตอาสา ต้องมีระบบ และมีคุณภาพ ในส่วนของแนวทางการดำเนินงานของสภาเด็ก และเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากกรอบนโยบายของ พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2560 (ฉบับที่2) สภาเด็กฯ ได้นำมาปรับและวางแนวทางในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. จัดสมัชชาเสริมสร้างการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนทุกภาคส่วนกับภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชนให้ป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน สร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกที่ดีในการทำงานให้กับสภาเด็กและเยาวชน

3. ศึกษาสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน
4. สนับสนุนการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่
5. เสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของคณะผู้บริหารฯ จัดการบริหาร โดยส่งเสริมบุคคล ให้มีความสามารถ และสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยน

จากเป้าหมายของสภาเด็กฯ ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น ส่วนหนึ่งของคณะบริหารสภาเด็กฯ มองว่าสิ่งสำคัญที่สุดของการทำงานของสภาเด็กฯ คือ การได้พัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ เริ่มต้นจากสร้างพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชน ได้แสดงความสามารถ ซึ่งแม้แต่ตัวคณะบริหารสภาเด็กฯ เองก็ได้พัฒนาตนเองในทุก ๆ โครงการ กิจกรรม หรือการประชุมวางแผนต่าง ๆ ทำให้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น การประสานงาน รวมทั้งการมีจิตสำนึกสาธารณะ เสียสละ แบ่งปันให้กับผู้อื่น ๆ ทำให้ตัวเองเข้มแข็งก่อนที่จะไปช่วยคนอื่น (ธนบดี นาคประเสริฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม 2563)

อย่างไรก็ตาม การจะสร้างเงื่อนไข ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเริ่มจากการสนับสนุนของรัฐจึงจะสามารถก่อเกิดพื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบสภาเด็กฯ ได้ ซึ่งหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมมากที่สุดคนหนึ่งที่คือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ของบ้านพักเด็กและครอบครัว ซึ่งได้มองประเด็นของเป้าหมายของสภาเด็กฯ ไว้อย่างน่าสนใจ

ศุริยา บุญล้อม นักพัฒนาสังคม กล่าวว่า “เป้าหมายของสภาเด็กฯ ของอยุธยามีการพูดคุยร่วมกันกับตัวแทนสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับ โดยเน้นไปที่การสร้างระบบการทำงาน โดยเฉพาะสภาเด็กฯ ระดับตำบลที่มีเด็กให้เลือกน้อยจะต้องสามารถดำเนินงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งกระบวนการในการพัฒนาตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคม คือ เริ่มจากการวางรากฐานของสภาเด็กฯ ระดับตำบลให้เข้มแข็ง เนื่องจากเป็นฐานของชุมชนในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนได้” (ศุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 มิถุนายน 2562)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของบ้านพักเด็กฯ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานและเริ่มมาจากการเป็นสภาเด็กฯ ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการสังเกต สํารวจในการกำหนดเป้าหมายของสภาเด็กฯ ในบริบทของอยุธยาพบว่า ในอยุธยามีเป้าหมายร่วมกันกับรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันคือ

การพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ และมีจิตอาสา ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาเยาวชน การให้เยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน และปัญหาของเด็กในชุมชน รวมทั้งช่วยพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ส่วนเป้าหมายของสภาเด็กฯ ในบริบทของอยุธยา ที่เพิ่มขึ้นมาชัดเจนคือ การสร้างระบบของการทำงานของสภาเด็กฯ ให้มีความมั่นคง สามารถรักษาพื้นที่สาธารณะนี้ไว้ได้ อย่างต่อเนื่อง การขับเคลื่อนจิตอาสาไม่เพียงแต่จะใช้แรงกาย แรงใจ แต่ต้องมีความรู้ มีระบบ และเข้าไปแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสัมพันธ์ที่กับผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างเงื่อนไขที่จะรักษาสายป่านของสภาเด็กฯ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นั่นคือการสร้างเครือข่ายที่กล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 6 ต่อไป

5.1.5 การสื่อสารของสภาเด็กฯ

ตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะ ของฮาเบอร์มาสเป็นการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การมีข้อถกเถียงโต้ตอบ การใช้เหตุผลเสนอแนะ และหาข้อสรุปร่วมกันซึ่งหากพิจารณาโดยใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เข้ามาวิเคราะห์ในประเด็นขององค์ประกอบการสื่อสารของสภาเด็กฯ ได้ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายของการสื่อสาร

1.1 กระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตัวเอง เกิดความภาคภูมิใจ ในการเป็นคณะบริหาร สภาเด็กฯ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงาน ของสภาเด็กฯ จากแนวคิด “เด็กคิด เด็กนำ เด็กทำ ผู้ใหญ่หนุน” เป็นการกำหนดบทบาทชัดเจนในการก่อตั้งสภาเด็กฯ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากที่สุด รวมทั้งบทบาทในการสื่อสาร ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือ การแสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้วย

1.2 สร้างความมั่นใจให้กับชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม สภาเด็กฯ มีการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนไปยังชุมชน ในการช่วยพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุตรหลานของท่านมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี ทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ และการมีจิตสำนึกที่ดี มีจิตอาสา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ภาพที่ 28 สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูมจัด โครงการเด็กและเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.3 เพื่อให้เด็กและเยาวชนในสภาเด็กฯ ได้สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ไขในมุมมองของเด็กและเยาวชน ที่อยู่ในพื้นที่ของตนเองรู้สึกตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

1.4 สร้างเยาวชนต้นแบบ ให้เกิดการเลียนแบบที่ดี ผลจากการสื่อสารของสภาเด็กฯ ที่อาจเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนของเด็กและเยาวชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความพิศชอบให้กับทั้งเด็กกลุ่มอื่น ๆ หรือ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เป็นร่วมกันแก้ไขในแบบแนวระนาบ เยาวชน อาจเริ่มจากการคิด วิเคราะห์ วางแผนของคณะบริหารสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ และนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาในท้องถิ่น ของเยาวชนในชุมชนได้เช่นกัน

ศุภโชค กลิ่งกลม ประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “ในการทำงานทุกครั้งเราจะต้องเริ่มจากการประชุม โดยนำนโยบายในแต่ละปี มาวางและร่วมกันเสนอโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายนั้น อย่างในปี 2562 แนวทางหลักของสภาเด็กและเยาวชนในระดับประเทศ เน้นประเด็นของจิตอาสา และแบ่งหัวข้อให้ชัดเจนไปในภาคต่าง ๆ ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในภาคกลาง ได้หัวข้อการมีจิตอาสาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ซึ่งเราก็เน้นไปในการลงพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นตำบล แต่ละอำเภอก็มีปัญหาไม่เหมือนกัน บางตำบลมีปัญหาขยะพืดเคอะ บางตำบลมีปัญหาการขาดรายได้ บางตำบลที่ปัญหาหนักมากเรื่องการศึกษา เราจึงต้องขอข้อมูลจากประธานสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับเพื่อนำมาวิเคราะห์การสร้างกิจกรรม ให้สอดคล้องกับโครงการในภาพใหญ่ด้วย เราเริ่มจากคุยกันเองก่อน แล้วไปถามแต่ละพื้นที่ และกลับมาสรุปกันอีกครั้งหนึ่งแต่สิ่งที่สำคัญคือการประเมินผลงานตัวเอง ด้วยพวกเราทำกันเอง บางกิจกรรมใช้ได้ดีกับบางพื้นที่

บางกลุ่มเป้าหมาย แต่บางพื้นที่ก็ไม่ได้ผล เช่น กิจกรรมสันตนาการ เด็กประถมกับมัธยม ต้องใช้คนละวิธี แต่ทั้งหมดก็คือจะทำยังไงให้เขามีส่วนร่วมกับเรา สุดท้ายก็คือ ให้พวกเขาสนุกด้วย “ได้ความรู้ด้วย” (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2563)

เป้าหมายของการสื่อสารของสภาเด็กฯ พยายามใช้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การสื่อสารแบบทางเดียว หรือเหมือนหัวหน้าสั่งลูกน้อง หรือการบรรยาย แต่จะใช้การสร้างเงื่อนไข สร้างกิจกรรมกับการให้ความรู้ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง เน้นที่การสร้างกระบวนการและสร้างการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ ในชุมชน

โดยในทุกปี สภาเด็กฯ จะมีการมอบรางวัลให้กับเยาวชนดีเด่น ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้กับเด็กและเยาวชน ในวันเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ อยากที่จะทำคุณงามความดี หรือมีแบบอย่างในการทำคุณประโยชน์เพื่อชุมชน และได้รับการยอมรับจากสังคม

ภาพที่ 29 การมอบรางวัลให้กับเด็กและเยาวชนดีเด่น จ.พระนครศรีอยุธยาประจำปี 2562

2. ลักษณะการสื่อสาร

มีลักษณะการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Interactive) คือเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาเด็กฯ ในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการนัดประชุมพบปะเพื่อจัดเตรียมกิจกรรม

อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากการนัดหมายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์ หรือ กลุ่มในเฟซบุ๊ก เป็นการปรึกษาหารือ และร่วมกันเสนอแนะการทำงานต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นลักษณะดังนี้

2.1 เน้นการสื่อสารเป็นกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการประชุมพูดคุยในแต่ละครั้งของสภาเด็กฯ ในรอบการทำงานจะยึดตามปี พ.ศ. จะเริ่มจากการจัดประชุมวิสามัญประจำปี ของสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ซึ่งจะประกอบด้วยตัวแทนของประธานสภาเด็กฯ ทุกอำเภอ เพื่อนำข้อสรุปไปสื่อสารต่อให้กับสภาเด็กฯ ในระดับตำบลในพื้นที่ของตนเอง เพื่อนำไปวางแผนจัดทำโครงการ และสร้างสรรค์กิจกรรมให้เหมาะสม โดยสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบลก็จะมีกำหนดการในการประชุมสามัญประจำปี ของแต่ละพื้นที่ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันต่อไป ซึ่งการสื่อสารในการประชุมประธานจะทำหน้าที่ นำการประชุม และสอบถาม ความคิดเห็นจากคณะบริหารทุกคน เช่น ถ้าจะมีการจัดโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชน จะมีการนำเสนออาชีพที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากเกษตร หรือการทำขนมไทย เป็นต้น ผู้เสนอแต่ละคนก็จะนำข้อมูลมาถกเถียง ใช้เหตุผลในการอธิบาย และลงรายละเอียดถึงการปฏิบัติงาน ในการใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และหาผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนในการระดมสมองจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นำความคิดเห็นของทุกคนมาวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และร่วมกันหาทางออกที่ดีที่สุดในแต่ละงาน

ในการสื่อสารกลุ่มเราจะเปิดโอกาสเต็มที่ให้ทุกคนได้พูด โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่บางคนอาจจะไม่กล้า จะเป็นช่วงแรก ๆ แต่พอเขาเริ่มได้พูดเรื่อย ๆ เขาก็จะกล้าแสดงออกมากขึ้น เราจะให้พี่ประกบน้อง เช่น งานที่ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ น้องที่เป็นคณะบริหารเป็นผู้รับผิดชอบหลัก แต่ก็จะให้พี่ที่เป็นแกนนำคอยประกบและให้คำปรึกษาหากเกิดปัญหาขึ้น (เกษมณี ลาภภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม 2563)

ในการระดมสมองช่วยให้เกิดระบบพี่เลี้ยง ในการช่วยพัฒนาน้องที่เพิ่งเข้ามาใหม่ สร้างความรู้สึกลึกที่ดีระหว่างกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล เพราะก่อนที่เราจะมีจิตอาสาไปช่วยคนอื่น ภายในคณะบริหารสภาเด็กฯ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

อย่างไรก็ตามจากการสังเกตในการเข้าร่วมประชุมของสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ หากเป็นการประชุมกลุ่มที่มีเฉพาะคณะกรรมการสภาเด็กฯ เด็ก ๆ จะมีความกระตือรือร้นในการเสนอความคิดเห็น และถกเถียงกันอย่างเป็นธรรมชาติ รวดเร็ว แต่หากในการประชุมครั้งไหนมีผู้ใหญ่ หรือที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น มีนายก อบต. หรือปลัด มาอยู่ในที่ประชุมบรรยากาศจะมีความเป็นทางการขึ้นการตอบสนองจะช้าลง ในบางประเด็นอาจมีการไปพูดคุยหรือถกเถียงกันนอกรอบ ทั้งในระหว่างช่วงการใช้

ชีวิตประจำวัน หรือการพูดคุยกันในไลน์กลุ่ม เป็นต้น ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ยังคงมีระยะห่างในการแสดงความคิดเห็น บุคลิกภาพของเด็ก ๆ ในสภาเด็กฯ ส่วนใหญ่ แม้จะกล้าแสดงออก แต่ก็ยังมีค่านิยมเรื่องระบบอาวุโส มีความเกรงใจผู้ใหญ่ ให้ความสำคัญกับคนที่อายุมากกว่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวางตัวของผู้ใหญ่ในแต่ละพื้นที่ ในการปรับตัวเข้าให้เด็ก ๆ สร้างความเข้าใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 30 การประชุมสามัญประจำปี สภาเด็กและเยาวชนตำบลเทพมงคล ประจำปี พ.ศ.2562

2.2 สร้างเงื่อนไขให้เกิดการมีส่วนร่วม กระตุ้นจิตอาสา ในการจัดกิจกรรมสภาเด็กฯ มีแนวทางร่วมกันของรูปแบบในการอบรมหรืออบรมเชิงปฏิบัติการ โดยจะใช้การทำกิจกรรมนำความรู้ โดยเริ่มจากกิจกรรมสันตนาการ เล่นเกมส์ สร้างบรรยากาศให้มีความสนุกสนาน เช่น ซึ่งเป็นการให้ผู้เข้าร่วมอบรมเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ในการดำเนินกิจกรรม การใช้กิจกรรมนำความรู้เป็นการสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร โดยกิจกรรมของสภาเด็กฯ จะเน้นไปที่การถอดบทเรียนของกิจกรรมนั้น ๆ และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอความคิดเห็นจากการระดมสมองภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักสรุปประเด็น เช่น กิจกรรมการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น

กิจกรรมการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ให้นักเรียนเลือกกล่องของขวัญ และบอกความรู้สึกก่อนแกะห่อกับหลังแกะห่อ ว่าความรู้สึกเป็นอย่างไร ปรากฏว่าก่อนแกะกล่องของขวัญ นักเรียนจะตื่นเต้นและลุ้นมาก แต่เมื่อแกะออกมาแล้ว ความตื่นเต้นและน่าสนใจนั้นก็หายไป เปรียบเหมือนผู้หญิงเรา หากยอมให้ผู้ชายเข้ามาล้วงเกินได้ง่าย ก็จะหมดคุณค่าไปนั่นเอง โดยตลอดการอบรมจะมีรูปแบบกิจกรรมที่ให้ผู้อบรมมีส่วนร่วม และได้ปฏิบัติจริงในทุกกิจกรรม

ภาพที่ 31 โครงการรณรงค์การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ณ โรงเรียนวัดสามเรือนจัดโดยสภาเด็กและเยาวชนอำเภอบางปะอิน

เมื่อมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ เราจะนำหัวข้อนั้น ๆ มาประชุมและร่วมกันเสนอกิจกรรมที่จะสร้างการมีส่วนร่วมและให้เด็ก ๆ ได้รับความรู้ความเข้าใจกับประเด็นนั้น ๆ สนุกแต่มีสาระ แต่ละกิจกรรมเราจะปิดท้ายด้วยการแบ่งกลุ่มและให้เด็ก ๆ เขาได้ถ่ายทอดจินตนาการ หรือบทเรียนในหัวข้อนั้น ๆ รวมทั้งได้นำเสนอ ฝึกทักษะการนำเสนอ การกล้าแสดงออก การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเป็นผู้นำ ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่ไป คณะบริหารฯ ก็จะสังเกตเด็กที่มีความกระตือรือร้น หรือมีความกล้าคิด กล้าพูด ภูมิความเป็นจิตอาสา ซึ่งหลาย ๆ คนมีจิตอาสาอยู่ในตัว เพียงแต่สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไขให้เด็ก ๆ ได้แสดงออกถึงความเป็นจิตอาสา ทำอะไรเพื่อส่วนรวมผ่านพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ (ศิโยน สุจิตตกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 17 พฤศจิกายน 2562)

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า การมีจิตอาสาไม่สามารถลอยออกมาจากสุญญากาศ ต้องมีการสร้างเงื่อนไข เปิดพื้นที่ให้กับเด็ก ๆ ได้มีโอกาสในการสร้างจิตอาสา ทั้งทางกาย และทางใจ แต่การมีเมตตา เสียสละ เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น การใช้กิจกรรมนำความรู้ของสภาเด็กฯ เป็นการสร้างเงื่อนไขในการขับเคลื่อนจิตอาสา จากการอาสาเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ เพื่อส่งต่อทัศนคติ และ ค่านิยมที่ดีในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้กับเด็ก ๆ ในชุมชนต่าง ๆ

3. ผู้สื่อสารมีศักยภาพ (Active sender / Active receiver)

ตามหลักแนวคิดในองค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในส่วนของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร สามารถสลับตำแหน่งกันได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในคนเดียวกัน จึงเรียกว่า ผู้สื่อสาร ซึ่งต้องมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารสอดคล้องกัน ใช้เหตุผลในการถกเถียง และหาข้อสรุปร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้สื่อสารในแบบของสภาเด็กฯ แม้จะเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบสองทาง แต่ก็มีสัดส่วนของการเป็นผู้ส่งสารและรับสาร ที่อาจไม่เท่ากันทั้งหมด การสื่อสารของสภาเด็กฯ ได้มีการกำหนดผู้ส่งสารอยู่ในหลายสถานการณ์ ซึ่งในกรณีนี้ จะขอใช้คำว่า ผู้นำส่งสาร คือ เป็นคนเริ่มในการส่งสารเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเด็กฯ เช่น นักพัฒนาชุมชน จากบ้านพักเด็กฯ ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาชุมชนจาก อบต. หรือแม้แต่ ประธานสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ ที่จะเป็นผู้นำส่งสาร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้งคณะบริหารสภาเด็กฯ เอง หรือสมาชิกสภาเด็กฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาของเด็กและเยาวชน ในการกล้าคิด กล้าแสดงออก ผู้รับสารและการมีปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ในบริบทนี้ผู้รับสารหลักของพื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบของสภาเด็กฯ ได้แก่สมาชิกสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม้ว่าในลักษณะการสื่อสารจะเป็นแบบสองทาง มีการโต้ตอบกลับ แต่สมาชิกสภาเด็กฯ จะเป็นผู้ที่รับสารเป็นหลักที่ผู้ส่งสารอย่างทีมงาน หรือคณะบริหารสภาเด็กฯ มองว่าเป็นผู้รับสารที่มีความ Active อันเนื่องมาจากการเตรียมความพร้อมของรูปแบบการสื่อสารเนื้อหา การสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร จะช่วยให้ผู้รับสารอย่าง สมาชิกฯ มีความกระตือรือร้น และ มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่จะเป็นการช่วยพัฒนาตนเองของสมาชิกฯ รวมทั้งติดตั้งความคิดในเรื่องของจิตสำนึกรักบ้านเกิด การมี จิตอาสา เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจแบบมีส่วนร่วม และผู้วิจัยเป็นหนึ่งในวิทยากรที่ได้รับเชิญไปจัดกิจกรรม มีข้อค้นพบในประเด็นผู้สื่อคือ สภาเด็กฯ ได้มีการสร้างทีมงานในการเป็นผู้สื่อสารหลัก คือ ทีมวิทยากร ซึ่งการทำหน้าที่เป็นวิทยากรในที่นี้จะนอกเหนือจากวิทยากรที่เชิญจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น การอบรมเรื่องการพัฒนาอาชีพของเด็ก ๆ ในชุมชน ก็จะเชิญคนที่มีความรู้หรือประกอบธุรกิจมาสอน เช่น การทำขนมซูชิ หรือการทำซูชิ เป็นต้น แต่ในการเป็นวิทยากรในบางหัวข้อ ที่ทางคณะบริหารสภาเด็กฯ มีการประชุมและวางแผนจัดกระบวนการเพื่อให้เด็ก ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้มีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยจะใช้เป็นกิจกรรมนำความรู้ เช่น หัวข้อเรื่องการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร หรือพิษภัยของยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งในหัวข้อต่าง ๆ เหล่านี้คณะบริหารฯ จะสร้างทีมวิทยากรภายใน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน

ภาพที่ 32 กิจกรรมระดมสมอง

จิรฤกษ์ แจ่มจิตร รองประธานสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด กล่าวว่า “ทีมวิทยากรของเรามีหลายคน ซึ่งตอนแรก เราก็แบ่งกันเป็นเขต เช่น อำเภอที่อยู่ใกล้ ๆ กัน ตำบลไหนจะจัดกิจกรรมก็จะวิ่งไปช่วยกัน แน่แน่นอนว่าคนที่จะมา เป็นวิทยากรต้องมีจิตอาสา เพราะบางทีไปก็ไม่ได้ตั้งนะครับ เราเดินน้ำมันไปเองด้วย แต่ไปแล้วเราก็สนุกกับเด็ก ๆ อย่างหัวข้อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยเรียนนี้เราอยากไปมาก ๆ เพราะครูจะพูดกับเราเสมอว่ามาช่วยหน่อย ๆ ชอบคุยกับคนในสื่อออนไลน์ ชอบแชท พอเรารู้ข้อมูลตรงนี้ เราก็กลับมาเสริมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ แต่ละพื้นที่ปัญหาไม่เหมือนกัน จริง ๆ ทั้งทีมเรามีมากกว่า 10 คนนะครับ ไปครั้งนึงอย่างน้อยก็ทีละ 2-3 คน ต้องมีคนช่วยติ๊กลงบ้าง เปิดเพลงบ้าง แจกขนม แต่วามันก็กว้างไม่ตรงกัน บางทีก็อาจต้องโคตรเรียนไปเลย เพราะไม่มีคนจริง ๆ อย่างผมแรก ๆ ทำเฉพาะในอำเภอท่าเรือ แต่ตอนนี้ทั่วทั้งจังหวัดแล้วครับ” (จิรฤกษ์ แจ่มจิตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 พฤศจิกายน 2562)

ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้ ยังพบว่าจะมีการขอความช่วยเหลือจากรุ่นพี่ ที่ไม่ได้อยู่ในสภาเด็กฯ แล้ว หรือสภาเด็กฯ จากจังหวัดอื่น หรือ กรุงเทพฯ ที่มีเครือข่ายกันอยู่ โดยในส่วนนี้ จะขอกว่าในบทที่ 6 การสร้างเครือข่ายฯ ต่อไป การขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ อาจไม่ได้เกิดขึ้นภายในวันสองวัน แต่พวกเขาสะสมจากการทำงาน ลงมือปฏิบัติจริง และต้องการต่อยอดให้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการพัฒนาเยาวชน เพราะการเข้มแข็งของเยาวชน ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนได้ ภายใต้การเป็นผู้สื่อสารที่มีคุณภาพทั้งผู้ส่งและผู้รับ

ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ช่วง 1-2 ปีมานี้ ทีมวิทยากรยังคงเป็นหน้าเดิม ๆ สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน หลังจากมีการขยายพื้นที่เกิดสภาเด็กฯ ในระดับตำบล พบว่าจำนวนของทีมวิทยากรไม่เพียงพอทำให้แต่ละคนโหลตงานค่อนข้างมาก บางช่วงเวลา 1 วันต้องวิ่ง 2 ที่ แม้ทีมวิทยากรจะเต็มใจที่จะทำ แต่หากยังขาดกระบวนการในการปั้นวิทยากรหน้าใหม่เพิ่มเติม ในอนาคตจะมีปัญหาเพราะการเป็นวิทยากรต้องอาศัยทักษะสูง ทั้งการสนทนากการ การสื่อสารกับเด็ก และการสรุปการทำกิจกรรมที่ต้องเชื่อมโยงให้เกิดความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายได้

4. เนื้อหาที่เกี่ยวกับเยาวชน ชุมชน และการขับเคลื่อนจิตอาสา

จากการสำรวจเอกสารและสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสื่อสารในสภาเด็กฯ ในอยุธยา จะตั้งต้นของการสื่อสารด้วยเนื้อหาตามกรอบของแผนงานในแต่ละปี ซึ่งเป็นเนื้อหาที่จะขับเคลื่อนเด็กและเยาวชนให้มีการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยกันป้องกัน และแก้ไขปัญหาของชุมชน สังคม และปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง โดยการสรุปจากการสัมภาษณ์ ประธานและคณะบริหารสภาเด็กฯ ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้

1) แผนการดำเนินงานประจำปี โดยมีแนวทางหลักในการดำเนินงานจากส่วนกลาง คือ กรมกิจการเด็กและสังคม ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2561-2563 จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเยาวชนด้านจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน โดยเน้นไปที่ปัญหาเด็กและเยาวชน ซึ่งจากเนื้อหาดังกล่าว จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และจะก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวคณะบริหารสภาเด็กฯ เอง และสมาชิกสภาเด็กฯ ในพื้นที่ของตนเองโดยมีรายละเอียด ได้แก่

- การจัดสรรงบประมาณประจำปี
- แผนการดำเนินงานประจำปี
- การติดตามการดำเนินงาน
- การรายงานผลการดำเนินงาน

นอกจากนี้จะมีแบบฟอร์มในการวางแผน และรายงานผลเพื่อให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนดโครงการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 11 รูปแบบดังนี้ (แนวทางการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน, 2560)

1. กิจกรรมด้านการพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21
2. กิจกรรมด้านการรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหาเด็ก เยาวชน และสังคม
3. กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ
4. กิจกรรมด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. กิจกรรมด้านประเพณี / ศิลปะ / วัฒนธรรม
6. กิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์หรือจิตอาสา

7. กิจกรรมด้านอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. กิจกรรมด้านการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน
9. กิจกรรมตามนโยบายรัฐบาล / กระทรวง / พม.คย. เช่น การยุติความรุนแรงทางสังคม การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด
10. กิจกรรมด้านการพัฒนาเด็ก เยาวชน และสังคม
11. งานประจำปีตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่การประชุมคณะกรรมการ การประชุมสามัญประจำปี

โดยกิจกรรมที่จะเน้นไปในด้านการขับเคลื่อนจิตอาสา จะเริ่มจากข้อที่ 1 คือการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการของสภาเด็กฯ สร้างจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวิเคราะห์ปัญหา และนำมาหาแนวทางการแก้ไข โดยมีโครงการวิสาหกิจสังคมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก ในสภาเด็กฯ (ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดในหัวข้อ 5.2 ต่อไป) เมื่อแกนนำมีความเข้มแข็งแล้ว ก็จะวางแผนในการทำโครงการในข้อต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนจิตอาสาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป ซึ่งหลังจากแกนนำได้รับการพัฒนาในข้อที่ 1 แล้ว ก็จะสามารรถดำเนินงานในข้ออื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของโครงการที่จะส่งเสริมการขับเคลื่อนจิตอาสาของสมาชิกสภาเด็กฯ ทุกคนในพื้นที่ จะอยู่ในข้อที่ 6 กิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์หรือจิตอาสา ซึ่งทีมงานของสภาเด็กฯ แต่ละพื้นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมจิตอาสาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง เพื่อสร้างจิตสำนึก การเสียสละ การแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น โดยผู้ศึกษาจะใช้โครงการปันรักให้น้อง เป็นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์การขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไข ปัญหาเยาวชน ผ่านสภาเด็กฯ (รายละเอียดในหัวข้อ 5.2) จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร พบว่า เนื้อหาในส่วนของแผนประจำปีจะช่วยให้มีการขับเคลื่อนการจัดโครงการได้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก การป้องกัน และการแก้ไข อีกทั้งยังเน้นย้ำในเรื่องที่เป็นปัญหาจากข้อมูลเชิงสถิติ อย่างปัญหายาเสพติดและปัญหาการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลในบทที่ 4 บริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำรง อยู่ของสภาเด็กฯ ที่ต้องการเงื่อนไขในการนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน แผนงานดังกล่าวอย่างโครงการพัฒนาเด็ก และสังคม ยังยึดหยุ่นให้สภาเด็กฯ แต่ละชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนในชุมชนนั้น ๆ สุดท้ายแผนงานในการทำกิจกรรมจิตอาสา จะช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการให้ และเสียสละ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ

2) เนื้อหาข้อมูลข่าวสารตามบริบทในพื้นที่ชุมชน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในช่วงเวลานั้น ๆ ในการประชุม นัดพบกันของคณะกรรมการสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับ สำหรับกิจกรรม

พิเศษ หรือ กิจกรรมแทรกต่างๆ เช่น กรณีของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม อาจจะต้องมีการระดมสมองของเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วางแผนในการช่วยเหลือ และดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างฉุกเฉิน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเนื้อหาในหัวข้อนี้จะอิงจากบริบทของอยุธยาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเด็กฯ ในบทที่ 4 ซึ่งประกอบด้วย บริบทด้านภูมิศาสตร์ ครอบครัวยุทธศาสตร์ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม การสื่อสาร และบริบทของสภาพเด็กฯ ในเรื่องของแนวทาง เื่อนใจ และการขับเคลื่อนในเรื่องต่าง ๆ

การจะขับเคลื่อนจิตอาสาได้อย่างถูกต้องทาง สภาพเด็กฯ จะใช้วิธีการสื่อสารในแนวนอน คือแต่ละพื้นที่ ตำบล อำเภอ จะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นจากบริบทข้างต้น แต่ละพื้นที่จะมีโครงการและกิจกรรมที่ให้น้ำหนักไปในบริบทแต่ละด้านแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามยังประเด็นร่วมที่สภาพเด็กฯ ทุกพื้นที่มีแนวทางในการดำเนินงานไปด้วยกัน นั่นก็คือการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในพื้นที่ ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ โดยการสร้างเงื่อนไขผ่านกิจกรรมของสภาพเด็กฯ เป็นพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชนใช้เวลาไปกับการพัฒนาตนเอง ทำประโยชน์ให้กับชุมชน มีประสบการณ์ใหม่ ๆ พร้อมปรับตัวให้เข้ากับสังคม เคารพกฎหมาย เคารพผู้อื่น มีน้ำใจ พร้อมทั้งจะแบ่งปันอยู่เสมอ (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2563) จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ พบว่า สภาพเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการขับเคลื่อนจิตอาสา ทั้งในรูปแบบกลุ่ม ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือการไปเป็นอาสาสมัคร ในนามส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมเงินบริจาคเพื่อนำไปซื้อ อุปกรณ์และวัสดุที่จำเป็นในการป้องกันไวรัสโควิด-19 หรือการเชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์กิจกรรมในโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยในการจัดกิจกรรมการสมัครเข้าโครงการจิตอาสาพระราชทาน ในการเป็นทีมงานมอบอาหารและเครื่องดื่มให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของไวรัสโควิด - 19

5. สื่อและช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร

จากการสังเกตในสนามวิจัย สภาพเด็กฯ ใช้การสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นดังนี้

5.1 สื่อประเพณี การจัดกิจกรรมตามประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เป็นอีกหนึ่งช่องทางการสื่อสารของสภาพเด็กฯ กับเยาวชนในชุมชน เช่น การนำการแสดงพื้นบ้านอย่างเพลงน้อย ลำตัด ระบำพื้นบ้านอยุธยาเมืองงาม รำกลองยาว อยุธยาทิพนารี อยุธยาจรดกโลก หัตถศิลป์ถิ่นกรุงศรี กินรีร้อน โขนสด ตอน สีกไมยราพ เป็นต้น เข้ามาเป็นหนึ่งในการแสดงในงานที่ทางสภาพเด็กฯ เป็นผู้จัดกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน ต้องเตรียมความพร้อมในการแสดง ฝึกซ้อมและสร้างความรับผิดชอบจากการเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาความรู้ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการนำภูมิปัญญา หรือองค์ความรู้ในการแสดง

มาช่วยฝึกซ้อมให้กับเด็ก ๆ ในสภาเด็ก ๆ เหล่าผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุน เป็นกำลังใจ เพื่อน ๆ ต่างมาช่วยกันเชียร์สนุกสนาน

ภาพที่ 33 การแสดงโขนสด ตอน สีกข์โมขราพ ในพิธีเปิดงานถนนเด็กเดิน เพลิดเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์ จัดโดยสภาเด็กและเยาวชน จ.พระนครศรีอยุธยา

จากการสังเกต การใช้สื่อประเพณีของสภาเด็ก ๆ พบว่า การนำสื่อประเพณีมาแสดง หรือ มาโชว์ประกอบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นการสื่อสารให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่โดดเด่น ของอยุธยา แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนก็สนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ถือเป็นการถ่ายทอด วัฒนธรรมอันดีงาม ใช้การแต่งกายในชุดไทยในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นการสร้างความแตกต่าง สร้างภาพลักษณ์ที่ดี รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว เป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดไปด้วย สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสภาเด็ก ๆ ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงเด็กกับผู้ใหญ่ ซึ่งนับวันจะมีระยะห่างมากขึ้นจาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่สื่อประเพณียังสามารถเป็นสะพานสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก กับผู้ใหญ่ได้

5.2 สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมประจำปีตามแผนการดำเนินงานของสภาเด็ก ๆ เช่น กิจกรรมส่งเสริมศักยภาพของเด็กและเยาวชนในมิติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว เป็น การสร้างการมีส่วนร่วมทั้งระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครอง และระหว่างเยาวชนด้วยกันเอง ในการ

เอื้อเพื่อพ่อแม่ และการมีจิตสำนึกที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น

โดยการจัดกิจกรรมภายใต้โครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ จะมีความต่อเนื่องและมีการกระจายในทุกระดับ เพื่อให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงแต่ละพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มากที่สุด ซึ่งเนื้อหาจะมีความสอดคล้องในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนที่เหมาะสมแต่ละพื้นที่ ดังนี้

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลในการจัดโครงการและกิจกรรม ในช่วงปีงบประมาณ 2562 ระหว่าง เดือน เม.ย. – ส.ค. 62 ทั้งหมด 37 กิจกรรม ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่สามารถจัดตั้งสภาเด็กฯ ในระดับตำบล ได้ครบถ้วนทั้ง 157 แห่ง โดยกิจกรรมต่าง ๆ มีการกระจายไปในแต่ละพื้นที่ มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน เนื่องจากการประชุมสภาเด็กฯ ระดับจังหวัดเพื่อแจ้งกรอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ไปยังสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบล ให้มีแนวทางในการขับเคลื่อนจิตอาสา ผ่านกิจกรรมพัฒนาเยาวชนและขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยนำเสนอข้อเท็จจริงของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น สถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การจับกุมคดียาเสพติดของเยาวชน หรือสถิติของปัญหาด้านการอาชญากรรมของเยาวชน เป็นต้น โดยประธาน และคณะกรรมการจะดำเนินการนำข้อมูลไปถ่ายทอดและทำความเข้าใจกับสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบลต่อไปซึ่งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ในทุกระดับจะมีลักษณะโครงการที่ดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

สื่อกิจกรรมสร้างการขับเคลื่อนได้แบบเป็นรูปแบบ โดยมีการผสมผสานรูปแบบของกิจกรรมให้มีความครอบคลุมและสามารถสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้อย่างเข้มข้น ดังนี้

1. กิจกรรมที่ใช้ส่วนกลางของสภาเด็กฯ คือ สภาเด็กในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีการสร้างทีมงานที่จะเป็นวิทยากร และทีมสนับสนุนการต่าง ๆ เพื่อกระจายกันดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยทีมงานกลาง จะคัดเลือกจากความสามารถและการชำนาญของประธานหรือคณะกรรมการของสภาเด็กฯ ในทุกระดับ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ โครงการวิศกรทางสังคม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาตัวแกนนำให้มีความรู้ความสามารถ พร้อมสำหรับการทำงานในด้านจิตอาสาอย่างเป็นระบบ และแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด กิจกรรมในส่วนจะช่วยสร้างความเป็นเอกภาพในการขับเคลื่อนจิตอาสา เนื่องจากในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาเด็กฯ ระดับตำบล 157 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีศักยภาพไม่เท่ากัน บางที่อาจจะสามารถดำเนินกิจกรรมได้เอง แต่บางที่ยังต้องอาศัยส่วนกลางในการเป็นที่เลี้ยง และช่วยดำเนินกิจกรรม ซึ่งก็คือเป็นการพัฒนาของส่วนกลางเองให้ยังเข้มแข็ง ทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ และด้านสภาวะจิตใจที่มีแรงจูงใจในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อให้การพัฒนาได้เกิดครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยตอบโจทย์ในการดำเนินงานตามสถานการณ์ และความเหมาะสมของพื้นที่ รวมทั้งสอดคล้อง กับการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

2. กิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ หรือสาธารณสุขชุมชน หรือการจัดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเชิญวิทยากรจากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์มหาวิทยาลัยด้านนิเทศศาสตร์ กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระดับเครือข่าย ภาครัฐฯ สามารถสร้างความสัมพันธ์ ไปพร้อมกับการสร้างกิจกรรม จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากภาครัฐฯ มีแนวทางในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องอาศัยสายป่านการทำงานที่เข้มแข็ง หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยทำให้ทำงานได้ง่ายขึ้น การขอความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ อาจจะลดขั้นตอนลง ซึ่งเป็นลักษณะของน้ำพึ่งเรือเสื่อพึ่งป่า วันนี้เขามาช่วยเรา วันหน้าเราก็ไปช่วยเขา เป็นต้น กิจกรรมนี้จะเป็นการสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง ใช้คนให้เหมาะกับงาน (Put The Right Man On The Right Job) เป็นการสร้างทักษะความคิดยืดหยุ่นให้กับเด็กและเยาวชน สามารถเชื่อมโยง โครงการ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับการสรรหาทรัพยากรที่เหมาะสมได้

3. กิจกรรมที่จัดตามปฏิทินประจำปีของแต่ละพื้นที่ เช่น งานวันสงกรานต์ งานวันเด็ก หรืองานประจำปีทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น พิธีตักบาตรน้ำผึ้ง ของชุมชนบ้านโพ อำเภอบางปะอิน กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการขับเคลื่อนการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมที่จัดเฉพาะในพื้นที่จะสร้างบรรยากาศของการร่วมแรงร่วมใจ บางคนช่วยแรง บางคนช่วยเงิน ซึ่งภาครัฐฯ จะมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางประสานงาน และกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชนชาวบ้าน และเด็ก ๆ ในชุมชนให้มีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นกิจกรรมที่สร้างพื้นที่ทางสังคม ให้กับภาครัฐฯ ในการเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการดำรงอยู่ของชุมชน กิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้ภาครัฐฯ มีภาระหน้าที่ชัดเจน สามารถกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในภาพของภาครัฐฯ และตัวบุคคลในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

5.3 สื่อออนไลน์

ถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางหลักในการสื่อสารของภาครัฐฯ เนื่องจากพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไป ใช้สื่อออนไลน์เป็นสื่อหลักในการสื่อสารกัน รวมทั้งบริบทสังคมในภาพรวมที่อยู่ในยุคของการสื่อสารแบบออนไลน์เป็นหลัก ซึ่งสามารถแบ่งการใช้งานสื่อออนไลน์ของภาครัฐฯ ได้ดังนี้

1 **สื่อออนไลน์หลังบ้าน** อยู่ในรูปแบบของกลุ่ม เช่น การสร้างกลุ่มไลน์ และกลุ่มเฟซบุ๊กของภาครัฐฯ ที่มีทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมทั้งกลุ่มที่แยกไปเฉพาะ โครงการ หรือกิจกรรมพิเศษ เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารที่ไม่เป็นทางการมากนัก เป็นการปรึกษาหารือและระดมสมองในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างประธานและคณะบริหารภาครัฐฯ ในแต่ละระดับ โดยเฉพาะภาครัฐฯ ระดับจังหวัด และอำเภอ เนื่องจากคณะบริหารฯ ภาครัฐฯ บางคนอาจจะไม่สะดวก

ในการเดินทาง หรือพื้นที่อยู่ห่างไกลกัน ซึ่งเนื้อหาการสื่อสารส่วนใหญ่ จะเป็นการนัดหมาย สอบถาม ความพร้อม ติดตามงาน และอาจจะขอความคิดเห็นในบางเรื่อง เช่น กำหนดวันจัดงาน เพื่อไม่ให้จัดงาน ซ้อนกัน หรือ โช่วที่จะไปแสดงในงาน ที่สำคัญสามารถส่งข้อมูลข่าวสาร รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอได้ สะดวก และรวดเร็ว

ภาพที่ 34 การแชร์รูปภาพการจัดกิจกรรมในกลุ่มไลน์คณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำภาพไปประชาสัมพันธ์ต่อไป

จากการเข้าไปฟังตัวอยู่ในกลุ่มไลน์ต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับ สื่อหลังบ้านนี้จะช่วยกระตุ้น การสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากในการประชุมอย่างเป็นทางการบางครั้ง เด็กบางคนอาจจะยังใหม่ ไม่กล้าเสนอความคิดเห็นแต่การคุยในลักษณะหลังไมค์ จะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น ที่สำคัญคือเป็นการช่วยลดเงื่อนไขด้านเวลา และพื้นที่สำหรับบางคนที่ไม่สะดวกในการเดินทางในการประชุม หรือพูดคุยในการวางแผน เตรียมงานต่าง ๆ ทั้งยังเป็นช่องทางในการแชร์

ข้อมูล รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ ที่จะช่วยให้ทำงานต่อได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะงานด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร และการนำเสนอ ต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสภาเด็กฯ ต่อไป

2. สื่อออนไลน์หน้าบ้าน เป็นช่องทางสำหรับการสื่อสารกับบุคคลภายนอก ได้แก่ แฟนเพจเฟซบุ๊ก ของสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับ เป็นช่องทางการสื่อสารสำหรับการประชาสัมพันธ์ สภาเด็กฯ และประชาสัมพันธ์กิจกรรม แสดงถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งในเชิงรุก คือเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม กดไลก์ กดแชร์ สื่อสารข้อมูลที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยาควรทราบ เช่น จำนวนเด็กที่ขาดแคลน หรือด้อยโอกาสในจังหวัด สถิติการตั้งครรภ์ และผลกระทบของการไม่พร้อมของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังใช้สื่อสาร ในประเด็นของการเกิดเหตุวิกฤต หรือ ความเสี่ยงในเรื่องต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชน เช่น การเตือนภัยน้ำท่วม หรือการขอความช่วยเหลือสำหรับเด็กที่ขาดแคลน หรือมีปัญหาฉุกเฉินที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปในพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ สร้างการรับรู้ และกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 35 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนเด็กและเยาวชนเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ ของสภาเด็กฯ

จากการสำรวจและสังเกต สื่อออนไลน์หน้าบ้าน พบว่า ช่วยสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับ สภาเด็กฯ ตามที่สภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นต้นแบบของสภาเด็กฯ ในประเทศไทย เนื่องจากเป็นตัวแทนของภาคกลางในการจัดงานใหญ่ ๆ หรือ คณะบริหารฯ ของอยุธยาได้

เข้าไปเป็นตัวแทนของคณะกรรมการสภาเด็กฯ ในระดับประเทศ จึงทำให้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จะถูกเผยแพร่ และสื่อสารผ่านแฟนเพจของสภาเด็กฯ ในทุกระดับในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับอยุธยาอีกด้วย ศุภโชค กลมกลึง ประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลขาธิการสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย กล่าวว่า “ในการดำเนินงานภายใต้สภาเด็กฯ ส่วนกลางจะมีกรอบการประเมินผลในแต่ละปีและมีการจัดลำดับของสภาเด็กฯ ของแต่ละจังหวัด โดยมีการประเมินผ่าน ตัวชี้วัด ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านจำนวนสถิติ หรือความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ซึ่งอยุธยาจะมีคะแนนอยู่ในลำดับต้น ๆ” ซึ่งสื่อออนไลน์หน้าบ้านจะเป็นอีกช่องทางในการช่วยสร้างความชอบธรรม ในการดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ที่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ให้หันมาพัฒนาตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่จะช่วยให้สังคมดีขึ้น เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งที่จำเป็นกับสังคม (Necessary factor)

ภาพที่ 36 สภาเด็กฯ ประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนงานเฉลิมฉลอง 30 ปี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก วันที่ 19 พฤศจิกายน 2562

5.2 พื้นที่สาธารณะกับการขับเคลื่อนจิตอาสาในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.2.1 สภาเด็กฯ กับการขับเคลื่อนจิตอาสา

แนวคิดพื้นที่สาธารณะในอุดมคติของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส ที่ระบุว่าพื้นที่สาธารณะจะต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ สภาเด็กฯ อาจไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะในอุดมคติของ ฮาเบอร์มาสแบบ 100 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากสภาเด็กและเยาวชน อยู่ภายใต้โครงสร้างการดูแลของรัฐ ซึ่งจะมีนโยบายและพันธกิจให้กับองค์กร แต่อย่างไรก็ตามในเป้าหมายนั้นก็เพื่อให้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนเยาวชนให้มีความกล้าคิด และได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทำงานเพื่อสังคม โดยเฉพาะเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ผู้วิจัยจึงมองว่าการที่สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง มีแนวทางในการขับเคลื่อนอย่างกว้าง ๆ แต่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนจิตอาสา มีรัฐเป็นผู้สนับสนุนนำแนวทางมาประยุกต์ในการสร้างสรรค์โครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการอยู่ภายในระบบของรัฐ จักเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับสภาเด็กฯ เองในการขับเคลื่อนจิตอาสา และดำเนินการในด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐอื่น ๆ และเอกชน การร่วมมือของภาคประชาชน รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นจิตอาสาช่วยแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนได้

ตามหลักแนวคิดจิตอาสา เราสามารถทำจิตอาสาได้ โดยการรู้จักแบ่งปัน เสียสละ รู้จักการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือผู้อื่น หรือการทำในสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่ของตนเองโดยตรง สามารถเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัว เช่น การช่วยเหลือพ่อแม่ ทำงานบ้าน การเก็บขยะในที่สาธารณะ หรือการช่วยจูงคนแก่ข้ามถนน ซึ่งสภาเด็กฯ ก็ไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดนี้ ยังคงใช้แนวทางเบื้องต้น ของแนวคิดจิตอาสาในการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ผู้วิจัยจึงมองว่าการที่สภาเด็กฯ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับหนึ่ง มีแนวทางในการขับเคลื่อนอย่างกว้าง ๆ แต่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนจิตอาสา มีรัฐเป็นผู้สนับสนุนนำแนวทางมาประยุกต์ในการสร้างสรรค์โครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการอยู่ภายในระบบของรัฐ ซึ่งผู้วิจัยมองว่ารัฐเข้ามาสนับสนุนมากกว่าการเข้ามาควบคุม โดยจักเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับสภาเด็กฯ เองในการขับเคลื่อนจิตอาสา และดำเนินการในด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐอื่น ๆ และเอกชน การร่วมมือของภาคประชาชน รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นจิตอาสาช่วยแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนได้

ตามหลักแนวคิดจิตอาสา เราสามารถทำจิตอาสาได้ โดยการรู้จักแบ่งปัน เสียสละ รู้จักการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือผู้อื่น หรือการทำในสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่ของตนเองโดยตรง สามารถเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัว เช่น การช่วยเหลือพ่อแม่ ทำงานบ้าน การเก็บขยะในที่สาธารณะ หรือ การช่วยจูงคนแก่ข้ามถนน ซึ่งสภาเด็กฯ ก็ไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดนี้ ยังคงใช้แนวทางเบื้องต้น ของแนวคิดจิตอาสา ในการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ซึ่งการมีจิตอาสาไม่ได้ลอยมาจากอากาศได้ แม้ว่าจะมองว่าเด็กทุกคนนั้นมีจิตอาสา แต่พวกเขาต้องการพื้นที่และการสร้างเงื่อนไขจากสังคมเพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ต้องการให้สังคมเปลี่ยนแปลงพวกเขา ในขณะที่เดียวกันเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเด็กและเยาวชนมีจิตอาสาแล้ว พวกเขาจะเป็นฝ่ายที่ลุกขึ้นมาขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยตัวเอง

หากแต่พื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ นั้น มองการขับเคลื่อนจิตอาสาที่เข้มแข็งและยั่งยืน ไม่ใช่เป็นการทำแบบผักชีโรยหน้า หรือ “ เกิดง่ายสลายเร็ว ” แต่สภาเด็กฯ เชื่อว่า การขับเคลื่อนจิตอาสาจะต้องเกิดจากระบวนการสร้างเงื่อนไข การมีระบบ ระเบียบ การวางแผน มีพื้นที่ให้กับเด็ก และเยาวชนในการสร้างจิตอาสา และที่สำคัญที่สุด เด็กและเยาวชนจะต้องมีความรู้ มีทักษะในการดำเนินงาน การวิเคราะห์ปัญหา และนำเสนอแนวทางการแก้ไขได้ซึ่งบางครั้งการขับเคลื่อนจิตอาสาไม่อาจทำสำเร็จได้ในการดำเนินงานเพียงครั้งเดียว จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน มีสายป่านของเครือข่ายและมีกระบวนการในการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้กิจกรรม ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งสร้างการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างเครือข่าย และขยายต่อยอดการขับเคลื่อนจิตอาสาอย่างยั่งยืน เพราะเมื่อโลกแห่งความเป็นจริงมีส่วนในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน สร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับพวกเขาได้ ถ้าเราสร้างเงื่อนไข สร้างพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อจะบ่มเพาะและเปลี่ยนแปลงพวกเขา เด็กและเยาวชนก็จะลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงโลกความจริง เปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้ จากการสำรวจเอกสาร สำรวจแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงนำกรณีศึกษาที่เป็น โครงการวิศกรทางสังคม ที่มีรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนจิตอาสา โดยการปั้น หรือพัฒนาแกนนำขึ้นมาเป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาให้เยาวชนในชุมชนต่อไป

5.2.2 กรณีศึกษาโครงการวิศกรสังคม

โครงการวิศกรสังคมได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยรัฐมนตรีว่าการฯ นายจุติ กล่าวในการประชุมการพัฒนาศักยภาพแกนนำสภาเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นวิศกรสังคม โดยมีผู้แทนสภาเด็กและเยาวชน เครือข่ายผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนเข้าร่วมว่า รัฐบาลมีนโยบายเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คุณสมบัติผู้นำที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัวเองให้เข้ากับทุกสถานการณ์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้

พม. โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ขับเคลื่อนนโยบายวิศวะกรสังคม โดยพัฒนาศักยภาพแกนนำ สภาด็กและเยาวชนเพื่อเป็นวิศวะกรทางสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเด็ก และเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไป ในทางที่ดีขึ้น โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ และหาแนวทางป้องกันและแก้ไข (ไทยรัฐออนไลน์ : 26 ก.ย. 62)

โดยโครงการวิศวะกรสังคมได้มีแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้ขับเคลื่อนจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต่อยอดนำไปพัฒนาตนเอง และช่วยแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเองผ่านโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) Intelligent Quotient (IQ)

ฝึกวิเคราะห์ปัญหาสังคมในชุมชน ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวอัปเดตทุกข้อมูลข่าวสาร รู้เท่าทันสื่อ ครอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักช่องทางการสื่อสารอย่างถูกวิธี เช่น การสื่อสารกับผู้ใหญ่ การสื่อสารกับเด็ก การติดต่อกับผู้ใหญ่ เป็นต้น ในหัวข้อนี้จะถูกพัฒนาผ่าน โครงการพัฒนาศักยภาพ เช่น โครงการวิศวะกรสังคม โครงการสำรวจผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเอง เช่น ภัยน้ำท่วม หรือการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 เป็นต้น

2) Emotional Quotient (EQ)

ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต และการทำงานรู้จักปรับตัวอยู่เสมอ ขับเคลื่อนผ่านโครงการพัฒนาศักยภาพ โครงการวิศวะกรสังคม โครงการจิตอาสาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ ที่สภาเด็กและเยาวชนทุกจังหวัดทั่วประเทศจะต้องจัดงาน โดยการนำเสนอผลงานเด่นของสภาเด็กฯ ในแต่ละตำบล และอำเภอ จึงทำให้สภาเด็กฯ ทุกพื้นที่ต้องเตรียมข้อมูล และร่วมกันสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอเพื่อให้เกิดความภูมิใจของพื้นที่ของตนเอง

3) Creativity Quotient (CQ)

ฝึกการคิดสร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาโดยการเทียบเคียงจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ สนใจ / ใส่ใจเรื่อง เทคโนโลยี นวัตกรรม มีวิจารณญาณก่อนตัดสินใจ สามารถพูดคุยสื่อสารกับบุคคลต่างๆ / นำเสนอ หน้าสาธารณชนได้ดี เรียนรู้ผ่านโครงการการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ โครงการณรงค์สงกรานต์ต้องปลอดภัย เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์การป้องกันอุบัติเหตุ และการเล่นสงกรานต์ อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีโครงการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นการติดตั้งภูมิคุ้มกันด้านการใช้สื่อออนไลน์ และการใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4) Moral Quotient (MQ)

ฝึกการรับผิดชอบร่วมกัน หากแก้ไขปัญหาไม่ประสบความสำเร็จ พร้อมเป็นแกนนำขับเคลื่อนการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ ปฏิเสธการโกงทุกรูปแบบ ในหัวข้อนี้จะ

สอดคล้องอยู่ในหลายโครงการ โดยการสร้างกิจกรรมที่ต้องทำงานเป็นทีม และถอดบทเรียนในความสำเร็จหรือความผิดพลาด เช่น กิจกรรมกิจกรรมต่อไม้ไอติมให้แต่ละกลุ่มแบ่งกลุ่มกันทำ ๆ กัน และรับไม้ไอติม กลุ่มละเท่า ๆ กัน ให้ต่อไม้ไอติมให้ยาวที่สุดโดยใช้เพียงไม้ไอติมเท่านั้น และต้องช่วยกันป้องกันไม่ให้ทีมจากทีมวิทยากรที่จะแย่งไม้ไอติม ซึ่งอาจมีบางคน โคนแย่งไม้ไอติมไป แต่ก็ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนการป้องกันได้ไม่ดีพอ

5) Play Quotient (PQ)

ฝึกการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน “สังคม ชุมชน เป็นอุปกรณ์การเล่นที่ดีที่สุดสำหรับนักพัฒนา” รู้จักเข้าสังคม ชอบพบปะเพื่อนใหม่อยู่เสมอ ชอบเรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านโครงการที่ทำกิจกรรมในชุมชนต่าง ๆ เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ในโครงการ เยาวชนรวมใจเทิดไถ้สถาบันพระมหากษัตริย์ ของสภาเด็กฯ ตำบลพระยาบันลือ

6) Adversity Quotient (AQ)

ฝึกการแก้ปัญหาาร่วมกัน การคิดเชิงบวก การมองปัญหาเป็นเรื่องท้าทาย มีความเป็นผู้นำที่ดี มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีวินัย มีความสนใจ ในการหาข้อมูล ประสบการณ์ใหม่ๆ หรือพัฒนาทักษะ และอาชีพที่ทำอยู่เสมอ หมั่นหาความรู้รอบด้าน พร้อมเรียนรู้ ยอมรับ ปรับตัว ทำตัวเป็นน้ำครึ่งแก้วอยู่เสมอ ขับเคลื่อนผ่านโครงการพัฒนาศักยภาพ โครงการพัฒนาอาชีพ โครงการศึกษาดูงาน รวมทั้งการให้โจทย์ในกิจกรรมกลุ่มเพื่อระดมสมอง เพื่อนำเสนอและนำมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน

7) Social Quotient (SQ)

“วิศวกรสังคม” ลงพื้นที่ทำงานเป็นจิตอาสาเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมสร้างจิตสำนึก การมีจิตอาสา เต็มใจให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริงผ่านหลาย ๆ โครงการในการทำจิตอาสา เช่น โครงการจิตอาสาพระราชทานและประชาชนจิตอาสา เราทำความดีด้วยหัวใจ สภาเด็กฯ ยุทธยา กิจกรรมลงเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงในเขตพื้นที่ตำบลโพธิ์เอน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน กับกรมจิตอาสา สภาเด็กและเยาวชนตำบลโพธิ์ จากแนวทางดังกล่าว เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้มีศักยภาพรอบด้าน มีความพร้อมในการขับเคลื่อนจิตอาสาอย่างมีคุณภาพ เพราะสภาเด็กฯ ต้องการให้เด็ก และเยาวชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม สภาเด็กฯ สร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อเป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลง เด็กและเยาวชน เพราะพวกเขาคืออนาคตที่จะลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นต่อไป

กรณีศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวิศวกรสังคมผ่านการทำกิจกรรมในหัวข้อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น

สภาเด็กฯ จ.พระนครศรีอยุธยา นำแนวทางการสร้างวิศวกรสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องจัดตั้งในระดับตำบล อำเภอ ส่วนใน

ภาพรวมของจังหวัด จึงริเริ่มนำแนวทางวิศวกรสังคมมาใช้โดยการเปิดรับสมัครสมาชิกสภาเด็กฯ ตัวแทนตำบลละ 5 คน เพื่อเข้าร่วมโครงการ และเลือกประเด็นของปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวันรุ่งขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาในการฝึกพัฒนาตนเองและร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาบนพื้นฐานข้อมูล ซึ่งต้องนำเสนอข้อมูลที่มา และความสำคัญของปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังต่อไปนี้

ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาของการพัฒนาประเทศไทยการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน สภาพการแข่งขันและสถานะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม จารีตและประเพณีที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานะความทันสมัย ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ครอบงำทุกคนให้เน้นวัตถุนิยม พ่อแม่หลายคนละทิ้งบุตรหลานไว้กับคนแก่ เพื่อไปทำงานหารายได้ที่เมืองกรุง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้ของวัยรุ่นในยุคปัจจุบันจึงเป็นเพียงการลอกเลียนแบบพฤติกรรมผ่านเทคโนโลยีสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก โดยขาดการวิเคราะห์พิจารณาที่เท่าทันและเหมาะสม ซึ่งส่วนหนึ่งผู้ดูแลที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ก็ไม่เท่าทันต่อความสมัยใหม่ เพราะเติบโตในวัฒนธรรมการสอนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น วัยเรียนจำนวนมาก ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเพศ (gender) ที่เหมาะสมและขาดทักษะ การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง โดยวัยรุ่นไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง การขาดความเข้าใจเรื่องการคุมกำเนิดที่ถูกวิธีและปลอดภัย ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกรู้สึกของตนเองเมื่อต้องอยู่กับเพศตรงข้ามตามลำพัง ส่งผลให้มีเพศสัมพันธ์ไม่พร้อมและขาดการป้องกัน เด็กผู้หญิงหลายคนถูกล่อลวงไปข่มขืน และอนาจารทางเพศ เงื่อนงายดังกล่าวนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มวัยรุ่นวัยเรียนนับเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและส่งผลต่อสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ (สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562)

สถานการณ์และแนวโน้มแม่วัยรุ่นขณะนี้น่าเป็นห่วงยิ่ง “การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันทุก 4 นาทีมีวัยรุ่นคลอดลูก 1 คน ที่เย่ไปกว่านั้นคือทุก 2 ชั่วโมง มีเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดลูก 1 คน นั่นหมายความว่า ปัจจุบันทารกทุก 1 ใน 6 เกิดจากแม่ที่ยังเป็นเด็กหรือวัยรุ่น” (แหล่งที่มา: นายคาสปาร์ พิค, ผู้แทนกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ประจำประเทศไทย) และ องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทยได้รายงานการคลอดบุตรของวัยรุ่นทั่วโลกที่มีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี มีค่าเฉลี่ยที่ 65 คนต่อหญิงในวัยเดียวกัน 1,000 คนหรือราวร้อยละ 6.5 แต่สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลสถิติของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในแม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีมากถึง 133,027 คน คิดเป็นร้อยละ 16.59 ที่สำคัญอายุต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวน 3,707 คน หรือร้อยละ 0.46 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่จะต้อง

ไม่เกินร้อยละ 10 ที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อปัญหาอัตราทารกแรกเกิด มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ 2,500 กรัม (2.5 กิโลกรัม) ที่พบมากถึงร้อยละ 8.7 ซึ่งมากกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ จะต้องไม่เกินร้อยละ 7 ทั้งนี้ประเทศไทย มีการคลอดบุตรจากแม่ที่เป็นวัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 20 ปี วันละประมาณ 370 ราย วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี เฉลี่ยวันละ 10 คน และวัยรุ่นที่อายุน้อยที่สุดที่มากคลอดบุตร คืออายุเพียง 10 ปี ทำให้ไทยเป็นประเทศที่มีอัตราเฉลี่ยของแม่วัยรุ่นสูงสุดในเอเชียและเป็นอันดับที่สองของโลกรองจากแอฟริกาใต้ นอกจากนี้ยังพบว่าสถิติร้อยละ 65 ของวัยรุ่นไม่รู้วิธีคุมกำเนิดและไม่รู้วิธีการป้องกันโรค ที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์นำไปสู่ปัญหาสุขภาพอื่นตามมา เช่น การทำแท้งเถื่อน ซึ่งไทย ก็ถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราการทำแท้งสูงที่สุดในโลก อัตราการทำแท้งทั้งหมด 300,000 คนต่อปี โดยในจำนวนนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นถึง 45,000 คน สอดคล้องกับการศึกษาของโรงพยาบาลรามาริมที่ชี้ให้เห็นว่าร้อยละ 80 ของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจและเป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส ในกลุ่มที่มีการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นนี้ร้อยละ 30 จบลงด้วยการทำแท้งและมีถึงร้อยละ 15 ทำแท้งด้วยตนเอง

แม่วัยรุ่นกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสด้วยความที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปทำให้การเข้าถึงข้อมูล จากสถานะปัญหาที่บีบคั้นเหล่านี้ล้วนผลักดันให้วัยรุ่นง่ายต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน ไม่มีความรู้ในการคุมกำเนิดทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อม และประสบกับสภาพปัญหาที่ซ้ำซ้อนมีความยุ่งยากต่อการแก้ไขยิ่งขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในการเลี้ยงดูไม่ดี ข้อจำกัดด้านร่างกาย ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ทำให้ขาดความรู้ที่รอบด้าน เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และการป้องกันพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550) และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 36 กำหนดให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยผ่านกระบวนการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ภายใต้หลักการ “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน ” และจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะที่จำเป็น โดยสภาเด็กฯ ได้นำแนวทางวิศวกรสังคมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ในพื้นที่อยุธยา ดังนี้

กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้จัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพ เพื่อพัฒนาสภาพเด็กและเยาวชน และผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความจำเป็นพร้อมเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และเป็นแกนนำวิศวกรทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ดังนั้น สภาดึกและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้กำหนดโครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำ สภาดึกและเยาวชนเพื่อเป็นวิศวกรทางสังคมในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสภาดึกและเยาวชน สอดคล้องกับความจำเป็น พร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และเป็นแกนนำวิศวกรทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง

โดยการเปิดรับสมัครจากสมาชิกของสภาเด็กฯ ในอยุธยา และมีอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการจำนวน 100 คน ซึ่งโครงการวิศวกรทางสังคมเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในครั้งนี้ จัดขึ้นในวันที่ 21 - 22 กันยายน 2562 ณ โรงแรมวรบุรี จ.พระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีทักษะ และภูมิคุ้มกันในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีทักษะในการปฏิเสธต่อพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการดำรงชีวิต
3. เพื่อให้องค์กรเครือข่ายมีบทบาทที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
4. เพื่อเป็นแกนนำวิศวกรทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

โดยโครงการดังกล่าวใช้กิจกรรมในการให้ความรู้ สร้างทักษะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมพร้อมกับการมีจิตอาสา เป็นการออกแบบกิจกรรมโดยแกนนำของสภาเด็กฯ อยุธยา ร่วมกับเครือข่ายของสภาเด็กฯ ทั้งในกรุงเทพ จังหวัดที่เป็นเครือข่าย รวมทั้งรุ่นพี่ศิษย์เก่าสภาเด็กฯ โดยทุก ๆ กิจกรรมถูกออกแบบมาเพื่อให้นำไปใช้ได้กับ ทุกหัวข้อ ทั้งการตั้งครรภ์ไม่พร้อม หรือการป้องกันการติดยาเสพติด โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรม จักรวาลของสภาเด็ก

วิธีการเล่น

1. แจกกระดาษรูปดาวให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
 2. ให้คิดคำถามจำนวน 5 ข้อแล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบคำถามตามแจกของดาว (ซึ่งคำถามก็จะขึ้นอยู่กับหัวข้อของกิจกรรมนั้น ๆ)
- หากคุณมีปัญหาเรื่องเพื่อนคุณจะปรึกษาใครเป็นคนแรก
 - หากคุณมีปัญหาความรักคุณปรึกษาใครเป็นคนแรก

- หากคุณมีปัญหาที่บ้านคุณจะปรึกษาใครเป็นคนแรก
- คุณใช้ช่องทางใดในการสื่อสารมากที่สุด
- คุณจะป้องกันการตั้งครรภได้อย่างไร

ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็จะตอบคำถามที่มีทั้งเหมือนกัน และไม่เหมือนกันในแต่ละข้อ

ภาพที่ 37 กิจกรรมจักรวาลของสภาเด็กฯ

3. นำดวงดาวทุกดวงมาแปะบริเวณจักรวาลที่จัดทำเอาไว้และขีดความเชื่อมโยงว่าคำตอบใครเป็นคำตอบที่เหมือนกัน

4. จากนั้นนำดวงดาว 1 ดวงวางไว้นอกจักรวาลแล้วให้สภาเด็กแสดงความคิดเห็นว่า “หากดวงดาวนี้อยู่นอกจักรวาลยังเป็นดวงดาวอีกหรือไม่” (ช่วยกันพิจารณาคำตอบว่าเหมาะสมไหม และควรปรับอย่างไร)

5. สรุปกิจกรรม ยกตัวอย่างคำตอบของแต่ละข้อ แสดงความคิดเห็นร่วมกันว่าคำตอบเหมาะสมหรือไม่ หรือควรตอบอย่างไร ให้เด็กและเยาวชนได้ทบทวนตนเอง รู้จักตัวเอง และรู้จักผู้อื่น พิจารณาปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ มองว่าทุกคนในสังคมอาจมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความคิดและพื้นฐานของครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามทุกคนต่างก็อยู่ในสังคมเดียวกัน อยู่ในจักรวาลเดียวกัน และเมื่อมีปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งหากเราจะไปเป็นอาสาสมัคร เราก็ต้องเข้าไปในบริบทของชุมชน และสามารถวิเคราะห์ปัญหาภายใต้ข้อมูลและมองหา

แนวทางแก้ไขร่วมกันในชุมชนได้ นพพล ประสงค์นิล ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวว่า “กิจกรรมนี้มันสนุก ตั้งแต่ที่พี่เขาตั้งคำถาม เพราะแต่ละคนก็จะอยากรู้ว่าความรักของเพื่อน ๆ เป็นยังไง ก่อนตอบก็จะมีแบบ แอบดูกัน แอบถามกัน มันทำให้บรรยากาศไม่ซีเรียส แต่วิทยากรก็จะคอยบอกให้เราตอบตามความเป็นจริง ซึ่งพอได้ข้อสรุปบางครั้ง แต่ละคนก็จะได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่สามารถนำไปปรับใช้ของตัวเองได้ เช่น การกล้าที่จะปรึกษาเรื่องแฟนกับที่บ้าน ก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าอาย ” จากการสัมภาษณ์พบว่า การออกแบบกิจกรรมของสภาเด็กฯ สามารถนำมาปรับใช้กับหัวข้อที่หลากหลาย เพียงแค่ปรับเปลี่ยนคำถาม หรือประเด็น ก็สามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในแบบที่ไม่ซีเรียส และดึงเอาคำตอบที่แท้จริงของเด็ก ๆ ไปเป็นข้อมูลในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาต่อไปได้ (สมชาย คล้ายสังข์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 มกราคม 2563)

กิจกรรมเก้าอี้ผู้นำ

วิธีการเล่น

1. แบ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มเท่า ๆ กัน แจกลูกโป่งกลุ่มละ 50 ลูก
2. ให้แต่ละกลุ่ม สร้างเก้าอี้ในรูปแบบของตนเอง
3. ให้แต่ละกลุ่มผลัดกันนั่งเก้าอี้ของตนเอง และเวียนไปเรื่อย ๆ
4. สรุปผลการเล่นเกม เด็กและเยาวชนได้มีทักษะการทำงานเป็นทีมและเพื่อให้

เด็กและเยาวชนรู้จักการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน งานจิตอาสาไม่สามารถทำได้ด้วยตัวคนเดียว และต้องพร้อมที่จะเรียนรู้งาน ที่เราอาจไม่คาดคิดมาก่อน หรือเป็นงานที่เราไม่ถนัดก็ต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ สุมณฑา ภาพยัคฆ์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวว่า “กิจกรรมนี้ สนุกสนานค่ะ ทำให้เราได้รู้จักคนอื่นมากขึ้นในการร่วมกัน ทำให้เราอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และรับผิชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะแพ้หรือชนะก็ไม่สำคัญเพราะสุดท้ายเราก็ยังได้ลงมือทำ” (สุมณฑา ภาพยัคฆ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 มกราคม 2563) จากการสัมภาษณ์พบว่า กิจกรรมนี้นอกจากจะสร้างการทำงานเป็นทีมแล้ว ยังกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการทำงาน

ภาพที่ 38 กิจกรรมเก้าอี้ผู้นำ

กิจกรรมชุมชนน่าอยู่

วิธีการเล่น

1. แบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน จากนั้นแจกกระดาษชาร์ตกลุ่มละ 2 แผ่น
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวาดชุมชนในอุดมคติที่ตนเองต้องการ
3. นำเสนอผลงาน

4. สรุปกิจกรรม เมื่อเราอยู่ร่วมกันในชุมชน และเราก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างชุมชนให้น่าอยู่ กิจกรรมนี้จะช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนได้สะท้อนแนวความคิดที่มีต่อสังคมในอุดมคติของตนเอง ทั้งยังได้แลกเปลี่ยนมุมมองของชุมชนที่น่าอยู่ของกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันหาจุดร่วมที่มีความต้องการร่วมกัน และแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ยังขาดหายไป ส่งเสริมให้เยาวชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (sense of public)

ภาพที่ 39 กิจกรรมชุมชนน่าอยู่

กิจกรรมระดมสมองการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น
วิธีการเล่น

1. แบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน จากนั้นแจกกระดาษชาร์ตกลุ่มละ 1 - 2 แผ่น
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันคิดวิธีการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น
3. เลือกตัวแทนออกมานำเสนอ
4. สรุปกิจกรรม และร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงวิธีการของแต่ละกลุ่ม หากดูร่วมกัน

ที่ทำได้จริง ซึ่งข้อสรุป คือ

- จัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในทุกพื้นที่ตำบล
- จัดโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ โดยใช้การเดินรณรงค์ เพื่อสร้างการรับรู้และเกิดความตระหนักของเด็ก และผู้ปกครองในการให้ความสำคัญของการดูแลบุตรหลาน
- ใช้สื่อออนไลน์ สร้างสรรค์การนำเสนอที่น่าสนใจทำให้เกิดค่านิยมในการป้องกัน และ การเห็นคุณค่าในตัวเอง
- จัดตั้งกลุ่มแกนนำในการป้องกันผ่าน โซเชียลมีเดีย ในการให้ความรู้ และวิธีการป้องกันที่ถูกต้อง

โดยนำแนวทางที่ได้ข้อสรุปไปขับเคลื่อนต่อยังพื้นที่ของตนเอง และรายงานผลกลับมายัง ส่วนกลาง โดยแต่ละพื้นที่นำแนวทางที่สรุปไปใช้ตามความเหมาะสม จักกฤษ แจ็งจิตร์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และรองประธานสภาเด็กฯ จังหวัด กล่าวว่ “ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ในส่วนของผมที่รับผิดชอบในพื้นที่เขต อำเภอท่าเรือ ก็นำแนวทางในการจัดกิจกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

ในวันรุ่งขึ้น ไปทำเป็นโครงการ และจัดในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ เพราะเราอยู่ในพื้นที่เรารู้ว่าปัญหานี้ มีมาตลอด เราเคยเห็นการรณรงค์หรืออบรมต่าง ๆ มาพูดให้เด็ก ๆ ฟัง มันไม่ค่อยได้ผล แต่การใช้กิจกรรม และจัดตั้งกลุ่มป้องกันมาเพิ่มเติม มันจะทำให้เอาตัวคนที่จะเกิดปัญหามาเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาตัวเอง โดยพวกเขาจะภูมิใจด้วยว่าเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้เด็ก ๆ ในชุมชนไม่ต้องเจอปัญหานี้ อีกต่อไป” (จักกฤษ แจ้งจิตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 17 มิถุนายน 2563)

(ในส่วนของกรนำขอสรุปและกิจกรรมต่าง ๆ ขับเคลื่อนต่อในพื้นที่ต่าง ๆ จะกล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 6 เรื่องการขับเคลื่อนเครือข่าย)

ภาพที่ 40 กิจกรรมระดมสมองการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวันรุ่งขึ้น

จากโครงการวิสาหกิจสังคม ในมิติของการพัฒนาแกนนำสภาเด็กฯ โดยใช้กิจกรรมสามารถขับเคลื่อน จิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวันรุ่งขึ้นเชื่อมโยงกับแนวคิดจิตอาสาได้ดังนี้

1. ขับเคลื่อนจิตอาสาในระดับแกนนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารของสภาเด็กฯ ในทุกระดับรวมทั้งผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการวิสาหกิจสังคม ซึ่งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ข้อสังเกตคือคนที่

จะมาเข้าร่วมกิจกรรม มักจะเป็นคนหน้าเดิม ๆ จากตอนแรกมาเพราะเพื่อน จนนำไปสู่การเข้ามาเป็นแกนนำและไปขับเคลื่อนในพื้นที่ของตนเอง ทั้งในส่วนของงานสภาเด็กฯ หรือแม้แต่การใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การเก็บขยะที่ไม่ลงถัง การช่วยคนแก่ ข้ามถนน หรือการชักชวนเด็ก ๆ ในชุมชนให้มาร่วมกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ สร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเอง ซึ่งหนึ่งในประเด็นที่สำคัญของเด็กในชุมชน ก็คือการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ เป็นแกนนำในการจัดโครงการ อบรม ติดต่อประสานงานกับสภาเด็กฯ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งระดับของแกนนำได้ดังต่อไปนี้

1.1 แกนนำอำนวยการ ได้แก่คณะกรรมการสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ประธานสภาเด็กฯ ระดับอำเภอ และตำบล ซึ่งเป็นกลุ่มเข้าร่วมกับสภาเด็กฯ มาอย่างน้อย 1 สมัย (2 ปี) มีประสบการณ์ การจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจากการสังเกตและสำรวจแบบมีส่วนร่วม พบว่าทุกคนอาจไม่มี บทบาทเท่ากันทั้งหมด เพราะมีปัจจัยเรื่องของเวลา พื้นที่ และเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน ซึ่งแกนนำอำนวยการเข้าใจและรับรู้ถึงข้อจำกัดนี้ดี จึงตั้งเป็นทีมงาน ที่สามารถประสานงานในแต่ละพื้นที่ สามารถเป็นวิทยากรในหัวข้อต่าง ๆ เพราะกิจกรรมที่สภาเด็กฯ อยุธยา คิดรูปแบบขึ้นมาจะออกแบบให้สามารถเชื่อมโยงไปได้ทุกหัวข้อของการอบรม และใช้การตั้งกลุ่มไลน์ของทีมนี้ เพื่อติดต่อประสานงานและสื่อสารในการส่งทีมเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่สภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่จัดขึ้น

1.2 แกนนำระดับปฏิบัติการ ได้แก่คณะกรรมการสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบลเป็นกลุ่มที่เริ่มเข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ เป็นปีแรก อยู่ในช่วงกำลังเรียนรู้กระบวนการทำงานของแกนนำอำนวยการ เป็นผู้ช่วยในการติดต่อประสานงาน นำเสนอปัญหาในพื้นที่ของตนเอง มีความต้องการหาแนวทางในการแก้ไข โดยผ่านกิจกรรมของสภาเด็กฯ เข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ สม่าเสมอ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมใกล้เคียงกับระดับอำนวยการคือเรื่องของ เรื่องส่วนตัว อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ถือว่าทำงานหนัก เพราะจะเป็นผู้ติดต่อประสานงาน ช่วยให้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรวัสดุต่าง ๆ ที่ต้องใช้ และหน้าที่ที่สำคัญก็คือการไปชักชวนเพื่อน ๆ หรือเด็ก ๆ ในพื้นที่ให้มาเข้าร่วมโครงการ เพราะพวกเขาเชื่อว่าทุกคนมีจิตอาสา แต่ขาดพื้นที่ในการแสดงออก สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไขให้เด็ก ๆ ได้มาเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใครจะมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน ตรงนี้อาจจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลด้วย จากการสำรวจแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่ากลุ่มนี้คือหนึ่งในคนที่ถูกชวนมาเข้าร่วมกิจกรรมของสภาเด็กฯ ในพื้นที่ของตนเอง แต่ก็มีเด็ก ๆ หลายคนที่ไม่ได้สนใจเข้าสมัครเป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ ซึ่งพวกเขามองว่าการเข้ามาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการสภาเด็กฯ เป็นความภาคภูมิใจ เป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง และได้แสดงความสามารถ พวกเขามักจะไปเล่าให้กับคนในครอบครัวฟังถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาได้ทำ

1.3 แกนนำแห่งอนาคต ได้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ แต่มีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ อยู่เสมอ ทั้งจากการชักชวนของเพื่อน หรือการได้มีโอกาสมาเข้าร่วมกิจกรรมและเกิดความชื่นชอบ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรม จะได้พัฒนาตนเอง พบปะเพื่อนใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ กับวิทยากร พี่ ๆ ในสภาเด็กฯ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่น ๆ มองเห็นพี่ ๆ ที่เป็นวิทยากรเป็นไอดอลจากความสามารถและบทบาทในการทำกิจกรรม จากการสำรวจแบบมีส่วนร่วมและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ พบว่าแม้จะมีแนวโน้มดังกล่าวไปข้างต้น แต่ปัจจัยในเรื่องของเวลา พื้นที่ และเรื่องส่วนตัวก็ยังเป็นข้อจำกัด ในการมีส่วนร่วมอยู่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากผลการสำรวจแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่าปัญหาข้อนี้ แกนนำระดับอำนวยการทราบดี จึงพยายามสร้างระบบในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืน แก้ไขปัญหาของการเกิดง่าย สลายเร็วของกลุ่มเด็กและเยาวชนในรูปแบบอื่น สร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ให้มีความต่อเนื่อง โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่าน โครงการต่าง ๆ เริ่มต้นจากการพัฒนาเด็กและเยาวชน ก่อนที่จะให้เด็กและเยาวชนไปช่วยพัฒนาพื้นที่ของตนเอง (ซึ่งกระบวนการในการรักษาและขยายเครือข่ายสภาเด็กฯ นี้ จะกล่าวในบทที่ 6 ต่อไป)

2. ขับเคลื่อนจิตอาสาในระดับส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน นักพัฒนาสังคม ของพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาธารณสุขจังหวัด ซึ่งในบางส่วนของ การขับเคลื่อนจิตอาสาในระดับส่งเสริม อาจจะถูกกำหนดด้วยภาระหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่กล่าวในผู้ที่เข้าถึงในพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ นั้น แต่เมื่อลงในสนามวิจัย พบว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่าง องค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมในระดับส่งเสริม ในแต่ละพื้นที่มีไม่เท่ากัน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของแกนนำจิตอาสาด้วย ในการกระตุ้นหรือรื้อฟื้นและรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น จากการสังเกตและการสำรวจแบบมีส่วนร่วม พบว่าเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล มีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่และมีความใกล้ชิดกับเด็ก ๆ ในชุมชน รู้จักที่อยู่อาศัยและคนใกล้ชิด สามารถติดต่อประสานงานกันได้ ทั้งในและนอกเวลา งาน มีรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการมากนัก มีความสนิทสนมสามารถสื่อสารกันทางออนไลน์ได้ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอจะมีระยะห่างในการประสานงาน ใช้การส่งเอกสารหรือยื่นหนังสือในการสื่อสาร ส่วนเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในระดับจังหวัด ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเชื่อมร้อยเครือข่ายของสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ ให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน อย่างไรก็ตามรายละเอียดของผู้ขับเคลื่อนจิตอาสาในระดับส่งเสริม จะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 6 การสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนจิตอาสาต่อไป

3. ขับเคลื่อนจิตอาสาในระดับสนับสนุน ได้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาตุการตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่น โดยจะเป็นเด็กในระดับ

ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งกลุ่มแกนนำจะประสานงานกับกลุ่มส่งเสริม เพื่อลงไปในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อทำการอบรมให้กับเด็ก ได้รับความรู้ รวมทั้งการสร้างสรรค์กิจกรรมที่让孩子ได้เรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติ หรือสถานการณ์จำลอง ช่วยสร้างความรู้และความเข้าใจได้มากขึ้น จากการลงสนามวิจัย ได้สังเกตและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าเด็ก ๆ รู้สึกสนุกกับกิจกรรม ได้รับความรู้ พร้อมทั้งกล้าแสดงออกมากขึ้น พวกเขาบอกว่าถ้ามีกิจกรรมจะเข้าร่วมอีก และชอบที่ ๆ ที่มาอบรมให้ เพราะตลกและใจดี รวมทั้งผู้ปกครองในชุมชนที่รับรู้ข้อมูลของโครงการ และการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ ก็สนับสนุนให้ลูกหลานมาเข้าร่วมกิจกรรม ใช้เวลาไปกับการพัฒนาตนเอง แทนการเที่ยวเล่น หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความสุมเสี้ยมทางอบายมุขต่าง ๆ จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ปกครอง

สรุปกรณีศึกษา โครงการวิศวกรสังคม รับสมัครเด็กและเยาวชนเข้าร่วมอบรมการพัฒนาตนเอง และเสริมสร้างความรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครกที่ไม่พร้อมในวัยรุ่น โดยการสร้างสรรค์กิจกรรม ในโครงการวิศวกรสังคม ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมที่ออกแบบโดยแกนนำของสภาเด็กฯ อยุธยา และทีมวิทยากรจากเครือข่ายสภาเด็กฯ ทั้งกรุงเทพฯ และจังหวัดที่เป็นเครือข่าย สร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการพัฒนาความคิด และสะท้อนออกมาผ่านการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม พร้อมทั้งสรุปผลแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา ที่นำไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง ผ่านการสร้างสรรค์กิจกรรม หรือในชีวิตประจำวันต่อไป อย่างไรก็ตามข้อสังเกตในการจัดกิจกรรม และจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า กิจกรรมมักจะเริ่มจากสนทนาการ ให้เด็ก ๆ เกิดความสนุกสนาน ชาญฉลาด เกิดพัฒนาการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวว่า “เริ่มแรกพี่ ๆ เขาจะพยายามให้เรารู้จักกันก่อน หากิจกรรมสนุก ๆ ที่เหมือนเป็นการละลายพฤติกรรม อาจจะมีเดินบ้าง แนะนำตัวแบบตลก ๆ บ้าง พอบรรยากาศมันเริ่มสนุก เราก็เริ่มอยากเล่นกิจกรรมต่อว่ามันจะเป็นยังไงต่อไป” (ชาญฉลาด เกิดพัฒนาการ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2563) จากการสัมภาษณ์พบว่า การจะสื่อสารกับเด็กก็ต้องเริ่มต้นจากความสนใจในแบบเด็ก ๆ คือชอบสนุก ชอบเล่น ซึ่งเมื่อพวกเขาเกิดความสุขและชื่นชอบ ในตัวพี่ ๆ กิจกรรมในการให้ความรู้และสร้างทักษะก็สามารถดำเนินต่อไป นอกจากนี้กิจกรรมที่ให้ความรู้ สร้างทักษะต่าง ๆ ยังสอดแทรกความสนุกสนาน และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย เช่น เกมผู้นำ และกิจกรรมชุมชนหน้าอยู่ เป็นต้น

สรุปภาพรวมการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการสร้างเงื่อนใจทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชน ได้เติบโตเหมือนเมล็ดพันธุ์ที่เจริญงอกงามทางจิตอาสา และการพัฒนาคุณภาพของตนเอง จากนั้นพวกเขาก็จะลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสังคม และขับเคลื่อนจิตอาสาให้เป็นค่านิยมของเด็ก ๆ ในชุมชน เริ่มต้นจากการสร้างเงื่อนใจ สร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ และ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสภาเด็กฯ จัดขึ้น ใช้หลักการพัฒนาเยาวชนให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ การค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อเป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ เพราะสภาเด็กฯ เชื่อว่าการทำงานจิตอาสาต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และเด็ก ๆ สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาของเยาวชนเอง เช่น การตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่น ยาเสพติด และการขาดพื้นที่ในการแสดงออก สะท้อนความคิด รวมทั้งแสดงความสามารถในทางที่ดี ใช้เวลาไปกับการพัฒนาตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน อย่างไรก็ตาม สามารถแบ่งระดับของการขับเคลื่อนจิตอาสาได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแกนนำจิตอาสา คือเหล่าผู้บริหารและคณะกรรมการของสภาเด็กฯ ในทุกระดับ และเยาวชนที่มีแนวโน้มจะเข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของสภาเด็กฯ กลุ่มนี้จะเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเอง และยังสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นั่นก็คือผู้ขับเคลื่อนในระดับส่งเสริม ได้แก่ที่ปรึกษาสภาเด็กฯ โดยตำแหน่ง เช่น นักพัฒนาชุมชน สาธารณสุข บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทั้งยังมีหน่วยงานเอกชนที่คอยส่งเสริมทรัพยากรต่าง ๆ เช่น บริษัททริบอร์คเบนค์ จำกัด (มหาชน) ที่ให้สัญญาณอินเทอร์เน็ต ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สุดท้ายได้แก่ผู้ขับเคลื่อนระดับสนับสนุนคือสมาชิกสภาเด็กฯ หรือเด็กและเยาวชนทุกคนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่ไปนั้น แกนนำจะคอยสังเกตคลินลูกใหม่ ที่มีแววในการเป็นแกนนำ มีความกระตือรือร้น และมีความตั้งใจ ใส่ใจ มีจิตอาสา จากการสร้างเงื่อนไขของสภาเด็กฯ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็น การก่อร่างสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมและคุณภาพของการขับเคลื่อนสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ก็มีไม่เท่ากัน ทั้งตัวเด็กเองหรือผู้ใหญ่ที่สนับสนุน โดยเฉพาะสภาเด็กฯ ในระดับตำบลที่มีการก่อร่างสร้างขึ้น ไม่กี่ปี ยังคงต้องอาศัยสภาเด็กฯ จังหวัดเป็นที่เล็งในการให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการ ทั้งยังเห็นภาพของคนทำงานที่ยังไม่กระจายมากนัก สภาเด็กฯ ตำบลไหนได้รับเลือกหรือเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด ก็มีทิศทางที่ชัดเจนและความเข้มข้นในการไปขับเคลื่อนในพื้นที่ของตนเองได้สูงพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่มีตัวแทนมาบริหารในระดับจังหวัด

ซึ่งสภาเด็กฯ จะขับเคลื่อนจิตอาสาการศึกษาและต่อยอดเครือข่ายให้มีความยั่งยืนอย่างไร จะขอรายงานผลการศึกษาใน บทที่ 6 การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนต่อไป

บทที่ 6

การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กและเยาวชน ข้อเสนอของ
ผู้วิจัยที่สำคัญ และต้องการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คือ การก่อสร้างนั้น จะสามารถดำรงอยู่ รักษา และขยายเครือข่ายได้อย่างไร โดยเฉพาะเครือข่าย
ที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะเกิดง่ายสลายเร็ว ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากการ เข้าไปสังเกต
การทำงาน และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการและกิจกรรม รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึก
กับผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดการสร้างเครือข่ายและ
การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ออกมาเป็น รูปร่างหน้าตาของเครือข่ายในรูปแบบของ
สภาเด็กฯ รวมทั้งวิเคราะห์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในเครือข่าย ร่วมกับแนวคิดในการพัฒนา
เยาวชนและการมีจิตอาสา จะสามารถขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างไร โดยผ่าน
โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ

สภาเด็กและเยาวชนเริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.2547 จากการจัดงานสัมมนา
วันเยาวชนแห่งชาติ ในหัวข้อ เสี่ยงสะท้อนจากเยาวชน เนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ ตัวแทนเยาวชน
มีการเสนอให้มีสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเยาวชนในรูปแบบ
ขององค์กร มีการขับเคลื่อนด้วยความชอบธรรม คณะกรรมการจัดงานเยาวชนแห่งชาติ จึงมีมติให้
สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ในขณะนั้น
ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกรมกิจการเด็กและเยาวชน สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในเบื้องต้น 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดสตูล จังหวัด
ปราจีนบุรี และจังหวัดสุรินทร์ ต่อมาในปี พ.ศ.2549 ได้มีการขยายผลให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและ
เยาวชน ทั่วประเทศ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็มีการจัดตั้งสภาเด็กฯ
เช่นกัน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2560) และจุดเริ่มต้นของการเชื่อมโยงเครือข่ายของสภาเด็ก
และเยาวชน คือ วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2549 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติ ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางในการระดมความคิด สร้างการมีส่วนร่วม และเป็นพื้นที่ให้กับเด็กและ
เยาวชน ทั่วประเทศ เข้ามาเป็นตัวแทนในสภาเด็กฯ จากคณะกรรมการสภาเด็กฯ ทั่วประเทศ โดย

ในช่วงแรกจะใช้วิธีการสื่อสารโดยการประชุมสามัญประจำปี เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทาง และนโยบายในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

ต่อมามีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 มาตรา 31 กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะบริหารสภาเด็กฯ ทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือกับรัฐและเครือข่ายการทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งให้ความเห็นในการกำหนดแนวทาง นโยบาย แผนงานและงบประมาณของหน่วยงานรัฐ ในการส่งเสริมเด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนเด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งสภาเด็กฯ ในอยุธยาจึงนำเอาแนวทางและหลักการข้างต้น มาเป็นกรอบในการขับเคลื่อนภายในบริบทของอยุธยาเช่นกัน

จากจุดเริ่มต้นการสร้างเครือข่ายดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์การสร้างเครือข่าย การพัฒนาของเยาวชนจิตอาสา การรักษาและขยายเครือข่ายของสภาเด็กฯ ในอยุธยา ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 41 การขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนของเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6.1 การสร้างเครือข่ายจิตอาสาโดยมีเด็กเป็นแกนนำ

จากปรัชญาของสภาเด็กฯ เด็กคิด เด็กนำ เด็กทำ ผู้ใหญ่หนุน สภาเด็กฯ มีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างเครือข่ายของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยมีเด็กในพื้นที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม ผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชน และการมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยได้ค้นพบคำตอบการสร้างเครือข่ายดังต่อไปนี้

6.1.1 เครือข่ายอายุน้อยต้องปรับตัวระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ อายุน้อยในที่นี้ คือ อายุการเกิดขึ้นของเครือข่าย และอายุของคนที่เข้าร่วมในเครือข่ายส่วนใหญ่ เพราะกลุ่มเครือข่ายหลัก ได้แก่ เด็กและเยาวชนในอยุธยา ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดง่าย สลายเร็ว การมีผู้ใหญ่ที่คอยให้คำปรึกษามีสถานที่ของทางราชการในแต่ละพื้นที่เป็นกองอำนาจการทำให้เด็กรู้สึกมีฐานที่มั่น การสื่อสารกับเครือข่ายมีจุดหมายที่ชัดเจน การติดต่อประสานงานอ้างอิงไปยังหน่วยงานของรัฐในชุมชนได้ ทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และระบบการดำเนินการในแบบรัฐที่มีเด็กมาเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่ายต้องอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาของเด็กและเยาวชนไปพร้อมกันซึ่งการดึงเอาส่วนดีของรัฐกับพลังการขับเคลื่อนของเด็กมาผสมผสานพร้อมยังช่วยสร้างเครือข่ายไปด้วยกัน ดังนี้

6.1.1.1 เครือข่ายอยู่ภายใต้รัฐ สร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยเด็ก เครือข่ายที่ขับเคลื่อนโดยเด็กมักจะเป็นการรวมกลุ่มกันแบบไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มคนที่มีความคิดเดียวกัน หรือมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น กลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ แต่สภาเด็กฯ แม้จะขึ้นชื่อว่าขับเคลื่อนเครือข่ายด้วยเด็กเป็นแกนนำ แต่สภาเด็กฯ เกิดขึ้นโดยกฎหมายที่มีรัฐเป็นผู้กำหนดโครงสร้างของเครือข่าย ยิ่งในช่วงที่เครือข่ายยังเพิ่งเริ่มก่อร่างสร้าง ความเข้มแข็งต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐ สภาเด็กฯ จึงพยายามสร้างเครือข่ายภายใต้การดูแลของรัฐที่มีลักษณะการสื่อสารกับเครือข่ายแบบทางเดียว หรือเป็นการออกคำสั่ง แต่สภาเด็กฯ กลับใช้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเครือข่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปิดพื้นที่สาธารณะ ภายใต้การดูแลของรัฐ ก็สามารถขับเคลื่อนได้ โดยมีเด็กเป็นแกนนำ ทั้งยังใช้การสร้างจิตสำนึกและการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเครือข่าย

เริ่มต้นจากการก่อตั้งสภาเด็กฯ เมื่อปี 2547 โดยจัดให้มีสภาเด็กระดับจังหวัดและอำเภอ จากนั้น ปี 2560 จึงจัดให้มีสภาเด็กฯ ในระดับตำบล เพื่อเป็นการกระจายเครือข่ายให้ลงในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเครือข่ายที่เป็นทางการผ่านการประกาศแต่งตั้งของกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนเครือข่ายในด้านต่าง ๆ เช่น

ด้านการศึกษา สาธารณสุข กฎหมาย พัฒนาสังคมฯ ของจังหวัด เป็นต้น เพื่อเป็นการสนับสนุนในด้านข้อมูล ทรัพยากรวัสดุ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

ซึ่งเครือข่ายสภาเด็กฯ ประกอบด้วยโครงสร้างของตำแหน่ง คือ ประธานสภาเด็กฯ รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายกิจกรรมและนันทนาการ ฝ่ายวิชาการและนโยบาย ฝ่ายอำนวยการ และสวัสดิการ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ (จิราพรรณ ปิ่นนาค, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตในสนามวิจัย พบว่า แม้จะระบุตำแหน่งหน้าที่เป็นการสร้างมาตรฐานของการทำงาน และคณะบริหารสภาเด็กฯ มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ก็มีกระบวนการของการทำงานในแต่ละฝ่ายจนสามารถช่วยเหลือทำงานทดแทนกันได้

6.1.1.2 การสร้างเยาวชนจิตอาสาในเครือข่ายต้องใช้เวลา การเข้ามาอยู่ในสภาเด็กฯ เริ่มต้นจากการอาสาสมัครเข้ามาเป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ ซึ่งในระดับตำบลบางแห่งอาจมีลักษณะจัดตั้ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อาจยังไม่เข้มแข็งพอในด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ตัวเด็ก ๆ ในพื้นที่เองที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน หรือขาดการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลเอง ซึ่งต้องอาศัยแกนนำจากสภาเด็กฯ จังหวัดและอำเภอที่มีประสบการณ์ อยู่ในเครือข่ายมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ปี เข้ามาประสานและเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับสภาเด็กฯ ในระดับตำบลที่ยังบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมของสภาเด็กฯ ได้ยังไม่เต็มศักยภาพ

จากผลการวิจัยในบทที่ 5 มีการแบ่งระดับจิตอาสาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับส่งเสริม คือ ผู้ใหญ่ที่เป็นที่ปรึกษา ระดับสนับสนุน คือ เด็ก ๆ ในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของเครือข่ายสภาเด็กฯ และระดับแกนนำ ได้แก่คณะ กรรมการสภาเด็กฯ จังหวัด ทุกคนจะเป็นเด็กที่ผ่านการทำงานในระดับอำเภอมาแล้ว มีประสบการณ์ในการทำงานกับเครือข่ายสภาเด็กฯ อย่างน้อย 1 ปี อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นประธานสภาเด็กฯ ในระดับตำบลที่เริ่มก่อตั้งได้ไม่นาน การปั้นเยาวชนจิตอาสาในระดับที่เป็นแกนนำ จึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาตนเองสร้างเสริมประสบการณ์ เพราะเป้าหมายของสภาเด็กฯ ยุทธยา คือ การเป็นเยาวชนจิตอาสาที่มีคุณภาพ

ภาพที่ 42 กิจกรรมสะท้อนความคิดจิตอาสา ระดมสมองกระตุ้นการพัฒนาจิตอาสา ในโครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น อำเภอนครหลวง วันที่ 21 กันยายน 2563

การรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งของเครือข่ายเด็กและเยาวชนมักจะถูกมองว่า เป็นกลุ่มที่เกิดง่ายสลายเร็ว เนื่องจากเด็กมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเวลากับความรับผิดชอบ เพราะการเป็นเครือข่ายสภาเด็กฯ เป็นงานจิตอาสาที่ไม่มีโครงสร้างของค่าตอบแทน ทั้งยังเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งความคิดและลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเยาวชนด้วยกัน หรือกับผู้ใหญ่ในเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น สภาเด็กฯ ยุทธยาจึงมีความพยายามในการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง สร้างระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งในแนวคิด และแนวระนาบ เพื่อให้เกิดการยึดหยุ่นในการทำงาน ไม่ให้เกิดความกดดันของเยาวชนจิตอาสารุ่นใหม่ ๆ ที่เข้าเพื่อทดแทนแกนนำรุ่นพี่

6.1.2 เครือข่ายกับระดับความเข้มข้นในการขับเคลื่อนจิตอาสา สภาเด็กฯ ในยุทธยาถือเป็นเครือข่ายขนาดเล็กที่มีการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนอยู่ในพื้นที่ของยุทธยาเป็นส่วนใหญ่ จึงเน้นกระบวนการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืน แม้ว่าตามหลักการแล้วสภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ที่มีเด็กและเยาวชนใช้พื้นที่ในการขับเคลื่อนทางความคิดแต่ก็ต้องอาศัยผู้ใหญ่คอยสนับสนุนพื้นที่ทางกายภาพ และร่วมกันสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการขับเคลื่อนจิตอาสา ให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ทางสังคมได้มากขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาในบทที่ 5 พบว่า

สมาชิกในเครือข่ายต่างมีความหลากหลาย ทั้งเพศและวัย ความรู้ ความสามารถ ต้นทุนชีวิตและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การขับเคลื่อนของเครือข่ายจึงมีความเข้มข้นที่ต่างกัน จึงมีทั้งจุดร่วมและจุดต่างของลักษณะของสมาชิกและ มีรูปแบบการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนที่ทั้งเหมือนกันและต่างกัน โดยสามารถวิเคราะห์ระดับของเครือข่ายได้ ดังนี้

1) เครือข่ายชั้นใน คือ คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ถือเป็นแกนนำของเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ซึ่งในกลุ่มนี้เป็นการเข้าร่วมจากการอาสาสมัครในครั้งแรก บางคนเริ่มจากการเข้ามาคัดเลือก บางคนเริ่มจากเพื่อนชวนเข้ามา และเมื่อได้เข้าร่วมในเครือข่าย จึงเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน กลุ่มนี้จะมีคณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และคณะบริหารระดับอำเภอ ตำบล ที่มีความถี่ในการมีส่วนร่วมสูงเป็นแกนนำหลัก มีหน้าที่รับนโยบายในภาพกว้างของรัฐ และนำเสนอโครงการให้สอดคล้องกับบริบทของอยุธยา ประสานร่วมกับตัวแทนของสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอและตำบล ในการวิเคราะห์ปัญหาและพื้นที่ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาของแต่ละพื้นที่

อดีตคณะบริหารสภาเด็กฯ กลุ่มนี้ แม้ว่าจะเป็นอดีตสภาเด็กฯ แต่จะมีอยู่กลุ่มหนึ่งที่ยังคงเหนียวแน่น คอยให้ความช่วยเหลือ และเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมอยู่เสมอ ทั้งยังคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับแกนนำของสภาเด็กฯ ในยุคปัจจุบัน โดยอดีตคณะบริหารสภาเด็กฯ ส่วนใหญ่จะเรียนจบและทำงานอยู่ในพื้นที่อยุธยา ทั้งยังมีจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น ๆ เวลาจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

คุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายชั้นใน

1. มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด เป็นเยาวชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีถิ่นกำเนิด หรืออาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเวลานาน รวมไปถึงการอยู่ในสถานศึกษาที่อยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความต้องการเห็นเด็กและเยาวชนในชุมชนของตนเองมีการพัฒนาและเติบโตเป็นคนดีของสังคม

2. มีจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนร่วม เพราะสภาเด็กฯ เป็นองค์กรที่ไม่มีโครงสร้างของค่าตอบแทน ได้รับงบประมาณการจัดสรรเพียงแค่งานการจัดทำโครงการเท่านั้น ซึ่งถูกระบุเป็นค่าอาหาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และค่าวิทยากรต่าง ๆ

3. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เยาวชนที่เข้ามาในสภาเด็กฯ ตระหนักถึงปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยา และมีความตั้งใจในการใช้ความรู้ และเสียสละเวลาในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาเยาวชนในพื้นที่

4. พร้อมเรียนรู้และพัฒนา เนื่องจากองค์กรสภาเด็กฯ อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ จึงต้องมีลักษณะการทำงานที่อยู่ในระบบราชการ และยังต้องทำงานร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทั้งเพศและวัย จึงต้องปรับตัว เรียนรู้ และพัฒนาไปพร้อมกับการทำงานจิตอาสา

2) เครือข่ายชั้นกลาง คือ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชนในพื้นที่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

เครือข่ายองค์กรของรัฐตามโครงสร้างกฎหมาย ได้แก่ ตัวแทนของหน่วยงานของรัฐที่เป็นที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในเรื่องที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ

ตารางที่ 6.1 เครือข่ายระดับตำบล / ระดับอำเภอ / ระดับจังหวัด

เครือข่าย ระดับตำบล	เครือข่าย ระดับอำเภอ	เครือข่าย ระดับจังหวัด
1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณี	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
2. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือปลัดเทศบาลแล้วแต่กรณี	2. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด	2. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	3. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	3. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
4. ผู้แทนบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัดให้สมาชิก	4. ผู้แทนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอนั้น	4. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด
5. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	5. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอนั้น	5. ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. ผู้แทนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น		6. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

เครือข่าย ระดับตำบล	เครือข่าย ระดับอำเภอ	เครือข่าย ระดับจังหวัด
7. ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น	6. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นที่ปรึกษาตามที่คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอเสนอ	7. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน
8. ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่มีกิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก		

เครือข่ายที่เป็นหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในทุกระดับ จะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครั้งคราวตามแต่ละลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีเครือข่ายชั้นใน อย่างแกนนำสภาเด็กฯ เป็นผู้ประสานงาน กระจายการไปตามพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

เครือข่ายองค์กรของรัฐที่ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างตามกฎหมายและองค์กรเอกชน ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเครือข่ายในเชิงพื้นที่เฉพาะ เช่น โรงงานที่อยู่ในเขตอำเภอท่าเรือ ก็จะสนับสนุนโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ เฉพาะในเขตพื้นที่ท่าเรือ เพราะในการจัดโครงการต่าง ๆ จะสามารถสร้างการรับรู้และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับโรงงานให้กับคนในพื้นที่ สร้างความรู้สึกที่ดี และเชื่อมร้อยความสัมพันธ์กับพนักงานของโรงงานที่มีถิ่นที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ

คุณลักษณะของเครือข่ายสมาชิกชั้นกลาง

1. ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในส่วนที่อยู่ภายใต้คำสั่งตามกฎหมาย ที่ได้รับมอบหมายเป็นที่ปรึกษาของสภาเด็กฯ เช่น นักพัฒนาชุมชน หรือ เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น
2. มีจิตอาสาในการทำงานที่นอกเหนือหน้าที่ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า งานสภาเด็กฯ ที่มีหน่วยงานราชการเป็นที่ปรึกษานั้น ในทางปฏิบัติมีความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมที่ไม่เท่ากัน

อันเนื่องจากระดับการมีจิตอาสาของแต่ละพื้นที่ ความเข้าใจในการทำงานของเด็ก หรือการเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อน โดยเด็กและเยาวชน

3. มีจิตใจที่รักเด็กสามารถทำงานร่วมกับเด็กได้ เพราะในการทำงานของเด็ก แม้ว่า จะเป็นเด็กที่มีจิตสำนึกและมีจิตอาสาที่จะเข้ามาทำงานเพื่อชุมชน แต่ประสบการณ์ และคุณภาพในการทำงานอาจมีไม่เท่ากัน ผู้ใหญ่อาจต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และต้นทุนชีวิตที่มากกว่าในการแนะนำ และช่วยประคองให้การทำงานสำเร็จไปด้วยดี

4. วิธีคิดแบบราชการก็สามารถสร้างกระบวนการที่เหมาะสม การที่นำเอาโครงสร้างแบบราชการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย รวมทั้งใช้คนที่ทำงานราชการเข้ามาเป็นที่ปรึกษา ทำให้การทำงานนั้น จะไม่กว้างขวาง ในการตั้งต้น ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การได้รับงบประมาณ การติดต่อประสานงาน รวมทั้งการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ซึ่งเมื่อจัดในนามหน่วยงานของรัฐ หรือสถานที่ราชการ ก็จะสร้างการมีส่วนร่วม และการรับรู้ รวมทั้งสร้างความเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ที่มีเด็กเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและมีผู้ใหญ่ กับหน่วยงานราชการเป็นผู้สนับสนุน

3) เครือข่ายชั้นนอก คือเครือข่ายของสภาเด็กฯ ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ได้แก่

คณะกรรมการสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย และสภาเด็กฯ ในเขตภาคกลาง ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีเป้าหมายหลักเดียวกัน คือ มีความต้องการสร้างพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชนได้แสดงออกในทางที่ดี การพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในสังคม กลุ่มนี้จะทำหน้าที่เหมือนเป็นที่ปรึกษาในกระบวนการทำงาน คอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นเครือข่ายในลักษณะต่างตอบแทน ผลัดกันช่วยเหลือเมื่อมีโครงการและกิจกรรม เนื่องจากอยุธยาใกล้กรุงเทพฯ และมีเขตพื้นที่ติดกับจังหวัดในเขตภาคกลางหลายจังหวัด ซึ่งสะดวกในเรื่องของการเดินทาง และการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ

คุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายชั้นนอก

1. เป็นคณะกรรมการของสภาเด็กฯ พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทั้งสภาเด็กฯ ในระดับประเทศ และสภาเด็กฯ ในเขตภาคกลาง ที่มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. มีจิตอาสาในการเข้ามาทำงานขับเคลื่อนเรื่องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพราะสภาเด็กฯ ทั่วประเทศ อยู่ภายใต้โครงสร้างเดียวกัน คือ มีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล และไม่มีโครงสร้างของค่าตอบแทน

3. มีจิตสำนึกในการพัฒนาเด็กและเยาวชน สมาชิกกลุ่มนี้มองว่า ปัญหาของเด็ก ก็ต้องให้เด็กเป็นผู้แก้ไข การพัฒนาเด็กก็ต้องให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

โดยลักษณะของเครือข่าย พบว่า มีจุดที่มีความต่างกัน และบางจุดที่ร่วมกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริม ในการขับเคลื่อนเครือข่ายของสภาเด็กฯ และสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

ตารางที่ 6.2 การแสดงจุดร่วมจุดต่างของสมาชิกในเครือข่าย ทั้ง 3 ระดับ

ลักษณะของสมาชิกในเครือข่าย	เครือข่ายชั้นใน (คณะบริหารสภาเด็กฯ ในอยุธยา)	เครือข่ายชั้นกลาง (ที่ปรึกษาสภาเด็กฯ)	เครือข่ายชั้นนอก สภาเด็กฯ แห่งประเทศไทยและภาคกลาง
มีจิตอาสา	✓	✓	✓
มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด	✓	✓	✓
รักเด็กสามารถทำงานกับเด็กได้	✓	✓	✓
มีความเข้าใจในบริบทอยุธยา	✓	✓	
มีความรู้ในระบบราชการ		✓	
มีความต้องการพัฒนาตนเอง	✓		✓
ต้องการแก้ไขปัญหาเด็กในชุมชน	✓	✓	
มีความหลากหลายของประสบการณ์ชีวิตและต้นทุนทางวัฒนธรรม		✓	
ความรู้ ลึก เป็น เจ้าของ เครือข่าย	✓		✓

จากตารางการแสดงจุดร่วมจุดต่างของสมาชิกในเครือข่าย ทั้ง 3 ระดับ จะเห็นว่า จุดร่วมที่สำคัญของทั้ง 3 เครือข่าย คือ การมีจิตอาสา มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รักเด็กและสามารถทำงานกับเด็กได้ ในขณะที่ลักษณะเด่นของ เครือข่ายชั้นใน กับเครือข่ายชั้นนอก คือ มีความต้องการในการพัฒนาตนเองต้องการที่จะแก้ไขปัญหาให้เด็กในชุมชน ส่วนจุดร่วมของเครือข่ายชั้นในกับชั้นกลาง ได้แก่ มีความเข้าใจในบริบทอยุธยา เพราะสภาเด็กฯ อยุธยาจะขับเคลื่อนโดยคนอยุธยา หรือคนที่ฝังตัวอยู่ในอยุธยาเป็นเวลานาน ผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ปรึกษา จะถูกกำหนดโดยตำแหน่ง 8

คือ นักพัฒนาชุมชน หรือนักพัฒนาสังคม อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอยุธยา รู้จักครอบครัวของเด็ก ๆ ใน ส่วนของลักษณะที่สำคัญของเครือข่ายชั้นกลาง คือ เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งใน การทำงานในระบบราชการและมีต้นทุนทางวัฒนธรรม ผ่านประสบการณ์ชีวิตองค์ความรู้ต่าง ๆ และกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งการแก้ไขปัญหา ที่จะสามารถสนับสนุนการทำงานของสภาเด็ก ๆ ได้อย่างไรก็ตามการทำงานในรูปแบบของรัฐ จะช่วยในการจัดระบบ ระเบียบในการขับเคลื่อนของ สภาเด็ก ๆ ผสมผสานกับความกล้าคิด และความสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ รวมทั้งการเข้าใจปัญหาของ เด็ก ก็ต้องถูกแก้โดยเด็ก รู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

6.1.3 เครือข่ายการสื่อสารกับการขับเคลื่อนจิตอาสา

6.1.3.1 การใช้พื้นที่และเวลาในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การมองสภาเด็ก ๆ เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถ้ามองในภาพของเครือข่าย จะ เป็นพื้นที่ที่มีการจัดระเบียบ และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ โดยมีบ้านพักเด็กและครอบครัว อยุธยา เป็นสำนักงานกลาง คณะกรรมการสภาเด็ก ๆ ระดับจังหวัดเป็นแกนนำในการสื่อสารไปยังเครือข่าย ต่าง ๆ และสาธารณชน เพื่อกระตุ้นและสร้างการรับรู้ในการขับเคลื่อนของเด็ก โดยเฉพาะการมี จิตอาสาและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชนอยุธยา จากการสังเกตและ สังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มองเห็นมิติของการเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่ ต้องการจะขับเคลื่อนจิตอาสาผ่านทั้งทางพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางความคิด และพื้นที่ทางสังคม ที่เป็นสาธารณะ โดยมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การช่วงชิงพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสา โดยที่หลากหลาย ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เพื่อให้เครือข่ายมีความเคลื่อนไหวและเกิดการสื่อสารแบบสอง ทางเกิดการแพร่กระจายของการขับเคลื่อนจิตอาสาที่มีเด็กเป็นแกนนำภายใต้องค์กรที่อยู่ในการดูแล ของรัฐ แต่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ และความสร้างสรรค์ในแบบเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ประกอบด้วย การใช้สื่อต่าง ๆ ดังนี้

1. สื่อกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ในชุมชน ที่เป็น เครือข่ายของสภาเด็ก ๆ เช่น การทำความสะอาดบริเวณวัด การทาสีโรงเรียน หรือการเก็บขยะตาม แหล่งน้ำของชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแพร่และสะท้อนให้เห็นกระบวนการทำงาน และการ ขับเคลื่อนที่ต่อเนื่องของสภาเด็ก ๆ เนื่องจากสภาเด็ก ๆ ต้องการให้เครือข่ายของสภาเด็ก ๆ มี ส่วนร่วมกับสถาบันทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการช่วงชิงพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการขับเคลื่อน ของเยาวชนจิตอาสา เพื่อสร้างโอกาสและความน่าเชื่อถือในการเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหา เยาวชนในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการสังเกต พบว่า สื่อต่าง ๆ จะไม่แยกขาดออกจากกัน มีการ

บูรณาการร่วมกันในการสื่อสาร เช่น เมื่อมีแผนจะจัดกิจกรรม จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และสื่อบุคคลในการเชิญชวนเข้าร่วม เช่น การบอกกันปากต่อปาก ของเพื่อนในโรงเรียน หรือเพื่อนในชุมชน เป็นต้น

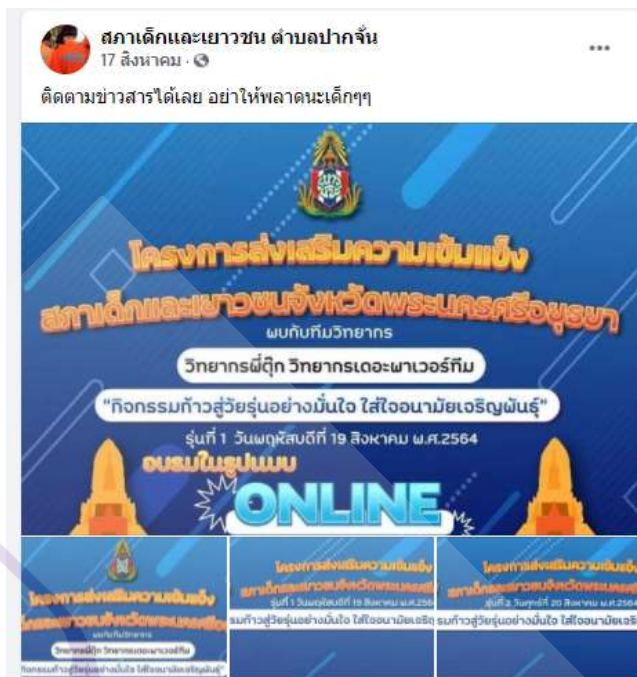
2. สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาเด็กฯ ระดับอำเภอ และตำบล แม้ว่าจะยังไม่มีแฟนเพจ เฟซบุ๊กครบทุกพื้นที่ แต่การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็สามารถช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมเพื่อให้เห็นเป็นประจักษ์ ในการลงมือปฏิบัติจริงของเด็ก ๆ และเห็นความเคลื่อนไหวของเครือข่ายในภาพของสภาเด็กฯ ที่มีเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยาเป็นแกนนำ ทั้งยังสามารถเชิญชวนให้เด็ก ๆ ในชุมชน และผู้ใหญ่มาร่วมกันพัฒนาและ เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในชุมชน แม้ความจริงต้องยอมรับว่า ในการจัดกิจกรรมบางครั้ง ก็มีการจัดตั้งหรือเกณฑ์คนมาช่วยกัน แต่เมื่อมาร่วมกิจกรรมก็จะมีความรู้สึกที่ติดกลับไป และพร้อมจะมาใหม่อีกครั้งหากมีการจัดกิจกรรมจิตอาสาเกิดขึ้น

ในลักษณะเฉพาะของสื่อออนไลน์ทำให้เกิดการโพสต์ภาพของตนเอง เพื่อสร้างความน่าสนใจ และภูมิใจที่ได้ร่วมกิจกรรมจิตอาสา ทำความดีให้กับชุมชนของตนเอง เกิดการกดไลค์ กดแชร์ และคอมเมนต์ สร้างค่านิยมที่ดีให้กับเด็ก ๆ แทนที่จะโพสต์ภาพที่ไม่มีประโยชน์ (สุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563) ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การโพสต์ภาพกิจกรรมที่ทำโดยสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นส่วนตัว จะมียอดการเข้าถึง และการตอบกลับที่มากกว่า แฟนเพจที่เป็นทางการของสภาเด็กฯ เนื่องจาก แฟนส่วนตัวจะมีจำนวนเพื่อนมากกว่า ในแฟนเพจที่เป็นทางการ และภาพที่เป็นบุคคลชัด ๆ เดี่ยว ๆ จะได้รับความสนใจมากกว่า ภาพหมู่ รวมทั้งการเขียนการเขียนที่มีความหือหาวและสร้างความน่าสนใจได้มากกว่าอีกด้วย

ภาพที่ 43 กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนเทพคันธาราม วันที่ 13 ตุลาคม 2564

จากภาพทั้ง 2 ภาพเป็นกิจกรรมเดียวกัน ซึ่งภาพแรกเป็นการโพสต์โดยสภาเด็กฯ ตำบลโพธิ์เอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนยอดไลค์ทั้งหมด 10 คน ส่วนภาพที่ 2 เป็นการโพสต์ส่วนตัวของคณะกรรมการสภาเด็กฯ มียอดไลค์ทั้งหมด 108 คน และ มีการแสดงความคิดเห็นทั้งหมด 22 รายการจึงมีการพูดคุยกันในเครือข่ายให้พยายามเพิ่มเติมการแพร่กระจายและประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนของ สภาเด็กฯ ผ่านสื่อออนไลน์ส่วนตัวของสมาชิกสภาเด็กแต่ละคนมากขึ้น รวมทั้งเร่งประสานงานเครือข่ายสภาเด็กฯ ในระดับตำบลให้มีแผนเพจที่เป็นทางการครบทั้ง 257 แห่ง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสาร รวมทั้งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบเพื่อเป็นการฝึกพัฒนาตนเองของเด็ก ๆ อีกด้วย

ภาพที่ 44 สภาเด็กฯ ตำบลปากจั่น ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 17 สิงหาคม 2564

ศุภโชค กลีงกลม ประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า

“เราขอรับว่า สภาเด็กฯ ระดับตำบล ในพื้นที่อยุธยาของเรา 257 ตำบล เรายังมีแฟนเพจยังไม่ครบทุกพื้นที่ ซึ่งบางพื้นที่เป็นตำบลเล็ก ๆ อยู่ห่างไกลอาจมีการขับเคลื่อนเด็ก ๆ ในพื้นที่น้อย แต่เราจะเข้าไปช่วย อย่างน้อยให้มีโครงสร้างของสภาเด็กฯ ไว้ก่อน และให้สภาเด็กฯ ในระดับอำเภอติดตามผล และคอยหนุนอง ๆ เข้ามาทำงานกับเรา ซึ่งในระดับตำบลเราเพิ่งเริ่มทำมาประมาณ 2 ปี ก็ต้องทำต่อไป เพราะถ้าผมหมดวาระ นื่อง ๆ ก็ต้องเข้ามาช่วยกันทำต่อ” (ศุภโชค กลีงกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

ซึ่งผู้วิจัยสังเกตการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ไปยังช่องทางต่าง ๆ จะช่วยสร้างความเป็นทางการให้กับโครงการนั้น ๆ โดยเฉพาะการใช้ตราสัญลักษณ์หรือโลโก้ของสภาเด็กฯ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และนำไปสร้างความชอบธรรมในการสื่อสารกับเครือข่ายต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเครือข่ายของสภาเด็กฯ พบว่า การโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ยังได้รับการตอบอยู่ในจำนวนน้อยหลักสิบถึงจำนวนคนกดไลก์ กดแชร์ หรือการแสดงความคิดเห็น แต่ก็มีทิศทางที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มากนัก

3. สื่อบุคคล ในการติดต่อประสานงาน โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการ จำเป็นต้องอาศัยบุคคลทางราชการหรือที่ปรึกษาในการติดต่อประสานงานเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเครือข่ายต่าง ๆ นักพัฒนาชุมชนในแต่ละพื้นที่ ถือเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อขอสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ของทางราชการ ในส่วนของบ้านพักเด็กฯ ที่เป็นสำนักงานหลักของสภาเด็กฯ จะมีเจ้าหน้าที่ไปติดตามและประเมินผลหลังจากมีการดำเนินโครงการไปแล้ว ซึ่งมีการกำหนดการและการวางแผนล่วงหน้าในแต่ละพื้นที่ (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

ตารางที่ 6.3 การใช้สื่อช่วงชิงพื้นที่ในการสื่อสาร เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสา

การเลือกใช้สื่อ	ประเด็นเนื้อหา	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	พื้นที่ทางการสื่อสาร	ข้อดี	ข้อเสีย
สื่อกิจกรรม	กระตุ้นการมีจิตอาสา	เครือข่ายสภาเด็กฯ ทุกระดับ	ใช้พื้นที่สาธารณะตามชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้	สร้างการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ที่ดี	ใช้งบประมาณและเวลาในการวางแผนมาก
สื่อออนไลน์	เผยแพร่ประชาสัมพันธ์	สมาชิกสภาเด็กฯ และเครือข่ายจิตอาสาต่าง ๆ	ใช้พื้นที่สื่อออนไลน์สร้างพื้นที่ทางความคิด	สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย	การเข้าถึงที่ไม่เท่ากัน และการไม่รู้เท่าทันสื่อออนไลน์
สื่อบุคคล	ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	คณะกรรมการสภาเด็กฯ	ใช้พื้นที่ทางราชการในชุมชนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย	มีความรวดเร็ว ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว	มีความกระตือรือร้นและคุณภาพการทำงานที่ไม่เท่ากัน

2) การใช้พื้นที่ทางสังคมสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ จะมีการเชิญหน่วยงานและองค์กรในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วม

ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง เช่น การให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถก็จะมีผู้ปกครอง และเพื่อน ๆ มาช่วยกันเชียร์และให้กำลังใจกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาชุมชนจากการปรับปรุง ซ่อมแซม หรือก่อสร้างเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ โดยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนและมีเยาวชนจิตอาสาอย่างสภาคีฯ มาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง และเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ภาพที่ 45 ช่องตะลุยก้าว 4 ภาค เผยแพร่ภาพกิจกรรมจิตอาสาทำสะอาด ณ โรงเรียนท่าหลวงพิทยานุกุล อำเภอท่าเรือ จัดโดยสภาคีฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จิรกฤษ แจ้งจิตา ประธานสภาคีฯ อำเภอท่าเรือ กล่าวว่า “เราคุยกันว่าในการจัดโครงการต่าง ๆ เราจะใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัด โรงเรียน สนามเด็กเล่น สนามกีฬา รวมทั้งแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ในการเป็นพื้นที่กระตุ้นให้เด็ก ๆ ได้ทำจิตอาสาเริ่มจากพื้นที่ใกล้ ๆ ตัวเขาและเขารู้สึกภูมิใจ เหมือนพี่ทำให้น้อง อย่างโครงการทาสีหรือทำความสะอาดเราจะทำเรื่อย ๆ อยู่แล้วในหลายพื้นที่ของ อำเภอท่าเรือ ซึ่งในอำเภออื่น ๆ ก็มีแนวทางใกล้เคียงกัน บวกกับใช้สื่อออนไลน์ ถ่ายภาพลงไปที่เป็นการแพร่กระจายการทำงานของเรา เพื่อในเฟซบุ๊กเห็นก็เข้ามา กดไลก์ คอมเมนต์กัน” (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าการใช้พื้นที่ทางสังคมในการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดการรับรู้และเห็นภาพของการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ ในชุมชนทั้งยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเกิดความน่าเอ็นดูของเด็ก ๆ ในการทำกิจกรรมจิตอาสา ในส่วนของการ

เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า การใช้เพจหลักที่เป็นทางการของสภาเด็กฯ จะได้รับการตอบสนองน้อยกว่าการใช้เฟซบุ๊กส่วนตัว เพราะจะมีเพื่อน (Friend) ในเฟซบุ๊กส่วนตัวมากกว่าซึ่งสามารถใช้ข้อความที่สนุกสนาน หรือเร้าอารมณ์ความรู้สึกได้มากกว่าเพจหลักที่เป็นทางการ

3) การช่วงชิงสัดส่วนของเวลาในการใช้ชีวิตประจำวัน เครือข่ายสภาเด็กฯ ต่างก็อยู่ในวัยเรียนซึ่งเป็นหน้าที่หลักในการดำเนินชีวิต ดังนั้นช่วงเวลาหลักของการสื่อสารของเครือข่ายจึงเริ่มด้วยวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ เพราะช่วงเปิด-ปิดเทอมของนักเรียนมัธยมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยก็ไม่ตรงกัน จึงยึดเอาวันเสาร์-อาทิตย์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การเป็นตัวแทนของแกนนำสภาเด็กฯ ก็ยังสามารถบริหารจัดการช่วงเวลาในการใช้ขับเคลื่อนสภาเด็กฯ เป็นเวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนได้ เพราะสมาชิกในเครือข่ายอยู่ในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการติดต่อประสานงาน และสื่อสารเพื่อติดตามความคืบหน้า หรือนำเสนอไอเดียเดียวกัน ซึ่งสามารถวิเคราะห์การช่วงชิงสัดส่วนของเวลาได้ ดังนี้

1. การกำหนดช่วงเวลาให้เป็นประจำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การนัดหมายประชุมทุกวันเสาร์ การระดมกำลังทำอุปกรณ์หรือเตรียมเอกสารวันอาทิตย์ และมีการติดตามงานทางสื่อออนไลน์ โดยกำหนดช่วงเวลาร่วมกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดช่วงเวลาชัดเจน แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลาที่ไม่ตรงกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยส่วนตัวได้

เกศมณี ลากภักดี เลขานุการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด กล่าวว่

“คณะบริหารที่เข้ามาใหม่ ๆ หรือเด็ก ๆ ที่เข้ามาร่วมโครงการกับเราที่จริงเราไม่ค่อยคาดหวังเรื่องเวลากับเขาเลย อย่างพวกเราที่อยู่ในสภาเด็กฯ มา 2-3 ปี มันเหมือนรู้โดยอัตโนมัติเราแบ่งเวลาได้ แบ่งลำดับความสำคัญได้ แต่สำหรับคนใหม่ๆ เราบังคับเขาไม่ได้ แต่เราจะใช้กิจกรรม ใช้กระบวนการในการปลูกฝังให้เขาสละเวลามาอยู่กับเรา ซึ่งมันก็ไม่ 100 เปอร์เซ็นต์อยู่แล้ว คำว่างของแต่ละคนมันไม่เหมือนกัน ถ้าคุณนัดเพื่อนไปตกปลา แต่มีประชุมสภาเด็กฯ คุณจะเลือกอะไร ถ้าเลือกตกปลา ก็คือ ว่าง แต่ถ้ามาประชุม ก็แปล ว่าว่างใช้ใหม่” (เกศมณี ลากภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

2. การใช้เวลาร่วมกันของเครือข่ายไปกับการใช้ชีวิตประจำวัน เพราะเครือข่ายสภาเด็กฯ ไม่ได้รวมตัวกันแค่เฉพาะเวลาทำกิจกรรมเท่านั้น บางครั้งยังมีช่วงเวลาที่ใช้ชีวิตส่วนตัวด้วยกัน ไปกินข้าวดูหนัง หรือไปเที่ยวเล่นกันตามประสาเด็ก ๆ เกศมณี ลากภักดี กล่าวต่อไปว่า “แต่ที่จริงเราทำให้พวกเขาเห็นว่าหลังจากเราทำงานในสภาเด็กฯ เราก็ยังมีเวลาไปเที่ยวเล่นนัดกัน

ไปกินหมูกระทะได้ บางคนยังมีเวลาไปหาแฟนได้เลย แต่บางคนเลือกที่จะไม่ทำอะไรนอนเล่น โทรศัพท์เฉย ๆ ก็มี แต่เราไม่เคยบอกเขาอย่างนั้นนะ แต่ชวนเขามาทำประโยชน์ให้ชุมชนหรือโรงเรียนของเขา แล้วพอเขาสนุกได้ความรู้ไปบ้าง เขาก็มาอีก” (เกษมณี ลาภภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

ผู้วิจัยสังเกตการช่วงชิงสัดส่วนการใช้เวลาของสภาเด็กฯ จะเป็นลักษณะเพื่อนชวนเพื่อน คือการชวนกันต่อ ๆ มา ใช้วิธีบอกต่อ แล้วพอมาร่วมก็เกิดความชื่นชอบ เพราะกิจกรรมในสภาเด็กฯ จะเริ่มด้วยการละลายพฤติกรรมเสมอ ใช้สันทนากการ มีเต้น มีร้อง มีเล่นเกม แต่ต่อยอดด้วยกิจกรรมนำความรู้ หลังจากนั้นจะมีการสรุปความ และถอดบทเรียน โดยเฉพาะการทำกิจกรรมจิตอาสาที่เด็ก ๆ ได้ใช้เวลาไปกับการทำประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนของตนเอง

ภาพที่ 46 การรวมกลุ่มนัดรับประทานอาหารของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 9 สิงหาคม 2561

จากกระบวนการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ในอยุธยา พบว่า เด็ก ๆ ที่เข้าร่วมในสภาเด็กฯ มีแนวโน้มที่จะอยู่ในเครือข่ายตามวาระของกรอบเวลาตามโครงสร้าง จากผลการศึกษาของจิราพรรณ ปิ่นนาค เรื่องการสนับสนุนการนำมาตรฐานสภาเด็กและเยาวชนไปใช้ในการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระยะเวลาที่เด็กอยู่ร่วมในเครือข่ายมากที่สุด คือ 1 ปี ร้อยละ 51.8 รองลงมา คือ ร้อยละ 42.9 และระยะเวลาสั้นที่สุดที่เด็กอยู่ร่วมในเครือข่ายคือ 6 เดือน และคนที่อยู่ร่วมในเครือข่ายมากที่สุด คือ 6 ปี (จิราพรรณ ปิ่นนาค, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กรกฎาคม 2563)

6.1.3.2 ธรรมชาติของการรวมกลุ่มสื่อสาร

1) สภาเด็กฯ จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารของเครือข่ายชั้นใน จากการไปฟังตัวอยู่ในกระบวนการทำงานของสภาเด็กฯ ในช่วง ปี พ.ศ. 2561-2562 พบว่า ในการเริ่มต้นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ คณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะประสานงานไปยังสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบล เพื่อแจ้งกำหนดการ กรอระยะเวลา และงบประมาณในการดำเนินงานปีประจำปีงบประมาณ ตามระบบราชการ หลังจากนั้น จะคอยประสานงานและกำกับติดตามการทำงานในแต่ละพื้นที่ให้เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งการประสานงานกับเครือข่ายชั้นกลางที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ก็ต้องอาศัยการออกหนังสือที่เป็นทางการจากส่วนกลาง ลงนามโดยประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการขอใช้สถานที่การขออนุญาตจัดกิจกรรม การเข้าไปใช้พื้นที่ในโรงเรียน หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของเครือข่ายชั้นนอกอย่าง คณะบริหารสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย แคนนำในเครือข่ายชั้นในจะมีการประสานเป็นการส่วนตัว เพื่อขอความอนุเคราะห์ทรัพยากรบุคคลในการร่วมกิจกรรม เช่น การเป็นพิธีกร การนำกิจกรรม สันทนาการ เป็นต้น

2) เริ่มจากกลุ่มใหญ่กระจายไปกลุ่มย่อย ในการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรม สภาเด็กฯ จังหวัดจะเชิญตัวแทนของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ มาเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงกรอบและแนวทางการทำงาน และเครือข่ายต่าง ๆ จะนำข้อมูลไปสื่อสารภายในกลุ่มย่อย เพื่อดำเนินการวางแผนตามกรอบของเวลา ทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน กระจายให้ทั่วทุกพื้นที่ ไม่กระจุกของการทำงานอยู่เพียงแค่แคนนำส่วนกลางทำให้สภาเด็กฯ ต้องการปรับกลยุทธ์การสื่อสารจากรวมศูนย์กลาง เป็นการกระจายไปยังเยาวชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมากขึ้น

ในเรื่องการประชุมสามัญประจำปี จะเป็นกิจกรรมบังคับของสภาเด็กฯ ในทุกระดับ เมื่อมีการประชุมในระดับจังหวัดไปแล้ว สภาเด็กฯ ระดับอำเภอ และตำบล ก็จะไปประชุมต่อในพื้นที่ของตนเอง เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร นโยบายและทิศทางการทำงานในแต่ละโครงการ ซึ่งเมื่อประชุมและวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเรียบร้อยแล้ว สภาเด็กฯ จังหวัดจะมีหน้าที่ในการกำกับติดตาม คอยแนะนำ ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาในการทำงานในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีปัญหาที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่องของทรัพยากร หรือศักยภาพในการทำงาน หรือที่ปรึกษาในพื้นที่นั้น ๆ ยังไม่ให้ความร่วมมือ หรือสนับสนุนเท่าที่ควร นอกจากนี้เรายังมีการประชุมกลุ่มย่อย หรือปรึกษาหารือกันผ่านไลน์กลุ่ม ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีการจัดตั้งแตกต่างกัน บางกลุ่มก็พิมพ์คุยกันในกลุ่มไลน์ แต่บางกลุ่มก็ใช้วิธีวิดีโอคอล เพื่อให้เกิดการตื่นตัวมากขึ้นในการสื่อสาร (เกษมณี ลากภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

3) ทิศทางการสื่อสารมีความหลากหลาย มีลักษณะทิศทางการสื่อสารแนวดิ่งและแนวระนาบ คือ มีการแจ้งกำหนดการปฏิบัติงานโดยหนังสือราชการ ซึ่งจะออกโดยส่วนกลาง คือ สภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ไปยัง อำเภอ และตำบลต่าง ๆ ส่วนแนวระนาบ ในลักษณะการสื่อสารแบบกลุ่ม คือ จะใช้การระดมสมองเป็นหลัก ทั้งในรูปแบบของการประชุมอย่างเป็นทางการ มีวาระการประชุม หรือการประชุมกลุ่มย่อยที่มีการนัดหมายกันเป็นการเฉพาะของในแต่ละพื้นที่ แต่ละกิจกรรม แต่ในการแจ้งการดำเนินงานเรื่องงบประมาณ จะต้องเป็นลักษณะในรูปแบบของทางราชการ คือนำเสนอโครงการพร้อมแนบรายละเอียดของงบประมาณ แต่การติดตามประเมินผล ทางแกนนำสภาเด็กฯ ก็จะใช้วิธีโทรศัพท์ส่วนตัว หรือการลงพื้นที่ไปสำรวจตรวจสอบความเรียบร้อยของการดำเนินงาน

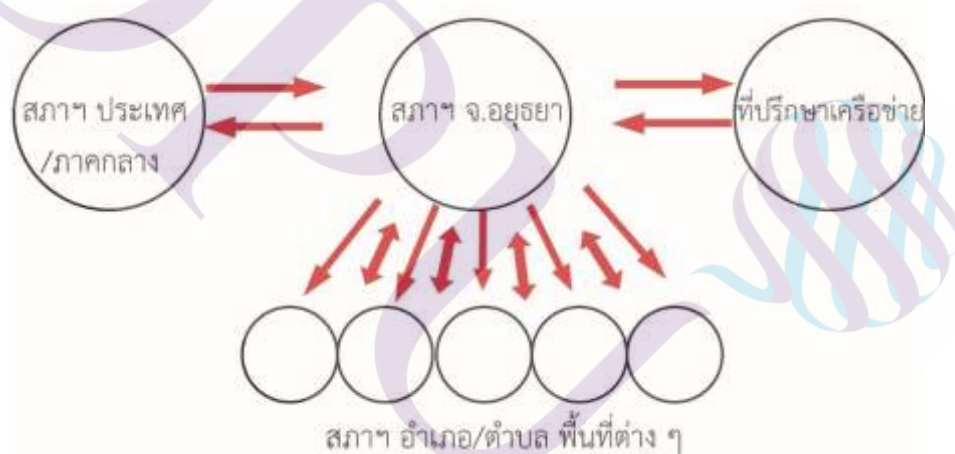
เทวินทร์ พูลพิพัฒน์ กล่าวว่า “การสื่อสารภายในองค์กรระหว่างสภาเด็กและเยาวชนด้วยกันมีการสื่อสารทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ การประชุมสภาสามัญประจำปีของสภาเด็กและเยาวชน การประชุมของคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน การใช้โซเชียลมีเดีย อาทิ Facebook LINE หรือช่องทางติดต่ออื่นๆ โดยเป็นการสื่อสารผ่านเจ้าหน้าที่สภาเด็กและเยาวชน ประธาน หรือคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาที่สภาเด็กและเยาวชนมีการสื่อสารกันนั้นอาจเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดโครงการของสภาเด็กในพื้นที่ต่าง ๆ การจัดทำระเบียบวาระการประชุม การจัดทำข้อบังคับของสภาเด็กและเยาวชน” (เทวินทร์ พูลพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

จากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสื่อสารของภายในเครือข่ายสภาเด็กฯ จะมีความถี่ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้นของแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ทิศทางการสื่อสารจะเป็นลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารกลุ่มผ่านทางไลน์กลุ่ม ทั้งในกลุ่มใหญ่ของสภาเด็กฯ จังหวัด และสภาเด็กฯ ในระดับอำเภอ และตำบล ซึ่งมีข้อสังเกตว่า การพูดคุยกันในกลุ่มย่อยจะมีความถี่มากกว่าการพูดคุยในกลุ่มใหญ่ระดับจังหวัด และมีการใช้ภาษาที่เป็นทางการน้อยกว่า

4) การสื่อสารระหว่างเครือข่ายจะเป็นลักษณะการผสมผสาน คือ การประสานงานโดยใช้สื่อบุคคลก่อน แล้วตามด้วยการสื่อสารแบบเป็นทางการ คือ การทำหนังสือราชการ จากนั้นติดตามด้วยเครือข่ายเยาวชนจิตอาสาในพื้นที่ ซึ่งเครือข่ายต่าง ๆ จะมีความหลากหลายและแตกต่างกัน โดยจะเป็นการกระจายความถี่ไปแต่ละพื้นที่ เช่น การทำหนังสือขอใช้สถานที่การจัดโครงการเพิ่มศักยภาพเด็กและเยาวชน หัวข้อ การป้องกันการตั้งครกไม้พร้อมในวัยรุ่น ณ โรงเรียนบางไทรวิทยา อำเภอบางไทร สภาเด็กฯ จะทำหนังสือขออนุญาตจัดงานและขอใช้สถานที่ จากนั้นจะใช้

สภาเด็กฯ ในพื้นที่เข้าไปติดตามและพูดคุยกับผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อรับทราบและพูดคุยรายละเอียดและรูปแบบการจัดงาน ซึ่งสภาเด็กฯ จะใช้การจัดกิจกรรมในโรงเรียน เป็นการประชาสัมพันธ์เครือข่ายสภาเด็กฯ ในอยุธยา และคูเวตของเด็ก ๆ ที่เข้าร่วมในการทาบตามเข้ามา ร่วมงานในสภาเด็กฯ หรือเป็นเครือข่ายในการทำงานต่อไป ด้านความถี่ในการสื่อสารกับเครือข่ายของโรงเรียนอาจจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการเข้าถึงของเด็ก และเยาวชน

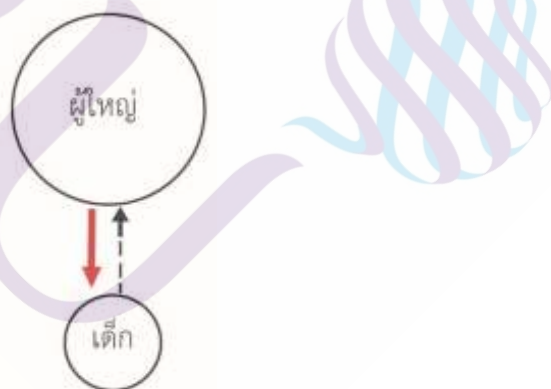
ทั้งหมดที่กล่าวมา ถือเป็นการฝึกและพัฒนาเด็กและเยาวชนในสภาเด็กฯ ให้มีการติดต่อกับหน่วยงานราชการ เรื่องระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ในการทำหนังสือ ส่งหนังสือ รวมทั้งความเหมาะสมในวิธีการสื่อสาร บุคลิกภาพรวมทั้งการพูดจาที่เหมาะสม ในส่วนของเอกชนก็มีลักษณะไม่ต่างกันมาก เนื่องจากโครงสร้างการทำงานของเอกชนจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละงานที่ต้องทำงานประสานข้อมูล และมีการขออนุญาตกันเป็นลำดับขั้นเช่นกัน เช่น การของบประมาณสนับสนุนก็ต้องส่งเรื่องไปให้กับผู้มีอำนาจในการอนุมัติ เป็นต้น

ภาพที่ 47 แผนภาพธรรมชาติการรวมกลุ่มของเครือข่ายสภาเด็กฯ

จากแผนภาพ สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในการสื่อสารแนวทางนโยบายและขอความร่วมมือตัวแทนในแต่ละเครือข่ายและพื้นที่ในการเข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี เพื่อรับข้อมูลไปทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการส่งหนังสือไปที่สภาเด็กฯ เด็กในทุกกระดับ และร่วมกันวางแผนพร้อมทั้งติดตามประเมินผล รวมถึงการให้คำปรึกษาในช่วงของการดำเนินโครงการ

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายของสภาเด็กฯ อยุธยา มีความพยายามในการปรับกลยุทธ์การสื่อสาร จากการรวมศูนย์เป็นการกระจายกลุ่มการสื่อสารไปยังพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ เป็นกลุ่มย่อย ๆ ประชุม ปรีกษา และวางแผนการทำงานกันเองในพื้นที่ และเสนอมายังส่วนกลางเพื่อสะท้อนความต้องการ และแก้ไขปัญหาเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยในระหว่างการทำงานก็จะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ปรีกษาสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย สภาเด็กฯ ในเขตภาคกลางในการขอความร่วมมือทั้งทางด้านข้อมูล ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรวัสดุต่าง ๆ อาคารสถานที่ เพื่อใช้ในการเป็นที่รวมกลุ่ม ประชุม ปรีกษาหารือ และเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรม ซึ่งจากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าความแตกต่างหลากหลายของสมาชิกในเครือข่ายของสภาเด็กฯ ในทุกระดับชั้น ทำให้ลักษณะการสื่อสารจะมีความยืดหยุ่น หลากหลาย แม้จะมีการใช้หนังสือราชการเป็นเงื่อนไขในการติดต่อ ประสานงาน และเป็นหลักฐานในการเริ่มต้นการดำเนินโครงการ แต่จะมีการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือจะเรียกในภาษาของการประสานงานว่า “หลังไมค์” คือ มุ่งติดต่อไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือความคุ้นเคยในการสื่อสาร เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในแบบราชการที่กว่าหนังสือจะต้องผ่านการอนุมัติ เป็นลำดับขั้น ประกอบกับเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน สามารถส่งผ่านข้อมูล รูปภาพ หรือรายละเอียดที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ทำงานคู่ขนานไปได้กับการทำงานในแบบราชการ

ภาพที่ 48 ทิศทางการสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

ทิศทางการสื่อสารของเด็กกับผู้ใหญ่ อาจไม่ได้เป็นในลักษณะแนวดิ่งอย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับบริบทและช่วงของกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ โดยในช่วงการให้ข้อมูลนโยบายประจำปีจะเริ่มต้นที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นผู้นำในการให้ข้อมูล จัดประชุมประจำปี จากนั้นตัวแทนของสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ จะนำแนวทางในการ

ขับเคลื่อนในแต่ละช่วงไปสื่อสารต่อให้กับทีมงานในพื้นที่ ซึ่งในรายละเอียดของโครงการและ กิจกรรม จะเป็นการระดมสมองของเด็ก ๆ เพื่อนำไปเสนอให้กับผู้ใหญ่อีกครั้งหนึ่ง แต่ในบางพื้นที่ ก็ยังต้องอาศัยการแนะนำจากผู้ใหญ่ และมีลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคล โดย ผู้ใหญ่ที่เข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องมักจะสื่อสารอย่างเป็นกันเอง เพื่อให้เด็ก ๆ รู้สึกผ่อนคลาย แต่ก็จะอยู่ในวิสัยของการ เคารพผู้ใหญ่ เพราะเด็กที่ทำงานในสภาเด็กฯ จะเป็นเด็กในพื้นที่ มีความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใหญ่ที่เป็น ที่ปรึกษา และรับผิดชอบในงานของสภาเด็กฯ ซึ่งในทางปฏิบัติเด็กกับผู้ใหญ่จะมีความถนัดในการ สื่อสารกันน้อย เด็ก ๆ จะใช้เวลาในการสื่อสารปรึกษาหารือกันเองมากกว่า

6.1.4 ประเด็นการสื่อสารช่วยกระตุ้นการพัฒนาการทำงานจิตอาสา เนื้อหาจะ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

6.1.4.1 ด้านนโยบายและการวางแผนการดำเนินงาน นโยบายการสร้างจิตอาสาของเด็ก และเยาวชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน การ บริหารจัดการโครงการ ซึ่งจะเป็นการแบ่งงานกันทำ เช่น สถานที่ วิทยากร การเตรียมอาหาร เบรก อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการจัดกิจกรรมฯลฯ คือเป็นการพัฒนาด้านการบริหารจัดการของ สภาเด็กฯ ในการลงมือปฏิบัติงานจริง และต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้ โดยรองประธานฝ่ายต่าง ๆ จะเป็นแกนนำในการระดมสมองเพื่อหาข้อสรุป และวางแผนการทำงานให้เป็นไปตามระยะเวลาที่ กำหนด

แนวทางการทำงานของสภาเด็กฯ ในอยุธยา เราจะเริ่มจากการแจ้งข้อมูลข่าวสารในเรื่อง ของนโยบายและแนวทางการทำงานในแต่ละปี เพื่อให้ตัวแทนของพื้นที่ต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุม ใหญ่ประจำปี มีทิศทางการทำงานไปในทางเดียวกัน โดยเฉพาะหัวข้อต่าง ๆ ที่จะขับเคลื่อน ที่ผ่าน มาเราเน้นในเรื่องการพัฒนาตนความรู้และทักษะ กับการขับเคลื่อนจิตอาสาที่ได้รับ โจทย์ จากส่วนกลางมา ซึ่งในการทำงานจะต้องมีการวางแผนและการประสานงานที่ซับซ้อนพอสมควร 2 ปีมานี้ เริ่มจะเข้าที่ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะสภาเด็กฯ ตำบล มีเป็นร้อย ผมคิดว่าต้องใช้เวลาอีกซัก พักกว่าจะลงตัวในเรื่องของแผนการทำงานและกระบวนการทำงาน (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสาร ระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

6.1.4.2 ด้านปัญหา และกลุ่มเป้าหมาย

1. ปัญหาในการทำงาน แม้จะมีระบบการทำงานแบบราชการ ที่กำหนดกรอบ ระยะเวลา และแผนการทำงานที่ชัดเจน แต่เมื่อลงมือปฏิบัติจริง ย่อมเกิดปัญหาทั้งในระดับปัจเจก และระดับเครือข่าย ดังนั้น จึงมีการวิเคราะห์ปัญหาในการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งปัญหาที่เห็นชัดเจนที่สุดก็ คือ ปัญหาเรื่องเวลาทั้งในลักษณะที่ไม่ตรงกัน ในการร่วมกันทำงาน

และเวลาไม่พอ เป็นต้น รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ในการทำงานโดยคนเดียวหลายหน้าที่ เช่น การจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ เป็นงานที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และหลากหลาย ตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัดไปจนถึงเด็กประถม จึงต้องมีการติดต่อประสานและมอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างเข้มงวด มีการซักซ้อมและจัดเตรียมหลายด้าน ถึงแม้ว่าแกนนำของเครือข่ายจะมีประสบการณ์ในการจัดงานมาแล้ว แต่สัดส่วนของคนทำงานระหว่างคนเก่าที่ออกไป กับคนใหม่ที่เข้ามาในเครือข่าย ยังต้องเรียนรู้งานอาจทำให้งานไปหนักอยู่ที่คนเก่าจำนวนไม่กี่คน จึงมีความพยายามให้น้องๆ ที่เข้ามาใหม่มีส่วนร่วมและได้รับหน้าที่มากขึ้น บางครั้งอาจจะมึนอะไรผิดพลาดบ้าง แต่ก็ถือว่า เป็นการเรียนรู้ไป (ศุภ โขช กิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

2. การวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและชุมชน แต่ละพื้นที่จะมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งในแง่ของลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และลักษณะของเด็ก ๆ ในพื้นที่ เมื่อมองปัญหาในระดับปัจเจกเครือข่ายสภาเด็กฯ จะวิเคราะห์ในลักษณะของปัญหาที่เกิดผลกระทบต่อเด็กก่อน เช่น ยาเสพติด การตั้งครุฑไม่พร้อม การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงพิษภัย และการป้องกันต่าง ๆ หลังจากนั้นจะมองไปที่การพัฒนาการของเด็กที่ต้องเสริม ทั้งในแง่ของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การมีจิตอาสา การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หรือการเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีมและภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อที่เด็กในชุมชนจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้

3. วิเคราะห์พฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมให้น่าสนใจ โดยการเสนอไอเดียในรายละเอียดของกิจกรรม เช่น การมีโชว์บนเวที เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วมงาน หรือรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ใช้ความสนุกสนานให้เด็กเกิดความชื่นชอบและสอดแทรกความรู้ ข้อแนะนำ รวมทั้งข้อควรระวังในการดำเนินชีวิต และพัฒนาตนเอง

เนื้อหาในส่วนนี้จะผสมผสานทั้งในช่วงของการสื่อสารกลุ่ม การประชุมพูดคุย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และแฝงอยู่ในกระบวนการของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ฝึกคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการแก้ไขปัญหา จากการได้รับมอบหมายการทำงานหรือการติดต่อสื่อสารทั้งภายใน และภายนอกเครือข่าย โดยเฉพาะการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือบริบทในการสื่อสารที่ในสภาเด็กฯ จะมีการปรึกษาหารือ เพราะในการทำโครงการแต่ละพื้นที่ ก็มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ หรือพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป เช่น เวลาทำกิจกรรมกับเด็กในตัวเมืองกับแถบชนบท การยกตัวอย่างหรือการใช้สิ่งของล้อใจ ก็มีความแตกต่างกัน เด็กในเมืองชอบสิ่งของวัตถุ แต่ถ้า

เด็ก ๆ บ้าน ๆ ชนบท เอาขนมไปล่อเขาก็จะยินดีร่วมกับเรามากขึ้น (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

6.1.4 กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานเพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายสภาเด็กฯ

จากการสำรวจเอกสาร และเข้าไปฟังตัวในกระบวนการทำงานของสภาเด็กฯ พบว่าในการสื่อสารภายในเครือข่ายสภาเด็กฯ จะมีการกำหนดกลยุทธ์ตามแผนการดำเนินงาน และเป้าหมาย ซึ่งการใช้สื่อของสภาเด็กฯ อาจหมายรวมถึงช่องทางการสื่อสาร ที่เป็นสถานที่ หรือพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูล มีความเข้าใจที่ตรงกัน พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง และเป็นแนวทางในการนำไปสร้างสรรค์โครงการและกิจกรรม เพื่อให้เกิดผลสำเร็จดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.4 กลยุทธ์การใช้สื่อแบบผสมผสานของเครือข่ายสภาเด็กฯ เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน	การเลือกใช้สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ประชุมประจำปีของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จดหมายราชการ หน่วยงานของรัฐ	สภาเด็กฯ ทุกระดับในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	รับทราบแนวทางการดำเนินงาน
การรับข้อเสนอโครงการและกิจกรรม	สื่อบุคคล	สภาเด็กฯ ทุกระดับในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	รายละเอียดโครงการและกิจกรรมในแต่ละพื้นที่
การเตรียมจัดโครงการและกิจกรรม	การประชุมกลุ่ม	สภาเด็กฯ ในพื้นที่ ผู้รับผิดชอบจัดงาน	เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
การประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	จดหมายราชการ สื่อบุคคล สื่อออนไลน์	ที่ปรึกษา / หน่วยงานราชการ / องค์กรเอกชน/สภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย/ภาคกลาง	ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

แผนการดำเนินงาน	การเลือกใช้สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การประชาสัมพันธ์ โครงการและกิจกรรม	สื่อบุคคล สื่อออนไลน์ โปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์ ตาม พื้นที่จัดงาน สื่อมวลชนท้องถิ่น	กลุ่มเป้าหมายของ โครงการนั้น ๆ เช่น เด็กในโรงเรียนของ แต่ละพื้นที่	รับทราบข้อมูล ข่าวสารของสภาเด็ก ฯ และมีแนวโน้มเข้า ร่วมกิจกรรม
วันจัดกิจกรรม	สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อออนไลน์ สื่อมวลชนท้องถิ่น สื่อพื้นบ้าน	กลุ่มเป้าหมายของ โครงการ ประชาชน ในพื้นที่ และผู้ที่ สนใจกิจกรรมของ เด็กทั่วประเทศ	พัฒนาการของเด็กใน พื้นที่ สร้างความ เคลื่อนไหวในการ ขับเคลื่อนสังคม โดย เด็กและเยาวชน
การติดตาม ประเมินผล	หนังสือราชการ สื่อบุคคล	สภาเด็กฯ ในพื้นที่ ผู้รับผิดชอบจัดงาน	ผลลัพธ์ที่เป็นไปตาม แผนและเป้าหมาย ของสภาเด็กฯ

จากตารางข้างต้น พบว่า เครือข่ายสภาเด็กฯ จะมีกลยุทธ์การสื่อสารโดยการใช้สื่อแบบผสมผสาน ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และกลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้เครื่องมือ มีความยืดหยุ่น หลากหลาย ซึ่งสามารถวิเคราะห์กลยุทธ์การใช้สื่อของเครือข่ายสภาเด็กฯ ได้ดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารในรูปแบบราชการ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้เครือข่าย การสื่อสารไปยังหน่วยงานราชการในการขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ หรือแม้แต่องค์กรเอกชนในการขอสนับสนุน การใช้หนังสือทางราชการช่วยให้มีความน่าเชื่อถือและการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น เพราะการทำงานในภาพของเด็ก ยังทำให้ผู้ใหญ่ตั้งข้อสงสัยถึงศักยภาพในการจัดงาน ซึ่งต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องและใช้งบประมาณ การอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ทำให้สภาเด็กฯ เป็นเครือข่ายที่ดูเป็นทางการ มีแผน มีระบบ ระเบียบ ขั้นตอนในการทำงาน ที่ชัดเจน และเมื่อต้องเกิดการสื่อสารเข้าไปยังที่เดิม ก็ส่งผลให้การติดต่อประสานงานมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามอาจต้องใช้สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประสานงานระหว่างบุคคลกลุ่มนาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์

เบื้องต้น และให้เด็กไปประสานงานต่อไปได้เข้าใจมากขึ้น (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

ในการทำโครงการของสภาเด็กฯ ในแต่ละปีจะมีกรอบแนวทางการทำงาน เช่น ในช่วง ปี พ.ศ. 2561-2563 ยุทธยาได้รับโจทย์ในเรื่องของการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนสภาเด็กฯ จังหวัด จะทำหนังสือส่งไปถึงสภาเด็กฯ ระดับอำเภอ และตำบล เพื่อให้คณะบริหารสภาเด็กฯ ทุกพื้นที่รับทราบร่วมกัน เป็นแนวทางให้สภาเด็กฯ แต่ละพื้นที่ได้เสนอโครงการที่สอดคล้องกับนโยบาย กำหนดรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องการพัฒนาจิตสำนึกและกระตุ้นให้เกิดการมีจิตอาสา หนังสือราชการจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสื่อสารที่เป็นหลักฐานในการเสนอโครงการหรือทำงานประมาณ โดยอ้างอิงจากหนังสือราชการ (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 กันยายน 2563)

2. การใช้สื่อบุคคลช่วยผลักดันขั้นตอนการทำงานและสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว ในสื่อสารภายในเครือข่ายสภาเด็กฯ จะมีลักษณะของงานประจำ หรือการสื่อสารไปยังหน่วยงานหรือองค์กรเดิมอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากโครงการและกิจกรรมจะกำหนดอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีเนื้อหาของโครงการที่ช่วยพัฒนาเด็ก แก้ไขปัญหาเด็กตลอดจน ส่งเสริมและพัฒนาจิตอาสา ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็จะอาศัยเครือข่ายในจังหวัดที่มีความคล้าย ๆ กัน เช่น โครงการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ก็ต้องอาศัยกรมสาธารณสุขจังหวัด ทั้งข้อมูล ทรัพยากรบุคคล และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ก็ต้องใช้การประสานงานไปยังหน่วยงานเดียวกันมีการทำหนังสือส่งไปยังหน่วยงาน การใช้สื่อบุคคลที่คุ้นเคยหรือรู้จักกันอยู่แล้ว เพื่อช่วยลดขั้นตอนหรือระยะเวลาในการได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อประโยชน์ของการขับเคลื่อนเด็กในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

3. การใช้สื่อกิจกรรม เพื่อพัฒนาเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ คือ การได้ประสบการณ์ในการทำงาน ได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกิจกรรม ช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการจัดกิจกรรมยังเป็นการบูรณาการสื่อเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในทุกมิติ ทั้งการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายและบุคคลทั่วไป การแสดงผลและการขับเคลื่อนสังคมโดยมีเด็กเป็นแกนนำ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของเด็กในพื้นที่ถึงการมีส่วนร่วมใน

การพัฒนา และแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน นอกจากนี้ สื่อกิจกรรมยังเป็นการสร้างสายใยของเครือข่ายต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นการรวบรวมกลุ่มคนที่มีเจตนาในการช่วยพัฒนาเด็กและเห็นความสำคัญของเด็ก ในการเป็นกำลังหลักในอนาคตของชาติ (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

จากการสังเกตในสนามวิจัย พบว่า การใช้สื่อกิจกรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กฯ ในอยุธยา แต่ในส่วนของ การเผยแพร่โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะใช้พื้นที่ทางสังคมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของเด็กในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสากวาดลานวัด การเก็บผักตบชวาในลำคลองของหมู่บ้าน ซึ่งจะสามารถสร้างการรับรู้ของคนในชุมชน รวมทั้งสามารถสร้างการมีส่วนร่วมเชิญชวนให้มาร่วมกันทำให้ชุมชนน่าอยู่ และมีเด็กในพื้นที่ชุมชนเป็นคนนำปฏิบัติ และใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นตัวช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมของสภาเด็กฯ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ของการทำดีและการขับเคลื่อนในชุมชน โดยมีเด็กเป็นแกนนำ

ภาพที่ 49 การประชาสัมพันธ์โครงการเด็กและเยาวชน รวมพลคนจิตอาสา แชร้ทางสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

4. การใช้สื่อออนไลน์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน การใช้สื่อเพื่อสร้างจุดติดต่อกันระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ ให้แปรสภาพเป็นผู้สื่อสารที่มีลักษณะสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งตามแนวทางของสภาเด็กฯ สื่อออนไลน์ก็ถือเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งการใช้ เพราะช่วยให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งในรูปแบบของสาธารณะและในลักษณะของการสื่อสารแบบกลุ่ม ผ่านทางแฟนเพจ เฟซบุ๊ก หรือไลน์กลุ่ม ซึ่งช่วยในการกระตุ้นการรับรู้และเข้าใจของเด็กที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสาร มีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถสื่อสารได้ทุกที่ทุกเวลา

จากการที่ผู้วิจัยไปฟังตัวอยู่ในกลุ่มสื่อออนไลน์ของสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับจะใช้กลุ่มไลน์เป็นหลัก มีตั้งแต่กลุ่มไลน์ของสภาเด็กฯ จังหวัดที่มีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมของแต่ละพื้นที่ร่วมอยู่ด้วยและมีไลน์กลุ่มที่แยกเป็นระดับอำเภอ และตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม และนำเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นช่องทางที่มีความถี่ในการสื่อสารมากที่สุด เพราะสามารถส่งผ่านข้อมูล รูปภาพ หรือแชตลิงค์ ต่าง ๆ ได้สะดวก รวดเร็ว โดยที่เครือข่ายสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ได้ อย่างไรก็ตามยังมีช่องว่างในการเข้าถึงของเครือข่ายบางคน เช่น เด็ก ๆ ที่ไม่สามารถเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพราะ ใช้แบบเติมเงินบ้าง หรือต้องอยู่ที่โรงเรียนถึงจะใช้อินเทอร์เน็ตได้ แต่เครือข่ายสภาเด็กฯ แก้ปัญหาในการสื่อสารกลุ่มในรูปแบบของออนไลน์ โดยการใช้ระบบตัวแทน ในการประชุมพูดคุยหรือปรึกษาหารือในกรณีเร่งด่วน และใช้การบอกต่อในข้อสรุปของการสื่อสารแทน

5. การใช้สื่อท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสืบสานวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของความเป็นอยุธยา สื่อท้องถิ่นในอยุธยา เช่น สถานีข่าวเอทีวี เป็นสถานีเคเบิลทีวีของคนอยุธยา และยังมีช่องทางการเผยแพร่ผ่านทางแฟนเพจเฟซบุ๊ก เป็นอีกหนึ่งช่องทางการสื่อสารที่ช่วยแพร่กระจายการขับเคลื่อนของเครือข่ายสภาเด็กฯ เพราะสื่อท้องถิ่นก็จะมีเนื้อหาที่ให้ข้อมูล และข่าวสารในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม้จะมีการเลือกในบางกิจกรรมที่มีผู้ใหญ่ในจังหวัดมาร่วมกัน แต่ก็ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ สภาเด็กฯ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และ การใช้สื่อพื้นบ้านเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสภาเด็กฯ ในการนำมาเป็นองค์ประกอบทั้งการแสดง การใช้เป็นซิมในการแต่งกาย รวมทั้งการนำศิลปวัฒนธรรมของชาวอยุธยามาเป็น จุดที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนจากจังหวัดอื่น

ภาพที่ 50 สถานีข่าวเอทีวีประชาสัมพันธ์การจัดประกวด “กรุงศรีคีตะมวยไทย 2020” โดยมีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรม

(<https://web.facebook.com/ATVvision.Ayutthaya/posts/3358107534247217>)

ภาพที่ 51 สถานีข่าวเอทีวีนำเสนอข่าวการจัดงาน “ถนนเด็กเดินเพลินวัฒนธรรม นำสื่อสร้างสรรค์” @อยุธยา วันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2562

(<https://web.facebook.com/ATVvision.Ayutthaya/posts/2139124582812191>)

6.1.5 การสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายจากการนำของเด็กและเยาวชน

6.1.5.1 เครือข่ายชั้นในจะเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่ คือ ลักษณะการเข้ามาอยู่ในสภาเด็กฯ แม้จะเป็นระบบแบบคัดเลือกหรือเลือกตั้ง แต่เด็ก ๆ ในแต่ละพื้นที่มักจะรู้จัก คู่กันเคยกัน แต่อาจต้องปรับตัวเข้าหากันบ้างในกรณีของการทำงาน เพราะปกติการรู้จักคุ้นเคยกันในพื้นที่ ก็แค่ทักทาย หรือเที่ยวเล่นกันแต่อยู่ในบริบทของการทำงานที่จริงจัง ซึ่งประสบการณ์ของรุ่นพี่ที่มีมากกว่าตามช่วงวัยและการศึกษา ก็มีทิศทางในการที่จะต้องเป็นผู้นำและดูแลน้อง ๆ โดยสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ ดังต่อไปนี้

1) เป็นพี่เป็นน้องกัน โดยมีสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด เป็นพี่ใหญ่ สภาเด็กฯ ระดับอำเภอ เป็นพี่คนกลาง และสภาเด็กฯ ระดับตำบลเป็นน้องคนเล็ก พี่คนโตซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า จะคอยแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงให้กับทั้งน้องคนกลาง และน้องคนเล็กโดยตรง โดยไม่ใช้การส่งต่อจากคนกลางมาคนเล็ก ในบางกรณี พี่คนโตก็สื่อสารโดยตรงกับน้องคนเล็กได้เลย ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์นี้ ทำให้เครือข่ายชั้นในมีความผูกพันกันนอกเหนือจากการทำงาน ในช่วงเวลาปกติที่

ไม่ได้ทำงาน ก็จะมีการนัดหมายไปกินข้าว หรือเที่ยวเล่น ตามลักษณะของเด็ก ในบริบทดังกล่าว ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมประจำสภาเด็กฯ ของอยุธยา ที่จะพบปะพูดคุยกันทั้งในช่วงเวลาการทำงาน และนอกเวลาทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถดึงเครือข่ายใหม่ ๆ เข้ามาได้เพิ่มมากขึ้น

เทวินทร์ พูลพิพัฒน์ ประธานสภาเด็กฯ อำเภอวังน้อย กล่าวว่า “แม้ว่าพระราชบัญญัติ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานของสภาเด็กและ เยาวชนเอาไว้ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิอย่างสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลไปจนถึง หน่วยงานระดับทุติยภูมิที่มีหน้าที่ในการดูแลสภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัดอย่างสภาเด็กและ เยาวชนแห่งประเทศไทย อันเป็นโครงสร้างการบริหารงานที่ค่อนข้างซับซ้อนแต่ในทางปฏิบัติ สภาเด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่มีการทำงานในลักษณะที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบครอบครัวหรือ พี่น้อง ที่คอยช่วยเหลือและให้ข้อมูลในการดำเนินการของสภาเด็ก และเยาวชนในระดับต่าง ๆ อาทิ สภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัดมีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล และระดับอำเภอ” (เทวินทร์ พูลพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2) บ้านใกล้เรือนเคียง เรียนที่เดียวกัน เครือข่ายสภาเด็กฯ เมื่อมีการจัดตั้งในระดับ ตำบลครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งทั้ง 257 แห่งนั้น ต้องยอมรับว่าเกิดจากการจัดตั้งเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นการเริ่มต้น จึงอาจจะหาคณะกรรมการที่มีจิตอาสาเข้ามาร่วม ได้ไม่ครบ 21 คน เด็ก ๆ จึงใช้วิธีการชวนเพื่อนที่บ้านอยู่ใกล้กันหรืออยู่สถานศึกษาเดียวกัน เข้ามาขับเคลื่อนในสภาเด็กฯ เพราะโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ ก็เน้นไปที่การทำกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง ตามแต่ละ ตำบล และอำเภอ ซึ่งเด็กที่อยู่ในพื้นที่จะมองว่า มันเป็นบ้านของตัวเอง ทั้งยังได้พัฒนาตนเองในการ ได้รับหน้าที่ ความรับผิดชอบต่าง ๆ เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงแล้ว ก็ชวนเพื่อนเข้ามาทำความรู้จัก และ ชวนกันทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ เด็กที่เข้ามาอยู่ในสภาเด็กฯ มีการแนะนำให้รู้จักกับแกนนำใน สภาเด็กฯ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย และต่อยอดการเข้าเป็นคณะกรรมการของสภาเด็กฯ ต่อไป ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่จำนวนทั้งหมดของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม และสามารถต่อยอดการมีจิตอาสาในการ เข้ามาร่วมทีมกับสภาเด็กฯ เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนได้

3) ไม่ใช่้องทุกคนจะโตมาเป็นพี่ที่แข็งแรง แม้จะมีการดูแลกันเหมือนพี่น้อง แต่ด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางด้านครอบครัว การเรียน สมาชิกในเครือข่ายอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม อย่างต่อเนื่องทุกคน บางคนก็มา ๆ หาย ๆ หรืออาจไม่ได้มีจิตอาสาอยากเข้าร่วมที่เข้ามาเพราะเพื่อน ชวน ยิ่งเมื่อลงปฏิบัติงานจริงที่ต้องมีความรับผิดชอบและงานได้รับหน้าที่จนอาจเกิดความกดดัน หรือมีความพยายามน้อย ให้ความสำคัญกับเรื่องอื่นมากกว่า จึงทำให้สภาเด็กฯ ในบางพื้นที่ แม้ว่ามี รายชื่อของคณะกรรมการครบ 21 คน แต่อาจจะทำงานจริงแค่ครั้งเดียว ซึ่งคนทำงานในกลุ่มก็มี

ความเข้าใจและยอมรับได้ เพราะแต่ละคนมีต้นทุนชีวิตไม่เหมือนกัน และใช้วิธีการติดต่อประสานงานกับ สภาดึกๆ จังหวัด ให้ช่วยเหลือ หรือเครือข่ายสภาดึกๆ ในพื้นที่อื่น ๆ ที่สามารถให้คำปรึกษาได้ (เทวินทร์ พูนพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2) ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายชั้นในกับเครือข่ายชั้นกลาง แนวทาง เด็กคิด เด็กนำ “เด็กทำ ผู้ใหญ่หนุน” นำมาเป็นปฏิบัติงานสู่การปฏิบัติงานจริง ก็ให้เกิดกับปัญหา และอุปสรรคในการสร้างความเข้าใจ ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ซึ่งโดยความจริงที่ว่ามันคือพื้นที่ของเด็ก และผู้ใหญ่คอยช่วยให้เครือข่ายมีความแข็งแรงมากขึ้น ด้วยประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน ต้นทุนทางวัฒนธรรม รวมไปถึงตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีโครงสร้างรองรับชัดเจน แต่เด็กซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ และขับเคลื่อนไปพร้อมกันผู้ใหญ่ได้อย่างไร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. หน้าที่รับผิดชอบตามโครงสร้างของเด็กกับผู้ใหญ่ที่ไม่เท่ากัน เมื่อเครือข่ายสภาดึกมีเป้าหมายในการกระจายให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ก่อเกิดเป็นเครือข่ายสภาดึกๆ มากกว่า 200 แห่ง แม้จะมีโครงสร้างตามหน้าที่ แต่การให้ความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ ในบางพื้นที่ผู้ใหญ่ให้ความร่วมมือดี มีจิตอาสา สภาดึกๆ จะมีความเข้มแข็ง มีจัดกิจกรรมต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้

อนุสรณ์ กรุงวัชชะ ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวัดตูม กล่าวว่า “ที่ตำบลวัดตูม เราจะให้เด็ก ๆ ได้ใช้พื้นที่อย่างเต็มที่ อุปกรณ์ ห้องประชุมสามารถเข้ามาใช้ได้ ผมเข้ามาอยู่ที่นี้ไม่นานแต่โครงการที่ได้รับมอบหมายต้องทำงานกับสภาดึกๆ เด็ก ๆ ค่อนข้างตั้งใจ เพราะเป็นเด็กในพื้นที่และอาสาเข้ามาทำงาน เราก็เหมือนเป็นที่ปรึกษา ประสานงานให้ อยากรู้อะไรก็มาคุยกัน แต่ก็คุยกันเฉพาะช่วงเวลางาน เพราะบ้านผมอยู่ที่บางปะอินเดินทางไปกลับก็ถือว่าคุ้นเคยกับพวกเขาในระดับหนึ่ง”

แต่ในบางเครือข่าย ที่ผู้ใหญ่มีความกระตือรือร้นน้อย จะเป็นความสัมพันธ์ในเชิงหน้าที่ โดยทำงานยึดเอกสารหลักฐานเป็นหลัก ซึ่งตัวเด็กเองก็ไม่ถนัดในการทำเอกสาร หรือความเข้าใจในระบบงานราชการยังมีน้อย ทำให้การทำงานล่าช้า และลดทอนพลังใจของเด็ก ๆ จนเกิดความท้อแท้ ส่งผลให้ทำกิจกรรมแค่ให้เสร็จ ๆ ไป ตามงบประมาณและกรอบเวลา อย่างไรก็ตามเมื่อครบปีงบประมาณของการประเมินผลงานของสภาดึกๆ ในปี พ.ศ. 2561 สภาดึกๆ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นแกนนำหลักของเครือข่าย สภาดึกๆ ในทุกระดับมีการวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการเป็นศูนย์กลางประสานงาน และให้ความช่วยเหลือติดตามการดำเนินโครงการในกรณีสภาดึกๆ ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองทั้งหมด จึงเข้า

ไปกระตุ้นและสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งช่วยวางแนวทางในการคิดและลงมือทำ (สุรียา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2. ผู้ใหญ่ยังมองเด็กว่า เป็นเด็กขี้ขิ้นพบที่สำคัญจากการสัมภาษณ์ตัวแทนคณะบริหารสถานศึกษา อยุธา พบว่าในหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดภาวะไม่ไหววางใจในการจัดกิจกรรมและกระบวนการของสถานศึกษาและเยาวชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ขัดกับหลักการ “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำผู้ใหญ่หนุน” บางครั้งก็มีบ้างที่ขอความอนุเคราะห์งบประมาณ หรือการสนับสนุนแล้วไม่ได้รับการตอบรับ อย่างบริษัทเอกชน ถ้าเป็นบริษัทใหญ่เขาจะไม่ค่อยสนใจเท่าไร เพราะเขาอาจจะมองว่าไม่ได้รับผลประโยชน์ หรือเห็นเราเป็นเด็กใส่ชุดนักศึกษา ก็อาจจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าไร แต่เราก็ทำไปเรื่อย ๆ บางเรื่องบางที่เราอาจจะให้ผู้ใหญ่ของเราคุยให้ (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 กันยายน 2563)

ในการประสานงานกับหน่วยงานบางครั้งต้องอาศัยนักพัฒนาชุมชนของบ้านพักเด็กและครอบครัว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นการให้ข้อมูลในเชิงนโยบายของจัดโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นนโยบายตามกฎหมายที่สนับสนุนให้จับเคลื่อนเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของชุมชน

3. ไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานกับเด็กได้ เงื่อนไขข้อแรกการเข้ามาทำงานร่วมกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะด้วยตาม โครงสร้างหน้าที่ หรือในฐานะเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ใหญ่นอกจากจะมีจิตอาสา และมีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อส่วนรวมแล้ว สิ่งสำคัญของผู้ใหญ่คนนั้นต้องรักเด็ก หมายถึง มีจิตใจที่ชอบจะทำงานกับเด็ก เข้าใจธรรมชาติของเด็กที่มีความไม่แน่นอน มีประสบการณ์น้อย และมักเกิดข้อผิดพลาด จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา พบว่า ผู้ใหญ่ที่ทำงานกับเด็กได้ จะไม่เพียงแต่ให้ปรึกษาหรือทำตามหน้าที่เท่านั้น แต่จะพูดคุยกับเด็ก ๆ นอกเวลางานได้ และเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษา ในพื้นที่นั้น ๆ จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายชั้นในกับเครือข่ายชั้นนอก มีความสัมพันธ์กันในระดับโครงสร้าง ซึ่งแม้จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการมีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตามโครงสร้างการทำงานแต่ก็ยึดหยุ่นในการสื่อสาร จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

1. ต่างคนต่างมีหัวใจน เนื่องจาก ทั้งสถานศึกษาและเยาวชนภาคกลางและสถานศึกษาและเยาวชนแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการกำกับดูแลสถานศึกษาและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสภาประเทศไทย จึงมีหน้าที่ในการ กำหนดนโยบาย และกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา อยุธา อย่างไรก็ตามแกนนำส่วนใหญ่ของ

คณะบริหารของทั้งในระดับประเทศไทย ระดับภาคกลาง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์ทำงานในสภาเด็กฯ อย่างน้อย 1 สมัย (ระยะเวลา 2 ปี) จึงมีความคุ้นเคยและเคยร่วมประสานงานการทำงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน ในลักษณะความสัมพันธ์จึงมีปัจจัยที่เอื้อในการขับเคลื่อนการทำงานจะเป็นลักษณะต่างตอบแทน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อพื้นที่ใดมีกิจกรรม เครือข่ายส่วนนี้ก็จะระดมทรัพยากร และปรึกษาหารือข้ามพื้นที่รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานซึ่งกันและกัน

สุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์ ประธานสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย กล่าวว่า “ที่อยู่ยุทธยาเห็นความเข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เขาจะคอยสอบถามและปรึกษาทิศทางของการทำโครงการและการจัดกิจกรรม บางทีเราก็แลกเปลี่ยนกัน บางกิจกรรมของอยุธยาเราก็นำมาประยุกต์ใช้เหมือนกัน แต่ส่วนใหญ่ก็จะคุยกันเฉพาะช่วงมีโครงการหรือช่วงท้ายของปีที่จะมีการกำกับติดตามตาม โครงสร้างหน้าที่ ส่วนใหญ่พอสอบถามพูดคุยแล้วก็จะส่งเอกสารมาตรวจสอบกัน ถ้าอะไรไม่ครบก็ให้ส่งมาเพิ่ม แต่อยุธยาเขาจะค่อนข้างตรงเวลา และมีรายละเอียดชัดเจน” ในส่วนของเครือข่ายแห่งประเทศไทย จะมีความสนิทสนมไม่เท่ากัน เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ดังนั้น ในการทำงานสภาเด็กฯ ในอยุธยาจะมองว่าเป็นการขอความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติ แต่ด้วยแกนนำของเครือข่ายจะมีประสบการณ์ในการทำงาน จึงมีความเข้าใจกระบวนการในการทำงานร่วมกับสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย (สุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยมองว่า เครือข่ายสภาเด็กฯ ที่อยู่ชั้นนอกแม้ว่าจะมีหัวโชนซึ่งกันและกัน แต่ก็ยังเป็นหัวโชนที่มีมิติของความเป็นเด็ก ไม่ยึดติดกับอำนาจเป็นเพียงการทำตามหน้าที่ และหวังดีต่อกัน ซึ่งความกดดันในการปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือเกณฑ์การประเมินจากสภาเด็กฯ แห่งชาติก็เป็นตัวกระตุ้นให้สภาเด็กฯ ในอยุธยามีความต่อสู้เพื่อที่จะเป็นสภาเด็กฯ ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นที่พูดถึง และได้รับการยอมรับจากสภาเด็กฯ ในพื้นที่อื่น ๆ

2. ปัญหาของเด็กต้องให้เด็กเป็นคนแก้ หนึ่งในความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างเครือข่าย คือ เริ่มต้นจากมีจิตอาสาเข้ามาทำงานส่วนรวม การที่มองเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาศักยภาพของเด็ก และต้องการแก้ไขปัญหาของเด็กในชุมชนของตนเอง พื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ของเด็กในการแสดงศักยภาพ เป็นโอกาสในการขับเคลื่อนสังคม มีความชอบธรรมในการแสดงความคิดเห็น และขยายความคิดออกมาเป็น โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ รู้สึกร่วมกันของความเป็นเจ้าของเครือข่าย เพราะปัญหาของเด็กก็ต้องแก้โดยเด็ก จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย มี

ทิศทางในเชิงบวกมากกว่าลบ เพราะแม้จะอยู่กันคนละพื้นที่ คนละบริบท แต่เจตนาที่สำคัญ คือ ต้องการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งทำให้เห็นว่า เด็กเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กได้

6.1.6 การขับเคลื่อนจิตอาสาของเครือข่าย

6.1.6.1 การเปิดโอกาสและพื้นที่ให้เยาวชนจิตอาสา

1) การสร้างพฤติกรรมจิตอาสาให้เป็นนิสัย การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ เป้าหมายในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน คือ การกระตุ้นจิตอาสา และช่วยพัฒนาชุมชน จากการพัฒนาตนเอง กระบวนการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ การก่อร่างสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชนในอยุธยา กิจกรรมต่าง ๆ ในเครือข่าย สภาเด็กฯ จะฝึกให้เราต้องทำงานเพื่อผู้อื่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะการทำเพื่อเด็กในชุมชนของเรา เมื่อเยาวชนจิตอาสาต้องใช้เวลาไปกับการประชุมวางแผน การจัดเตรียมอุปกรณ์ การตกแต่งสถานที่ จนกระทั่งการเป็นผู้นำกิจกรรม แทนที่การเล่นเกมส์ เที่ยวเล่น เดินห้าง หรือ ไปเที่ยวกับแฟน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วก็สามารถทำได้ เพียงแต่สภาเด็กฯ ช่วยให้เยาวชนจิตอาสาสามารถจัดสรรเวลา ช่วงชิงพื้นที่ของการดำเนินชีวิตส่วนหนึ่งภายใต้พฤติกรรมการทำงานที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาจนเป็นนิสัย สภาเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่จะมีการทำกิจกรรมจิตอาสาตามที่มีการประชุมของ คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน โดยการจัดทำกิจกรรมจิตอาสาหรือโครงการต่าง ๆ จะมีกรอบการทำงานหรือแผนประจำปีเป็นตัวบังคับหรือตัวขับเคลื่อนในการจัดทำกิจกรรม แม้จะเป็นกิจกรรมจิตอาสาแบบบังคับในแผนการดำเนินงาน แต่ก็เป็นการสร้างเงื่อนไขเริ่มต้นที่ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสในการทำจิตอาสาในพื้นที่ชุมชนของตนเอง (เทวินทร์ พูนพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2) สร้างเยาวชนจิตอาสารุ่นใหม่อยู่เสมอ การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ อาจเริ่มได้ไม่ยากแต่การจะรักษาและต่อยอดเครือข่ายให้มีความยั่งยืนและเข้มแข็งค่อนข้างยาก โดยต้องเริ่มจากการมีจิตอาสาที่จะเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ มุ่งมั่นพัฒนาตัวเอง เพื่อไปพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป แม้บางคนจะเข้ามาโดยไม่ตั้งใจ เช่น เพื่อนชวนมาหรือพอเข้าไปร่วมงานแล้วรู้สึกสนุก ได้ความรู้ ได้ฝึกทักษะการบริหารจัดการ จนทำให้ความรู้สึกรักการมีจิตอาสาเกิดขึ้น โดยอัตโนมัติ เมื่อมีแผนงานก็รู้สึกอยากคิดและอยากลงมือทำงาน

ศุภโชค กลิ่งกลม ประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “ในการเข้าร่วม เราไม่สามารถบังคับกันได้อยู่แล้ว เพียงแต่บางคนเข้ามาแล้วก็ไปเป็นเรื่องปกติ ส่วนใหญ่คนที่อยู่ได้เกิน 1 ปี ก็จะอยู่ยาวเลย แต่ถ้าไม่ชอบ มาประชุมแค่ครั้ง 2 ครั้งก็หายแล้ว แต่เราเชื่อในกระบวนการของเรา แม้ผมจะเป็นประธาน แต่มันแค่หัวโขน เราเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานถ้าเขาอยากทำ

เพราะฉะนั้น คนที่อยู่ คือ เป็นคนที่เต็มใจจริง ๆ เราคิดว่าชวนคนมาทำความดี 10 คน และเขามาร่วมกับเราแค่ 5 คน ก็ถือว่า กำไรแล้ว” (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 52 สภาเด็กฯ อยุธาเชิญชวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดเข้าร่วม โครงการ

3) การเปิดโอกาสให้พัฒนาเป็นเยาวชนจิตอาสาที่มีคุณภาพ เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายของสภาเด็กฯ เมื่อต้องทำโครงการและกิจกรรมที่เป็นทางการ รวมทั้งมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย เยาวชนจิตอาสาจึงต้องมีการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกระบวนการของการสร้างเครือข่าย คือ การสะสมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ผ่านการเป็นผู้รับ ก่อนการเป็นผู้ให้ ดังนั้น เยาวชนจิตอาสาที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาตนเอง สร้างสมประสบการณ์ และถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องต่อไป แม้ว่าระดับของคุณภาพอาจมีไม่เท่ากันในแต่ละบุคคล อาจเป็นด้วยข้อจำกัดทั้งเรื่องของเวลาความพยายาม หรือแม้แต่ขีดจำกัดความสามารถที่ไม่เท่ากัน แต่เครือข่ายสภาเด็กฯ ต้องการให้พื้นที่กับเด็กในอยุธยา ได้มีโอกาสได้พัฒนาตนเองผ่าน โครงการและกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ถ้าเริ่มจาก 1 ก็ไม่ต้องเก่งถึง 10 ได้สัก 4-5 ก็ถือว่า ดีกว่าเดิม

ภาพที่ 53 กิจกรรมเข้าฐานเพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม (ถ่ายพัฒนาศัภยภาพเด็กและเยาวชน)

6.1.6.2 การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) การขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย เนื่องจากทางหน่วยงานของรัฐเป็นส่วนหนึ่งของที่ปรึกษาของสภาเด็กฯ ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการเข้ามาช่วยสนับสนุนมีความเข้มข้นที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล บางคนอาจทำตามหน้าที่ แต่บางอาจรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเยาวชนให้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสังคม ไปพร้อมกับการพัฒนาตนเอง รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากกว่าการไปเที่ยวเล่น ส่วนองค์กรเอกชนต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายทั้งในแง่ของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการสนับสนุน โครงการและกิจกรรมของเยาวชน แม้อีกมุมหนึ่งเอกชนจะได้ประโยชน์ทางการตลาดอยู่บ้าง แต่ในทางปฏิบัติ ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการให้งบประมาณหรือทรัพยากรต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาของเยาวชน และสร้างการยอมรับในสังคม

อรพญา พลอยทับทิม หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวฯ กล่าวว่า “สภาเด็กฯ ทำหน้าที่ประสานงาน ในการทำงานร่วมกันของเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพื้นที่การแสดงออกทางความคิด การลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านวิชาการ การศึกษา สุขภาพ กีฬา อาชีพ

และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ทั้งยังเป็นหน่วยงานในการรวบรวมข้อมูล เสนอความเห็น หรือประเมิน เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ หน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ เพื่อให้ เห็นถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนการทำงานในมุมมองของเด็กและเยาวชน สะท้อนเป็น นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (อรพญา พลอยทับทิม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

นอกจากนี้สภาเด็กฯ ยังมีส่วนร่วมในการเป็นหนึ่งในเครือข่ายของเยาวชนจิตอาสา ร่วมกันกับพื้นที่ หรือโครงการต่าง ๆ ใช้พื้นที่สื่อที่มีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและขับเคลื่อนการมี จิตอาสาในสังคมอีกด้วย

ภาพที่ 54 สภาเด็กฯ ยุทธยาาร่วมเป็นเครือข่ายของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)

2) การขยายเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา สร้างเครือข่ายใหม่ ๆ ในพื้นที่ชุมชน เริ่มจาก
ชวนเด็ก ๆ ในชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรมผ่านการทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ สร้าง
ค่านิยมในการเสียสละ ทำงานเพื่อส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการแก้ไขปัญหาของ
ชุมชน พร้อมผลักดัน โครงการจิตอาสาในเชิงปฏิบัติ ให้เยาวชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการ
ขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีสภาเด็กฯ เป็นแกนนำ เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของเด็ก
และผู้ใหญ่ในชุมชนให้มีความเข้าใจกันและมีความสามัคคี ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่
ชุมชนของตนเอง และต่อยอดให้เยาวชนในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มขยายเป็นเครือข่ายใหม่ ๆ ในการ
ทำงาน เช่น ชมรมเยาวชนอาสาพัฒนาท้องถิ่นของสภาเด็กฯ อำเภอท่าเรือ มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อทำ
กิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจากระดมคนมาช่วย ๆ กัน ยังไม่มีระเบียบแบบแผนอะไร
มาก เพราะเด็กในชุมชนเล็ก ๆ จะไม่ค่อยกล้าแสดงออก ถ้าให้ช่วยทำอะไรทำได้ แต่ให้พูดหรือ
เสนอความคิดเห็นอาจจะยังไม่กล้า ชมรมเยาวชนอาสาพัฒนาท้องถิ่น จึงลดการสร้างเงื่อนไขใน
ความเป็นทางการแก่เริ่มให้เด็กออกมาทำประโยชน์ให้กับชุมชน เล่นกันบ้าง สนุกกันบ้าง และแฝง
ด้วยสาระ ซึ่งให้ตัวแทนเครือข่าย ในระดับตำบลเข้ามาร่วมเสนอแนวทางการจัดการชมรม เพื่อ
สะท้อนปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ต่อยอดการขับเคลื่อน
เยาวชนจิตอาสาให้เป็นเครือข่ายที่ครอบคลุม (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล,
13 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 55 สภาเด็กฯ อำเภอท่าเรือ วางแนวทางการจัดตั้งชมรมเยาวชนอาสาพัฒนาท้องถิ่น

3) การใช้พื้นที่ทางสังคม สร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ คณะบริหารของสภาเด็กฯ ทั้งในระดับประเทศและเขตภาคกลาง มีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันกับสภาเด็กฯ ของอยุธยา ที่ชัดเจนอย่างหนึ่งคือ การผลักดันให้เด็กและเยาวชน มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น ความสามารถ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งพื้นฐานของการเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ เริ่มต้นจากการมีจิตอาสา ต้องการงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งแม้ว่าในเนื้องานจะเริ่มต้นที่นโยบายของทางภาครัฐ แต่ในทางปฏิบัติผู้ปฏิบัติงาน มีแนวทางที่ชัดเจนตามอัตลักษณ์ที่กำหนดของสภาเด็กฯ คือ เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน ซึ่งในการปฏิบัติงาน และวิธีการทำงานของสภาเด็กฯ ในอยุธยา ก็มีทิศทางเป็นเช่นนั้น

ธนวัฒน์ พรหมโชติ ประธานสภาเด็กและเยาวชน จ.สระบุรี กล่าวว่า “ผมเข้ามาในสภาเด็กฯ ตั้งแต่ทำงานเป็นเครือข่ายในระดับอำเภอ ตอนนั้นยังไม่มีสภาเด็กฯ ตำบล หลังจากปี 2560 ประกาศให้มีสภาเด็กฯ ระดับตำบล ทำให้มีการขยายเครือข่ายการทำงานได้ทั่วถึงมากขึ้น แม้แต่ละพื้นที่อาจมีการตื่นตัวไม่เท่ากัน จนผมได้เข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ จังหวัด และได้ทำงานร่วมกันกับอยุธยาในระดับภาค ในภาคกลาง ปี พ.ศ. 2561-2563 เราได้แนวทางในการขับเคลื่อน

จิตอาสาพัฒนาชุมชน แต่ละภาคจะได้โจทย์ไม่เหมือนกัน ในส่วนของภาคกลางเรามีการจัดกิจกรรมที่คล้าย ๆ กัน แต่ช่วยเหลือกัน พลักดันให้มีเครือข่ายครอบคลุมทุกพื้นที่ให้เด็กในชุมชนได้มีพื้นที่ในการแสดงออก และทำประโยชน์ให้ชุมชนของตนเอง” (ชนวัฒน์ พรหมโชติ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 สิงหาคม 2563)

สภาเด็กฯ อยุธยา มุ่งเป้าการขับเคลื่อนจิตอาสาไปที่พื้นที่เล็ก ๆ ในชุมชน ซึ่งมีเครือข่ายในพื้นที่เป็นผู้ประสานงานและดำเนินโครงการร่วมกันกับทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและแสดงให้เห็นพลังของการขับเคลื่อนของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เช่น โครงการจิตอาสาปันรักให้น้อง ที่ทำการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เด็ก ๆ ในพื้นที่มาร่วมกันเพื่อปรับปรุงสนามเด็กเล่นและสนามกีฬาของโรงเรียน รวมทั้งทำกิจกรรมสันทนาการ สร้างสื่อการเรียนการสอน สร้างความสนุกสนานและมีสาระให้เด็ก ๆ ในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายทางสังคมอย่าง วัดใหญ่ชัยมงคล สร้างพื้นที่ในการขับเคลื่อนพลังจิตอาสาของเด็กและเยาวชน (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 56 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้าร่วมสมัครเป็นจิตอาสาในโครงการปันรักให้น้อง

6.1.7 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาวชนในชุมชนของเครือข่าย

จากการวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในบทที่ 4 พบว่า มีการแบ่งปัญหาออกเป็น 2 อย่าง คือ ปัญหาจากการขาดจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการแยกแยะสิ่งที่ควรทำกับไม่ควรทำ อันเนื่องมาจากบริบทแวดล้อมของตนเอง และขาดการสร้างเงื่อนไขจากสังคม ในการเปิดพื้นที่และโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และพัฒนาจิตสำนึกของตนเอง นอกจากนี้ ยังอาจเป็นปัญหาจากค้อยโอกาสทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อให้เด็กได้พัฒนา เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ก่อน และจากการเก็บข้อมูลในสนามวิจัย พบว่าเครือข่ายสภาเด็กฯ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ดังนี้

6.1.7.1 การแก้ไขปัญหายาวชนในระดับปัจเจกบุคคล

1) การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยการสร้างพื้นที่ใหม่ ๆ ให้เด็กและเยาวชนในชุมชนของอยุธยา ได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเอง นอกเหนือจากการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ ยังสามารถเอาเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวันจากการที่ขี้เล่นหรืออาจไปก่อปัญหา ช่างเกี่ยวกับบอขายมุข มาสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ซึ่งในแต่ละพื้นที่อาจใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น ตัวอย่างการแก้ไขปัญหายาวชนในพื้นที่ตำบลโพธิ์เอน อำเภอท่าเรือ ที่มีการจัดตั้งชมรมดนตรีไทยเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับเด็กและเยาวชน และป้องกันการมั่วสุมที่จะนำไปสู่การใช้สารเสพติด โดยชมรมดนตรีไทยของตำบลโพธิ์เอนจะเป็นชมรมที่รับจ้างในการเล่นดนตรีไทยตามงานต่างๆ

2) เอน้ำดีมาไล่น้ำเสีย สภาเด็กฯ อยุรยา มีเป้าหมายที่ภาพที่ 55 ชมรมดนตรี สภาเด็กฯ ตำบลโพธิ์เอน อำเภอท่าเรือ ออกเล่นดนตรีให้กับงานในชุมชน วันที่ 25 กันยายน 2562

ชัดเจนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นโครงการบังคับที่สภาเด็กฯ ในทุกระดับต้องมีการดำเนินการ แม้ในบางพื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ส่วนกลางก็จะประสานเครือข่ายสภาเด็กฯ ในพื้นที่อื่น ๆ ในอยุธยา เข้าไปช่วยจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเผยแพร่แนวความคิดการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ ตลอดจนจนเป็นการสร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับ เด็กในชุมชน ให้พวกเขาใช้เวลาไปกับการทำเรื่องที่มีประโยชน์ ทั้งในแง่ของการพัฒนาตนเอง และในแง่ของการทำประโยชน์ให้กับชุมชนของตนเอง แม้จะไม่สามารถสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ ได้แบบ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ทุกครั้งที่เราลงไปทำกิจกรรมในทุกพื้นที่ จะเป็นการเอน้ำดีที่เราเตรียมไปไล่น้ำเสียที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้าง ไม่มากก็น้อย

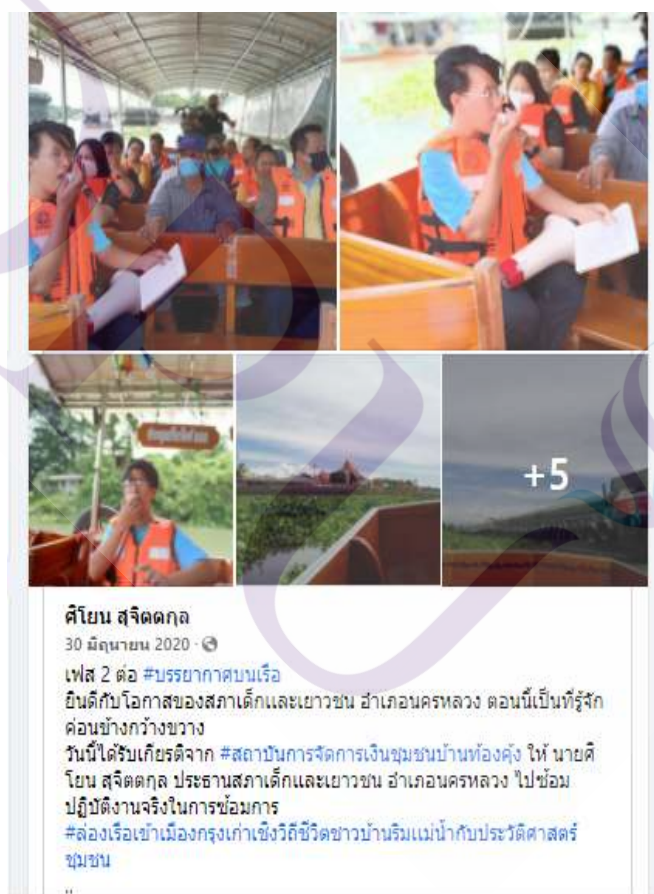

ภาพที่ 57 โครงการจิตอาสาพัฒนาโพธิ์เอน ทำความสะอาดวัดคันทาราม ตำบลท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา

3) การเห็นคุณค่าในตัวเอง เครือข่ายสภาเด็กฯ ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะได้รับมอบหมายในการเป็นผู้ประสานงานกับส่วนกลางทั้งระดับอำเภอ จังหวัดในการอำนวยความสะดวกพื้นที่ พร้อมทั้งทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรม การเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ มันจะมาพร้อมกับความรับผิดชอบ ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเครือข่าย ด้วยวัฒนธรรมของสภาเด็กฯ อยุธยา จะเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น ทั้งยังมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนเป็นฝ่าย รุ่นน้องที่เข้ามาใหม่จะได้รับหน้าที่ทันที เพียงแต่จะมีรุ่นพี่คอยแนะนำเท่านั้น บางครั้งเกิดความผิดพลาดบ้างหรือทำได้ไม่ดีบ้าง เช่น การรับหน้าที่เป็นพิธีกรในโครงการ แต่เมื่อมีประสบการณ์ก็จะเกิดการเรียนรู้ และมีความภูมิใจในตัวเอง บางคนนำไปสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และมีเพื่อน ๆ มากดไลค์ คอมเมนต์ สร้างคุณค่าให้กับตัวเอง ในการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายเยาวชนจิตอาสาที่ขับเคลื่อนการทำงานในชุมชน

4) สร้างการยอมรับกับสังคม จากอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญในช่วงเก็บข้อมูล พบว่าสภาเด็กฯ ยังถูกตั้งคำถามกับบางหน่วยงานที่ยังไม่ให้ความเชื่อมั่นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้แกนนำของสภาเด็กฯ มีความพยายามในการบริหารจัดการกันเองในเครือข่าย ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเขียนโครงการ การเสนองบประมาณ ได้ทำการศึกษา

รูปแบบการเขียนและใช้ภาษาที่เป็นทางการ โดยมีดีตคณะบริหารสภาเด็กฯ ที่มีความเข้าใจในบริบทของการทำงานในสภาเด็กฯ และมีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ นอกจากนี้ รูปแบบในการจัดโครงการ โดยเฉพาะโครงการใหญ่ ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น โครงการวันเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งจะมีตัวแทนของหน่วยงานราชการ คณะรัฐมนตรี และผู้ว่าราชการจังหวัดมาร่วมงาน สภาเด็กฯ ยุทธยาจึงต้องระดมทรัพยากรต่าง ๆ จากทุกเครือข่ายที่เป็นพันธมิตรกัน และใช้ความทุ่มเท ร่วมกับการร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินงานออกมามีคุณภาพ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใหญ่ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านคำชื่นชมจนทำให้เด็ก ๆ ที่ทำงานเกิดความภูมิใจที่ได้ทำงานจนสำเร็จลุล่วง

ภาพที่ 58 ประธานสภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง ได้เป็นตัวแทนในการเป็นมัคคุเทศก์ ในการต้อนรับฯพณฯ ท่านสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ที่เดินมาเยี่ยมชมมนวัตวิถี ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง วันที่ 30 มิถุนายน 2563

6.1.7.2 การแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน

1) เชื่อมร้อยเครือข่ายอื่น ๆ ให้มีส่วนร่วมในชุมชน

สภาเด็กฯ ออชญา ไม่ได้จัดโครงการเพื่อเด็กและเยาวชนในชุมชนเท่านั้น ยังเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนหรืออยู่ในภาวะวิกฤต โดยการเป็นเครือข่ายในการสื่อสาร และระดมทรัพยากรในการช่วยเหลือตามปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 รวมทั้งช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยพิบัติจากเหตุวิกฤตต่าง ๆ เช่น การระดมทุนช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย ซึ่งได้รับความร่วมมือในการช่วยเหลือจากทั้งเครือข่ายองค์กรเอกชน คลองสวนพลูรีสอร์ท หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ และผู้มีจิตศรัทธาต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 59 สภาเด็กฯ อำเภอท่าเรือ ร่วมกับองค์กรเครือข่ายมอบทุนทรัพย์และเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับผู้ประสบอัคคีภัย ณ ตำบลเจ้าสนุก อำเภอท่าเรือ

นอกจากนี้ ยังเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในการขับเคลื่อนจิตอาสา โดยร่วมมือกับเครือข่ายของทางราชการตลอดจนประชาชนระดมพลทำความดีในพื้นที่ของตนเอง เช่น เด็กและเยาวชน รวมพลจิตอาสา ของสภาเด็กฯ ตำบลบ้านกรด ร่วมกับเทศบาลบ้านกรด บำเพ็ญประโยชน์ทำความสะอาดพื้นที่ในชุมชน บำรุงและซ่อมแซมสถานที่สาธารณะในชุมชน สนามกีฬา สนามเด็กเล่น เป็นต้น

ภาพที่ 60 โครงการเด็กและเยาวชนรวมพลังจิตอาสา ตำบลบ้านกรด วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

2) สร้างพลังเสริม (EM Power) ให้กับชุมชน

จากการสังเกตในสนามวิจัย สภาเด็กฯ อยุธยา ต่อยอดการสร้างเครือข่ายด้วยการอาสาเข้าร่วมพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นโครงการการยุติความรุนแรงร่วมกันกับกองพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือการกระตุ้นศักยภาพของคนในชุมชนที่มี ภูมิปัญญาชาวบ้านมีต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรมในการต่อยอดเป็นสินค้า บริการ หรือธุรกิจท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมงานและเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงโชว์ เพื่อต้อนรับคณะทูตประเทศเนเธอร์แลนด์ เทศกาลหุ่นไล่กา ณ หุ่นสามเรือนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

ภาพที่ 61 งานเทศกาลหุ่นไล่กา ตำบลสามเรือน วันที่ 9-12 พฤษภาคม พ.ศ.2562

นอกจากนี้ สภาเด็กฯ ยังร่วมเป็นเครือข่ายในการจัดงานที่สนับสนุนสินค้าท้องถิ่น โดยมีการศึกษาผลิตภัณฑ์ และมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ นำไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมงาน วันเห็ดตับเต่าที่สามเรือน อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น ทั้งยังใช้ช่องทางการสื่อสารของเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการช่วยประชาสัมพันธ์สินค้าและร้านค้าต่าง ๆ ในชุมชน

ภาพที่ 62 สภาเด็กฯ ร่วมงานวันเห็ดตับเต่าที่สามเรือน 25 - 26 กรกฎาคม พ.ศ.2563
(https://www.matichon.co.th/publicize/news_2280954)

ภาพที่ 63 สภาเด็กฯ ตำบลโพธิ์ใช้แฟนเพจช่วยประชาสัมพันธ์ร้านค้าในชุมชน

6.2 การขับเคลื่อนจิตอาสาช่วยพัฒนาเยาวชน

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา ที่ใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาการมีจิตอาสาของเด็กและเยาวชน โดยผ่านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ซึ่งทำกันในชุมชนของเด็กและเยาวชนเอง โดยเยาวชนเริ่มต้นด้วยการมีน้ำใจเสียสละและใช้เวลาไปกับการทำงานจิตอาสาที่นอกเหนือจากการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งยังไม่ได้คำนึงถึงการได้รับผลตอบแทน เยาวชนจะได้รับ การพัฒนาตนเองจากการขับเคลื่อนจิตอาสา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาของสภาเด็กฯ ดังต่อไปนี้

6.2.1 การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ

1) สร้างโอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ หนึ่งในโครงการของสภาเด็กฯ ที่เป็นกิจกรรมหลักใน นโยบายของสภาเด็กฯ คือ การพัฒนาศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ตามแผนงานประจำปี โดยจะกำหนดหัวข้อการอบรมหรือสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของเด็ก ๆ ในแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนเรื่องเศรษฐกิจน้อย สภาเด็กฯ จะเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มี

ประสบการณ์ในด้านนั้น ๆ มาอบรมและฝึกปฏิบัติ เขาจะจะได้เรียนรู้ การประกอบอาชีพเสริม หรือการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพการ ต้มไข่เค็ม การทำซูชิ หรือการทำเกษตรกรรม ซึ่งเด็กแต่ละคนอาจมีพื้นฐานที่ไม่เท่ากัน แต่การเข้าร่วมโครงการช่วยให้เด็กในพื้นที่ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ฝึกทักษะที่สามารถคิดตัว และอาจเป็นทางเลือกในการหารายได้เพิ่มในอนาคต

โครงการของสภาเด็กฯ มีทั้งโครงการเดิมที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ และโครงการใหม่ที่จัดให้กับสภาเด็กฯ รุ่นเดิมที่อาจเคยผ่านกิจกรรมเดิมไปแล้ว เรานำไปที่การกระจายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในส่วนของโครงการเพิ่มศักยภาพ เราอาจจะมีโครงการหลักไว้ให้สภาเด็กฯ แต่ละพื้นที่เลือก เช่น โครงการเยาวชนไทยหัวใจสะอาด ซึ่งในแต่ละพื้นที่สามารถที่จะเสนอโครงการเฉพาะให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง เช่น พื้นที่ตำบลสวนพริก อยากให้เด็ก ๆ มีภูมิคุ้มกันด้านการใช้สื่อออนไลน์ จึงเสนอโครงการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล หรือจะใช้โครงการจากทางส่วนกลางขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะสภาเด็กฯ ระดับตำบลที่เกิดขึ้นได้ไม่นาน สภาเด็กฯ จังหวัดจึงต้องสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้เยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ในส่วนของโครงการจิตอาสาจะเน้นไปที่การทำกิจกรรมในชุมชนเพื่อให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

2) กล้าตัดสินใจและยอมรับความผิดพลาด ในการทำงานในสภาเด็กฯ เส้นทางไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ มักพบเจอปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน และปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่คาดคิด เช่น การจัดโครงการเชื่อมความสัมพันธ์ของสภาเด็กฯ จะมีการไปทำกิจกรรมที่ต่างจังหวัด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้น แต่ในการเตรียมงาน หรือลงมือปฏิบัติ อาจเกิดความล่าช้าในรายบุคคลส่งผลกระทบต่อคนหมู่มาก เมื่อใกล้ถึงเวลารถออก แต่เด็กยังไม่ครบ ลืมอุปกรณ์ที่จำเป็นไว้ที่สำนักงาน คนที่อยู่หน้างาน จึงต้องตัดสินใจว่า จะรอให้ครบ หรือออกรถตามเวลา จะย้อนกลับไปเอาของ หรือไปหาอย่างอื่นทดแทนเอาข้างหน้า เป็นต้น ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าว อาจได้รับผลลัพธ์ที่น่าพอใจหรือไม่พอใจในการทำงานร่วมกัน แต่เด็กจะได้เรียนรู้ในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประสบการณ์ในการทำงานต่อไป

3) วางแผนอย่างเป็นระบบและเรียนรู้การทำงานในรูปแบบองค์กร กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ จะมีรูปแบบของการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน คือ มีการวางแผนการทำงานเสนอของบประมาณ กำหนดตัวบุคคลในการรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาระเบียบ และวิธีการที่ถูกต้องตามแผนงานราชการ การเข้าใจธรรมชาติของวัฒนธรรมองค์กร

ในแต่ละที่ เช่นหน่วยงานบางที่สามารถโทรไปประสานและชี้แจงรายละเอียด แต่บางที่ต้องทำหนังสือราชการเข้าไปก่อนเท่านั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องถึงจะดำเนินการต่อได้ เป็นต้น

จิรกฤษ แจ็งจิตา กล่าวว่า “ในการทำงานแต่ละคนที่พื้นฐานที่ไม่เท่ากันในการเรียนรู้ บางคนเรียนรู้ได้ไว บางคนต้องใช้เวลา แต่ข้อดี คือ ในสภาเด็กฯ จะไม่ค่อยดี คือ ผิดคึกพร้อมที่จะแก้ไข แต่จะมีปัญหาตรงที่ใครทำอะไรได้หลายอย่าง ก็อาจจะต้องเหนื่อย แต่เราก็พยายามจะกระจายงานกัน เพราะระบบของราชการมันมีแบบแผน มีขั้นตอน เราปรับแก้กันจนเรารู้แล้วว่าต้องเขียนโครงการยังไง ต้องใช้แบบฟอร์มแบบไหน พอทำไปสักพักเราก็ชิน” (จิรกฤษ แจ็งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

6.2.2 การพัฒนาความสัมพันธ์และการดูแล

1) การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่โดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ในการทำงานร่วมกันของสภาเด็กฯ แม้จะมีลักษณะของการสื่อสารในแนวนอน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น หรือเสนอ ความคิด แต่ในการทำงานจริง ย่อมมีปรากฏการณ์ของความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือการกระทบกระทั่งทางความเห็น การพอใจส่วนบุคคล หรือการเถียงกันว่าใครทำมากทำน้อย จึงเป็นการฝึกพัฒนาการควบคุมอารมณ์ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ด้วยกระบวนการของสภาเด็กฯ ที่ให้เด็กได้ลงมือทำงานจริง ต้องติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่ ต้องพูดคุยกับคนในหน่วยงานราชการ (ศุภโชค กลิ่งกลม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2563)

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า พัฒนาทางด้านอารมณ์ของเด็ก ๆ ในสภาเด็กฯ จะต้องใช้เวลาในการปรับตัว แม้ว่าต้นทุนเดิมของเด็ก ๆ ในสภาเด็กฯ จะมีพื้นฐานของจิตสำนึกที่ดี แต่ภาวะอารมณ์ใจเย็น ใจร้อน แต่ละคนมีไม่เท่ากัน ดังนั้นเมื่อต้องมาทำงานกับผู้ใหญ่ และเด็กไปพร้อมกัน จึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวในการแสดงอารมณ์ในที่สาธารณะ

2) รู้เขารู้เรา เข้าใจความสุขความทุกข์ ในการทำงานร่วมกันของสภาเด็กฯ มีเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจน ข้อหนึ่งก็คือ การทำงานเพื่อผู้อื่น เช่น การช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน การช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งการทำโครงการบางครั้งเราจะเห็นคนที่ลำบากกว่าเรา มีปัญหาในชีวิตมากกว่าเรา หรือด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ เด็ก ๆ จะได้พัฒนาในด้านการวิเคราะห์ผู้รับสาร เพราะบางครั้งถ้าเราไปให้ของที่เขาไม่ต้องการ อาจจะเป็นการดูถูก หรือพุดจาในเชิงสงสารมากเกินไปอาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกอับอายได้ เราจึงต้องระมัดระวังในการสื่อสารหรือทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ๆ ที่ขาดโอกาส หรือมีปัญหาเรื่องจิตใจ และเมื่อเราทำเพื่อผู้อื่นไปเรื่อย ๆ เราก็จะเข้าใจในความสุขความทุกข์ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตทำให้เราเข้าใจชีวิตว่า

บางครั้งเราต้องการวัตถุที่มากเกินไป ต้องการกินอาหารราคาแพง แต่กับบางคนที่มีข้าวกิน ครบ 3 มื้อ ก็ดีมาแล้ว (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

3) ขับเคลื่อนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การเป็นเครือข่ายโดยภาพของเด็กเป็นแกนนำ บางครั้งยังมีคำถามสำหรับผู้ใหญ่ ในศักยภาพ หรือคุณภาพในการทำงาน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ต้องฝึกฝนและพัฒนา คือ รูปแบบและวิธีในการสื่อสารที่จะสามารถดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมาย เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ หรือกิจกรรม รวมทั้งการขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากเครือข่ายอื่น ๆ บางครั้งเราเคยจัดโครงการแล้วคนน้อยมาก และเราก็มานั่งคุยกันว่าเพราะอะไร หรือจัดกิจกรรมและรู้สึกมันไม่สนุก คนมีส่วนร่วมน้อย เราจึงคิดว่ามันต้องแก้ที่การสื่อสาร เราจะใช้คำพูดว่าอะไร ทำสื่อประชาสัมพันธ์อย่างไร หรือให้ใครมาเป็นไฮไลต์ หรือจุดสนใจภายในงาน เช่น การจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เราจึงมีการไปชวนศิลปินวัยรุ่น ที่เป็นที่รู้จักในพื้นที่มาทำงานแสดง ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจให้กับเด็ก ๆ ได้มากขึ้น (สุริยา บุญล้อม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

6.2.3 การพัฒนาด้านการเป็นผู้ให้และแบ่งปัน

1) ยิ่งให้ยิ่งได้ ด้วยสภาเด็กฯ อยุธยา อยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง และรับนโยบายจากสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย ในหัวข้อการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน ในช่วงปี 2561-2563 จึงทำให้โครงการและกิจกรรมตามแผนต้องมีกิจกรรมที่เป็นจิตอาสามากขึ้น รวมทั้งการร่วมมือกับเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ต่าง ๆ ในการร่วมกันจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการลอกคูคลอง เก็บผักตบชวาในชุมชน การทำความสะอาดลานวัดในชุมชน หรือแม้แต่การซ่อมแซม และทาสีสานมเด็กเล่นของโรงเรียนในชุมชน ซึ่งเด็ก ๆ จะได้ลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกทักษะการทำงาน การสร้างความสุขให้กับเด็ก ๆ ในชุมชน รวมทั้งสร้างความภูมิใจและสบายใจให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองของสภาเด็กฯ ที่เห็นลูกหลานมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนของเราได้ และด้วยการเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการมีตำแหน่งแห่งที่ที่สามารถเป็นสื่อกลางในการรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน ในภาวะวิกฤตอีกด้วย

ภาพที่ 64 "โครงการสานฝันปันรักให้น้อง คู่ชีวิตที่ตีปีที4" ณ โรงเรียนประเสริฐวิทยาทาน

2) จิตสำนึกสาธารณะ กระบวนการขับเคลื่อนจิตอาสาตามแนวคิด แท้ที่จริงแล้วมีจุดเริ่มจากการมีจิตสาธารณะ กล่าวคือ การรับผิดชอบต่อสังคม เคารพผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งในพื้นที่กายภาพ เช่น การทิ้งขยะให้ถูกที่ การไม่สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบหรือพื้นที่ทางความคิดในการมุ่งหวังให้สังคมอยู่กันอย่างปกติสุข โครงการของสภาเด็กฯ อยุธยา จึงมีส่วนของกิจกรรมที่ช่วยเหลือหรือเป็นอาสาสมัครกับ โครงการต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กฯ หรือในสถานศึกษา ในชุมชน รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าจะ เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่ไม่สามารถบังคับได้ แต่สภาเด็กฯ ก็ต้องจัดทำโครงการ และกิจกรรมในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อเริ่มกระตุ้นจากการมีจิตสำนึกสาธารณะ และปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Sense of public) ให้ได้

6.2.4 การพัฒนาการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง

1) สร้างระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อ การทำงานของสภาเด็กฯ จะมีการวางแผน และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ทั้งยังมีกรอบของระยะเวลาในการดำเนินงานที่กำหนดแกนนำของสภาเด็กฯ จะได้รับการพัฒนาตนเองไปในตัวและยังสามารถนำไปพัฒนาเด็ก ๆ ในชุมชนของตนเอง เพราะมีทักษะในการทำงานเพื่อสังคม การคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย

2) กระตุ้นให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 ในการจัดโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ มีส่วนกระตุ้นของกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณ การแก้ไขปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดเชิงนวัตกรรม รวมทั้งการทำงานเป็นทีม และภาวะความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะ โครงการเพิ่มศักยภาพและทักษะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็น

โครงการบังคับที่ทุกพื้นที่ต้องจัดขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้เด็กและเยาวชน ในอยุธยาได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสาร ที่จะ แฝงอยู่ในการทำกิจกรรมกลุ่มและใช้วิธีการให้โจทย์ มอบภารกิจแต่ละกลุ่มแบ่งหน้า มอบหมาย และนำเสนอ จากนั้นถอดบทเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ผ่านกระบวนการ โครงการ และกิจกรรม เป็นวงจรของการขับเคลื่อนเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินโครงการ ต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการวางแผน วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เข้ามา เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเครือข่ายสภาเด็กฯ ผู้วิจัยจึงเลือกตัวอย่าง โครงการที่จะสะท้อน กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ดังนี้

โครงการค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน

โครงการเป็น โครงการที่นำคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน ในแต่ละระดับมาจัด กิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างศักยภาพการเป็นผู้นำ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเสริมสร้างทักษะการ สื่อสารที่สามารถทำให้สื่อสารกันได้ เป็นโครงการที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย เพราะเป็น การรวมกันของแกนนำสภาเด็กฯ ทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย คณะกรรมการชุดเก่า และมีคณะกรรมการชุดใหม่จากพื้นที่ต่าง ๆ ที่อาสาสมัครเข้าร่วมในเครือข่าย โดยการส่งตัวแทนของ แต่ละเครือข่ายอย่างน้อย พื้นที่ละ 5 คนขึ้นไป เมื่อรวมแล้วมีผู้เข้าร่วม โครงการมากกว่า 200 คน (โครงการค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน, 2562) และภายใน 1 ปีงบประมาณ จะมีการจัดค่าย 3-4 ครั้ง เพื่อหมุนเวียนให้กับคณะบริหารสภาเด็กฯ ที่ยังไม่ได้ไปในรอบนี้ ซึ่งจะมีสภาเด็กฯ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เป็นผู้จัดโครงการ คัดเลือกวิทยากรทั้งจากภายนอก และอดีตเครือข่ายสภาเด็กฯ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการให้ความรู้ และสร้างสรรค์กิจกรรมกลุ่ม ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน

ภาพที่ 65 ถ่ายพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการวิเคราะห์เอกสาร โครงการ และเข้าร่วมในสนามวิจัย สังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน พบว่า เป็นโครงการที่สำคัญในการสร้างแนวทางและกระตุ้นจิตสำนึกในการขับเคลื่อนชุมชนของเครือข่ายสภาเด็กฯ เนื่องจากนโยบายของสภาเด็กฯ จะมีโครงการหลัก คือ โครงการเพิ่มศักยภาพเด็กและเยาวชน ที่จะต้องดำเนินการในทุกพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาเด็กฯ ตั้งชื่อโครงการไว้แบบกว้าง ๆ เพราะแต่ละพื้นที่อาจมีประเด็นในการจะเพิ่มศักยภาพแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่อาจจะต้องการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ บางพื้นที่อาจจะต้องการพัฒนาเรื่องการป้องกันยาเสพติด หรือการตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่น เป็นต้น โดยมีแนวทางพื้นฐาน คือ การทำงานเพื่อชุมชนและสังคม ดังนั้น การจัดโครงการค่ายพัฒนาเด็กและเยาวชน จึงเป็นจุดตั้งต้นให้กับทุกเครือข่ายได้พัฒนาตนเอง ทั้งการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ การสร้างสรรค์กิจกรรม และได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเครือข่ายในพื้นที่

ภาพที่ 66 กิจกรรมระดมความคิดสะท้อนปัญหาเด็กและเยาวชน ในโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลจากการจัดโครงการดังกล่าว เด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ของตนเอง พร้อมเสนอแนวทางการแก้ไข ร่วมกันเสนอ โครงการที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง เมื่อได้หัวข้อของการเพิ่มศักยภาพแล้ว ยังช่วยกันคิดและนำเสนอรายละเอียดของวิธีการ หรือกิจกรรมที่จะสะท้อนการเพิ่มศักยภาพในหัวข้อนั้น ๆ ที่สำคัญหลังจากที่ผ่านการเข้าค่ายไปแล้ว ตัวแทนเครือข่ายที่เข้าร่วมในพื้นที่ จะต้องไปสานต่อกับสภาเด็กฯ ในพื้นที่ของตนเองนำเอาความรู้ประสบการณ์ และข้อเสนอในค่ายไปสื่อสารให้กับคณะบริหารสภาเด็กฯ จัดทำโครงการ พร้อมทั้งวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับโครงการ ระดมทรัพยากรพร้อมกับประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเคลื่อนไหว แสดงพลังของการแก้ไขปัญหาของเด็กในชุมชน โดยเด็กในชุมชน

6.3 การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการรักษาและขยายเครือข่ายอย่างยั่งยืน

6.3.1 การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการวางแผนการจัดโครงการตามไตรมาส เพื่อกำหนดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับช่วงเวลา การเปิด-ปิดเทอมของเด็ก ๆ เช่น ช่วงเปิดเทอมก็จะเน้นไปที่กิจกรรมที่สามารถเข้าไปจัดได้ในโรงเรียน ส่วนในช่วงปิดเทอมอาจมีการไปอบรมต่างจังหวัด เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถช่วยให้รักษาเครือข่ายได้ ดังนี้

1) ใช้กิจกรรมเล็กแต่เพิ่มความถี่ให้มาก ในปี พ.ศ. 2562 สภาเด็กฯ ระดับจังหวัด จัดกิจกรรมไปทั้งหมด 14 ครั้ง สภาเด็กฯ ระดับอำเภอ จัดกิจกรรมไปทั้งหมด 64 ครั้ง ใน 16 อำเภอ และสภาเด็กฯ ในระดับตำบล จัดกิจกรรมไปทั้งหมด 481 ครั้ง ใน 257 ตำบล (รายงานตัวชี้วัด สภาเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2562) ซึ่งจะมีการวางแผนการกิจกรรมเฉลี่ยตามไตรมาส เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตามอาจมีช่วงที่เว้นว่างบ้าง เช่น ช่วงเดือนธันวาคม ที่เป็นเดือนสุดท้ายของแผนงาน เนื่องจากสภาเด็กฯ จะใช้การวางแผนงานตามปีปฏิทิน ไม่ใช้การวางแผนตามปีงบประมาณแบบราชการ ซึ่งช่วงเดือนธันวาคม จะเป็นการเตรียมสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานให้กับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย รวบรวมข้อมูลต่อไป

ตารางที่ 6.5 การจัดกิจกรรมของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงปี พ.ศ.2562
(อ้างอิงจากรายงานตัวชี้วัดสภาเด็กฯ ปี พ.ศ. 2562)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
1	สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	14	914
สคย. ระดับอำเภอ			
1	สภาเด็กฯ อำเภอพระนครศรีอยุธยา	5	342
2	สภาเด็กฯ อำเภอบางบาล	6	312
3	สภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง	6	282
4	สภาเด็กฯ อำเภอบางไทร	6	312
5	สภาเด็กฯ อำเภอบางบัวทอง	6	262
6	สภาเด็กฯ อำเภอบางปะอิน	5	332
7	สภาเด็กฯ อำเภอบางปะหัน	5	302
8	สภาเด็กฯ อำเภอผักไห่	5	262
9	สภาเด็กฯ อำเภอภาชี	0	0
10	สภาเด็กฯ อำเภอลาดบัวหลวง	5	282
11	สภาเด็กฯ อำเภอวังน้อย	0	0
12	สภาเด็กฯ อำเภอเสนา	5	332
13	สภาเด็กฯ อำเภอบางซ้าย	0	0
14	สภาเด็กฯ อำเภออุทัย	5	312
15	สภาเด็กฯ อำเภอมหาสารคาม	5	241
16	สภาเด็กฯ อำเภอบ้านแพรก	0	0
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอพระนครศรีอยุธยา)			
1	เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา	0	0
2	เทศบาลเมืองอโยธยา	0	0
3	อบต.ปากกราน	4	127
4	อบต.ภูเขาทอง	0	0

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
5	อบต.สำเภากลุ่ม	4	172
6	อบต.สวนพริก	4	133
7	อบต.คลองตะเคียน	4	152
8	อบต.วัดตูม	5	200
9	อบต.หันตรา	4	146
10	อบต.ลุมพินี	4	143
11	อบต.บ้านใหม่	4	172
12	อบต.บ้านเกาะ	4	142
13	อบต.คลองสระบัว	4	143
14	อบต.เกาะเรียน	4	172
15	อบต.บ้านป้อม	4	172
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอท่าเรือ)			
1	เทศบาลตำบลท่าเรือ	4	113
2	เทศบาลตำบลท่าหลวง	3	121
3	อบต.ท่าหลวง	4	142
4	อบต.จำปา	0	0
5	อบต.บ้านร่อม	4	142
6	อบต.ศาลาลอย	4	142
7	อบต.วังแดง	4	129
8	อบต.โพธิ์เอน	4	142
9	อบต.ปากท่า	4	135
10	อบต.หนองขนาก	4	142
11	อบต.ท่าเจ้าสนุก	4	155

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอนครหลวง)			
1	เทศบาลตำบลนครหลวง	0	0
2	เทศบาลตำบลอรัญญิก	4	152
3	อบต.บ่อโพรง	4	152
4	อบต.บ้านซึ้ง	4	152
5	อบต.ปากจั่น	4	102
6	อบต.แม่ลา	5	162
7	อบต.หนองปลิง	4	142
8	อบต.คลองสระแก	4	137
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบางไทร)			
1	เทศบาลตำบลบางไทร	4	122
2	เทศบาลตำบลราชคราม	4	182
3	อบต.ไผ่พระ	4	153
4	อบต.สนามชัย	5	142
5	อบต.บางอีโต้	4	113
6	อบต.กระแซง	4	152
7	อบต.บ้านกลิ้ง	4	142
8	อบต.ไม้ตรา	4	142
9	อบต.บ้านม้า	4	162
10	อบต.โพแดง	4	142
11	อบต.โคกช้าง	4	142

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบางบาล)			
1	เทศบาลตำบลบางบาล	4	158
2	เทศบาลตำบลมหาพราหมณ์	4	172
3	อบต.กบเจา	4	152
4	อบต.บ้านคลัง	4	172
5	อบต.พระขาว	4	172
6	อบต.น้ำเต้า	4	172
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบางปะอิน)			
1	เทศบาลตำบลบ้านสร้าง	4	192
2	เทศบาลตำบลบางปะอิน	4	162
3	เทศบาลตำบลพระอินทราชา	4	202
4	เทศบาลตำบลบ้านกรด	4	192
5	เทศบาลตำบลบางกระสั้น	4	172
6	เทศบาลตำบลคลองจิก	4	172
7	เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ	4	147
8	เทศบาลตำบลเชิงรากลน้อย	4	142
9	เทศบาลตำบลปราสาททอง	4	202
10	อบต.บ้านโพ	4	172
11	อบต.บ้านหว้า	4	152
12	อบต.วัดยม	4	172
13	อบต.บางประแดง	4	160
14	อบต.สามเรือน	4	132
15	อบต.เกาะเกิด	4	142
16	อบต.บ้านพลับ	4	192

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
17	อบต.บ้านแปง	4	172
18	อบต.ตลิ่งชัน	4	132
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบางปะหัน)			
1	เทศบาลตำบลบางปะหัน	4	162
2	อบต.บางปะหัน	4	182
3	อบต.บางเคื่อ	0	0
4	อบต.เสาชง	4	136
5	อบต.หันสัง	4	142
6	อบต.ตานิม	4	172
7	อบต.ทับน้ำ	4	122
8	อบต.บ้านลี	4	104
9	อบต.โพธิ์สามต้น	4	142
10	อบต.พุทเลา	4	172
11	อบต.บ้านขลื้อ	0	0
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอผักไห่)			
1	เทศบาลเมืองผักไห่	4	136
2	เทศบาลตำบลลาดชะโด	4	142
3	อบต.บ้านแค	4	162
4	อบต.ลาดน้ำเค็ม	4	172
5	อบต.ท่าดินแดง	5	122
6	อบต.ดอนลาน	4	172
7	อบต.นาคู	4	140
8	อบต.ภูฉี	4	162

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
9	อบต.ลาดชิด	4	172
10	อบต.หน้าโคก	4	172
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอภาชี)			
1	เทศบาลตำบลภาชี	4	192
2	อบต.โคกม่วง	0	0
3	อบต.ระโสม	4	136
4	อบต.หนองน้ำใส	5	172
5	อบต.ดอนหญ้านาง	5	192
6	อบต.ไผ่ล้อม	4	202
7	อบต.กระจิว	4	55
8	อบต.พระแก้ว	4	122
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอลาดบัวหลวง)			
1	เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง	4	122
2	เทศบาลตำบลสามเมือง	4	162
3	อบต.ลาดบัวหลวง	4	162
4	อบต.หลักชัย	4	116
5	อบต.พระยาบันลือ	4	134
6	อบต.คลองพระยาบันลือ	4	142
7	อบต.สิงหนาท	3	134
8	อบต.คู์สลอด	3	91
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอวังน้อย)			
1	เทศบาลเมืองลำตาเสา	0	0
2	อบต.บ่อตาโล่	4	152

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
3	อบต.วังน้อย	4	148
4	อบต.ลำไทร	7	440
5	อบต.สนับทึบ	4	142
6	อบต.พยอม	4	142
7	อบต.หันตะเภา	4	115
8	อบต.วังจุก	4	155
9	อบต.ข้าวงาม	0	0
10	อบต.ชะแมบ	4	150
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอเสนา)			
1	เทศบาลเมืองเสนา	4	202
2	เทศบาลตำบลหัวเวียง	4	202
3	เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด	4	152
4	เทศบาลตำบลบางนมโค	4	202
5	เทศบาลตำบลสามก้อ	4	93
6	อบต.บ้านแพน	0	0
7	อบต.มารวิชัย	4	172
8	อบต.บ้านโพธิ์	4	129
9	อบต.รางจรเข้	5	172
10	อบต.ชานา	4	172
11	อบต.สามคู่ม	5	167
12	อบต.ลาดงา	4	142
13	อบต.คอนทอง	4	172
14	อบต.บ้านหลวง	4	132

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบางช้าง)			
1	เทศบาลตำบลบางช้าง	3	171
2	อบต.บางช้าง	4	117
3	อบต.ปลายกลัด	4	172
4	อบต.เทพมงคล	4	142
5	อบต.วังพัฒนา	4	155
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภออุทัย)			
1	เทศบาลตำบลอุทัย	0	0
2	อบต.อุทัย	4	143
3	อบต.คานหาม	4	172
4	อบต.บ้านช้าง	6	312
5	อบต.สามัคคี	0	0
6	อบต.บ้านหีบ	4	142
7	อบต.หนองไม้ซุง	4	172
8	อบต.เสนา	4	172
9	อบต.หนองน้ำส้ม	4	183
10	อบต.โพสาวหาญ	4	172
11	อบต.ธนู	4	172
12	อบต.ข้าวเม่า	4	192
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอมหาราช)			
1	เทศบาลตำบลมหาราช	4	152
2	เทศบาลตำบลโรงช้าง	4	173
3	อบต.บางนา	4	155

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ลำดับที่	สภาเด็กฯ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนผู้เข้าร่วม
4	อบต.บ้านนา	4	180
5	อบต.บ้านขวาง	4	172
6	อบต.ท่าตอ	4	143
7	อบต.บ้านใหม่	4	166
ระดับตำบล/เทศบาล (อำเภอบ้านแพรก)			
1	เทศบาลตำบลบ้านแพรก	4	142
2	อบต.ลำพะเนียง	4	142
3	อบต.คลองน้อย	0	0

จากตารางการจัดกิจกรรมของสภาเด็กฯ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 จะเห็นว่า การจัดกิจกรรมให้ดีขึ้นจะช่วยการกระจายการจัดกิจกรรมทั่วทุกพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมหลัก ๆ สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเป็นแกนหลักในการดำเนินการ และเป็นທີ່ปรึกษาให้กับสภาเด็กฯ ในระดับตำบล ซึ่งในบางตำบลที่ไม่สามารถดำเนินโครงการได้ สภาเด็กฯ อำเภอก็จะประสานงานกับส่วนกลางเพื่อนำงบประมาณไปจัดโครงการและกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กและเยาวชนในชุมชนต่อไป ผู้วิจัยได้สังเกตต่อไปถึงการดำเนินโครงการของ ปี พ.ศ. 2563 พบว่า เริ่มมีสัดส่วนของพื้นที่ในเครือข่ายสภาเด็กฯ ที่สามารถดำเนินโครงการได้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น จากการมีประสบการณ์ทั้งตัวเด็กเองและผู้ใหญ่ที่สนับสนุน

2) มีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรม แม้ว่าสภาเด็กฯ จะสามารถจัดกิจกรรมได้ต่อเนื่อง มีความถี่มากแต่ในบางพื้นที่ชุมชนก็ยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผนได้ สภาเด็กฯ อยุธยา จึงมีนโยบายในการยืดหยุ่นสามารถโยกย้ายงบประมาณของสภาเด็กฯ ในส่วนที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนมาไว้ที่ส่วนกลาง คือ สภาเด็กฯ จังหวัด และกระจายงบประมาณไปให้กับสภาเด็กฯ ที่นำเสนอโครงการเพิ่มเติมนอกจากแผน หรือกิจกรรมที่สอดแทรกเข้ามาเป็นพิเศษ เช่น กิจกรรมการจัดสรรและระดมทุนยังชีพให้การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เป็นต้น

“เรามีกรอบเวลาของแผนงานที่ชัดเจน และมีกลไกในการติดตาม ทั้งในรูปแบบของการสอบถามจากส่วนกลาง หรือมอบหมายให้ผู้ประสานงานในพื้นที่รายงานผล ซึ่งเราก็ยอมรับว่า ในบางพื้นที่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามกรอบเวลา และได้รับการตอบรับที่ดี เด็ก ๆ เข้าร่วมเยอะ

แต่บางพื้นที่จะใช้คำว่า จัดให้จบตามรอบงบประมาณ ก็ว่าได้ แต่เราก็เห็นว่าเขาทำกันเต็มที่ สภาเด็กฯ ระดับตำบล ถือว่ายังใหม่ แต่เพิ่งเริ่มก่อตั้งเป็นปี แรก ๆ ความเข้มข้นของการขับเคลื่อนในพื้นที่นั้น ๆ จึงขึ้นอยู่กับแกนนำในพื้นที่ และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง” (เกษมณี ลากภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563) ซึ่งสภาเด็กฯ ในบางพื้นที่

3) การสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเคลื่อนไหว การจัดกิจกรรมเราจะมีกระบวนการในการประชาสัมพันธ์ ภาพกิจกรรมในวันงาน รวมทั้งภาพข่าวประชาสัมพันธ์หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการสื่อสารภาพลักษณ์ของสภาเด็กฯ ขยายพื้นที่ของการขับเคลื่อนโดยมีเด็กเป็นแกนนำในการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ยิ่งในสื่อโซเชียลมีเดีย ยิ่งช่วยให้การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

ภาพที่ 67 การประชาสัมพันธ์เชิญชวนและสื่อสารภาพกิจกรรมในวันงาน

6.3.2 จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายอยู่เสมอ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สภาเด็กฯ อยุธยาจะมีการวางแผนของโครงการและกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายชั้นใน ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการรักษาเครือข่าย ดังนี้

1) การใช้ความสนุกและสันตนาการกระชับความสัมพันธ์ ทุกกิจกรรมของสภาเด็กฯ จะเริ่มต้นด้วยความสนุกก่อน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความน่าสนใจ และ

ผ่อนคลาย กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้เด็กที่ไม่รู้จักกันมาก่อน ค่อนข้างมากขึ้น และทำให้เด็กที่รู้จักกันอยู่แล้ว มีความสนิทสนมกันมาก พอเด็กเริ่มสนุกก็จะสามารถเชื่อมโยงเข้ากิจกรรมนำความรู้ ได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 68 กิจกรรมกลุ่มสนทนาการ โครงการเพิ่มศักยภาพเด็กและเยาวชน สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม 2 เมษายน พ.ศ. 2562

2) ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อกระตุ้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมของสภาเด็กฯ จะเน้นไปที่การแบ่งเป็นกลุ่มและกำหนดภารกิจเพื่อให้ร่วมมือกันทำตามเป้าหมาย เช่น การให้วาดภาพชุมชนในพื้นที่ลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ และให้คนในกลุ่มช่วยกันเสนอความคิดเห็น พร้อมลงมือวาดและนำมาเสนอ เป็นการฝึกการยอมรับฟังซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งรับผิดชอบด้วยกัน กิจกรรมกลุ่มจะกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเกิดการสื่อสารสองทาง ทำให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ในส่วนของปัญหาที่อาจมีเด็กบางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จะมีพี่เลี้ยงคอยไปกระตุ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เท่าเทียมภายในกลุ่ม เป็นต้น

ภาพที่ 69 กิจกรรมกลุ่มตามฐานเพื่อกระตุ้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3) มีกิจกรรมนอกสถานที่เพื่อกระชับความสัมพันธ์ ในทุกปีสภาเด็กฯ อยุธยา จะมีการกำหนดโครงการไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่ โดยอยู่ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพสภาเด็กฯ โดยให้สภาเด็กฯ ในทุกระดับส่งตัวแทนมากเข้าร่วมกิจกรรม มีกำหนดการของกิจกรรมค้างคืน คือ 3 วัน 2 คืน หรือ 2 วัน 1 คืน ตามความเหมาะสมของจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยในกิจกรรมจะมีการเชิญอดีตทีมงานสภาเด็กฯ และเครือข่ายชั้นนอก อย่างสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย และในเขตภาคกลาง มาร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งแนะนำตัว เพื่อสร้างการรับรู้ถึงการเป็นเครือข่ายให้กับสภาเด็กฯ รุ่นต่อ ๆ ไป

จิรกฤษ แจ้งจิตา ประธานสภาเด็กฯ อำเภอท่าเรือ กล่าวว่า “การได้ไปกินนอนด้วยกัน มันช่วยเพิ่มความคลั่งคล้าให้กับเด็ก ๆ นอกจากเด็กจะคุ้นเคยกับพวกเรามากขึ้นแล้ว เขายังคุ้นเคยกันเองด้วยกับเครือข่ายที่อยู่คนละพื้นที่กันเดี๋ยวดึกเขาคิดต่อกันง่าย ขอเฟชขอไลน์กันก็มีโอกาสพูดคุยปรึกษาหารือกันต่อหลังจากเสร็จโครงการไปแล้ว ตัวผมเองก็รู้จักเพื่อนในเครือข่ายจากโครงการนี้แหละ” (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

6.3.3 กำหนดกลไกในการสร้างแรงจูงใจ

1) แรงจูงใจด้านการพัฒนา โครงการหลักของสภาเด็กฯ ที่เป็นนโยบายบังคับ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพสภาเด็กฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สภาเด็กฯ ในอยุธยาต้องทำทุกพื้นที่ เพราะช่วย

กระตุ้นพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่สามารถกำหนดหัวข้อที่ต้องการ เพื่อให้ตอบโจทย์การพัฒนาได้ตรงจุด เช่น สภาเด็กฯ บางไทร มองเห็นว่าเด็กในปัจจุบันเข้าวัดน้อยลง มีความสนใจในเรื่องพุทธศาสนาน้อยลง จึงจัดโครงการธรรมะ เพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ นำหลักธรรมะไปประกอบการใช้ชีวิตประจำวันให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามกรอบการประเมินในการขับเคลื่อนงานจิตอาสาและโครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สภาเด็กและเยาวชนภาคกลาง และสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย มีหน้าที่กำหนดแนวทางรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยมีการติดตามผลการดำเนินการย้อนหลังหรือการตรวจทานเอกสารเมื่อถึงคราวที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดจะต้องเข้ากับการประเมินการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นให้สภาเด็กฯ อยุธยา มีความรับผิดชอบ และเคารพเงื่อนไขการทำงานจากส่วนกลาง (เทวินทร์ พูนพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2) กระตุ้นจิตสำนึกรักบ้านเกิด หนึ่งในเงื่อนไขของการเข้ามาเป็นสมาชิกของสภาเด็กฯ ก็คือ ต้องเป็นเด็กที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กฯ ก็มีทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน การประชุมพูดคุย และวางแผนในการดำเนินงานล้วนมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพ การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้งเกิดความภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา จากการสื่อสารวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สอดแทรกในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานถนนเด็กเดิน ที่อยุธยาได้เป็นตัวแทนของภาคกลางในการจัดงาน เป็นต้น

3) แรงจูงใจด้านความภูมิใจ จากการทำกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมการปฏิบัติในพื้นที่ชุมชน ทั้งกิจกรรมจิตอาสาและกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ซึ่งการช่วยเหลือแบ่งปันนั้นจะสามารถมีส่วนร่วมได้โดยผ่านโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ นอกจากนี้ สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีการมอบรางวัลในทุกปีให้แก่เด็กและเยาวชนดีเด่น รวมทั้ง ชุมชนดีเด่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านกรมีจิตอาสา ซึ่งทำให้ผู้ได้รับรางวัลเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นตัวแทนของสภาเด็กฯ ในการทำความดี และถูกนำไปสื่อสารผ่านสื่อที่เป็นทางการต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ ในเครือข่ายมีความภูมิใจและนำไปเผยแพร่ต่อ ในสื่อสังคมออนไลน์ ที่รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน

ภาพที่ 70 สภาเด็กฯ ตำบลวัดตูม ได้รับรางวัลสภาเด็กฯ ดีเด่น ด้านการมีจิตอาสา

6.3.4 การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ

1) ใช้ทรัพยากรบุคคลด้วยการสร้างทีม ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ คณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัดจะเป็นแกนหลักในการติดต่อประสานงาน และรวบรวมสร้างทีมงานในแต่ละฝ่ายจากสภาเด็กฯ ระดับอำเภอ และตำบล เช่น ทีมวิทยากรสันตนาการ จะมีทีมงานในส่วนกลาง 10-15 คน โดยในทีมส่วนกลางก็จะแบ่ง เป็นทีมย่อย ทีมละ 3-4 คน ในการทำหน้าที่วิทยากรอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถ่ายภาพ และกระตุ้นเด็ก ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งยังมีส่วนของเครือข่ายอื่น ๆ ที่จะแบ่งหน้าที่ตามหัวข้อที่เหมาะสม เช่น โครงการด้านภัยยาเสพติด เราจะใช้เครือข่ายที่เป็นตำรวจมาแนะนำถึงพิษภัย และการถูกลงโทษจากการไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือการให้ความรู้ในหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ก็มีการประสานกับเครือข่ายอาจารย์นิเทศศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพในภาพของโครงการ เป็นต้น

ภาพที่ 71 โครงการสร้างภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยสภาเด็กฯ อำเภอนครหลวง วันที่ 26 กันยายน 2562

จิรฤช แจ็งจิตา กล่าวว่า “ในส่วนของวิทยากรส่วนกลาง เราเริ่มรู้สึกว่ามีปัญหา เพราะเมื่อมีการขยายสภาเด็กฯ ตำบล ทีมวิทยากรกลางของสภาเด็กฯ ที่มีอยู่เริ่มไม่พอ และยังขาดความต่อเนื่องในการปั้นเด็กใหม่ขึ้นมาซึ่งเรากำลังพยายามอยู่” (จิรฤช แจ็งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

2) ทรัพยากรวัสดุ สภาเด็กฯ มีงบประมาณตั้งต้น และระดมจากเครือข่าย ในการดำเนินโครงการพื้นที่ละ 10,000 บาท ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นค่าวิทยากรภายนอก ค่าอาหาร ค่าเบรก และค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม แต่ทรัพยากรอื่น จะใช้การระดมจากเครือข่ายในทุกระดับชั้น เนื่องจากการจัดโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ จะเป็นการดำเนินงานกระจายในทุกพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นไปที่พื้นที่ชุมชนในตำบลต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนจิตอาสากระจายไปทั่วถึงทุกพื้นที่ ดังนั้น สภาเด็กฯ จึงต้องอาศัยเครือข่ายในการอำนวยความสะดวกทั้งสถานที่ วัสดุอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น โปรเจคเตอร์ อินเทอร์เน็ต แต่ในส่วนของแกนนำเครือข่าย

6.4 การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

1) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในการทำงาน กระบวนการทำงานในสภาเด็กฯ จะเป็นลักษณะที่เลี้ยงสำหรับเด็กที่เข้ามาอยู่ในสภาเด็กฯ ใหม่ ๆ หรือมีแววที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนในสภาเด็กฯ จะมีกลไกในการกำหนดรุ่นพี่ให้ไปประกบน้องในการทำงาน เช่น การมอบหมายให้ไปประสานงานสถานที่จัดกิจกรรม ซึ่งแน่นอนว่า เด็กในพื้นที่นั้น ๆ จะมีความสะดวกในการติดต่อ

ประสานงาน แต่รูปแบบของการสื่อสารกับผู้ใหญ่ หรือองค์กรอาจยังไม่มีประสบการณ์ รุ่นพี่ก็จะเข้าไปช่วยติดตามหรือแนะนำ ในส่วนของแกนนำสภาเด็กฯ จะเป็นลักษณะต่างตอบแทน โดยเฉพาะเรื่องของเวลา ที่แต่ละคนจะมีทั้งภารกิจในงานสภาเด็กฯ และภารกิจส่วนตัว จึงทำให้ต้องมี การสลับสับเปลี่ยนหน้าที่ หรือการแก้ไขปัญหาคาถั่วแทนเฉพาะหน้า โดยจะผลัดกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จิรกฤษ แจ้งจิตา กล่าวถึงการช่วยเหลือกันในเครือข่ายไว้ว่า “น้อง ๆ ทุกคนมีประสบการณ์และความถนัดที่ไม่เหมือนกัน เราก็เคยผ่านจุดนี้มาก่อน แต่เราอยู่กับแบบไม่บังคับ น้องอยากทำอะไรเราก็ช่วย บางคนอันที่ชอบกับอันที่ถนัดมันอาจไม่ตรงกัน ก็แล้วแต่น้องจะพัฒนาตัวเองต่อว่าจะอย่างทำงานด้านไหน” (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

ซึ่งนอกเหนือจากแกนนำของเครือข่ายจะปรึกษาหารือกันเองแล้ว ยังมีเครือข่ายอย่างอดีตคณะกรรมการสภาเด็กฯ ที่มีประสบการณ์มากกว่า และมีองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น ความน่าเชื่อถือของการขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่ หรือ การจัดงานในระดับจังหวัด เช่น การจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ ที่ต้องเชิญทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จึงต้องอาศัยเครือข่ายที่มีประสบการณ์คอยแนะนำ เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

พรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ อดีตประธานสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า “หลายปีที่ผ่านมาอดีต ประธานสภาเด็กฯ แต่ละช่วงแทบจะไม่ได้ไปไหน ทุกคนยังคอยให้คำปรึกษา เราอยู่ที่เดิมผมทำงานอยู่ในอยุธยาด้วยอยู่ในมหาวิทยาลัย น้อง ๆ เข้าถึงได้ง่ายส่วนตัวผมเองก็ยังทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน อยู่แต่พื้นฐานของเด็กที่เขามาในสภาเด็กฯ จะชอบทำกิจกรรมอยู่แล้ว เราก็แค่แนะนำจากประสบการณ์ เพราะเขามีใจกันอยู่แล้ว” (พรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มกราคม 2564)

2) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในชีวิตส่วนตัว สภาเด็กฯ อยู่กันแบบครอบครัว พี่น้อง แต่ด้วยความเป็นเด็กการช่วยเหลือในเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ จะเป็นในลักษณะของการให้กำลังใจ หรือการแนะนำ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มักก็จะเป็นเรื่องพื้นฐาน เช่น การเรียน ความรัก ครอบครัว เป็นต้น เพราะบริบทของการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกัน เพียงแต่ปัญหาต่าง ๆ จะมาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในการเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล

การสื่อสาร หรือทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เหตุการณ์ที่มีเครือข่ายสภาเด็กฯ บ้านเกิดอัครศิษย์ ตัวแทนของสภาเด็กฯ ในระดับต่าง ๆ จึงมีการสื่อสารข้อมูลผ่านทางโซเชียลเพื่อขอความช่วยเหลือ และรับบริจาคสิ่งของที่จำเป็น

จิรกฤษ แจ็งจิตา กล่าวว่ “บางเรื่องชีวิตส่วนตัวของพวกเราในสภาเด็กฯ เราปรึกษากันเองมากกว่าพ่อแม่อีกนะครั้บ เพราะบางเรื่องเราบอกพ่อแม่ไม่ได้ เพื่อนพี่น้องในสภาเด็กฯ นี้แหละที่ให้อำปรึกษา มันเหมือนอยู่ด้วยกันบ่อย ไปกินข้าวด้วยกัน เที่ยวด้วยกันมันเห็น ๆ กันอยู่ว่ แต่ละคนมีปัญหาว่ไร ยิ่งเรื่องเรียนเราคุยกันบ่อย เพราะคนที่อยู่พื้นที่เดียวกัน ก็เรียนที่เดียวกัน ส่วนที่ ๆ ที่อยู่จังหวัดส่วนใหญ่ก็เรียนในอยุธยาเนี้แหละครั้บ” (จิรกฤษ แจ็งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

จากการสัมภาษณ์ พบว่ ยังมีระยะห่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในบางเรื่องซึ่งการเข้ามาเป็นเครือข่ายสภาเด็กฯ มีส่วนช่วยผลักดันให้เด็กมีช่องทางปรึกษาปัญหาเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากครอบครัวหรือเพื่อนที่โรงเรียน ก็มีกลุ่มของเครือข่ายสภาเด็กฯ ที่ส่วนใหญ่มีจิตสำนึกที่ดี และมีทัศนคติที่ดีในการใช้ชีวิต ชวนกันทำเรื่องดีมากกว่าเรื่องไม่ดี

6.4.1 การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

1) ใช้ประสบการณ์เป็นฐานของการเป็นผู้นำ สภาเด็กฯ มีวาระของการเป็นคณะบริหารฯ 2 ปี แต่สามารถเป็นต่อเนื่องได้ 2 สมัย ซึ่ง คนที่จะขึ้นมาเป็นประธานสภาเด็กฯ ในระดับจังหวัด ก็มักจะผ่านการเป็นประธานในระดับอำเภอหรือตำบลมาก่อน จึงจะทำให้มีความเข้าใจ และประสบการณ์ในกระบวนการทำงานของสภาเด็กฯ ดังนั้น การสร้างผู้นำใหม่ จะมีกระบวนการของลำดับขั้นของระดับการทำงานในช่วงเวลา คณะบริหารสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ หลังจากได้ผ่านกระบวนการทำโครงการ สร้างสรรค์กิจกรรม และได้พัฒนาตนเองในมิติต่าง ๆ ครอบคลุมปีงบประมาณ จะมีการมาสรุปถอดบทเรียนพร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ผลจากการทำงานที่ผ่านมาคณะบริหารฯ แต่ละพื้นที่จะเริ่มรู้จักคุ้นเคย รวมทั้งรู้จักศักยภาพ และรวมถนัดของแต่ละคนมากขึ้น สำหรับคนที่ม่ประสบการณ์แล้วจะเริ่มได้รับมอบหมายให้เป็นพี่เลี้ยงกับน้องใหม่ที่ จะเข้ามาในสภาเด็กฯ อย่งไรก็ตามคณะบริหารฯ ชุดเดิมที่ออกไปบางส่วน พบว่ ก็ยังคงเข้าร่วมโครงการ กิจกรรม บางคนอาจจะเรียนจบไปทำงานแต่ก็ยังสามารถเป็นที่ปรึกษาได้

นอกจากนี้ปัญหาของทีมิวิทยากรเป็นโจทย์ที่แกนนำสภาเด็กฯ มีความพยายามในการจะปั้นน้องใหม่ ๆ ขึ้นมา ทุกครั้บที่มีน้องใหม่เข้ามาในสภาเด็กฯ จะสอบถามว่ถนัดว่ไร ถ้าใครที่ชอบกิจกรรมทีมิ แกนนำก็จะพยายามให้มาร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ มาควว่พี่ ๆ เขาทำกันอย่งไ้ เวลาว่างจะให้

มาซ้อมก่อนและลองเป็นผู้ช่วยในบางงานเพื่อสร้างประสบการณ์และความเคยชิน ซึ่งตอนนี้การจะหาวิทยากรที่ทั้งสันถนาการได้ และ โยงเข้ากิจกรรมได้ ยอมรับว่ายังขาดแคลน บั้นจิ้นมาใหม่ยังไม่ทัน (ศุภโชค กลมกลิ้ง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2563)

2) ผู้นำที่มีจิตอาสาอย่างมีคุณภาพ กระบวนการพัฒนาเยาวชนของสภาเด็กฯ มีแนวทางในการพัฒนาตัวเยาวชนก่อน ที่จะเยาวชนจะไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม การขับเคลื่อนจิตอาสาด้วยเด็กและเยาวชน ต้องอาศัยการทำงานที่มีผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างการยอมรับจากผู้ใหญ่และสังคม การทำงานจิตอาสาต่าง ๆ จะต้องทำอย่างมีแบบแผน การจะเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ สภาเด็กฯ ยึดหลักข้อแรก คือ ต้องมีความรับผิดชอบ เพราะไม่ว่าจะเก่งแค่ไหน แต่ถ้าไม่รับผิดชอบก็ไม่น่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามก็ตามความเป็นเด็กก็อาจจะเกิดขึ้นผิดพลาดหรือความไม่แน่นอนอยู่ ซึ่งกระบวนการของสภาเด็กฯ มีโครงการและวิธีการในการพัฒนาทั้งการทำงานและจิตสำนึกสาธารณะ การทำงานจิตอาสามีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการบริหารงาน บริหารเงิน บริหารคน และใช้ประสบการณ์สร้างคุณภาพต่อไป จุดเริ่มแรกของคนที่เข้ามาในสภาเด็กฯ จะมีจิตอาสาเป็นต้นทุนแต่กระบวนการพัฒนาของสภาเด็กฯ ก็จะช่วยเสริมให้พวกเขามีความเป็นผู้ใหญ่ขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น (จิรกฤษ แจ้งจิตา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2563)

ผู้วิจัยมองว่า การจะเป็นผู้นำที่มีจิตอาสาอย่างมีคุณภาพ เริ่มต้นจากการมีจิตอาสาและต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ ทำอย่างต่อเนื่อง ตัวเด็กเองจะเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญา

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ยุทธยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลในสนามวิจัย เป็นเวลา 2 ปี ใช้การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะ การสร้างเครือข่าย การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา และแนวคิดการพัฒนาเยาวชน เป็นกรอบในการวิจัย สำหรับ ในบทที่ 7 จะเป็นการนำรายงานผลการวิจัย จากคำถามของ โจทย์วิจัยทั้งสามข้อ ได้แก่ บริบทที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ เป็นอย่างไร การสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ในยุทธยา เป็นอย่างไร ในบทที่ 4, 5 และบทที่ 6 มาสรุปผลการวิจัย จากนั้นจะนำข้อสรุปไป อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะต่อไป

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและเยาวชน บริบทที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างพื้นที่สาธารณะ และเครือข่ายเพื่อสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ค้นพบข้อสรุป ดังนี้

7.1.1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในยุทธยากับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ

จากการวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (ดังแสดงแผนภาพที่ 4.1) วิเคราะห์จุดแข็งที่เอื้อประโยชน์และจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากข้อมูลรายงานสรุปของงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งคำถามต่อยอดในงานวิจัยว่า จริงหรือไม่ อย่างไร ในการระบุปัญหา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัญหาจากการขาดจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการแยกแยะสิ่งที่ควรทำกับไม่ควรทำ อันเนื่องมาจากบริบทแวดล้อมของตนเอง และขาดการสร้างเงื่อนไขจากสังคม ในการเปิดพื้นที่และ โอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาจิตสำนึกของตนเอง สภาเด็กฯ จึงเป็นเงื่อนไขใน

การเปิดพื้นที่ และสร้างโอกาสในการพัฒนาตัวเองของเด็ก รวมทั้งเข้ามาอยู่ในแวดล้อมของการมีจิตสำนึกจิตอาสา อย่างไรก็ตามการเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ จะเป็นตัวช่วยในการสร้างเงื่อนไขให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยา ได้พัฒนาตนเองและการสร้างจิตสำนึกของเด็กที่เหมือนกับเมล็ดพันธุ์ ซึ่งไม่สามารถงอกขึ้นมาเฉย ๆ ได้ หากขาดการกระตุ้น ส่งเสริม ให้เมล็ดพันธุ์ได้เจริญเติบโต

2. ปัญหาการด้อยโอกาสทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อให้ เด็กได้พัฒนา เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ก่อน ครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขาดปัจจัย 4 ซึ่งบางคนอาจจะไม่มีปัญหาในข้อที่ 1 แต่ด้วยปัญหาดังกล่าว สภาเด็กฯ จึงคำนึงถึงการให้ความช่วยเหลือในกลุ่มนี้

บริบทที่เป็นจุดแข็ง และบริบทที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ

1. บริบทที่เป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้แก่ บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์ อยุธยามีอาณาเขตอยู่ในภาคกลางและอยู่ติดกับหลายจังหวัดที่เป็นเครือข่ายการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชน จึงสามารถรวบรวมทรัพยากรบุคคลหรือปัจจัยในการเดินทาง เป็นสาเหตุให้อยุธยาได้รับเลือกเป็นตัวแทนของภาคกลางในการจัดงานถนนเด็กเดิน ซึ่งเป็นงานที่สภาเด็กฯ ทั่วประเทศจะได้รับการคัดเลือกเป็นเจ้าภาพ ภาคละ 1 จังหวัดเท่านั้น จุดแข็งอีกข้อหนึ่งของด้านภูมิศาสตร์ คือ การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ทั้งในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุมสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทย และการจัดกิจกรรมพิเศษจากส่วนกลางในกรุงเทพฯ บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์ จุดแข็ง คือ ความภาคภูมิใจในการเป็นตัวแทนของเด็กและเยาวชนในอยุธยา ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เพราะเป็นราชธานีเก่าและยังเป็นเมืองมรดกโลก มีแหล่งท่องเที่ยวและของกินที่มีชื่อเสียงมากมาย เมื่อเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จึงเกิดความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมระดับประเทศ นอกจากนี้ยังนำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาต่อยอดทางวัฒนธรรม เช่นจัดโครงการ หรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมความรู้ให้กับ เด็ก ๆ จัดโครงการไค้จูเนียร์ ส่งเสริมการสร้างอาชีพในการนำเที่ยว หรือพูดเยาวชน ให้กับเด็ก ๆ ในการสร้างโอกาสให้กับตนเองในฐานะสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม จุดแข็ง ได้แก่ การสืบทอดวัฒนธรรม ด้วยเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ ต่อยอดมายังวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ สามารถนำมาผสมผสานกับการจัดกิจกรรมในโครงการของสภาเด็กฯ เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในอยุธยา สืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้วันสำคัญ และสถานที่สำคัญเป็นเครื่องมือในการสร้างจุดติดต่อระหว่างวัฒนธรรมกับวัยรุ่นยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังนำไปสู่การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชนต่าง ๆ ทั้งงานฝีมือ อาหาร และการปรับตัวการอยู่ในพื้นที่แม่น้ำ

ล้อมรอบ เกิดอุทกภัยทุกปี เป็นเนื้อหาที่สภาเด็กฯ สามารถนำเสนอสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือการกระตุ้นจิตอาสาจากการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยได้ บริบทด้าน การศึกษา จุดแข็ง คือ การมีหลักสูตรสร้างจิตอาสา อยู่โรงเรียนและสถานบันการศึกษาในจังหวัด เพื่อเป็นส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีจิตสำนึกสาธารณะ เสียสละ ทำเพื่อส่วนรวม พัฒนา เป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมความเป็นอยู่ชยา จากการมีรายวิชา ท้องถิ่นอยู่ชยา เป็นวิชาบังคับในสถานศึกษา ทำให้มีความรู้เข้าใจในประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และภูมิใจในความเป็นคนอยู่ชยา บริบทชุมชนด้านศาสนา เป็นพื้นที่ที่เอื้อกับการสร้างกิจกรรมจิตอาสา เพราะอยู่ชยามีวัดเป็นจำนวนมาก เป็นพื้นที่สาธารณะ ในการรวมตัว สร้างสรรค์กิจกรรมที่ช่วยกล่อมเกลาคิดใจ ใช้วันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ เป็นเงื่อนไข ในการทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ และเมื่อเข้าไปอยู่ในวัดจะทำให้เด็กอยู่ในภาวะสงบนิ่งมากขึ้น บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ อยู่ชยายังมีของดีของเด่น เป็นสินค้าที่น่าสนใจต่อยอดเป็นการ สร้างสรรค์โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ของดีอยู่ชยา เป็น ของดีสภาเด็กฯ ได้ บริบทด้านครอบครัว จุดแข็งในครอบครัวที่อยู่ในชุมชน จะรู้สึกมีจิตสำนึกรัก บ้านเกิด มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ การจัดทำโครงการของ สภาเด็กฯ ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชน บริบทชุมชนด้านการสื่อสาร จุดแข็ง คือ มีการใช้สื่อที่ หลากหลายในการสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และมีการวางแผนกลยุทธ์การใช้สื่อ รวมทั้งกลยุทธ์การออกแบบสารที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสื่อสาร บริบทชุมชนด้านการเมือง จุดแข็ง คือ พื้นที่ทางการเมืองสามารถใช้เป็นแหล่งระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ การสนับสนุนเด็กและเยาวชน จะให้ผลในเชิงบวกทางการเมือง

2. ปัญหาและอุปสรรคของบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของ สภาเด็กฯ ได้แก่

บริบทด้านครอบครัว ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นกับครอบครัวสังคมเดี่ยวที่อยู่ในเมือง ทำให้เกิดสถานะแปลกแยก ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เด็กใช้เวลาไปกับการอยู่คนเดียว กลุ่มนี้โลกส่วนตัวสูง มีทิศทางนำพาตัวเองเข้าร่วมในเครือข่ายสภาเด็กฯ ได้ยากกว่ากลุ่มที่อยู่ใน ชุมชน บริบทด้านการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรค คือพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและ เยาวชน ที่ขาดการไตร่ตรอง หรือขาดภูมิคุ้มกันในการเลือกเสพสื่อ และพฤติกรรมการใช้สื่อที่อาจ ผิดกฎหมาย หรือไม่เคารพกัน ในสังคม จึงมีการเสนอ โครงการรู้เท่าทันสื่อไว้ในกิจกรรมของ สภาเด็กฯ บริบททางการเมือง ปัญหาและอุปสรรค คือมาตรฐานของบุคลากรทางการเมืองมี ไม่เท่ากัน เนื่องจากเป็นการทำหน้าที่ตามวาระ บางคนทำเพื่อผลประโยชน์ หรือสร้างภาพลักษณ์

แต่บางคนก็ทำด้วยจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีใจรักเด็ก ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนที่ไม่เท่ากัน

ในส่วนของบริบทด้านพัฒนาการสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งให้เห็นถึงการวิเคราะห์ปัญหาจากบริบทความเป็นจริงของเด็กและเยาวชน จากยุคก่อน คำสั่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 รับผิดชอบโดยงานคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มนโยบายและแผนของงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พมจ.) การพัฒนาเด็กจะเป็นการดำเนินงาน ในลักษณะการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยยังไม่เห็นภาพของการพัฒนาและการสนับสนุนเยาวชนให้เป็นผู้นำ หรือตัวแทนในการขับเคลื่อนสังคม กลไกในการทำงานจะอาศัยเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ต่อมามีการประกาศใช้คำสั่ง มี พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

กำหนดให้มี สภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ สภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ทั่วประเทศ ซึ่งให้อยู่ภายใต้การบริหารของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกลไกที่ทำให้เด็กและเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาตนเอง และช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชนและสังคม เปิดโอกาสการสร้างพื้นที่ทางความคิด และแสดงความสามารถของเยาวชน ซึ่งในยุคนั้น เยาวชนเริ่มเข้ามามีบทบาทในการคิดและสร้างสรรค์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แม้จะมีแนวทางการทำงานและหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แต่ในการปฏิบัติงานจริงยังมีปัญหา ในการดำเนินงาน เนื่องจากเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในยังมีไม่มาก เป็นกลุ่มเด็กหน้าเดิม ๆ

ยุคปัจจุบัน ประกาศ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 (ฉบับที่ 2) กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล เทศบาล ตามโดยมอบหมายให้นายอำเภอ เป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งมอบให้มีคณะผู้ดูแล จากตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี ผู้แทนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้แทนบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด รวมทั้งผู้แทนจากองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและตามที่สภาเด็กฯ ตำบลจะเสนอ ซึ่งจากประกาศดังกล่าวส่งผลให้สภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความตื่นตัวในการก่อตั้งสภาเด็กฯ ในระดับตำบล และวางแผนงานในการพัฒนาเด็กในพื้นที่ โดยให้สภาเด็กฯ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อน นำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ พร้อมกับสร้างเครือข่ายที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ โดยมีเด็กเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน

7.1.2 สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะ แบบสมบูรณ์ ในอุดมคติ ตามเจตคติของ เจอร์เกนฮาเบอร์มาส แต่ก็พื้นที่สาธารณะในรูปแบบหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาจิตอาสาเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กฯ ซึ่งได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผลักดันโดยรัฐ โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารช่วยในการขับเคลื่อน แม้การดำเนินงานจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ แต่สภาเด็กฯ มีกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลาย มีการออกแบบสื่อที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม เค็ดลับที่สำคัญคือสภาเด็กฯ อยุธยา มีกระบวนการในการออกแบบสารควบคู่ไปกับการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่อยุธยา จะมีกระบวนการในการระดมสมอง เพื่อกำหนดประเด็นในการสร้างจิตอาสาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่อาจมีปัจจัยที่เอื้อในการทำกิจกรรมจิตอาสาที่ต่างกัน ทั้งจิตอาสาในการสร้าง ซ่อม พื้นที่สนามเด็กเล่น ทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน หรือจิตอาสาในการช่วยแก้ปัญหาหน้าท่วม หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการสื่อสารจะมีแผนการดำเนินงานในทุกขั้นตอน พร้อมกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นข้อดี ของการที่มีรัฐสนับสนุน เพราะจะมีกรอบในการทำงาน ในขณะเดียวกันสภาเด็กฯ ก็มีการออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทของอยุธยา ทั้งในแง่ของสื่อ และสาร

2. พื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ขับเคลื่อนจากการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของเด็กและเยาวชนในอยุธยา การเป็นเด็กอยุธยาและต้องขับเคลื่อนจิตอาสาในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตัวแปรที่สำคัญในการสร้างความรู้สึกรักให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในสภาเด็กฯ และอาศัยการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมผ่านพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กฯ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากจุดแข็งของบริบทชุมชนด้านครอบครัว การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ของคณะบริหารสภาเด็กฯ เกิดจากเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของอยุธยา เข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ เพื่อต้องการพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง อย่างไรก็ตาม การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดอย่างเดียวยังไม่สามารถขับเคลื่อนจิตอาสาให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ อีกหนึ่งตัวแปรที่มาสนับสนุนสภาเด็กฯ อยุธยา คือการมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือสื่อผสม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของอยุธยาที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรม และต้นทุนทางประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำไปออกแบบสื่อและออกแบบสาร ให้มีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งการนำเอาสื่อพื้นบ้านไปจัดแสดงในงานกิจกรรมต่าง ๆ หรือเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มาเป็นรูปแบบกิจกรรมให้เกิดความน่าสนใจ และความภูมิใจของเด็กและเยาวชนที่เกิดเป็นคนอยุธยา

การมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ มีสมาชิกที่เข้าถึงครอบคลุมทุกเพศ ทั้งชาย หญิง และเพศทางเลือก โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือในกรณีของเพศทางเลือกจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสภาเด็กฯ มีการกระจายของช่วงอายุ เพื่อการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เด็กที่เพิ่งเริ่ม

เข้ามาในสภาเด็กฯ จะเริ่มจากเป็นผู้เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อเริ่มมีประสบการณ์ก็จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ได้รับมอบหมายหน้าที่ จนเป็นที่เล็งใจให้กับน้อง ๆ รุ่นต่อไป เด็กในสภาเด็กฯ ทั้งหมดมีถิ่นกำเนิดอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีลักษณะของการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด อย่างไรก็ตามข้อค้นพบในเรื่องของการขับเคลื่อนที่เป็นแกนนำเด็กจะมีลักษณะเป็นชนชั้นกลาง ไม่มีความเดือดร้อนในชีวิตส่วนตัว เพราะการทำงานของสภาเด็กฯ ต้องเสียสละเวลา แรงกายและแรงใจ บางครั้งต้องใช้งบประมาณส่วนในการเดินทางเข้ามาทำงานในสภาเด็กฯ ไม่มีค่าตอบแทน เป็นลักษณะอาสาสมัครเข้ามาทำ ดังนั้นเด็กบางคนที่ค่อยโอกาส หรือขาดโอกาสอาจไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

3. จิตอาสาของเด็กและเยาวชนเปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์ ที่รอการเจริญงอกงาม เมล็ดพันธุ์นี้ จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้หากขาดการรดน้ำ พรุนดิน ใส่ปุ๋ย สภาเด็กฯ จึงเป็นพื้นที่ในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ สร้างเงื่อนไขในการเจริญเติบโต ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ผ่านโครงการและกิจกรรม ที่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งทางด้านทักษะการทำงาน และการสร้างจิตสำนึกที่ดี ควบคู่ไปกับการได้ลงมือปฏิบัติงานจริง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กฯ มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง สร้างความมั่นใจให้กับเยาวชนในชุมชน เด็กและเยาวชนในชุมชนได้สะท้อนความคิด อารมณ์ ความรู้สึกในการแก้ไขปัญหาของตนเอง รวมทั้งต้องการสร้างเยาวชนต้นแบบเพื่อให้เกิดการเลียนแบบในทางที่ดี โดยมีลักษณะการสื่อสาร เน้นไปที่การสื่อสารจากล่างขึ้นบน สะท้อนความคิดและปัญหาจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ และขยายการสื่อสารในแนวนอน คือขยายความคิดจิตอาสาพัฒนาตัวเองไปยังกลุ่มเด็กต่าง ๆ ทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้สื่อสารจะต้องมีศักยภาพ เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับที่ดี คิดก่อนพูดไม่ต้องพูดทุกอย่างที่คิด เนื้อหาที่สื่อสารจะเน้นไปที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ รวมทั้งเนื้อในการกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนจิตอาสา การใช้สื่อ มีทั้งสื่อประเพณีเป็นการช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่สาธารณะเป็นเอกลักษณ์ของอยุธยา สื่อกิจกรรมช่วยสร้างการขับเคลื่อนจิตอาสา อย่างเป็นทางการ สร้างความเคลื่อนไหวในพื้นที่และสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายและสาธารณะ โดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศของการเอาน้ำดื่มมาใส่น้ำเสีย สร้างพื้นที่ของการทำดี มีจิตอาสา สร้างกิจกรรมที่ช่วยเหลือชุมชนให้เกิดค่านิยมของการเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ

7.1.3 เครือข่ายสภาเด็กฯ ในอยุธยา อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ มีเด็กเป็นแกนนำโดยมีผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็กเป็นผู้สนับสนุน เป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้านการสื่อสาร โดยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. มีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร สภาเด็กฯ อยุธยา มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร ในการเลือกใช้สื่อ การ

ออกแบบสารต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในที่ปรึกษาของสภาเด็กฯ อยุรยา ในฐานะตัวแทนสถาบันการศึกษา เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการใช้สื่อ รวมทั้งสภาเด็กฯ ได้เห็นความสำคัญในการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน จึงมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาอบรม ให้ความรู้และแนะนำการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ อยู่หลายองค์กร เช่น สภาเด็กฯ แห่งชาติ งานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พมจ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) รวมทั้งหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ ซึ่งในการอบรมประเด็นใด ๆ สภาเด็กฯ อยุรยา จะมีหัวข้อของการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ หรือการเลือกใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้แก่นำสภาเด็กฯ ที่เข้าร่วมอบรมไปขับเคลื่อนต่อไปในทุกพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อยอดไปเป็นโครงการเยาวชนรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล หรือการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อเป็นการให้ความรู้และตระหนักถึงข้อดี และข้อควรระวังของการใช้สื่อต่าง ๆ ได้เหมาะสมและสร้างสรรค์ ประกอบกับ มีรุ่นพี่สภาเด็กฯ ที่มีประสบการณ์ในการขับเคลื่อนเด็กและเยาวชนมาก่อน จึงเป็นอีกหนึ่งที่ปรึกษาในการเลือกใช้สื่อ เป็นจุดสำคัญในการบูรณาการการใช้สื่อในรูปแบบของการมีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล แต่ต้องมีการสื่อสารที่ทันสมัย และน่าสนใจตามธรรมชาติของเด็ก

2. ลักษณะของเครือข่ายในแต่ละระดับชั้นมีคุณลักษณะที่เป็นทั้งจุดร่วมและต่าง โดยจุดร่วมข้อแรกคือ มีลักษณะเป็นอาสาสมัคร เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายสภาเด็กฯ ด้วยความเต็มใจ การมีจิตอาสา มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รักเด็กและสามารถทำงานกับเด็กได้ ในขณะที่ลักษณะเด่นของเครือข่ายชั้นใน กับเครือข่ายชั้นนอก คือมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาให้กับเด็กในชุมชน ส่วนจุดร่วมของเครือข่ายชั้นในกับชั้นกลางได้แก่มีความเข้าใจในบริบทอยุธยา เพราะสภาเด็กฯ อยุรยาจะขับเคลื่อน โดยคนอยุธยา หรือคนที่ฝังตัวอยู่ในอยุธยาเป็นเวลานาน ผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ปรึกษา แม้จะถูกกำหนดโดยตำแหน่ง แต่นักพัฒนาชุมชน หรือนักพัฒนาสังคม อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอยุธยา รู้จักครอบครัวของเด็ก ๆ ในส่วนของลักษณะที่สำคัญของเครือข่ายชั้นกลาง คือเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในการทำงานในระบบราชการและมีต้นทุนทางวัฒนธรรม ผ่านประสบการณ์ชีวิตองค์ความรู้ต่าง ๆ และกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งการแก้ไขปัญหา ที่จะสามารถสนับสนุนการทำงานของสภาเด็กฯ ได้ อย่างไรก็ตาม การทำงานในรูปแบบของรัฐ จะช่วยในการจัดระบบ ระเบียบในการขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ ผสมผสานกับความกล้าคิด และความสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ รวมทั้งการเข้าใจปัญหาของเด็ก ก็ต้องถูกแก้โดยเด็ก รู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย

3. การสร้างเครือข่ายกับการขับเคลื่อนจิตอาสา ประกอบด้วย

การใช้พื้นที่และเวลาในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยพื้นที่ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยสื่อกิจกรรมที่ใช้การลงมือปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในการเตรียมงาน การจัดงาน

และการประชาสัมพันธ์ โดยกิจกรรมจะอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาตนเอง และกิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเป็นเนื้อหา ในการเห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด การกระตุ้นให้เกิด การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในชุมชนของเยาวชน การใช้สื่อออนไลน์เพื่อ สร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นอกเหนือเวลาที่กำหนด และสามารถสื่อสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เกิดการสื่อสารสองทาง แต่ก็มีข้อจำกัด สำหรับเด็กที่ไม่สามารถเข้าถึง อินเทอร์เน็ต ได้ตลอดเวลา รวมทั้งการใช้สื่อบุคคลเพื่อลดระดับความเป็นทางการ พุดคุยกันเพื่อหาข้อสรุปได้ง่ายขึ้น และการใช้ พื้นที่ทางสังคมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ทั้งพื้นที่สาธารณะที่เป็นกายภาพ สร้างความเคลื่อนไหว และมีส่วนร่วมของทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชน ประกอบกับสื่อมวลชนท้องถิ่น ในการเผยแพร่กิจกรรม ของเด็ก ๆ สะท้อนการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในภาคประชาชน และเอกชน นอกจากนี้เครือข่าย สภาคณะฯ ยังใช้กลยุทธ์การช่วงชิงเวลาของสมาชิกในเครือข่าย โดยการมีแผนการที่ชัดเจน ในการกำหนดช่วงเวลาในการสื่อสารในเครือข่าย เพื่อให้การทำงานในเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งของ ชีวิตประจำวัน และยังมีการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในเครือข่ายนอกเหนือจากเวลางาน เป็นการกิน ข้าว และเที่ยวเล่นด้วยกัน แม้จะไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด แต่ก็เป็นตัวช่วยในการสร้าง ความสัมพันธ์ในเครือข่าย

ธรรมชาติของการรวมกลุ่ม แม้ว่าจะมีสภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์กลาง ในการสื่อสาร และเป็นพี่เลี้ยงให้กับเลือดใหม่ที่เข้ามาในเครือข่าย และกระบวนการของสภาเด็กฯ ใน อยุธยา มีการปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้มีการกระจายไปทั่วทุกพื้นที่มากขึ้น โดยการมอบหมายให้ ตัวแทนของเครือข่ายแต่ละพื้นที่ มีการรวมกลุ่มการสื่อสารย่อย ๆ คือเริ่มจากกลุ่มใหญ่ และกระจาย เป็นกลุ่มย่อย ๆ ทั้งเรื่องการวางแผนงาน การคิดกิจกรรม และการเตรียมงาน ไม่ต้องมาขึ้นอยู่กับ ส่วนกลาง ให้แต่ละพื้นที่สามารถดำเนินการด้วยตนเอง และมีส่วนกลางเป็นที่ปรึกษา ซึ่งจะทำให้มี ทิศทางในการสื่อสารที่หลากหลาย คือทั้งการสื่อสารในแนวดิ่งจากการชี้แจงข้อมูล ให้ความรู้และ แนวทาง และแนวนอนในการปรึกษาหารือกันเองของเครือข่ายในพื้นที่ย่อย ๆ แต่ละตำบล และอำเภอ เป็นต้น ในส่วนของการสื่อสารระหว่างเครือข่าย แต่ละชั้นมีการใช้สื่อผสมผสาน ทั้งสื่อ บุคคล สื่อของทางราชการ รวมไปถึงการใช้สื่อกิจกรรม และสื่อออนไลน์ ที่ช่วยเป็นเครื่องมือในการ ประสานงาน ได้สะดวกมากขึ้น

เนื้อหาการสื่อสารจะประกอบด้วย เนื้อหาที่เป็นแผนการทำงาน นโยบาย แนวทาง และการ สร้างกระบวนการพัฒนาโครงการและกิจกรรมของเครือข่าย ทั้งในด้านของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ รวมทั้งเนื้อหาในการวิเคราะห์ ปัญหาในกระบวนการทำงานของเครือข่าย เช่น การที่เวลาไม่ตรงกัน และหนึ่งคนทำหน้าที่หลายด้าน

มากเกินไป จึงต้องพยายามผลักดันให้ สมาชิกเครือข่ายใหม่ ๆ ได้มีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น
 ปันแกนนำเยาวชนจิตอาสาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและเยาวชนใน
 ชุมชน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยใช้เนื้อหาที่เป็นการป้องกันก่อน และเสริมด้วยการพัฒนา
 ด้านความคิด จิตสำนึก รวมไปถึงการเป็นผู้นำในอนาคต สุดท้ายเป็นเนื้อหาในการวิเคราะห์
 กลุ่มเป้าหมาย ของเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่ การสร้างกิจกรรมนอกจากจะให้สอดคล้อง กับ
 เนื้อหาแล้วยังต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่พฤติกรรมแตกต่างกันด้วย

4. กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานเพื่อขับเคลื่อนเยาวชนจิตอาสา

การจะสื่อแบบผสมผสานได้ สภาเด็กฯ ต้องมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย มีตัวเลือก
 อยู่ในมือ และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วยสื่อดังนี้

1) การสื่อสารในรูปแบบราชการ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้เครือข่าย การสื่อสารไป
 ยังหน่วยงานราชการในการขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ หรือแม้แต่องค์กรเอกชนในการขอ
 สปอร์นเซอร์ การใช้หนังสือทางราชการช่วยให้มีความน่าเชื่อถือและการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้
 สะดวกขึ้น เพราะการทำงานในภาพของเด็ก ผู้ใหญ่ยังตั้งข้อสงสัยถึงศักยภาพในการจัดงาน หนังสือ
 ราชการจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสื่อสาร ที่เป็นหลักฐานในการเสนอโครงการ หรือทำ
 บประมาณ โดยอ้างอิงจากหนังสือราชการ ข้อเสียคือมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ต้องผ่านกระบวนการ
 หลายขั้นตอน ในส่วนนี้ผู้ใหญ่จะเป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำ แต่ไม่ได้มีบทบาทหลัก เป็นเพียง
 ผู้สนับสนุนกลุ่ม เพราะเด็กจะไม่คุ้นชินกับการทำหนังสือราชการ ซึ่งสภาเด็กฯ ในอยุธยาจะใช้
 วิธีการติดตามโดยการสื่อสารระหว่างบุคคลกับเครือข่ายนั้น ๆ คู่ขนานไปด้วยเพื่อให้เกิดความ
 รวดเร็วมากขึ้น

2) การใช้สื่อบุคคลช่วยผลักดันขั้นตอนการทำงานและสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว ใน
 สื่อสารภายในเครือข่ายสภาเด็กฯ จะมีลักษณะของงานรูทีน หรือการสื่อสารไปยังหน่วยงาน หรือ
 องค์กรเดิมๆ ซ้ำ ๆ เนื่องจากโครงการและกิจกรรมจะกำหนดอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ซึ่งสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ก็ต้องการประสานงานในที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะมีการทำหนังสือส่งไปยัง
 หน่วยงานแล้ว การใช้สื่อบุคคลที่คุ้นเคย หรือรู้จักกันอยู่แล้ว ก็จะช่วยผลักดัน หรือระยะเวลาใน
 การได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ข้อเสียคือการใช้สื่อบุคคลจะยึดที่
 ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ซึ่งไม่ใช่ว่าทุกหน่วยงานจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอไป อีกทั้ง
 สภาเด็กฯ จะมีวาระในการทำงานเมื่อเปลี่ยนคนก็ทำให้สื่อสารได้ยากขึ้น ในส่วนนี้จึงเป็นการ
 เหมือนแก้ปัญหาเป็นครั้ง ๆ ไป

3) การใช้สื่อกิจกรรม เพื่อพัฒนาเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการ
 สื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ คือ การ

ได้ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นการแสดงพลังและการขับเคลื่อนสังคมโดยมีเด็กเป็นแกนนำ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของเด็กในพื้นที่ถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน การใช้สื่อกิจกรรม กระตุ้นให้เกิดการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กฯ ในอยุธยา แต่ในส่วนของการเผยแพร่โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะใช้พื้นที่ทางสังคม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของเด็กในชุมชน ข้อเสียคือต้องมีการวางแผนการทำงาน การใช้คน การใช้เงิน และต้องมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาและอุปสรรค ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามแผน ดังนั้นการใช้สื่อกิจกรรมจึงต้องมีการวางระบบของงาน และการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น ภายใต้ระบบราชการซึ่งสภาเด็กฯ อยุธยา มองว่าการแก้ไขปัญหาเป็นหนึ่งในการเรียนรู้และประสบการณ์ของเด็ก ๆ

4) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน หากการใช้สื่อเพื่อสร้างจุดติดต่อกันระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ ให้แปลสภาพเป็นผู้สื่อสาร ที่มีลักษณะสื่อสารแบบสองทาง ตามแนวทางของสภาเด็กฯ ที่ถือเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ในแต่ละระดับจะใช้กลุ่มไลน์ เป็นหลัก มีตั้งแต่กลุ่มไลน์ของสภาเด็กฯ จังหวัด และมีไลน์กลุ่มที่แยกเป็นระดับอำเภอ และตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และนำเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นช่องทางที่มีความถี่ในการสื่อสารมากที่สุด อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีช่องว่างในการเข้าถึงของเครือข่ายบางคน เช่น เด็ก ๆ ที่ไม่สามารถเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการแก้ปัญหาโดยการใช้ระบบตัวแทน ในการประชุมพูดคุย หรือปรึกษาหารือในกรณีเร่งด่วน และใช้การบอกต่อในข้อสรุปของการสื่อสารแทน

5) การใช้สื่อท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสืบสานวัฒนธรรม เอกลักษณะของความเป็นอยุธยา เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในการช่วยออกแบบสื่อและออกแบบสารในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีความภูมิใจในความเป็นคนอยุธยา นำเอาการแสดง อาหารการกิน การแต่งกาย รวมทั้งวิถีชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรม และการผลิตสื่อ รวมทั้งใช้ช่องทางการสื่อสารในท้องถิ่น เช่น เคเบิลทีวี วิทยุชุมชน มาเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการขับเคลื่อนของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยาอีกด้วย ข้อเสียคือ การใช้สื่อท้องถิ่นยังไม่ได้รับความนิยมในกลุ่มเด็กและเยาวชน อาจด้วยเพราะคุณภาพในการผลิตสื่อ หรือธรรมชาติของเด็กที่จะไม่เชื่อถืออะไรที่ใกล้ตัว

5. การสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดยมีเด็กเป็นแกนนำ

เครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ที่คอยดูแลแนะนำกันทั้งในเรื่องของการทำงาน การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รวมทั้งแนะนำการเรียนการใช้ชีวิตส่วนตัว ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งยังมีลักษณะบ้านใกล้เรือนเคียง เพราะสภาเด็กฯ

ตำบลเด็ก ๆ จะอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กัน ชวนกันมาทำกิจกรรม อย่่างไรก็ตามไม่ใช่เด็กทุกคนจะสามารถเติบโตมาเป็นรุ่นพี่ที่เข้มแข็งได้ทั้งหมด ซึ่งในเครือข่าย จะไม่บังคับกันเพียงแต่ช่วยเป็นพลังเสริมให้เด็ก ๆ ในชุมชนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งความรู้ความสามารถ และการมีจิตอาสา ในส่วนของความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่ จะมุ่งเน้นการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แต่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งในส่วนนี้ในแต่ละพื้นที่จะมีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมที่ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ใหญ่ และเด็กในพื้นที่นั้น ๆ นอกจากนี้ผู้ใหญ่บางคนยังมองว่าเด็ก ก็คือเด็ก การทำโครงการหรือกิจกรรมเด็กต้องนำเสนอผลงานให้มีความน่าสนใจ และน่าเชื่อถือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น เพราะไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานกับเด็กได้ ต้องเป็นผู้ใหญ่ที่มีพื้นฐานรักเด็ก เข้าใจกระบวนการทำงานของเด็ก ในส่วนของการทำงานกับสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทยและเครือข่ายภาคกลาง อาจจะมีลักษณะของหัวใจที่ทำตามอำนาจหน้าที่ ในการติดตาม ประเมินผล และให้คำชี้แจง ปรึกษาหารือร่วมกัน แต่ก็มีจุดร่วมในการมีแนวทางการเสียสละ มีจิตอาสาทำงานให้กับเด็กในชุมชน รวมทั้งจิตสำนึกร่วมของการแก้ไขปัญหาของเด็ก ก็ต้องแก้โดยเด็ก มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่ายสภาเด็กฯ และเกิดความภูมิใจ

6. การขับเคลื่อนจิตอาสาของเครือข่าย

1) การเปิดโอกาสและพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ในการพัฒนาตนเอง

โดยเป็นการสร้างเงื่อนไขการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากโครงการและกิจกรรม สร้างพฤติกรรมจิตอาสาให้เป็นนิสัย ทั้งในพื้นที่ของเครือข่ายสภาเด็กฯ และพื้นที่และเวลาในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งเยาวชนแต่ละคนก็มีการพัฒนาที่ไม่เท่ากัน แต่เครือข่ายก็สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะมีกระบวนการในการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ที่อยู่เสมอ จากเงื่อนไขการเป็นคณะกรรมการสภาเด็กฯ จะมีวาระ 2 ปี และจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนถ่ายคณะกรรมการชุดเดิมออกครึ่งหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นต่อไป ได้เข้ามาพัฒนาตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย รวมไปถึงการชักชวนเข้าร่วมในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาสัมผัสกับกระบวนการในเครือข่าย สร้างแรงจูงใจในการเป็นเยาวชนจิตอาสารุ่นต่อไป ซึ่งเครือข่ายสภาเด็กฯ มีกระบวนการในการเพิ่มศักยภาพของเด็ก เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ ฝึกฝน และลงมือปฏิบัติจริง เสริมสร้างประสบการณ์ทำงานในชีวิต

2) การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย การทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะวิเคราะห์ปัญหาและวางแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของเด็กในแต่ละพื้นที่ ในแง่ของการทำงานเด็กได้สะท้อนปัญหาโดยการสร้างกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และออกแบบมาเป็นหัวข้อในเชิงนโยบาย ในการขับเคลื่อนต่างๆ ทั้งในด้านการลงมือ

ปฏิบัติจริง การตั้งประเด็นทางสังคม และการร่วมเป็นเครือข่ายจิตอาสา กับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการขยายเครือข่ายจิตอาสาใหม่ ๆ ที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ โดยใช้การสื่อสารและร่วมกันจัดกิจกรรม รวมถึงการต่อยอดก่อเกิดเครือข่ายจิตอาสาเฉพาะพื้นที่ เฉพาะเรื่องเป็นต้น เช่น การเกิดขึ้นของชมรมเยาวชนจิตอาสาพัฒนาชุมชน อำเภอท่าเรือ จากการขับเคลื่อนของหนึ่งในคณะบริหารสภาเด็กฯ จังหวัด ไปสร้างเครือข่ายใหม่ในพื้นที่ของตนเอง สุดท้าย สภาเด็กฯ ใช้พื้นที่ทางสังคม สร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ แม้จะยังไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเข้มข้น ครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็สร้างความเคลื่อนไหวได้ในระดับเป็นที่ยอมรับของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในเขตภาคกลาง และระดับประเทศ อันจะเห็นได้จากได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการจัดงานสำคัญ ๆ ในระดับภาคอยู่เสมอ

การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนการแก้ไขในระดับปัจเจกบุคคล เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ของเด็กและเยาวชน และการเอาน้ำดื่มมาไล่น้ำเสีย กับการใช้โครงการและกิจกรรม ขับเคลื่อนในทุกพื้นที่ สร้างพื้นที่การสื่อสารในสังคม ของการเคลื่อนไหวของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในการเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาในชุมชน กระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตัวเอง ในการเป็นส่วนหนึ่งของสภาเด็กฯ และเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ในฐานะเยาวชนคนรุ่นใหม่ สร้างการยอมรับกับสังคม ในการเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเชื่อมร้อยสังคมในการช่วยเหลือชุมชน และพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายที่ช่วยเป็นพลังเสริม (EM Power) ให้กับชุมชนของตัวเอง เป็นส่วนในการสนับสนุนการเติบโตของชุมชน

3) การขับเคลื่อนจิตอาสาช่วยพัฒนาเยาวชน

ประการแรก เป็นการพัฒนาการด้านความคิดและการจัดการ ได้แก่ การสร้างโอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ กล้าตัดสินใจและยอมรับในความผิดพลาด มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและรู้จักเรียนรู้ในการทำงานในแบบองค์กร ประการที่สองคือการพัฒนาความสัมพันธ์และการดูแล ฝึกการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ให้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ รู้จักและเข้าใจความสุขความทุกข์ของตนเองและผู้อื่น โดยการขับเคลื่อนการสื่อสารให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของเด็กและชุมชน ประการที่สามได้ลงมือปฏิบัติและพัฒนาการเป็นผู้ให้ แบ่งปัน สะท้อนการยังให้ยังได้ สร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพราะเราต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ประการสุดท้ายได้รับโอกาสการพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง ได้แก่การสร้างระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ พร้อมกับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งอยู่ในนโยบายการดำเนินโครงการและกิจกรรมของสภาเด็กฯ และเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีโครงการค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เป็นโครงการที่รับสมัครตัวแทนคณะกรรมการสภาเด็กฯ ทุกพื้นที่มาร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นโครงการตั้งต้นของเครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการเสริมสร้างทักษะในทุก ๆ ด้านข้างต้น รวมทั้งสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีภายในเครือข่าย เป็นโครงการที่ร่วมกันกำหนดแนวทาง วิธีการ และกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายสภาเด็กฯ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเด็กจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา เสนอโครงการที่ช่วยแก้ไขปัญหา และออกแบบกระบวนการขับเคลื่อนจิตอาสาด้วยกัน เพราะเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมจะต้องนำแนวทางที่สรุป ไปขับเคลื่อนต่อในพื้นที่ของตนเองต่อไป

7. การรักษาและขยายเครือข่ายอย่างยั่งยืนของสภาเด็กฯ ในอยุธยา

เครือข่ายเป็นสิ่งที่เกิดง่ายและสลายเร็ว และยิ่งหากเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ยังมีปัญหาเรื่องความยั่งยืน เพราะเด็กมีช่วงวัยแค่ระยะเวลาหนึ่ง พอพ้นช่วงเวลาไปแล้ว ก็จะพ้นสถานะความเป็นเด็กไป สภาเด็กฯ จึงมีกระบวนการโดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เน้นการจัดกิจกรรมให้เล็กและจัดอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของกรอบระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความยืดหยุ่นวางแผนเป็นรายไตรมาส ซึ่งสามารถวางแผนตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้จะนำงบเข้าสู่ร่วมกลางและโอนให้กับพื้นที่ที่มีความพร้อมหรือสามารถนำไปจัดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ได้มากกว่า ในส่วนของการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ โดยเฉพาะบนพื้นที่สื่อออนไลน์ ที่กลุ่มเป้าหมายของสภาเด็กฯ เลือกลงใช้มากที่สุด สร้างการรับรู้และเผยแพร่กิจกรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้สภาเด็กฯ ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในอยู่เสมอ โดยใช้ความสนุกสนานและใช้กระบวนการสนทนา การเพื่อกระชับความสัมพันธ์ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมจะเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้สภาเด็กฯ ยังมีการไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่ และเชิญอดีตคณะบริหารสภาเด็กฯ มาเข้าร่วมเพื่อแชร์ความรู้และประสบการณ์มากขึ้น สภาเด็กฯ ในการรักษาและขยายเครือข่าย สภาเด็กฯ มีการกำหนดแรงจูงใจซึ่งมีทั้งแรงจูงใจในการพัฒนา ด้านความรู้ความสามารถ และการพัฒนาจิตสำนึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในอยุธยา กระตุ้นให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด และมีแรงจูงใจด้านความภูมิใจในการเป็นเครือข่ายของสภาเด็กฯ ในอยุธยา สุดท้ายการจะให้เครือข่ายที่มีเด็กเป็นแกนนำสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ทั้งทางด้านบุคคลที่ต้องสร้างทีมขึ้นมาเพื่อไม่ให้เกิดการขาดสมดุลในกรณีที่มีคนไม่สะดวก จะมีคนมาทดแทนได้ การระดมทรัพยากรวัตถุดิบประมาณจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง แม้ไม่มีค่าตอบแทน แต่การทำงานก็ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือการให้ความช่วยเหลือจากทั้งผู้ใหญ่ และแกนนำกับน้องๆ รุ่นใหม่ ทั้งในเรื่องของการทำงาน และการช่วยเหลือในชีวิตส่วนตัวเท่าที่พอจะช่วยเหลือได้ ประการสุดท้ายของการจะขยายเครือข่ายโดยที่อย่างน้อยไม่เพิ่มขึ้น แต่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมไว้ คือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อยู่เสมอ โดยอาศัยหลักการของการเสริมสร้างประสบการณ์ และแนวทางของการเป็นผู้นำจิตอาสาที่มีคุณภาพ

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของผลการวิจัย ผู้วิจัยมองว่าสภาเด็กฯ ในอยุธยา เป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ในการสร้างพื้นที่สาธารณะ และเครือข่าย ให้มีการขับเคลื่อนจิตอาสาของเด็กและเยาวชนในชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นกรณีของการขับเคลื่อน ภายในบริบทของอยุธยา ตามหัวข้อต่าง ๆ ในบทที่ 4 ดังนั้น สภาเด็กฯ ในพื้นที่อื่น ๆ ก็อาจนำแนวทางการขับเคลื่อนของอยุธยา ไปใช้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ต้องอยู่ภายในการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องของการเกิดขึ้น และดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะขออภิปรายผลการศึกษาจากการนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะ และแนวคิดการสร้างเครือข่าย มาเป็นกรอบในการอภิปราย รวมทั้งวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อเสนอกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาในรูปแบบใหม่ของ กาญจนา แก้วเทพ (2548) ซึ่งสภาเด็กฯ ภายใต้การเป็นพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายที่อยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของรัฐ และมีโอกาสเกิดง่าย สลายเร็ว นั้น มีการใช้กลยุทธ์ในการสร้างสรรค์สื่อมาชดเชยได้อย่างไร จึงสามารถขับเคลื่อนจิตอาสาของเยาวชนในพื้นที่ของอยุธยาได้ในระดับหนึ่ง

7.2.1 การเปรียบเทียบการเป็นพื้นที่สาธารณะตามอุดมคติของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) กับการสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด มีส่วนที่ซับซ้อนและส่วนที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง

กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน ได้วิเคราะห์ทัศนะของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส ในการตั้งเกณฑ์การเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งต่อ ยอดแนวคิดมาจากนักปรัชญารุ่นดั้งเดิม เช่น เฮเกล มาร์กซ์ กรัมซี เป็นต้น โดยพื้นที่สาธารณะในอุดมคติของฮาเบอร์มาสประกอบด้วย การเป็นกลุ่มของปัจเจก แต่พูดคุยเรื่องของส่วนรวม มีความเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ ต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่าง เป็นอิสระ มีสถาบันสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญ และเกิดผลที่แท้จริงจากการพูดคุยอภิปราย (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเปรียบเทียบกับพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กและเยาวชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยยืนยันว่าสภาเด็กฯ ถือเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งสามารถอภิปรายเปรียบเทียบได้ดังนี้

1. ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ มีความเข้มข้นที่ไม่เท่ากัน โดยอาจมีปัจจัยเรื่องของการมีโครงสร้างแบบราชการ กลุ่มแกนนำสภาเด็กฯ อย่างคณะกรรมการสภาเด็กฯ จึงมีบทบาทและความถี่ในการเข้าถึงมากกว่ากลุ่มในระดับส่งเสริมและสนับสนุน อย่างผู้ใหญ่ที่เป็นที่ปรึกษาและเด็ก ๆ ในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่ทัศนะของฮาเบอร์มาส กลุ่มคนที่เข้าถึงพื้นที่สาธารณะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และบริบทในช่วงเวลานั้น แต่หากพิจารณาในยุคหลัง

ศตวรรษที่ 19 ฮาเบอร์มาส มองว่าการสร้างและเข้าถึงพื้นที่สาธารณะเกิดจาก กลุ่มคนชนชั้นกลาง เป็นพ่อค้า นักวิชาชีพ ปัญญาชนที่สนใจในเรื่องของส่วนรวม แต่อาจจะไม่มีความผูกพัน หรือรู้สึกเป็นเจ้าของในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งในส่วนของสภาเด็กฯ ก็มีมิติของกลุ่มคนที่เป็นชนชั้นกลางของกลุ่มแกนนำ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้จะต้องเสียสละเวลา และการดำเนินชีวิตส่วนตัวมาขับเคลื่อนการทำโครงการและกิจกรรม จึงต้องไม่มีภาระหน้าที่ในการหาเลี้ยงตัวเอง และไม่เดือดร้อนในการดำเนินชีวิต เป็นเยาวชนจิตอาสาที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด เห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รู้สึกมีความเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตามการเข้าถึงสภาเด็กฯ อาจจะไม่ได้เป็นเพียงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งนั้น ยังเป็นการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านทักษะการทำงานและจิตสำนึกสาธารณะ

2. สภาเด็กฯ มีการกระจายพื้นที่ทางกายภาพออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ บนพื้นที่ทางความคิดที่เข้มข้น จากแนวทางในการขับเคลื่อนจิตอาสา มีความสอดคล้องกับข้อเสนอของฮาเบอร์มาส ที่มองว่าต้องมีการสร้างพื้นที่สาธารณะขึ้นหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงผลประโยชน์ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้การเป็นพื้นที่สาธารณะที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ ของสภาเด็กฯ ยังปรับเปลี่ยนแนวทางความคิดของฮาเบอร์มาส ที่ไม่ต้องการให้เกิดการควบคุมทางความคิด มาเป็นการให้รัฐเป็นผู้สนับสนุนแทน

3. เป้าหมายของการเป็นพื้นที่สาธารณะของสภาเด็กฯ มีการเพิ่มเป้าหมายเฉพาะตามบริบทของอยุธยา นอกเหนือจากเป้าหมายร่วมของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในทัศนะของฮาเบอร์มาส มองเป้าหมายของพื้นที่สาธารณะ จะมองเรื่องของประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ซึ่งส่วนเป้าหมายของสภาเด็กฯ มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนในระดับปัจเจกทั้งในด้านการทำงานและการมีจิตอาสา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือการช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม

4. กฎกติการอยู่ร่วมกันในสภาเด็กฯ ยึดหลักการเป็นประชาธิปไตยและยังคงเคารพระบบอาวุโส แม้จะไม่ได้มีความเป็นอิสระจากทางรัฐ หรือยึดหลักความเท่าเทียมตามทัศนะของฮาเบอร์มาส แต่ก็ยังอยู่ในลักษณะของการใช้เหตุผลสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกันได้ เพียงแต่บทบาทของรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์มากกว่า หรือผู้ใหญ่ที่มีความเข้าใจในระบบราชการ ก็จะให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับเครือข่ายสภาเด็กฯ มากที่สุด

5. การสื่อสารของสภาเด็กฯ มีการสื่อสารแบบสองทาง มีทิศทางสื่อสารที่หลากหลาย โดยใช้สื่อแบบผสมผสาน เพื่อสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ช่วยขับเคลื่อนจิตอาสาของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของฮาเบอร์มาส ที่เชื่อว่าบนพื้นที่สาธารณะจะต้องมีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร มีการสื่อสารแบบสองทาง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกัน อย่างไรก็ตามในยุคของฮาเบอร์มาส มีสื่อมวลชนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเป็นพื้นที่การแพร่กระจายความคิดสู่สาธารณะ แต่ในภาพของสภาเด็กฯ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือทั้งการสื่อสารสาธารณะและการสื่อสารใน

ระดับกลุ่ม รวมทั้งการนำเอาสื่อพื้นบ้านมาเป็นเครื่องมือในการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพิ่มความภูมิใจและการรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ของเด็กและเยาวชน

6. สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนขับเคลื่อนความคิดและช่วยแก้ไขปัญหาของเด็กและชุมชนได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าฮาเบอร์มาสจะมองว่าพื้นที่สาธารณะจะต้องอยู่ให้ห่างจากการควบคุมของรัฐ และไม่เข้าใกล้การครอบงำของสถาบันทางสังคม แต่สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่เชื่อมร้อย พื้นที่ทั้งสองเข้าหากันเพื่อประโยชน์ของเด็กเองและชุมชน สภาเด็กฯ มองว่ารัฐเป็นผู้สนับสนุน และสถาบันทางสังคมเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนของเด็กและเยาวชนในชุมชน กระตุ้นให้เห็นคุณค่าในตัวเอง รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหา

อย่างไรก็ตามสามารถอภิปรายเปรียบเทียบตำแหน่งแห่งหนของพื้นที่สาธารณะในการศึกษาได้ดังนี้

อภิปรายเปรียบเทียบ การเป็นพื้นที่สาธารณะ		ข้ออภิปราย
พื้นที่สาธารณะ (เจอร์เกนฮาเบอร์มาส)	พื้นที่สาธารณะ (สภาเด็กฯ ในอยุธยา)	
เป็นกลุ่มของปัจเจก พูดคุยเรื่องส่วนรวม	กลุ่มเครือข่ายพูดคุยเรื่อง ส่วนรวม	แม้จะเป็นการพูดคุยในเรื่องส่วนรวม และกลุ่มของ สภาเด็กฯ จะมีลักษณะการเป็นเจ้าของเครือข่าย
มีความเป็นอิสระจากรัฐ	อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของรัฐ	สภาเด็กฯ อยู่ภายใต้รัฐ แต่ใช้เงื่อนไขนี้ ให้เป็น ประโยชน์ในการขับเคลื่อน สร้างความชอบธรรม
มีความไหลเวียนของ การใช้เหตุผลอย่างเป็น อิสระ	มีการใช้เหตุผลอยู่ภายใต้ แนวทางขับเคลื่อน	การพูดคุยในพื้นที่ใช้เหตุผลอย่างอิสระ แต่ในส่วน ของสภาเด็กฯ อาจจะมีบทบาทของผู้สื่อสารที่ไม่ เท่ากัน
มีการสื่อสารแบบสอง ทาง และ สถาบัน สื่อมวลชนเป็นปัจจัย สำคัญ	มีการใช้สื่อผสมผสาน	สภาเด็กฯ มีกลยุทธ์การสื่อสาร มีแบบแผนการ สื่อสารและการเลือกใช้สื่อที่หลากหลายตาม วัตถุประสงค์
เกิดผลที่แท้จริงจากการ พูดคุยอภิปราย	เกิดผลที่แท้จริงจากการ วางแผนและลงมือปฏิบัติ	มีความสอดคล้องกันในการที่ต้องมีผลที่เกิดขึ้น จากการสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะ

จากตาราง จะนำข้ออภิปรายมาอภิปรายในรายละเอียด

1. กลุ่มบนพื้นที่สาธารณะมีที่มาที่แตกต่างกัน ตามทัศนะของฮาเบอร์มาส กลุ่มคนที่มาร่วมตัวกันอาจเป็นคนที่ไม่รู้จักกัน แต่มาร่วมตัวกันบนพื้นที่ทางภาพ เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน หรือสวนสาธารณะ หรือใช้พื้นที่ทางความคิดอย่างสื่อสารมวลชน ที่เป็นพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน ในขณะที่สภาเด็กฯ มีการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นระบบ มีที่มาที่ไป มีโครงสร้างของเครือข่าย มีการแบ่งพื้นที่ทางกายภาพออกเป็นพื้นที่ย่อย ๆ บนพื้นที่ทางความคิดที่เข้มข้นในแนวทางของการขับเคลื่อนจิตอาสา ไปพร้อมกับการพัฒนาตัวเอง จึงไม่ได้พูดคุยกันแต่เรื่องส่วนรวมทั้งนั้น สภาเด็กฯ ยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่ช่วยในการพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชน

2. สภาเด็กฯ อยู่ภายใต้รัฐ แต่ก็ใช้รัฐเป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบหนึ่ง แม้พื้นที่สาธารณะในแบบของฮาเบอร์มาส จะพยายามสร้างอาณาบริเวณให้หลุดพ้นจากการควบคุมของรัฐ และการครอบงำจากสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว วัดหรือโรงเรียน แต่ในขณะที่สภาเด็กฯ ปรับกระบวนการควบคุมของรัฐเป็นการสนับสนุนของรัฐแทนการครอบงำจากสถาบันทางสังคม ปรับเป็นการสร้างความเข้าใจ และเชื่อมโยงเด็กกับผู้ใหญ่เข้าด้วยกัน

3. สภาเด็กฯ มีบทบาทของผู้สื่อสารและการใช้เหตุผลที่ไม่เท่ากัน ฮาเบอร์มาสมองว่าทุกคนมีอิสระต่อกันและใช้พื้นที่สาธารณะเป็นเวลาในการถกเถียงด้วยเหตุผล ขณะที่พื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ มีลักษณะของการใช้เหตุผลตามโครงสร้างของเครือข่าย และประสบการณ์ แม้สภาเด็กฯ จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น แต่ในกระบวนการขับเคลื่อนที่มีรัฐเป็นผู้สนับสนุน จึงต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้ใหญ่ รวมทั้งสภาเด็กฯ เป็นเครือข่ายที่มีเป้าหมายทั้งที่ร่วมกันกับรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีเป้าหมายเฉพาะบริบทของอยุธยา

4. การสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะ สภาเด็กฯ มีรูปแบบการสื่อสารและการใช้สื่อที่หลากหลาย โดยเป็นการเลือกใช้ตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่ทัศนะของฮาเบอร์มาส มองว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเป็นพื้นที่ถกเถียงและหาข้อสรุปร่วมกัน

5. พื้นที่สาธารณะทั้ง 2 ทัศนะ มีเป้าหมายในการเกิดผลจากการสื่อสาร ไม่เป็นเพียงแค่แสดงเหตุผล ความรู้ และต้องการผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เกิดการขับเคลื่อนของสังคมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ เป็นการสร้างพื้นที่ย่อย ๆ ในรูปแบบเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะตามบริบทที่มีความแตกต่างกัน ฮาเบอร์มาส ต้องการให้พื้นที่สาธารณะไม่อยู่ในอำนาจรัฐ แต่ก็ถกเถียงและพูดคุยที่เกี่ยวข้องกับรัฐและแก้ไขปัญหาที่เป็นสาธารณะในวงกว้าง แต่สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่แก้ไขปัญหาเฉพาะในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่สาธารณะตามอุดมคติของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) จะระบุไว้ชัดเจนให้เป็นพื้นที่ที่ปราศจากการควบคุมของรัฐ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในประเทศฝั่งตะวันตก ฮาเบอร์มาส ก็ได้ทิ้งข้อเสนอการสร้างพื้นที่สาธารณะเอาไว้ว่า ควรมีการสร้างพื้นที่สาธารณะย่อย ๆ ให้เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่อย่างกว้างขวาง และเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะที่เหมาะสมตามเฉพาะบริบทนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่นั้น ๆ มากที่สุด ซึ่งพื้นที่สาธารณะในแบบไทย ๆ ก็มีความพยายามในการสร้างและเชื่อมโยงให้เป็นเครือข่าย เช่น งานวิจัยของ วลัยกมล จ่างกมลและ อมรรรัตน์ ชนะการณ์ (2557) ศึกษาเรื่อง สื่อทางเลือกในยุคดิจิทัลกับผลประโยชน์สาธารณะ : กรณีศึกษาการเป็นพื้นที่กลางเพื่อสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้นำเอาแนวคิดพื้นที่สาธารณะ มาอธิบายการเกิดขึ้นของสื่อทางเลือกยุคดิจิทัลนั้น จะสามารถสร้างพื้นที่สาธารณะ และการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ได้อย่างไร ภายใต้ความขัดแย้ง แต่ข้อค้นพบที่น่าสนใจพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสื่อใหม่ที่มีการเชื่อมโยงการเป็นเครือข่าย เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร ช่วยเหลือคนในพื้นที่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นพื้นที่ในการสื่อสารของคนในพื้นที่ แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อตั้งและการดำรงอยู่ที่สำคัญคือ ประเด็นเรื่อง “ทุน” ซึ่งรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการเข้ามาบีบหนทางและอิทธิพลต่อองค์กรสื่อ ในการชี้แนะ หรือสื่อสารในเนื้อหาที่รัฐต้องการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้จะมีกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากการควบคุมของรัฐ แต่ก็ยังสามารถถูกรัฐเข้ามาแทรกแซงได้ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ต้องต่อสู้กันในพื้นที่ต่อไป แต่ในส่วนของสภาเด็กฯ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ ซึ่งเป็นลักษณะสนับสนุนมากกว่าควบคุม ทั้งในเรื่องของงบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งผู้ศึกษาเน้นไปที่กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและสามารถขับเคลื่อนจิตอาสาได้ในระดับไหน การจะระบุว่าสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะถือเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่ หรือสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในระดับใด ตามแนวคิดของฮาเบอร์มาส นั้น แต่ถ้าหากจะระบุว่าพื้นที่สาธารณะที่สร้างการมีส่วนร่วมและประโยชน์ในพื้นที่ เฉพาะในบริบทนั้น ๆ ตามข้อเสนอของฮาเบอร์มาส สภาเด็กฯ ก็ถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะในลักษณะหนึ่ง ที่สร้างเงื่อนไขและพัฒนาให้เยาวชนมีจิตอาสาที่มีคุณภาพ และกลับมาขับเคลื่อนสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่พวกเขาสามารถกำหนดได้

แต่ในขณะที่งานของ ปฏิภาณ ชัยช่วย และกุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ (2559) การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ เว็บไซต์ Change.org” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่า เว็บไซต์ Change.org ประเทศไทย พบว่า มีบทบาทในการ ขับเคลื่อนสังคมนิยมใหม่ (New Social Movement) สร้างการมีส่วนร่วมต่อ ภาคพลเมืองโดยการเปิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมด้วยวิธีการสร้าง เรื่องรณรงค์ของตัวเองหรือร่วมสนับสนุนเรื่องรณรงค์ที่ตัวเองสนใจ

และมีส่วนช่วยในการสนับสนุนทุกขั้นตอนการณรงค์ อาทิ การให้คำปรึกษา การร่วมวางกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหว การรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุน การผลักดัน ให้เกิดเป็นกระแสในสังคม และการเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าของแคมเปญและผู้สนับสนุนไปยังผู้มีอำนาจในการ ตัดสินใจโดยตรง ในส่วนนี้จะมีความสอดคล้องกับสภาเด็กฯ ในการของการสนับสนุนของรัฐในการให้คำปรึกษา รวบรวมทรัพยากร รวมทั้งรับฟังพร้อมกับเสนอแนวทางที่เหมาะสม ระหว่างไอเดียของเด็ก ๆ กับความเป็นไปได้ การนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของ Jurgen Habermas มาอภิปรายผลการศึกษา ทำให้สามารถอธิบายได้อย่างน่าสนใจของคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ กระบวนการคิด เป้าหมายของการใช้พื้นที่สาธารณะ รวมทั้งพลังของสื่อออนไลน์กับสร้างการมีส่วนร่วมของสังคม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าพื้นที่ดังกล่าว แม้จะเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใกล้เคียงในอุดมคติของฮาเบอร์มาส แต่ในแง่ของประโยชน์หรือการขับเคลื่อน จะเป็นเพียงแค่ชั่วคราว และขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ในขณะที่สภาเด็กฯ มีลักษณะของการขับเคลื่อนในพื้นที่เฉพาะบริบท มีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้ง ยั่งยืน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ และใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน มีการใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนในพื้นที่ ซึ่งแม้จะมีรัฐเป็นผู้ดูแล แต่จะเป็นการสนับสนุนมากกว่าการควบคุม ส่งเสริมมากกว่าสร้างปัญหา ยกเว้นการสร้างสรรคของเด็ก ๆ จะไม่เป็นไปตามระเบียบราชการ หรือเกินเลขขอบเขตที่จะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเอง เช่นการจัดคอนเสิร์ต และมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

7.2.2 พื้นที่สาธารณะและเครือข่ายที่มีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล สามารถขับเคลื่อนได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ที่สอดคล้องกับบริบทของอยุธยา

จากแนวคิดพื้นที่สาธารณะ ที่เจอร์เกนฮาเบอร์มาส เสนอว่าพื้นที่สาธารณะ ต้องเป็นพื้นที่ที่ปราศจากการควบคุมของรัฐ และในส่วนของแนวคิดการสร้างเครือข่าย ที่มีลักษณะเกิดง่ายสลายเร็ว โดยเฉพาะที่เป็นเครือข่ายของเด็กและเยาวชน สภาเด็กฯ ในอยุธยา แม้จะมีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล แต่มีกระบวนการสร้างเครือข่าย ให้มีความมั่นคงยั่งยืนได้นั้น ผู้วิจัยพบว่า สภาเด็กฯ มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา สามารถขับเคลื่อนการมีจิตอาสาของเด็กและเยาวชนได้ในระดับหนึ่ง ในรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาตามข้อเสนอของ กาญจนา แก้วเทพ (2548) ทั้งหมด 9 ข้อ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) จากกลยุทธ์ “โน้มน้าว ” สู “ การสร้างความเข้าใจร่วม ” เบื้องหลังรูปแบบใหม่ ๆ ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เช่น การจัดเวทีเสวนา การจัดเวทีแลกเปลี่ยน เครือข่ายการเรียนรู้ การทำประชาพิจารณ์ การสรุป/ถอดบทเรียนร่วมกัน การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม การคืนข้อมูลชุมชน ฯลฯ กระบวนการก่อร่างสร้างสภาเด็กและเยาวชน เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการบังคับ ทุกคนเข้ามาด้วยความสมัครใจ มีจุดตั้งต้นจากการจัดประชุมสมัชชาประจำปี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา และส่งเสริมการจัดอบรมและทำความเข้าใจกลไกในการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกภาคส่วน เพื่อให้เยาวชนทุกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะการสื่อสารแบบกลุ่มเป็นหลัก ทั้งการประชุม ระดมสมอง และให้สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2) จากกลยุทธ์ “แทนที่” คู่ “การปรับปรุง” จากกระบวนการทัศน์เดิมที่มองว่า “ของใหม่ มีแต่ดีทั้งหมด ส่วนของเดิมนั้นมีแต่ข้อเสียทั้งหมด” ดังนั้น จึงต้องนำของใหม่เข้ามาทดแทน แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ว่า ทั้งของเก่าและของใหม่ต่างมีข้อเสียและข้อดีทั้งคู่ จึงควรเลือกข้อดีทั้งจากของเก่าและของใหม่มาปรับประสาน (articulation) แม้ในโลกปัจจุบันจะเต็มไปด้วยการใช้สื่อดิจิทัล ต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ที่เป็นที่ยอมรับของเด็กและเยาวชน แต่สภาเด็กฯ ยังคงผสมผสานสื่อเดิม ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ใช้ในรูปแบบหนังสือราชการ หรือจดหมายข่าว สื่อท้องถิ่นต่าง ๆ ผสมผสานกับสื่อใหม่ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนในเครือข่าย รวมทั้งใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนของสภาเด็กฯ

3) จากกลยุทธ์ที่เน้น “ปัจเจก” มาสู่ “กลุ่ม / ชุมชน” จากกระบวนการทัศน์เดิมที่เน้นการสร้างผลกระทบ (impact study) ที่หน่วยระดับปัจเจก เนื่องจากความเชื่อที่ว่า ถ้าค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงทีละคนในท้ายที่สุดก็จะเปลี่ยนแปลงทั้งสังคม แต่ในกระบวนการทัศน์ใหม่เห็นว่า ชีวิตของคนในโลกที่สามนั้น มิได้แตกแยกเป็นปัจเจก ทว่าบุคคลยังมีความสัมพันธ์เชื่อมร้อยอยู่กับกลุ่มสังคม เช่น เครือญาติ พ่อแม่ เพื่อนบ้าน เพื่อนสนิท ชุมชน ฯลฯ ดังนั้นหน่วยของการศึกษาจึงควรเป็นชุมชนสภาเด็กฯ เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของคนรุ่นใหม่ ที่จะสร้างความชอบธรรมในฐานะกลุ่ม Active Agent ที่จะขับเคลื่อน ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมการมีจิตอาสาในชุมชน สร้างเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ ไปพร้อมกับการพัฒนาชุมชน โดยมีเด็กเป็นผู้นำ ดึงเอาศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของชุมชน มาผสมผสานสร้างสื่อให้มีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ของอยุธยา

4) การขยาย “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ในกระบวนการทัศน์เดิมนั้นจะเน้นแต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบุคลากรของภาครัฐ แต่ผลที่เกิดขึ้นพิสูจน์แล้วว่า เจ้าหน้าที่รัฐเป็นสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่าที่คิด ดังนั้น “ผู้ส่งสาร” จึงไม่จำเป็นต้องจำกัดวงอยู่ในภาครัฐเท่านั้น สภาเด็กและเยาวชน มีเกณฑ์การคัดเลือกอย่างชัดเจน และเป็นเยาวชนจิตอาสาที่มีใจหวังผลตอบแทน จึงเปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้มีสิทธิในการเข้ามาเป็นสมาชิกในสภาและได้รับการยอมรับเป็นประธานสภาเด็กฯ ในแต่ละระดับอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะตามโครงสร้างของสภาเด็กฯ จะมีวาระของการดำรงตำแหน่งคณะบริหารสภาเด็กฯ เพื่อปั้นแกนนำเยาวชนหน้าใหม่

ให้มีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และมีรุ่นเก่าคอยเป็นที่เลี้ยง สภาเด็กฯ มองว่าบุคลากรของรัฐเป็นผู้สนับสนุน แต่แกนหลักในการขับเคลื่อนจิตอาสา จะเป็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยา

อย่างไรก็ตามในข้อนี้ ผู้วิจัยพบว่า สภาเด็กฯ ในอยุธยายังมีปัญหาในการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ มาทดแทนรุ่นเก่าได้อย่างต่อเนื่อง เพียงพอ สังกัดได้จากการคัดเลือกประธานสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด ยังเป็นคนเดิมมา 2 วาระ ซึ่งเป็นการดำรงตำแหน่งมา 4 ปีแล้ว โดยที่ยังไม่มีใครได้รับการยอมรับพอที่จะมาทดแทนได้ และจากการฝังตัวอยู่ในสนามวิจัย แม้ว่าจะมีคณะบริหารฯ สภาเด็กฯ เข้ามาสับเปลี่ยนหมุนเวียน แต่ในระดับแกนนำที่เป็นประธานในเครือข่ายระดับต่าง ๆ ยังไม่สามารถหาคนมาทดแทนได้ทัน

5) จากกลยุทธ์ “การวางแผนจากส่วนกลาง สู่การมีส่วนร่วมของเยาวชน” เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนา การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงต้องเปลี่ยนจากการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ” (participatory communication) จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก โดยมีความหมายอยู่ 2 นัยยะ คือ (1) การใช้การสื่อสารเพื่อให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเอง ซึ่งในระดับทฤษฎีสามารถทำได้ 3 ระดับคือ ระดับเป็นผู้ฟังที่ active และมีปฏิริยาป้อนกลับ ระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต และระดับการวางแผนนโยบายและการวางแผนการใช้สื่อ ประเด็นดังกล่าวสามารถอธิบายได้ชัดเจนในความสอดคล้องของสภาเด็กและเยาวชน ทั้งประเด็นการสื่อสารเพื่อให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมสาธารณะ โดยเฉพาะการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การขยายเครือข่ายออกไปเป็นระดับตำบล ช่วยกระจายการทำงานที่จะขับเคลื่อนในพื้นที่ย่อย ๆ ให้มีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ในส่วนของสภาเด็กฯ มีกระบวนการในการให้สมาชิกได้มีพัฒนาการในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในเครือข่าย อย่างไรก็ตามในส่วนของสภาเด็กฯ อยุธยา ยังพบปัญหาของคุณภาพของเครือข่ายย่อย ๆ ที่ไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ อันเนื่องมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งตัวเด็กเอง และผู้ใหญ่ที่คอยสนับสนุน เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน ยังเพิ่งก่อตั้งในไม่นาน ถือว่ายังเป็นเครือข่ายที่อายุน้อย ยังต้องอาศัยแกนนำจากส่วนกลางเข้าไปช่วยสนับสนุน อยู่ไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นั้น มีที่มาจากหลายเหตุผลประการแรก คือ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการสื่อสาร (sense of belonging) จากผลการศึกษาในบทที่ 6 เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย สภาเด็กฯ ในพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากเป็นการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง และเครือข่ายมีกระบวนการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องผ่านการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ และนอกเหนือจากการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแล้ว การ

สื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังมีเหตุผลประการที่สอง คือ การสร้างหลักประกัน ว่าการสื่อสารนั้นจะยังคงทำหน้าที่เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชน ซึ่งสภาเด็กฯ ในอยุธยา มีแนวทางในการสร้างสรรค์โครงการและกิจกรรมที่ช่วยเหลือชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การให้ความอนุเคราะห์ในภาวะวิกฤติ เช่น น้ำท่วม หรือ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ด้วยสภาเด็กฯ เป็นเครือข่ายที่มีรัฐอุดหนุน จึงมีงบประมาณสนับสนุน ประกอบกับการมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงสื่อสาร ระดมทรัพยากรมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้

6) กลยุทธ์การใช้ “สื่อ” ให้มากกว่า “สื่อ” กลยุทธ์นี้ได้แก่การเปิดเสรีของนิยามของ คำว่า “สื่อ” ซึ่งแต่เดิมเคยจำกัดอยู่เฉพาะแต่สื่อมวลชน แต่อันที่จริงแล้ว “สื่อ” ยังหมายรวมถึงสื่อประเภทอื่น ๆ เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล เป็นต้น นอกจากนั้นคำว่า “สื่อ” ควรขยายขยายออกมาถึงคำว่า “ช่องทาง” (channel) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ วาระโอกาส เพื่อที่จะใช้ทุกช่องทางที่สามารถสร้างการสื่อสารได้ เช่น ร้านกาแฟ ริมบ่อน้ำ กิจกรรมพานักเรียนไปเดินป่า ประเพณีทอดผ้าป่าข้าว โดยพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ที่ชื่อว่าสภาเด็กและเยาวชนนี้ จะชี้ให้เห็นถึงการให้สื่อให้มากกว่า สื่อมวลชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นของการใช้ช่องทาง (Channel) เพราะสภาเด็กฯ มีการใช้พื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เป็นช่องทางในการสื่อสาร ทั้งหน่วยงานราชการ วัด โรงเรียน รวมทั้งพื้นที่ทางสังคมในชุมชนต่าง ๆ ที่ใช้จัดกิจกรรมจิตอาสา เก็บขยะตามสวนสาธารณะ เก็บผักตบชวาที่มาอุดตัน ในแม่น้ำลำคลอง รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัยต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สามารถเป็นสื่อเพื่อสะท้อนการขับเคลื่อนจิตอาสา ของสภาเด็กฯ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในชุมชน

7) จาก “สื่อเดียว” สู่ “สื่อผสม” จากคำถามที่ว่าสื่อประเภทใดตรงพลาณภาพมากกว่ากัน ผลจากการวิจัยพบว่า สื่อตัวเดียวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตลอดทั้งกระบวนการพัฒนา หากแต่ต้องมีการประสานใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทตามจังหวะ / ขั้นตอน เยาวชนในสภาเด็กฯ ในฐานะ Active Agent เป็นยุคที่เกิดมาพร้อมกับความหลากหลายของเครื่องมือการสื่อสาร เยาวชนสามารถหลอมรวมสื่อต่าง ๆ และยืดหยุ่นในการใช้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ ทั้งนี้สภาเด็กฯ อยุธยา มีตัวเลือกอยู่ในมือในการเลือกใช้ในแต่ละบริบท บางสื่อต้องใช้ความเป็นทางการ บางสื่อต้องการความรวดเร็ว และบางสื่อต้องการให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เช่น สื่อกิจกรรม ที่ต้องผสมผสานทั้งสื่อบุคคล รูปแบบการสื่อสารแบบกลุ่ม และเชื่อมโยง กับสื่อออนไลน์ เพื่อการเผยแพร่อย่างรวดเร็ว และทั่วถึง

8) จากกลยุทธ์ “การใช้สื่อ” ไปสู่ “กลยุทธ์เรื่องสาร” เนื่องจากในแวดวงนิเทศศาสตร์เอง ความเชื่อเรื่องพลังอำนาจของตัวสื่อได้ค่อย ๆ ถูกโยกคลอน และมีเพิ่มน้ำหนักความสนใจในเรื่อง

“สาร” มากขึ้น นับตั้งแต่การคัดเลือกสาร (message selection) การออกแบบสาร (message design) การนำเสนอสาร (message delivery) และเนื้อหาสารมิได้มีเพียง “ตัวเนื้อหาสาระ” เท่านั้น หากยังมี “ความหมาย” (meaning) แบบต่าง ๆ แฝงอยู่ภายใน แนวทางการศึกษาเรื่องสารจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาเชิง “ปริมาณ” เช่น ความถี่ในการเปิดรับ มาสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การอ่านความหมายของถ้อยคำ ภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการต่อสู้อะไรซึ่งความหมายต่าง ๆ “เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน” “ถนนเด็กเดินเล่น” “เครือข่ายเยาวชนเข้มแข็ง” “เยาวชนจิตอาสา” ประโยคเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการให้ความหมายของเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะถูกนำเสนอผ่านสื่อของสภาเด็กและเยาวชน สภาเด็ก มีกระบวนการในการออกแบบสาร ทั้งในรูปแบบของการประชุมอบรมสัมมนา รวมทั้งการระดมสมองเพื่อนำเสนอ เนื้อหาที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมตามหัวข้อ เช่น การสร้างจิตอาสาในชุมชน จะใช้การแบ่งกลุ่ม ระดมสมอง และนำเสนอเป็นหลักการร่วมกันในการขับเคลื่อนสภาเด็กฯ ในแต่ละพื้นที่ในอยุธยา

9) กลยุทธ์การผสมสาร นอกจากกลยุทธ์การ “ผสมสื่อ” เมื่อหันมาให้ความสำคัญกับสาร ก็มีความสนใจเรื่อง “การผสมสาร” ตามมาด้วย ทั้งนี้การผสมสารเคยถูกนำมาใช้ในกรณีของการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้เพื่อการพัฒนา เช่น การเล่นลำตัด ร้องเพลงฉ่อย โดยนำเนื้อหาและสถานการณ์ปัจจุบัน มาผสมผสาน หรือการแต่งชุดไทยมาเดินพาเหรดในงานต่าง ๆ ส่วนแนวคิดใหม่อีกแนวหนึ่งของการผสมสารก็คือ แนวคิดเรื่อง “สาระบันเทิง” (edutainment) ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาที่มีสาระมาผสมกับความบันเทิง ทุกกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน จะมีเวทีเพื่อให้เยาวชนในชุมชนต่าง ๆ แสดงความสามารถ รวมทั้งการนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน และเชิญชวนให้แต่งกายชุดไทยสไบต์ล่อเจ้า ตามกระแสนิยมของละคร บุพเพสันนิวาส ที่ถ่ายทำที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสอดแทรกด้วยการบอกเล่าประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่งดงาม สมัยกรุง ศรีอยุธยา และความเป็นมรดกโลก นอกจากนี้ สภาเด็กฯ ยังมีการนำเอาแนวคิด สาระบันเทิง (edutainment) มาเป็นกลยุทธ์ในการสื่อสาร โดยมีแนวทางหลัก (concept) ที่ว่า กิจกรรมนำความรู้ ในการให้ความรู้ในแต่ละหัวข้อ สภาเด็กฯ จะไม่ใช้การบรรยาย แต่จะใช้กิจกรรม (ดังตัวอย่างกิจกรรม ในบทที่ 5) ที่จะมีวัตถุประสงค์ วิธีการเล่น และอุปกรณ์ พร้อมกับข้อสรุป ของกิจกรรม นั้น ๆ ว่าได้อะไรบ้าง ในการเข้าร่วมครั้งนี้

จากการอภิปรายผลการศึกษา ตามข้อเสนอกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา ของกาญจนา แก้วเทพ (2548) นั้น ผู้วิจัยพบกลยุทธ์ดังกล่าวสามารถช่วยขับเคลื่อนจิตอาสาได้ในระดับหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขของการเป็นพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายที่มีรัฐเป็นผู้กำกับดูแล แต่ในส่วนของสภาเด็กฯ ในอยุธยา ผู้วิจัยพบว่ายังมีการใช้กลยุทธ์ข้ออื่นที่เพิ่มเติมมา 2 ประการ ได้แก่ ประการที่

หนึ่ง การมีกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสื่อให้กับผู้สื่อสารในระดับหนึ่ง โดยเข้าร่วมกับสถาบันสื่อต่าง ๆ ทั้งสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเครือข่ายจากองค์กรเอกชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถสร้างสรรค์การใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม ทั้งการอบสื่อและการออกแบบสาร ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แต่จากการสังเกตพบปัญหาในกระบวนการสร้างองค์ความรู้คือเป็นการใช้เครือข่ายที่ยึดติดกับตัวบุคคลที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับองค์กรนั้น ๆ ในส่วนของการขอความร่วมมือไปที่สถาบันสื่อ หรือสถาบันการศึกษา ยังมีไม่มากนัก ประการที่ 2 สภาเด็กฯ มีกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการผ่านโครงการและกิจกรรม และแบบไม่เป็นทางการในการสร้างวัฒนธรรมรุ่นพี่รุ่นน้อง อยู่กันแบบครอบครัว ปรึกษาหารือกันทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว จากการที่ฝังตัวอยู่ในสนามวิจัยกว่า 2 ปี คำพูดที่เด็ก ๆ ในสภาเด็กฯ มักจะพูดกันบ่อย ๆ ก็คือ “บางเรื่องก็คุยกับเพื่อน ๆ มากกว่าคุยกับครอบครัวเสียอีก”

7.2.3 เครือข่ายจิตอาสาที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ ช่วยให้มีกลไกในการรักษาเครือข่าย เด็กสามารถพัฒนาการมีจิตอาสาไปพร้อมกับการพัฒนาตนเอง

เครือข่ายจิตอาสาที่มีรัฐเป็นผู้ดูแล มีระบบการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างรองรับทำหน้าที่เด็ก และเยาวชนในเครือข่าย ทราบถึงแนวทางและหน้าที่ความรับผิดชอบ มีกระบวนการในการพัฒนา ซึ่งมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนเครือข่ายให้มีความสม่ำเสมอ และรุ่นใหม่มาทดแทนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างและกิจกรรมของสภาเด็กฯ มีรูปแบบในการพัฒนาจิตสำนึกอาสา คู่ขนานกับการพัฒนาตนเองในด้านการทำงานเครือข่ายที่ต่อเนื่อง

จากการศึกษาของธนาธิ บุตรแสนคม และคณะ (2547) ในโครงการเครือข่าย และกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ขบวนการตาสับปะรด ที่ศึกษาความเป็นมาของการรวมเครือข่ายพบว่า การรวมตัวกันของขบวนการตาสับปะรด เป็นการรวมกลุ่มของเด็กและผู้ใหญ่ที่เห็นความสำคัญของการเป็นหูเป็นตาให้กับชุมชน รักษาสิ่งแวดล้อมและต้องการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งช่วงแรกเป็นการเชิญชวนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งคราว และเมื่อกิจกรรมจบเด็ก ๆ ก็กระจายหายไป เนื่องจากไม่มีโครงสร้าง และกระบวนการรองรับการมีส่วนร่วมของพวกเขา หลังจากนั้นจึงมีการปรับเป็นรูปแบบขององค์กร มีโครงการการทำงาน มีการฝึกอบรมให้กับเด็ก ๆ และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการเพิ่มสื่อการสื่อสารมากขึ้น ซึ่งสภาเด็กฯ มีจุดตั้งต้นโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีลักษณะเป็นองค์กร บวกกับประสบการณ์ทำงานของผู้ใหญ่เป็นข้อดีของผู้ใหญ่ที่ช่วยสนับสนุน ทั้งยังมีต้นทุนทางทรัพยากร ทำให้เครือข่ายสภาเด็กฯ มีระบบระเบียบในการขับเคลื่อนและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ได้

ในส่วนของกลไกการ รักษาเครือข่าย สภาเด็กฯ ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เน้นไปที่สื่อ กิจกรรม เพื่อสร้างสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานของ พงศธร สิงห์น้อย (2556, น. 273) ศึกษาเรื่องบทบาท ของการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายการส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครชาย ที่ใช้สื่อ กิจกรรมในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันภายในเครือข่าย ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจการ ในการทำอาสา ซึ่งความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อความสัมพันธ์ และการรู้สึกเป็นเจ้าของ เช่นเดียวกับสภาเด็กฯ เมื่อมีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก ก็มีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นเยาวชน จิตอาสาที่มีคุณภาพได้ อย่างไรก็ตามต้องยอมรับจากการศึกษาเรื่องเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาทั้ง 2 เรื่อง ยังคงมีความระดับของการมีจิตอาสาที่ไม่เท่ากันในเครือข่าย ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลใน การใช้ชีวิตประจำวันด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าจิตอาสาไม่สามารถลอยขึ้นมาจากอากาศ สังกมเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับเด็กและเยาวชน สังคมจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไข และพื้นที่ในการให้เด็ก และเยาวชน ได้พัฒนา เรียนรู้ และสะสมประสบการณ์ ได้ลงมือปฏิบัติ และเมื่อไหร่ที่เด็กมีการพัฒนา และมีจิตอาสาที่มีคุณภาพแล้ว พวกเขา ก็จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นในทิศทางที่พวกเขา สามารถกำหนดได้ ปลุกจิตสำนึกการมีจิตอาสาในใจของเด็กในชุมชน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับคนที่ทำงานที่เกี่ยวกับเด็ก / เครือข่าย / จิตอาสา

7.3.1. ข้อเสนอแนะสำหรับเครือข่ายเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ที่ต้องการขับเคลื่อน

1. องค์กรความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก การสร้างและรักษาเครือข่าย และกลยุทธ์การ สื่อสารต่าง ๆ ในกรณีของอยุธยา เป็นการวิเคราะห์ภายใต้บริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 4 เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้นการนำองค์ความรู้ไปใช้ต้องอยู่ ภายในการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีปัจจัยที่เป็นจุดแข็งและปัจจัยที่เป็น ผลกระทบต่างกัน

2. ต้องมีกระบวนการในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารภายในเครือข่าย เพื่อเพิ่ม ศักยภาพการสื่อสาร สร้างความเข้าใจร่วมกัน ใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสาน เลือกใช้สื่อให้ เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย มีการออกแบบสื่อควบคู่ไปกับการ ออกแบบสาร ที่สอดคล้องกับบริบทนั้น ๆ

3. สำหรับเครือข่ายที่มีรัฐเป็นผู้สนับสนุน หรือที่ไม่ได้มีรัฐสนับสนุน สามารถนำเอา แนวทางการบริหารจัดการ ระบบ และกระบวนการในแบบราชการมาปรับใช้ในการขับเคลื่อน เครือข่ายให้มีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ ช่วยทำให้เครือข่ายมีระเบียบ แบบแผน ดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. การขับเคลื่อนจิตอาสาต้องสร้างพื้นที่และเงื่อนไขในการลงมือปฏิบัติ จิตอาสาของเด็กและเยาวชนเหมือนกับเมล็ดพันธุ์ที่รอการเจริญเติบโต แต่ต้องอาศัยการรดน้ำ พรวนดิน หรือการเติมความรู้และประสบการณ์ให้กับพวกเขา โดยเริ่มจากการทำในสิ่งที่ใกล้ตัว และทำเพื่อชุมชนของเขาเอง

5. การขับเคลื่อนจิตอาสาต้องมีกลไกในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านความคิดและทักษะในการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การรู้จักแบ่งปัน และทักษะในการบริหารจัดการ เพราะการทำโครงการต่าง ๆ ต้องอาศัยการติดต่อประสานงาน การวางแผน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งในกรณีของสภาเด็กฯ อยุธยาจะมีกระบวนการในการพัฒนาผ่านโครงการเพิ่มศักยภาพเด็กและเยาวชน และโครงการวิศวกรสังคม

6. การรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต้องมีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคนในเครือข่าย มีรูปแบบ การพัฒนาแกนนำรุ่นใหม่อยู่เสมอ และการจัดกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่อง สร้างระบบที่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อรุ่นน้องได้รับการดูแลที่ดี เขาก็จะดูแลรุ่นต่อไปเช่นกัน

7.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสภาเด็กฯ อยุธยา

1. แม้ว่าจะมีกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสารให้กับสมาชิกในเครือข่าย แต่ยังเป็นในลักษณะเป็นครั้งคราว ไม่มีแผนที่ชัดเจนในการจัดการ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารในการสร้างพื้นที่สาธารณะ และรักษาเครือข่ายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สภาเด็กฯ ในอยุธยาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งที่ผ่านมามีอาสาสมัครความสามารถของบุคคล จำนวนน้อย และยังไม่สามารถสร้างแบบแผนของกลยุทธ์การสื่อสารได้ชัดเจน จึงควรกำหนดเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารอยู่ในโครงการหลักในปีต่อ ๆ ไป เพื่อติดตั้งอาวุธที่สำคัญในการเชื่อมร้อยเครือข่ายและมีความยั่งยืน

2. การนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น แม้สภาเด็กฯ ในอยุธยาจะมีการใช้สื่อแบบผสมผสาน เลือกใช้สื่อได้หลากหลาย แต่ในมิติของการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่ายังมีน้อยมาก และยังขาดกระบวนการในการเชื่อมโยงกันภายในเครือข่าย ทั้งเรื่องของโครงสร้างแผนเพจที่ชัดเจน หรือความเป็นเอกภาพในการสื่อสารตามวาระต่าง ๆ จะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ทั้งในนามของสภาเด็กฯ และในนามส่วนตัว ซึ่งการมีแบบแผนในการเชื่อมโยงสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสังคมได้เห็นความเคลื่อนไหวในการขับเคลื่อนของเด็ก ๆ ในชุมชนได้มากขึ้น และโดยเฉพาะการผลิตสื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหว หรือคลิปวิดีโอ ที่จะสร้างไวรัล ที่จะช่วยสร้างความน่าสนใจ เกิดการแพร่กระจายได้มากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้สภาเด็กฯ ในอยุธยายังไม่มี

7.3.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาเครือข่ายจิตอาสาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำ ในอยุธยา พบว่ามีการประสานงาน กับเครือข่ายในพื้นที่ชุมชน และมีอาสาสมัครที่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในชุมชนต่าง ๆ เช่นอาสาสมัครชุมชน น่าสนใจ ในการศึกษาครั้งต่อไปว่าการสื่อสารภายในเครือข่ายจิตอาสาที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชน จะมีการขับเคลื่อน การสื่อสาร และสร้างเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งได้หรือไม่

2. จากการสังเกตในสนามวิจัยแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาค้างนี้จะเป็นเด็กและเยาวชนแต่พบว่าการใช้สื่อดิจิทัลน้อยมาก อันเนื่องมาจากการขาดองค์ความรู้ในด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ ในกรณีของเยาวชนในอยุธยา จึงควรศึกษาต่อในลักษณะของการทำ Research & Development วิจัยและพัฒนา วางโครงสร้างของการผลิตสื่อให้อยู่ในการพัฒนาตนเอง เพื่อช่วยในการสื่อสารให้เกิดความน่าสนใจ ให้เห็นภาพเป็นเรื่องราวมากขึ้น

3. เนื่องจากผู้วิจัยเข้ามาศึกษาภาคีฯ ในช่วงก่อสร้างพื้นที่ และเครือข่าย จึงเน้นไปที่กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งกลยุทธ์การใช้สื่อต่าง ๆ แต่ยังคงขาดประเด็นเรื่องของความขัดแย้ง หรือปัญหาและอุปสรรคในเชิงลึก ที่จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานอยู่และขยายเครือข่ายอย่างยั่งยืน ได้ การวิจัยครั้งต่อไปจึงอาจจะปรับตัวเป็นที่เป็นประเด็นความขัดแย้ง ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานอยู่และขยายเครือข่าย เพื่อเป็นกรณีศึกษาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาค้างต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรทิพย์ ไตรดำเนินกิจสกุล. (2553). *ปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ 2550. และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560*. ผู้แต่ง.
- กรรณิกา ควราชจร. (2557). *เส้นทางการเรียนรู้โลกและสังคมด้วยจิตอาสา*. ภาพพิมพ์.
- กรรณิกา ควราชจร. (2559). *อาสาสมัครกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม*. *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*, 14(1), 205 – 213.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2561*. ผู้แต่ง.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. <https://ayutthayashelter.dcy.go.th>
- กาญจนา แก้วเทพ, ทศนีย์ เจนวิถีสุข, อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ, และอ้อมทิพย์ เมฆรักษาวนิช แคมป์. (2549). *ได้ฝากฟ้าแห่งการศึกษาสู่บุคคลและเครือข่ายการสื่อสารภาพรวมจากงานวิจัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ, นันทกา สุธรรมประเสริฐ, และเอกธิดา เสริมทอง. (2554). *ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร : เด็ก สตรี และผู้สูงวัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ, ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, และกิตติ กันภัย. (2543). *มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่*. เอ็ดดิสันเพรส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในงานสุขภาพ : มุมมองของนักนิเทศศาสตร์*. เอกสารนำเสนอในการประชุม โครงการการสื่อสารเพื่อสุขภาพ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *เอกสารการสอนชุดวิชา 15234 การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- กาญจนา แก้วเทพ, และสมสุข หินวิมาน. (2560). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา*. อินทนิล.

- การดา ร่วมพุ่ม, และอุไร คงคาหลวง. (2553). *การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร* [รายงานผลและการวิจัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <https://www.dpu.ac.th/dpurdi/research/265>
- เกวลิน วิรัชนิดากุล. (2556). *การนำเสนอกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/26568>
- คู่มือการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน. (2560). *แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560*. https://www.khokmakok.go.th/dnm_file/project/18664652_center.pdf
- จันทนา อุดม, หสรีน สัจเคย์, นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์, และ ไพโรจน์ บุตรชีวัน. (2559). สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 227-237.
- จารุณี แก้วประภา. (2557). *กลยุทธ์การดำเนินงานบ้านหนังสือชุมชน เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับนักศึกษา กศน. และประชาชนทั่วไปของศูนย์การศึกษาผลกระทบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขียงม่วน*. ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขียงม่วน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพะเยา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา.
- จิราพรรณ ปิ่นนาค. (2563). *การสนับสนุนการนำมาตราฐานสภาเด็กและเยาวชน ไปใช้ในการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม: การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน*. 264-275.
- เจมส์ กอร์ดอน ฟินเลย์สัน. (2559). *มนุษย์กับพื้นที่สาธารณะ*. สวนเงินมีมา.
- ชานนท์ โกมลมาลย์. (2559). *เด็กและเยาวชนกับนวัตกรรม (สุขภาวะ) สังคม*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. วิทยา.
- ฐิตินันท์ บุญภาพ คอมมอน. (2556). *บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร* [รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <http://libdoc.dpu.ac.th/research/149786.pdf>

- ณัฐกฤตา มัชฌมสุข. (2559). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ของคืนพื้นที่เขาใหญ่ ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 12(2), 42 – 63.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). *การพัฒนาโมดูลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดอรัมเตอร์. (2561). *7Social Movement* อีพคทเทรนด์ ‘การเคลื่อนไหวทางสังคม ปี 2017’. <http://www.matter.co.th/pulse/7-global-social-movement/40196>
- เดือนใจ รอดสกุล. (2555). *การสื่อสารด้านสิทธิผู้บริโภคบนพื้นที่สาธารณะ :กรณีศึกษาเว็บบอร์ดพื้นที่ปดอทคอม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/144713.pdf>
- เดือนใจ รอดสกุล. (2555). *การสื่อสารด้านสิทธิผู้บริโภคบนพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาเว็บบอร์ดพื้นที่ปดอทคอม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). “เยาวชนดีเด่น” ปลุกพลังทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม จิตอาสาคืนสุขสังคมไทย. <https://www.thairath.co.th/tags/%E0%B9%80%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%8A%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B2>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *เยาวชนจิตอาสา*. <http://www.thairath.co.th/tag/เยาวชนจิตอาสา>
- ไทยรัฐออนไลน์. (26 กันยายน 2562). พัฒนาศักยภาพแกนนำสภาเด็ก. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. <https://www.thairath.co.th/news/local/1668956>
- ธานีษฐ์ กองแก้ว. (2550). คุณธรรมในพื้นที่ทางสังคม. ใน *เอกสารประกอบการประชุมศูนย์คุณธรรมฯ*. กระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์.
- แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาคีและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560). *แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชน*. <https://cycet.dcy.go.th/wp-content/uploads/docs/%E0%B9%81%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%>

E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%A1
 %E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8
 %94%E0%B9%87%E0%B8%81%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B
 9%80%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%8A%E0%B8%99.pdf

บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2561). เอกสารข้อมูลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สำนักงาน
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2562). *บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา*. กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
 มนุษย์.

ปฏิภาณ ชัยช่วย, และกุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ. (2559). การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่าน
 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ เว็บไซต์ *Change.org* [วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. [https://he02.tci-](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68012)
[thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68012](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68012)

ปฏิภาณ ชัยช่วย, และกุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ. (2559). การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่าน
 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ เว็บไซต์ *Change.org*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประยูทธ จันโอชา. (2561). *เด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ และผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเด็กและ
 เยาวชน*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ม.ป.ป.). จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

https://ww2.ayutthaya.go.th/content/history_1

ประวัติวิตร พิสุทธิโสภณ. (2552). *จิตอาสา จิตสาธารณะ*. ซีอีดี.

ปัทมาภรณ์ สุขสมโสด, และปฐมพงษ์ พุ่มพฤษย์. (2564). ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์
 ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*,
 13(1), 119-137.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์, ดวงพร คำบุญวัฒน์, หฤทัย ขัดนาค, สิวพร ศรีสมัย, ดวงแข บัวประโคน
 และ จำริญ ไขษิต. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จาก
 แนวคิด สู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2542). การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมในศตวรรษที่ 21.
วารสารนิเทศศาสตร์รัฐ 17, 71-79.

- ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์. (2559). *บทบาทของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมเทศบาลนครราชสีมา* [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศธร สิงห์น้อย. (2556). *บทบาทของการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนอาสาสมัครชาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ. (2556). *การพัฒนาวิถีทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
<http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1256/1/131783.pdf>
- พระไพศาล วิสาโล. (2557). *ถามทางโลกตอบทางธรรม*. ซีเอ็ดดูเคชั่น
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560. (2560, 13 มิถุนายน)พ ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 63ก. หน้า 1-12.
- พวงพนา คุณวัฒน์. (2545). *กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/CU.the.2002.18
- ภานุพงศ์ ภูโต. (2551). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเขาสมอคอน อ.ท่าม่วง ต.เขาสมอคอน จ.ลพบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- เขาวนารถ พันธุ์เพ็ง. (2556). *การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีจิตอาสาเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
http://www.east.spu.ac.th/comm/admin/waaa_file/A224p1.pdf
- รณชาติ บุตรแสนคม, ผณิตา คงสุข, และวีรพันธ์ วิบูลย์พันธุ์. (2547). *เครือข่าย และกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด”*. [รายงานผลการวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/CU.res.2004.7
- วลักษณ์กมล จ่างกมล, และอมรรัตน์ ชนะกาญจน์. (2557). *สื่อทางเลือกยุคดิจิทัลกับผลประโยชน์สาธารณะ: กรณีศึกษาการเป็นพื้นที่กลางเพื่อสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้* [รายงานผลการวิจัย, สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนา

สื่อมวลชนแห่งประเทศไทย]. สภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ.

<https://www.presscouncil.or.th/wp-content/uploads/2014/06/warakkamol.pdf>

วิมลพรรณ อภาวาท, และณริศา ชัยศุภมงคลลาภ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับพฤติกรรมจิตอาสาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร* [รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/RMUTP.res.2013.1

ศรีสุข มงกุฎวิสุทธิ. (2553). *สำนักบ่มจิตอาสาสมัคร*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะบุคคลจิตติไซค์เนอร์.

ศิริพงษ์ โภคินวงศ์หิรัญ. (2557). บทบาทของคณะกรรมการบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอที่มีต่อการดำเนินงานสภาเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณีจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 6(6), 24-35.

ศุภรัตน์ รัตนมูขัย. (2555). *พัฒนาการงานอาสาสมัครในประเทศไทยและทิศทางในอนาคต* สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2562). *โครงการพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลตำบลบางบาล (กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นและเพศสัมพันธ์ที่ควรรู้)*.

<https://bangban.go.th/public/list/data/detail/id/1021/menu/274>

สมพงษ์ จิตระดับ, และสุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน. (2556). *โครงการการพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย* [รายงานผลการวิจัย, สำนักงานสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท)]. สำนักงานสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท).

https://www.dcy.go.th/dcy/webnew/upload/download/file_th_20152411004218_1.pdf

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). *Gen A” ปลุกพลังพลเมืองหัวใจอาสา*.

<http://www.thailhealth.or.th/Content/25097>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *แผนหลักสสส. 2561-2563*.

<https://www.thaihealth.or.th/Books/509/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81+%E0%B8%AA%E0%B8%AA%E0%B8%AA.+2561-2563.html>

สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2562). *จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*.

<https://ww2.ayutthaya.go.th/news/detail/10313>

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สสส. (2561). *พลัง Gen A พลังพลเมือง*. Thaihealth.

<http://www.thaihealth.or.th/tag/สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม>

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). *สยามประเทศ : สังคมไทยร่วมสมัย ไร้วัฒนธรรมสาธารณะ*.

<http://www.9dren.com/rsa/view.php?=110>.

สุนิสาไชยกุล. (2553). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน: กรณีศึกษาสภา*

เด็กและเยาวชนจังหวัดสระบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรางคนางค์ ณ นคร. (2555). *การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจ*

กับประชาชน. โครงการวิจัยชุดจิตสำนึกสาธารณะ. คณะนิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัย

ธุรกิจบัณฑิต

อภินันท์ ธรรมเสนา. (2560). *บทเรียนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยกรณีการพัฒนาความสามารถ*

ทางการสื่อสารของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ [รายงานผลการวิจัย].

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

อัศรินทร์ นนทิททัย. (2551). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนารายการโทรทัศน์*

TK Teen [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Boyd, V. (1992). *School context*. Bridge or barrier to change?. Austin, TX: Southwest

Educational Development Laboratory.

Carey, J. (1975). *นักวิชาการด้านการสื่อสารและวัฒนธรรม*. [https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-](https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-online-detail/CommArts-Article21)

[online-detail/CommArts-Article21](https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-online-detail/CommArts-Article21)

Greenberg, Cathy, Baker, Dan, and Hemingway, Collin. (2006). *How the New Science of*

Happiness Can Change Your Company for the Better.

<http://www.phptr.com/articles/articles.asp?p=473458&seqNum=3&rl=1/>

Jacobson, T. L. (1994). Modernization and post-modernization approaches to participatory

communication for development. Participative communication as a part of building

the participative society. In S. A. White, K. S. Nair, & J. Ascroft (Eds.), *Participatory*

Communication: Working for Change and Development (pp. 60-75). Sage.

Jacobson, T., & Kolluri, S. (1999). *Participatory communication as communication action:*

Theoretical approaches to participatory communication. Hampton Press.

Singhal, A. (2001). *Facilitating communication participation through communication.* UNICEF.

Wu, H. (2001). *Social impact of volunteerism.* Point of Light.

http://www.pointsoflight.org/sites/default/files/sitecontent/files/social_impact_of_volunteerism_pdf.pdf

ภาคผนวก

- หากข้าพเจ้าได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารหนังสือการยินยอมนี้ ข้าพเจ้าจะสามารถติดต่อกับผู้อำนวยการหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัญญารัตน์ หงษ์วัฒน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต คณะ...นิเทศศาสตร์... อาคาร.....8..... ชั้นที่.....6..... เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 หมายเลขโทรศัพท์.....690.....

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงอาสาสมัคร และหนังสือแสดงเจตนายินยอมฯ นี้โดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้ และสามารถติดต่อบุคคลที่หมายเลขโทรศัพท์.....0647021150.....

ลงชื่อ..........ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

(..นางสาวกชมนิ ลาภักดิ์..)

วันที่ 17 พ.พ. 63

ลงชื่อ..........เจ้าของงานวิจัย/หัวหน้าโครงการวิจัย/ผู้รับผิดชอบ

(..นายปรุพงษ์ ทุมพฤกษ์..)

วันที่ 17 พ.พ. 63

ในกรณีอาสาสมัครไม่สามารถอ่านหนังสือได้ผู้ที่ยานข้อความทั้งหมดแทนอาสาสมัครคือ..... จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นพยาน

ลงชื่อ..... พยานวันที่.....

(.....)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายปฐมพงษ์ พุ่มพุกษ์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 นิเทศศาสตรบัณฑิต (การโฆษณา) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ. 2554 วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผลงานวิจัย	พ.ศ. 2564 บทความวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา” วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 สถาบันอยุธยาศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2558 รายงานวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการการใช้และพัฒนาเยาวชนให้ใช้สื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านโพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”